

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

3/2012

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Časová působnost trestních zákonů	č. 21
Čin jinak trestný	č. 19
Krádež	č. 21
Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	č. 20
Místo veřejnosti přístupné	č. 18
Ochranné léčení psychiatrické	č. 19
Podmíněné zastavení trestního stíhání	č. 16
Řízení o dovolání	č. 15
Řízení o odvolání	č. 16
Oprávnění nejvyššího státního zástupce	č. 15
Týrání zvířat	č. 18
Úmysl nepřímý	č. 17
Větší počet zvířat	č. 18
Vykonatelnost rozhodnutí	č. 20
Výkon rozhodnutí cizozemských soudů	č. 19
Zabezpečovací detence	č. 19
Zákaz reformace in peius	č. 21
Zneužívání pravomoci veřejného činitele	č. 17

OBSAH
Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dědění	č. 38
Dovolání	č. 34
Insolvence	č. 43, 44
Náhrada škody	č. 37
Odpovědnost státu za škodu	č. 36
Předběžná otázka	č. 36
Řízení u odvolacího soudu	č. 37
Směnky	č. 42
Smlouva o nájmu	č. 40
Společné jmění manželů	č. 35
Veřejné zakázky	č. 41
Závěť	č. 39

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 15 Tdo 354/2011, ECLI:CZ:NS:2011:15.TDO.354.2011.1

Číslo: 15/2012

Právní věta:

Nejvyšší státní zástupce je jediným ze zákona oprávněným státním zástupcem v celé soustavě státního zastupitelství, který může ve smyslu § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. podat dovolání. To ovšem na druhé straně neznamená, že by toto ustanovení vylučovalo, aby za splnění zákonných podmínek stanovených v § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o státním zastupitelství podal dovolání v jeho zastoupení náměstek nejvyššího státního zástupce.

Nejvyšší státní zástupce však nemůže na základě ustanovení § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o státním zastupitelství ve smyslu dovětky „v pořadí a v rozsahu jím stanoveném“ přenést celou agendu dovolání nebo jiného výlučného oprávnění (např. rozhodování podle § 174a odst. 1 tr. ř.) na některého svého náměstka. Takový postup by totiž zcela negoval vůli zákonodárce, aby v určitých věcech zásadně rozhodoval sám nejvyšší státní zástupce, a nikoli příslušné státní zastupitelství či státní zástupce příslušného státního zastupitelství. Náměstek nejvyššího státního zástupce může totiž nejvyššího státního zástupce jen „zastupovat“, a nikoli zcela vykonávat jeho výlučné pravomoci svěřené mu zákonem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.09.2011

Spisová značka: 15 Tdo 354/2011

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Oprávnění nejvyššího státního zástupce, Řízení o dovolání

Předpisy: § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšší státní zástupkyní (v zastoupení náměstkem JUDr. K. Č.) v neprospěch obviněného R. P., proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 6. 10. 2010, sp. zn. 31 To 345/2010, za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci

ze dne 6. 10. 2010, sp. zn. 31 To 345/2010, a usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 10. 6. 2010, sp. zn. 34 T 114/2010. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Liberci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením Okresního soudu v Liberci ze dne 10. 6. 2010, sp. zn. 34 T 114/2010, bylo rozhodnuto tak, že podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. za užití § 188 odst. 1 písm. b) a § 171 odst. 1 tr. ř. bylo trestní stíhání obviněného R. P. pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, kterého se měl dopustit tím, že ve F. dne 24. 5. 2010 v době okolo 10.30 hod. řídil motorové vozidlo Opel Vectra Caravan, ačkoli mu 12. 8. 2009 bylo doručeno oznámení Městského úřadu ve F., č. j. 8563/2008/OD/VR-Body, o dosažení 12 bodů v bodovém hodnocení podle zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. o silničním provozu“), v důsledku čehož pozbyl řidičského oprávnění, postoupeno Městskému úřadu ve F. k rozhodnutí, neboť by se mohlo jednat o přestupek proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích podle § 22 odst. 1 písm. e) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění (dále jen „zák. o přestupcích“).

Proti tomuto usnesení soudu prvního stupně podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Liberci v neprospěch obviněného R. P. stížnost, o níž Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozhodl usnesením ze dne 6. 10. 2010, sp. zn. 31 To 345/2010, tak, že podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. stížnost jako nedůvodnou zamítl.

Uvedené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 6. 10. 2010, sp. zn. 31 To 345/2010, napadla nejvyšší státní zástupkyně, zastoupená svým náměstkem JUDr. K. Č., dovoláním podaným v neprospěch obviněného R. P. z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. f), l) tr. ř., neboť bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, a bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. d) tr. ř., přičemž v řízení tomuto rozhodnutí předcházejícím byl dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Nejvyšší státní zástupkyně napadenému rozhodnutí především vytkla, že nelze souhlasit se závěry soudu druhého stupně, pokud zaujal shodný názor jako nalézací soud o tom, že obviněný nevykonával činnost, pro kterou mu bylo odňato oprávnění rozhodnutím orgánu veřejné moci, neboť k pozbytí řidičského oprávnění došlo na základě zákona dosažením počtu 12 trestných bodů, aniž by o tom jakýkoliv orgán veřejné moci rozhodoval, a tato skutečnost byla obviněnému toliko oznámena. Podle rozhodnutí soudů nižších stupňů nelze za rozhodnutí ve smyslu § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku totiž považovat pouhé oznámení správního orgánu o tom, že řidič v důsledku „vybodování“ řidičské oprávnění pozbyl. Oproti tomu poukázala na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) pod sp. zn. [Tpjn 302/2010](#), podle něž za „odnětí příslušného oprávnění podle jiného právního předpisu“ ve smyslu § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku je třeba považovat i pozbytí řidičského oprávnění u řidiče, který v bodovém hodnocení dosáhl 12 bodů a v důsledku toho mu bylo doručeno obecním úřadem obce s rozšířenou působností oznámení a výzva podle § 123c odst. 3 zák. o silničním provozu k odevzdání řidičského průkazu a mezinárodního řidičského průkazu. V této dovolávané věci je přitom nesporné, že obviněný R. P. shora uvedeným způsobem vyrozuměn byl. Obviněný R. P. tak svým jednáním mařil rozhodnutí orgánů veřejné moci tím, že vykonával činnost, pro kterou dosažením 12 trestných bodů pozbyl podle § 123c odst. 3 zák. o silničním provozu oprávnění.

V závěru svého dovolání nejvyšší státní zástupkyně zastoupená svým náměstkem navrhla, aby dovolací soud za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení

Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 6. 10. 2010, sp. zn. 31 To 345/2010, a usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 10. 6. 2010, sp. zn. 34 T 114/2010, a aby poté věc podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Liberci k novému projednání a rozhodnutí.

Obviněný R. P. se ve smyslu ustanovení § 265h odst. 2 tr. ř. do rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu k podanému dovolání nevyjádřil.

Nejvyšší soud nejprve rozhodoval o podaném dovolání v senátě č. 7 Tdo, který usnesením ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. [7 Tdo 241/2011](#), podle § 20 odst. 1, 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), věc obviněného R. P. postoupil k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, neboť senát 7 Tdo jednomyslně dospěl k závěru, že řešená procesní otázka spočívající v tom, že dovolání bylo podáno osobou neoprávněnou, má po právní stránce zásadní význam. Senát 7 Tdo přitom vycházel z ustanovení § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., které za oprávněnou osobu výslovně označuje jen nejvyššího státního zástupce a nepřipouští, aby dovolání podal jiný státní zástupce, byť by byl náměstkem nejvyššího státního zástupce. Tento právní názor však je odlišný od právního názoru vyjádřeného již v jiných rozhodnutích Nejvyššího soudu. Např. senáty 5 Tdo a 11 Tdo v usneseních Nejvyššího soudu pod sp. zn. [5 Tdo 986/2010](#) a [11 Tdo 22/2011](#), ale i dalších senáty Nejvyššího soudu považovaly dovolání, které ve skutečnosti podal náměstek nejvyšší státní zástupkyně, za dovolání podané oprávněnou osobou. To bylo v odůvodnění citovaných usnesení pouze povšechně konstatováno, aniž bylo vůbec zaznamenáno, že dovolání nepodepsala nejvyšší státní zástupkyně, ale „v zastoupení“ její náměstek, a aniž by bylo vysvětleno, z jakých důvodů je přesto takové dovolání považováno za dovolání podané oprávněnou osobou. Jde sice o právní názor o procesním právu, což jinak zásadně není důvodem pro postoupení věci velkému senátu, avšak senát 7 Tdo jednomyslně dospěl k závěru, že řešená procesní otázka má po právní stránce zásadní význam. Senát vzal v tomto směru v úvahu, že pokud je spornou právní otázkou to, kdo je osobou oprávněnou podat dovolání, má to mimořádný význam jak pro strany trestního řízení, tak pro jednotnou rozhodovací praxi senátů Nejvyššího soudu.

V podrobnostech v odůvodnění svého rozhodnutí senát 7 Tdo dále rozvedl, že z ustanovení § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. vyplývá, že jediným státním zástupcem, který je oprávněn podat dovolání, je nejvyšší státní zástupce. Trestní řád neobsahuje žádné ustanovení, z něhož by vyplývalo, že nejvyšší státní zástupce může místo sebe nebo za sebe nechat podat dovolání jiného státního zástupce. Právo podat dovolání je v ustanovení § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. konstruováno jako výlučné osobní procesní právo nejvyššího státního zástupce, který ho nemůže přenést na nikoho dalšího, protože mu to zákon neumožňuje (k tomu viz Šámal P. a kol. Trestní řád. Komentář, II. díl, 6. doplněné a přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 2126). Tento závěr je podporován tím, že pokud jde o účast ve veřejném zasedání konaném o dovolání, ustanovení § 265r odst. 2 tr. ř. stanoví, že účast státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství ve veřejném zasedání je povinná. Trestní řád tedy jasně rozlišuje „nejvyššího státního zástupce“ jako osobu oprávněnou podat dovolání a „státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství“ jako osobu, která se účastní veřejného zasedání. Toto rozlišení spočívá v tom, že podat dovolání může jediné nejvyšší státní zástupce, avšak zúčastnit se veřejného zasedání může kterýkoli státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství. V uvažovaném ohledu jde o určitou dobu s tím, jak je v ustanovení § 174a odst. 1 tr. ř. vymezeno oprávnění nejvyššího státního zástupce rušit pravomocná usnesení nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci. V tomto ustanovení je uvedené oprávnění rovněž svěřeno jediné nejvyššímu státnímu zástupci jako jeho výlučné osobní procesní právo. Ani toto právo nemůže nejvyšší státní zástupce přenést na nikoho dalšího, protože to zákon neumožňuje. Pokud jsou v trestním řádu zakotvena výlučná osobní procesní práva nejvyššího státního zástupce, z žádného ustanovení trestního řádu nevyplývá, že by těmito právy byl nadán také náměstek nejvyššího státního zástupce. Z hlediska trestního řádu nejsou s

postavením náměstka nejvyššího státního zástupce spojena žádná zvláštní procesní práva nad rámec práv, která trestní řád jinak přiznává kterémukoli státnímu zástupci Nejvyššího státního zastupitelství. Státnímu zástupci Nejvyššího státního zastupitelství nenáleží podle trestního řádu právo podat dovolání, a to ani z toho titulu, že je zároveň náměstkem nejvyššího státního zástupce. Právo podat dovolání nemá náměstek nejvyššího státního zástupce ani podle zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“).

Zákon o státním zastupitelství nemá žádné ustanovení, které by bylo možné interpretovat jako zákonné zmocnění náměstka nejvyššího státního zástupce k úkonům, k nimž je jinak oprávněn nejvyšší státní zástupce. Oprávnění nejvyššího státního zástupce jsou vymezena především v § 12 odst. 1 – 7 zákona o státním zastupitelství. Mezi těmito oprávněními není výslovně zmíněno oprávnění podávat dovolání, avšak toto oprávnění lze zahrnout pod ustanovení § 12 odst. 5 citovaného zákona, podle něhož „nejvyššímu státnímu zástupci přísluší vykonávat další oprávnění, která s funkcí nejvyššího státního zástupce spojuje tento zákon nebo zvláštní právní předpisy“. Oprávnění podávat dovolání tu má charakter oprávnění, které s funkcí nejvyššího státního zástupce spojuje zvláštní právní předpis, a to zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 12 zákona o státním zastupitelství však neobsahuje žádné zákonné zmocnění, na jehož podkladě by byl náměstek nejvyššího státního zástupce oprávněn podat dovolání. Pokud z ustanovení § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství vyplývá, že nejvyššího státního zástupce zastupuje jeho náměstek nebo náměstci, považoval senát 7 Tdo za nutné zdůraznit, že v žádném případě nejde o zákonné zmocnění náměstka nejvyššího státního zástupce k úkonům, které jinak přísluší nejvyššímu státnímu zástupci. Citované ustanovení totiž váže postavení náměstka, resp. náměstků nejvyššího státního zástupce při zastupování nejvyššího státního zástupce na to, jak to nejvyšší státní zástupce sám stanoví. Obsah zastupování tu není stanoven zákonem, ale rozhodnutím či jiným aktem nejvyššího státního zástupce. Jestliže trestní řád jako zvláštní zákon vymezuje nějaké oprávnění nejvyššího státního zástupce tak, že jde o jeho výlučné osobní procesní právo, pak to znamená, že nejvyšší státní zástupce nemůže z vlastní vůle přenést toto oprávnění na nikoho dalšího, a to ani na svého náměstka. Náměstek nejvyššího státního zástupce by mohl přikročit k výkonu takového oprávnění podle názoru senátu 7 Tdo jedině za předpokladu, že by ho k tomu zmocňoval zákon. Na podkladě toho, že ho k tomu zmocní nejvyšší státní zástupce podle § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství, náměstek nejvyššího státního zástupce uvedená oprávnění vykonávat nemůže.

Z podnětu Nejvyššího soudu nejvyšší státní zástupce JUDr. P. Z. ve svém vyjádření ze dne 29. 3. 2011 uvedl, že dlouholetá dosavadní praxe zastupování nejvyššího státního zástupce jeho náměstkem při podání dovolání vycházela ze zákonné úpravy ustanovení § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství a praktických i organizačních potíží, které v případě, že by dovolání nemohl v době jeho nepřítomnosti na pracovišti podepsat jeho náměstek, by nastolily formální a bezobsažnou úroveň jeho práce, neboť by objektivně nebyl schopen pro častou osobní nepřítomnost na pracovišti zajistit jednotný postup Nejvyššího státního zastupitelství v těchto věcech. Konečně obdobný problém se týká i dalších výlučných oprávnění nejvyššího státního zástupce, jako jsou např. nařízení kontroly skončené věci podle § 12 odst. 3 zák. o státním zastupitelství, mimořádné kasační oprávnění podle § 174a tr. ř. nebo žaloba podle § 62 zákona o rodině. Na žádost Nejvyššího soudu, z jakých důvodů bylo v této věci vedené u Nejvyššího soudu pod sp. zn. [15 Tdo 354/2011](#) (dříve sp. zn. [7 Tdo 241/2011](#)) postupováno tak, že dovolání „v zastoupení“ nejvyšší státní zástupkyně podepsal náměstek JUDr. K. Č., se vyjádřil první náměstek nejvyššího státního zástupce JUDr. I. S. V úvodu svého vyjádření poukázal na to, že v odborné literatuře je zaujímáno k této problematice stanovisko vycházející z principu zastoupení nejvyššího státního zástupce jeho náměstkem, a to ze zákona. Pokud je ustanoveno více náměstků, pak vedoucího státního zástupce zastupují v pořadí a rozsahu jím stanoveném. Rozsah zastoupení je zpravidla vymezen opatřením (pokynem) vedoucího státního zástupce, a to většinou ve formě organizačního řádu příslušného státního zastupitelství. Rozsahem

zastupování lze rozumět zastupování na určených úsecích působnosti státního zastupitelství a ve vymezené ostatní činnosti, kterou je zabezpečován chod státního zastupitelství (srov. Kocourek, J. Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 457). Nejvyššího státního zástupce není možno od Nejvyššího státního zastupitelství nijak „institucionálně“ oddělovat, není orgánem naprosto samostatným a od soustavy státního zastupitelství odděleným, není ani orgánem sui generis, neboť je především vedoucím státním zástupcem Nejvyššího státního zastupitelství. Jestliže zákon nejvyššímu státnímu zástupci výslovně svěřuje určité pravomoci, které váže na jeho osobu, nejde o pravomoci v podobě privilegií, která by byla vztažena za všech okolností k jeho osobě, s jeho osobou by vznikala a současně zanikala. Jde o výkon veřejné moci, nikoli o osobní privilegium. Specifičnost atributů veřejné moci se projevuje nikoli v tom, že za žádných okolností nikdo jiný než nejvyšší státní zástupce osobně není oprávněn ji vykonávat, ale že primárně ji vykonává sám nejvyšší státní zástupce. Není-li ovšem pro daný úkon v souladu se zákonnou úpravou (§ 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství) zastoupen svým náměstkem. Proto Nejvyšší státní zastupitelství nepovažuje názor vyslovený senátem 7 Tdo za správný, neboť nejde o zmocnění k určité činnosti, ale o princip zastoupení nejvyššího státního zástupce jeho náměstkem ze zákona. V návaznosti na to náměstek nejvyššího státního zástupce k úvaze o tom, jak v každém jednotlivém případě prokázat, že jde o výkon pravomoci a působnosti vyplývající přímo ex lege, uvedl, že Nejvyšší státní zastupitelství zastává názor, podle něž takového průkazu není zapotřebí a že neexistuje žádný obecný důvod, proč by tomu tak mělo být. Tento závěr vyplývá z existence principu presumpce správnosti aktů veřejné moci, což se týká i aktu podepsaného náměstkem za nejvyššího státního zástupce, kdy jej zastupuje podle § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství, kdy současně odkázal na jednak teoretickou nauku, ale také na judikaturu obecných soudů (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2001, sp. zn. [5 Tz 163/2001](#)) a judikaturu Ústavního soudu (nález Ústavního soudu ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. [II. ÚS 487/03](#)). Na úplný závěr svého vyjádření náměstek nejvyššího státního zástupce poznamenal, že zákon o státním zastupitelství upravuje jako norma převážně organizační povahy ty vztahy, které obecně platí pro jednání státního zastupitelství ve vztazích uvnitř i navenek soustavy státního zastupitelství, a proto se uplatní tam, kde příslušný procesní předpis výslovnou úpravu těchto vztahů neobsahuje. Trestní řád jako procesní předpis naopak není organizační normou a neobsahuje-li stran zastupování nejvyššího státního zástupce jako vedoucího státního zástupce jiná pravidla, nelze než vycházet při řešení této otázky ze zákona o státním zastupitelství. Správná aplikace obou těchto předpisů nespočívá v jejich důsledně oddělené aplikaci, ale naopak v jejich aplikaci ve vzájemných souvislostech.

Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“) se nejprve v souladu s usnesením senátu 7 Tdo ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. [7 Tdo 241/2011](#), zabýval procesní otázkou, zda dovolání v této trestní věci bylo podáno oprávněnou osobou ve smyslu § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., jež je závislá na vyřešení otázky, zda byl náměstek nejvyšší státní zástupkyně JUDr. K. Č. osobou oprávněnou v jejím zastoupení podat dovolání, příp. za jakých podmínek.

Podle ustanovení § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. dovolání může podat nejvyšší státní zástupce na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce anebo i bez takového návrhu pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného. Podle § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o státním zastupitelství nejvyššího státního zástupce (jako jednoho z vedoucích státních zástupců) zastupuje jeho náměstek nebo náměstci v pořadí a v rozsahu jím stanoveném.

Velký senát především považuje za nutné zdůraznit, že v zásadě je třeba souhlasit s tím, že oprávnění k podání dovolání je výlučným oprávněním, které je třeba chápat jako osobní procesní právo nejvyššího státního zástupce, které je mu svěřeno zákonem, a proto ho nemůže bez zákonného zmocnění přenést na nikoho dalšího (k tomu viz Šámal P. a kol. Trestní řád. Komentář, II. díl, 6. doplněné a přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 2126). Podobně je tomu i s dalšími

výlučnými oprávněními nejvyššího státního zástupce, ať už jsou stanoveny v trestním řádu (srov. § 174 odst. 1 tr. ř.) nebo v jiném zákoně (např. v § 12 zákona o státním zastupitelství; v ustanovení § 12 odst. 5 zákona o státním zastupitelství je upraveno oprávnění nejvyššího státního zástupce vykonávat mimo ostatní oprávnění uvedená v tomto ustanovení, další oprávnění, která s funkcí nejvyššího státního zástupce spojuje tento zákon nebo zvláštní právní předpisy).

Rozhodnutí nejvyššího státního zástupce, zda podá dovolání v určité věci, proti kterému rozhodnutí, proti jakému jeho výroku, v jakém rozsahu a z jakých důvodů, záleží zcela na jeho vůli. Nejvyšší státní zástupce je tedy jediným ze zákona oprávněným státním zástupcem v celé soustavě státního zastupitelství, který může ve smyslu § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. podat dovolání. To ovšem na druhé straně neznamená, jak z toho dovodil senát 7 Tdo ve svém usnesení ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. [7 Tdo 241/2011](#), že by toto ustanovení vylučovalo, aby za splnění zákonných podmínek stanovených v § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o státním zastupitelství podal dovolání v jeho zastoupení náměstek nejvyššího státního zástupce. Není totiž správné stavět tato ustanovení proti sobě v tom smyslu, že ustanovení § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. vylučuje použití ustanovení § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství. Tato ustanovení nejsou vůči sobě ve vztahu speciality, ale jde o ustanovení, která je třeba vykládat ve vzájemné souvislosti a v návaznosti na sebe, neboť z nich vyplývá, že zásadně, pokud tomu nic nebrání, vykonává výlučné oprávnění podat dovolání sám nejvyšší státní zástupce, jestliže však výkonu tohoto oprávnění, stejně jako jiného výlučného oprávnění, brání určitá podstatná překážka (např. smrt nebo nemoc nejvyššího státního zástupce, dlouhodobá zahraniční cesta apod.), uplatní se ustanovení § 8 zákona o státním zastupitelství o zákonném zastoupení nejvyššího státního zástupce jeho náměstký v pořadí a v rozsahu jím stanoveném. To odpovídá i odborné literatuře, podle které, pokud je ustanoveno více náměstků, pak vedoucího státního zástupce zastupují v pořadí a rozsahu jím stanoveném. Rozsah zastoupení je zpravidla vymezen opatřením (pokynem) vedoucího státního zástupce, a to většinou ve formě organizačního řádu příslušného státního zastupitelství. Rozsahem zastupování lze rozumět zastupování na určených úsecích působnosti státního zastupitelství a ve vymezené ostatní činnosti, kterou je zabezpečován chod státního zastupitelství (srov. Kocourek, J. Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 457). Ve shodě s tím je i judikatura Ústavního soudu, byť týkající se rozhodnutí podle § 174a odst. 1 tr. ř., jež je také výlučným oprávněním nejvyššího státního zástupce na základě trestního řádu. Z rozhodnutí Ústavního soudu vyplývá, že v případě, kdy takové rozhodnutí bylo podepsáno nikoliv přímo nejvyšší státní zástupkyní, ale jejím zástupcem, nejedná se o libovůli orgánů činných v trestním řízení, naopak je nutno odkázat na § 8 odst. 2 zák. o státním zastupitelství. Podle Ústavního soudu tento postup vychází přímo ze zákonné úpravy a nikoliv pouze z vnitřních předpisů státního zastupitelství (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2010, sp. zn. [I. ÚS 351/10](#), usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. [II. ÚS 353/10](#), a nález Ústavního soudu ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. [II. ÚS 655/11](#)).

Na druhé straně nelze podle názoru velkého senátu při výkladu uvedených ustanovení dospět k závěru, že by nejvyšší státní zástupce mohl na základě ustanovení § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o státním zastupitelství ve smyslu dovětku „v pořadí a v rozsahu jím stanoveném“ přenést celou agendu dovolání nebo jiného výlučného oprávnění (např. rozhodování podle § 174a odst. 1 tr. ř.) na některého svého náměstka, jak by se mohlo naznačovat ze shora citovaných vyjádření nejvyššího státního zástupce JUDr. P. Z. a zejména jeho náměstka JUDr. I. S. Takový postup by totiž zcela negoval vůli zákonodárce, aby v určitých věcech zásadně rozhodoval sám nejvyšší státní zástupce a nikoli příslušné státní zastupitelství či státní zástupce příslušného státního zastupitelství. Náměstek nejvyššího státního zástupce může totiž nejvyššího státního zástupce jen „zastupovat“ a nikoli zcela vykonávat jeho výlučné pravomoci svěřené mu zákonem. V takovém případě, kdy by nejvyšší státní zástupce určitou výlučnou zákonnou pravomoc zcela přenesl na svého náměstka, by výkon takové výlučné pravomoci jím přestal být osobně vykonáván, což by neslo nejen prvky libovůle, ale i negaci vůle zákonodárce, aby takovou pravomoc zásadně vykonával sám nejvyšší státní zástupce. Aniž by

velký senát považoval výkon výlučných pravomocí nejvyššího státního zástupce za jeho „osobní privilegium“ oddělené od činnosti Nejvyššího státního zastupitelství jako celku, považuje za nutné zdůraznit, že zákonné zastupování ve smyslu § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství u výlučných pravomocí nejvyššího státního zástupce přichází v úvahu jen v případě, že mu v jejich výkonu brání důležitá překážka. V té souvislosti je třeba také poznamenat, že je na nejvyšším státním zástupci, aby si organizoval svou práci a přítomnost na pracovišti tak, aby v zásadě mohl své výlučné pravomoci svěřené mu zákonem vykonávat osobně a nikoli prostřednictvím svých zastupujících náměstků, a aby právě z tohoto hlediska jeho práce neměla jen formální a bezobsažnou úroveň.

Tomuto názoru velkého senátu nakonec odpovídá i pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 21. 9. 2009, č. 8/2009 Sb. pokynů NSZ, o trestním řízení, který v části sedmé, díle druhém, upravuje v člancích 97 až 100 pod rubrikou „Dovolání“ způsob výkonu uvedeného výlučného oprávnění podat dovolání. Podle čl. 99 tohoto pokynu státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství po vyhodnocení spisového materiálu předloží nejvyšší státní zástupkyni návrh dovolání nebo návrh na odložení návrhu na dovolání. Státnímu zastupitelství činnému u soudu druhého stupně zašle stejnopis dovolání nebo vyrozumění, že důvody pro dovolání shledány nebyly. Obdobně postupuje, přezkoumá-li věc na základě podnětu jiné osoby k podání dovolání. Podatele o učiněném opatření vyrozumí.

Poté, co velký senát dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou, neboť neshledal v posuzovaném případě, že by postup náměstka nejvyšší státní zástupkyně byl v rozporu se shora obecně vyjádřenými právními závěry, seznal, že dovolání nejvyšší státní zástupkyně zastoupené jejím náměstkem JUDr. K. Č. je přípustné, bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř.

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., velký senát dále posuzoval, zda nejvyšší státní zástupkyni vznesené námitky naplňují jí uplatněné dovolací důvody, a shledal, že dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f), l) tr. ř. byly uplatněny v souladu se zákonem vymezenými podmínkami. Vzhledem k tomu, že velký senát neshledal žádný důvod podle § 265i odst. 1 tr. ř. pro odmítnutí dovolání nejvyšší státní zástupkyně, přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodů vymezených v dovolání, jakož i řízení rozhodnutím předcházející.

Nejvyšší státní zástupkyně uplatnila právně relevantní námitku spočívající v tom, že rozhodnutím ve smyslu § 337 odst. 1 písm. a) tr. ř. je právě i oznámení správního orgánu o tom, že řidič v důsledku „vybodování“ pozbyl řidičské oprávnění, a tak obviněný R. P. mařil svým jednáním rozhodnutí orgánů veřejné moci, když vykonával činnost, pro kterou pozbyl dosažením počtu 12 trestných bodů podle § 123c odst. 3 silničního zákona oprávnění.

V dalším velký senát velmi podrobně vyložil, jakými úvahami byl veden, shledal-li, že podané dovolání je důvodné. Odkázal především na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. [Tpjn 302/2010](#), a připomněl jeho právní větu, která byla přijata ve znění: „Za „odnětí příslušného oprávnění podle jiného právního předpisu“ ve smyslu § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku je třeba považovat i pozbytí řidičského oprávnění u řidiče, který v bodovém hodnocení dosáhl 12 bodů, a v důsledku toho mu bylo doručeno obecním úřadem obce s rozšířenou působností oznámení a výzva podle § 123c odst. 3 zák. o silničním provozu, k odevzdání řidičského průkazu a mezinárodního řidičského průkazu, resp. v případě podání námitek proti provedenému záznamu, kterým bylo dosaženo celkového počtu 12 bodů, bylo pravomocně rozhodnuto tímto obecním úřadem podle § 123f odst. 3 citovaného zákona o zamítnutí námitek řidiče, neboť je neshledal odůvodněné. V důsledku toho, pokud pachatel řídí motorové vozidlo i poté, co mu bylo takto řidičské oprávnění odňato rozhodnutím příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností, naplňuje znaky trestného činu (přechinu) maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a)

tr. zákoníku“. Uvedené stanovisko bylo posléze publikováno pod č. 1/2011-II. Sb. rozh. tr.

Z odůvodnění přijatého stanoviska, s kterým se velký senát plně ztotožnil, pak vyplývá, že rozhodující z hlediska posouzení „oznámení o dosažení dvanáctibodové hranice a výzvy k odevzdání řidičského průkazu a mezinárodního řidičského průkazu“ jako rozhodnutí ve smyslu § 337 odst. 1 tr. zákoníku je skutečnost, zda tímto úkonem došlo ke vzniku, změně nebo zániku oprávnění a povinností fyzické nebo právnické osoby, jinými slovy, zda individuální právní akt vydaný orgánem veřejné moci byl učiněn z pozice jeho vrchnostenského postavení. Z tohoto hlediska je zásadní, že v uvedené výzvě se řidiči podle § 123c odst. 3 zák. o silničním provozu ukládá odevzdání řidičského průkazu a mezinárodního řidičského průkazu nejpozději do 5 pracovních dnů ode dne doručení tohoto oznámení, s tím, že řidič pozbývá řidičské oprávnění uplynutím 5 pracovních dnů ode dne, v němž mu bylo toto oznámení doručeno, nepodá-li proti němu námitky. Není tedy pravdou, jak se někdy zkratkovitě uvádí, že „řidič, který dosáhl stanovený limit počtu bodu je sankcionován přímo ze zákona ztrátou řidičského oprávnění a řidičského průkazu“ (Kovalčíková, D., Štandera, J. Zákon o provozu na pozemních komunikacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 347), nýbrž řidič pozbývá řidičské oprávnění až uplynutím 5 pracovních dnů ode dne, v němž mu bylo toto oznámení s výzvou k odevzdání řidičského průkazu a mezinárodního řidičského průkazu doručeno, a to ještě jen tehdy, nepodá-li proti němu námitky. Teprve uvedenou výzvou je řidiči ukládána povinnost odevzdat řidičský průkaz a mezinárodní řidičský průkaz, a zákon výslovně v § 123c odst. 5 zák. o silničním provozu stanoví řidiči povinnost tuto výzvu splnit, a proto je třeba tuto výzvu považovat za rozhodnutí materiální povahy. Ze všech těchto hledisek je proto nutno oznámení o dosažení dvanáctibodové hranice a výzvu k odevzdání řidičského průkazu a mezinárodního řidičského průkazu považovat za rozhodnutí ve smyslu § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Pokud je poukazováno na terminologickou nesrovnalost pojmů „odnětí“ a „pozbytí“ řidičského oprávnění, není ani tato skutečnost podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu rozhodná z hlediska možnosti trestního postihu jednání řidiče, který pozbyl řidičské oprávnění ve smyslu § 123c odst. 3 zák. o silničním provozu. Zákon o silničním provozu v § 94a používá pojem „pozbytí řidičského oprávnění“ i ve vztahu k zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel, ať už byl uložen soudem jako trest nebo příslušným správním úřadem jako sankce za přestupek, když uvádí, že držitel řidičského oprávnění pozbývá řidičské oprávnění dnem právní moci takového rozhodnutí. Pokud by byli postihováni pouze řidiči, kterým bylo podle § 94 zák. č. 361/2000 Sb. odňato oprávnění po ztrátě jejich odborné či zdravotní způsobilosti, došlo by k neodůvodněnému rozdílu mezi řidiči, kteří v důsledku svého vědomého protiprávního jednání pozbyli řidičské oprávnění (dosáhli dvanácti bodů), a mezi těmi, kterým bylo, mnohdy i bez jejich zavinění, řidičské oprávnění odňato, např. pro úraz či nemoc. Navíc je třeba zdůraznit, že i řidič, který pozbyl řidičské oprávnění podle § 123c odst. 3 zák. o silničním provozu a po uplynutí 1 roku ode dne jeho pozbytí, požádá o vrácení řidičského oprávnění, se musí podrobit přezkoušení z odborné způsobilosti ve smyslu § 123d odst. 3 zák. o silničním provozu z čehož vyplývá, že i u něj zákonodárce presumuje absenci odborné způsobilosti řídit motorové vozidlo obdobně jako podle § 94 odst. 1 písm. b) zák. o silničním provozu.

Pokud tedy pachatel řídil motorové vozidlo i poté, co mu bylo řidičské oprávnění odňato rozhodnutím – oznámením a výzvou podle § 123c odst. 3 zák. o silničním provozu – příslušného orgánu, naplnil znaky přečinu podle ustanovení § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Tak tomu bylo i v případě obviněného R. P., neboť podle obsahu spisu mu bylo dne 12. 8. 2009 doručeno oznámení o dosažení 12 bodů v bodovém hodnocení a výzva k odevzdání řidičského průkazu v důsledku pozbytí řidičského oprávnění, načež byl dne 24. 5. 2010 zastaven hlídkou Policie České republiky, když ve F. řídil motorové vozidlo. Pokud za této situace nalézací soud rozhodl o postoupení věci Městskému úřadu F., byl tím naplněn dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., neboť podmínky pro postoupení věci správnímu orgánu k projednání jako přestupku splněny nebyly. Jestliže poté odvolací soud stížnost státního zástupce proti usnesení nalézacího soudu podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl, byl tím naplněn i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

Proto velký senát za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 6. 10. 2010, sp. zn. 31 To 345/2010, a usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 10. 6. 2010, sp. zn. 34 T 114/2010. Současně zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Liberci přikázal, aby věc obviněného R. P. v potřebném rozsahu, které též konkretizoval, znovu projednal a rozhodl. Připomněl, že podle § 265s odst. 1 tr. ř. je Okresní soud v Liberci, jemuž byla věc přikázána k novému projednání a rozhodnutí, vázán právními názory, které byly shora v tomto usnesení vysloveny, a je povinen provést úkony a doplnění, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil.

Rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 15 Tz 43/2011, ECLI:CZ:NS:2011:15.TZ.43.2011.1

Číslo: 16/2012

Právní věta:

Trestní řád neumožňuje odvolacímu soudu, aby v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání obviněného.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.09.2011

Spisová značka: 15 Tz 43/2011

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Podmíněné zastavení trestního stíhání, Řízení o odvolání

Předpisy: § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř.
§ 307 odst. 1 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného J. V. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. ř. rozhodl tak, že vyslovil, že usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, byl porušen zákon v ustanoveních § 223a odst. 1 tr. ř. a § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. v neprospěch obviněného. Napadené usnesení v celém rozsahu zrušil. Zrušil i rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 14 T 101/2009, a též všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu Praha-západ přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Rozsudkem Okresního soudu Praha-západ ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 14 T 101/2009, byl obviněný J. V. podle ustanovení § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby, která jej vinila ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., jehož se měl zkráceně dopustit tím, že dne 21. 12.

2008 v 06.30 hodin řídil na silnici III. třídy č. 1042, v katastru obce O., ve směru jízdy na obec J. u P., osobní automobil tovární značky Mitsubischi Pajero, kdy na km 3,706 s vozidlem přejel v protisměrné části silnice ležícího P. K., který v důsledku tohoto střetu utrpěl mnohočetná rozsáhlá zranění, kterým na místě nehody podlehl.

Proti rozsudku Okresního soudu Praha-západ ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 14 T 101/2009, podal v zákonné lhůtě v neprospěch obviněného odvolání státní zástupce Okresního státního zastupitelství Praha-západ.

O podaném odvolání poté rozhodl Krajský soud v Praze v neveřejném zasedání usnesením ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, tak, že napadený rozsudek podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. zrušil a podle § 223a odst. 1 tr. ř. *per analogiam* a § 307 odst. 1 tr. ř. trestní stíhání obviněného J. V. pro shora uvedený skutek podmíněně zastavil. Současně odvolací soud obviněnému podle § 307 odst. 2 tr. ř. stanovil zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců.

Dovolání proti rozhodnutí soudu druhého stupně podáno nebylo.

Proti pravomocnému usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, podal následně ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného J. V. Vytkl v ní, že zákon byl porušen v ustanoveních § 257 odst. 1 písm. c), § 223a odst. 1 a § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř. *per analogiam* v neprospěch obviněného J. V.

V odůvodnění stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti uvedl, že ze slovního znění ustanovení § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. vyplývá, že podle něj nelze meritorně rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 a § 223a odst. 1 tr. ř. Jiný názor sice v minulosti vyslovil Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [6 Tdo 505/2003](#), kde konstatoval, že podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání podle § 257 odst. 1 písm. c) a § 223a odst. 1 tr. ř. *per analogiam* ve stádiu řízení o odvolání je přípustné, neboť pokud by zákonodárce takovou možnost vylučoval, nebylo by důvodu citovaná rozhodnutí zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. f), g) tr. ř. dovoláním napadnout. Ministr spravedlnosti ale poukázal na to, že předmětné rozhodnutí nebylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky, přičemž sám Nejvyšší soud vyslovil i opačný názor v rozhodnutí publikovaném v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 7, pod č. T 706. Zde bylo konstatováno, že posouzení, zda byly v konkrétní věci splněny všechny podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, je výlučně v kompetenci soudu prvního stupně. Trestní řád podle právního názoru, který byl vysloven v tomto rozhodnutí, odvolacímu soudu neumožňuje, aby sám v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání.

Ministr spravedlnosti se přiklonil k právnímu názoru vyslovenému v posledně citovaném rozhodnutí s tím, že podle jeho mínění není přesvědčivá argumentace uvedená v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [6 Tdo 505/2003](#), podle které by nebylo důvodu rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze dovoláním napadnout, pokud by je nemohl učinit odvolací soud. Navíc i kdyby v obecné rovině byla připuštěna možnost podmíněného zastavení trestního řízení podle § 257 odst. 1 písm. c) a § 223a odst. 1 tr. ř. *per analogiam* ve stádiu řízení o odvolání, bylo by se nutno zabývat též otázkou, zda je takový postup možný v případě, kdy soud prvního stupně zprostil obviněného obžaloby, neboť rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je pro obviněného výrazně méně příznivé nežli rozhodnutí o jeho zproštění obžaloby. V případě, že obviněný byl soudem prvního stupně nepravomocně zproštěn obžaloby, je proto podle názoru ministra spravedlnosti možné v dalším řízení jeho postavení zhoršit rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání pouze za obdobných podmínek jako v případě zhoršení postavení obviněného odsuzujícím rozsudkem. Obviněnému musí být zachováno právo na obhajobu, včetně práva na uplatnění řádného opravného prostředku. Není tudíž možné, aby odvolací soud po

zrušení zprošťujícího rozsudku sám současně rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání, byť má jinak za to, že podmínky § 307 odst. 1 tr. ř. jsou splněny. V předmětné trestní věci navíc odvolací soud toto rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání, tj. takovou formou jednání soudu, při které je uplatnění obhajovacích práv obviněného prakticky vyloučeno.

Vzhledem k uvedenému ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, byl v neprospěch obviněného J. V. porušen zákon v ustanoveních § 257 odst. 1 písm. c), § 223a odst. 1 a § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř. *per analogiam*, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení, jakož i všechna další rozhodnutí na toto rozhodnutí obsahově navazujících, pokud s ohledem na důvod zrušení pozbyla právního podkladu, a dále aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř., popř. podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Trestní věc obviněného J. V. byla přidělena k rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona senátu 4 Tz Nejvyššího soudu, který usnesením ze dne 5. 5. 2011, sp. zn. [4 Tz 83/2010](#), rozhodl v souladu s ustanovením § 20 odst. 1, 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení dané věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu s odůvodněním, že v podané stížnosti pro porušení zákona jsou vytyčeny dva na sebe navazující základní okruhy problémů. Primárním je, zda v řízení o odvolání může být až odvolacím soudem rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného. Pokud by odpověď zněla, že ano, vyvstává zde problém druhý, a to jestli po zproštění obviněného obžaloby soudem prvního stupně může v případě odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného odvolací soud zprošťující rozsudek zrušit a sám rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného. K tomu se pak zároveň váže i otázka, zda tak může učinit v neveřejném zasedání.

Senát 4 Tz byl toho názoru, že správným a současným znění trestního řádu odpovídajícím je výše zmíněný výklad obsažený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. [11 Tdo 426/2004](#) (publikovaném také v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, v sešitě 7, pod č. T 706.). Nejvyšší soud však vyjádřil i opačný názor na danou problematiku, a to v usnesení ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [6 Tdo 505/2003](#). Senát 4 Tz proto dospěl k přesvědčení, že je zcela neúnosné a odporující úloze Nejvyššího soudu ohledně sjednocování judikatury obecných soudů, aby i nadále existovaly a v rozhodovací praxi byly uplatňovány rozporné a nejednotné názory na předmětnou projednávanou právní otázku, která jistě má zásadní význam.

Z uvedených důvodů senát 4 Tz Nejvyššího soudu dospěl k závěru, že byť se jedná o procesní otázku, tak tato má po právní stránce zásadní význam, a protože na ni existují i v rámci samotného Nejvyššího soudu rozdílné názory, je ji třeba s konečnou platností autoritativně vyřešit. Daná věc byla proto postoupena k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu.

Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“), kterému byla věc postoupena, podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že zákon porušen byl.

S ohledem na námítky obsažené ve stížnosti pro porušení zákona bylo primárně třeba vypořádat se s otázkou, zda v řízení o odvolání může být až odvolacím soudem rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, neboť v dosavadní rozhodovací praxi Nejvyššího soudu na tuto problematiku existují dva odlišné právní názory.

Podle ustanovení § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. odvolací soud napadený rozsudek nebo jeho část zruší a v rozsahu zrušení trestní stíhání zastaví, shledá-li, že je tu některá z okolností, jež by odůvodňovaly zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně (§ 223 odst. 1, 2 tr. ř.). Z dikce citovaného

ustanovení je zřejmé, že toto odkazuje pouze na ustanovení § 223 odst. 1, 2 tr. ř., ve kterém se o podmíněném zastavení trestního stíhání nehovoří.

Podle § 223a odst. 1 tr. ř. soud za hlavního líčení trestní stíhání obviněného podmíněně zastaví nebo rozhodne o schválení narovnání, shledá-li okolnosti uvedené v § 307 odst. 1 tr. ř. nebo § 309 odst. 1 tr. ř. Toto ustanovení bylo zavedeno do trestního řádu novelou provedenou zákonem č. 152/1995 Sb. a pozměněné novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. a výslovně upravuje možnost, aby soud rozhodl i v hlavním líčení o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání. Rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání lze tedy buď už v přípravném řízení, nebo až v řízení před soudem prvního stupně, který tak může učinit po předběžném projednání obžaloby (srov. Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 834). Soud druhého stupně však sám rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání nemůže, a to ani v rámci řízení o odvolání nebo o stížnosti (srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, s. 1793, 2323).

Z uvedeného je zřejmé, že žádné ustanovení trestního řádu a ani odborná literatura nepřipouští možnost, že by soud druhého stupně mohl sám rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání. Podle názoru velkého senátu Nejvyššího soudu je nutno vycházet ze skutečnosti, že vzhledem k povaze tohoto rozhodnutí nebylo úmyslem zákonodárce umožnit, aby o podmíněném zastavení trestního stíhání mohlo být rozhodnuto ve stadiu odvolacího řízení, proto ani analogicky nelze dovozovat možnost učinit takové rozhodnutí. Analogie je totiž nepřipustná všude tam, kde trestní řád obsahuje taxativní podmínky použití svých ustanovení, což platí i pro způsoby rozhodnutí v opravném řízení podle § 253 a násl. tr. ř. (srov. Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 67).

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že pouze při respektování procesních předpisů je možno rozhodovací činnost soudů považovat za transparentní, a tedy předvídatelnou, a současně i respektující základní požadavek právního státu, že státní moc (vykonávanou též obecnými soudy) lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon (čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).

Totožné stanovisko, ke kterému se přiklonil i ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona a senát 4 Tz Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 5. 5. 2011, sp. zn. [4 Tz 83/2010](#), kterým předložil danou věc k posouzení velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, zaujal Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. [11 Tdo 426/2004](#), v němž bylo konstatováno, že posouzení, zda byly v konkrétní věci splněny všechny podmínky pro zastavení trestního stíhání, je výlučně v kompetenci soudu prvního stupně s tím, že trestní řád odvolacímu soudu neumožňuje, aby sám v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání.

Na druhé straně je třeba dodat, že odlišný názor v minulosti vyslovil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. [6 Tdo 505/2003](#), podle kterého podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání podle § 257 odst. 1 písm. c) a § 223a odst. 1 tr. ř. *per analogiam* ve stadiu řízení o odvolání je přípustné, neboť pokud by zákonodárce takovou možnost vylučoval, nebylo by důvodu citovaná rozhodnutí zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze podle § 265a odst. 1, 2 písm. f), g) tr. ř. dovoláním napadnout. Ustanovení § 265a tr. ř., jak zmínil již ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, však řeší především otázku, která soudní rozhodnutí jsou natolik závažná, aby bylo nutno umožnit procesním stranám dosáhnout jejich přezkumu Nejvyšším soudem v rámci řízení o dovolání. Mimo výčet jednotlivých konkrétních typů rozhodnutí ve věci samé uvedených v ustanovení § 265a odst. 2 písm. a) – g) tr. ř. obsahuje § 265a odst. 2 tr. ř. ustanovení § 265a odst. 1 písm. h) tr. ř., podle kterého lze dovoláním napadnout rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku nebo usnesení uvedenému pod písmeny a) až g).

Pokud totiž chtěl zákonodárce umožnit, aby Nejvyšší soud mohl být činný jako soud dovolací ve věcech, které skončily pravomocným rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání, pak s ohledem na konstrukci § 265a odst. 1, 2 tr. ř. musel tato rozhodnutí výslovně uvést v taxativním výčtu ustanovení § 265a odst. 2 tr. ř., a to bez ohledu na skutečnost, že tato rozhodnutí bude možno napadat pouze prostřednictvím rozhodnutí uvedeného v ustanovení § 265a odst. 2 písm. h) tr. ř. Argumentaci, podle které by nebyl důvod rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze dovoláním napadnout, pokud by je nemohl učinit odvolací soud, není tedy možno považovat za správnou.

Vzhledem k výše uvedeným okolnostem velký senát dospěl k závěru, že žádné zákonné ustanovení neumožňuje odvolacímu soudu, aby sám v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání obviněného.

Dále není možno akceptovat ani takový postup odvolacího soudu, když soud prvního stupně zproští obviněného obžaloby a odvolací soud na základě odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného zruší zprošťující rozsudek a sám rozhodne v neveřejném zasedání o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, jak učinil Krajský soud v Praze stížností pro porušení zákona napadeným usnesením ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010. Nelze totiž pominout, že z ustanovení § 307 odst. 1 tr. ř. o podmíněném zastavení trestního stíhání vyplývá, na rozdíl od rozhodnutí o zproštění obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř., že jeho aplikace je možná pouze tehdy, je-li obviněný pokládán po všech stránkách trestně odpovědným za spáchané jednání. Na základě rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se obviněnému ukládají určitá omezení a povinnosti, aniž by byla vyslovena jeho vina. Podmínkou vydání rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 tr. ř. je mimo jiné doznání obviněného ke spáchání trestného činu, nahrazení škody způsobené trestným činem, v rozhodnutí musí být stanovena zkušební doba, obviněnému lze též uložit, aby ve zkušební době dodržoval přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život, navíc jestliže se obviněný ve stanovené zkušební době neosvědčí, rozhodne příslušný orgán o tom, že se v trestním řízení pokračuje. Předpokladem pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je tedy prokázání spáchání trestného činu obviněným a toto rozhodnutí má pro obviněného závažné důsledky, jako je evidence v Rejstříku trestů, běh zkušební doby spojené s omezením obviněného, nejistota z hlediska možného konečného rozhodnutí soudu o tom, zda se obviněný osvědčí či nikoliv, apod.

V případě projednávané věci odvolací soud obviněného J. V. sice výslovně neuznal vinným skutkem, pro nějž byl soudem prvního stupně zproštěn předmětné obžaloby, avšak zprošťující rozsudek soudu prvního stupně zrušil a sám rozhodl v neveřejném zasedání o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, čímž došlo k významnému zhoršení postavení obviněného, když obviněný neměl ani možnost proti tomuto rozhodnutí podat řádný opravný prostředek. Velký senát má za to, že takovému postupu brání ustanovení § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř., podle kterého odvolací soud nemůže sám uznat obviněného (obžalovaného) vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn. V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání ve smyslu § 307 odst. 1 tr. ř. je totiž fakticky obsažen, byť výslovně nevyjádřený, závěr, že se obviněný činu kladeného mu za vinu dopustil, zvláště když podmínkou rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je mimo jiné i doznání obviněného k tomuto činu (srov. § 307 odst. 1 písm. a) tr. ř.).

Velký senát učinil závěr, že i kdyby odvolací nabyl přesvědčení, že jsou splněny podmínky § 307 odst. 1 tr. ř. pro podmíněné zastavení trestního stíhání, resp. by obecně byla připuštěna možnost, že odvolací soud může v odvolacím řízení sám rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání, což bylo shora vyvráceno, tak pokud by byl obviněný současně soudem prvního stupně obžaloby zproštěn, bylo by nutno analogicky uplatnit omezení pro rozhodnutí odvolacího soudu vyplývající z ustanovení § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř.

Velký senát proto vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010, byl porušen zákon v ustanoveních § 223a odst. 1 tr. ř. a § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř. v neprospěch obviněného J. V., a v návaznosti na tento výrok napadené usnesení v celém rozsahu zrušil. Dále zrušil i rozsudek Okresního soudu Praha-západ ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 14 T 101/2009, neboť v souladu se závěry Krajského soudu v Praze dospěl Nejvyšší soud k závěru, že zákonné podmínky uvedené v § 226 písm. b) tr. ř. pro zproštění obžaloby obviněného J. V. splněny nebyly. Ostatně v tomto směru ani ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona ničeho nenamítal. Zrušena byla i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu Praha - západ přikázal, aby věc v potřebném rozsahu, který také vymezil, znovu projednal a rozhodl, a to s připomenutím, že orgán, jemuž byla věc přikázána, je vázán právním názorem, který vyslovil ve věci Nejvyšší soud, a je povinen provést procesní úkony, jejichž provedení Nejvyšší soud nařídil.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 7 Tdo 71/2011, ECLI:CZ:NS:2011:7.TDO.71.2011.1

Číslo: 17/2012

Právní věta:

Trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák.* se mohl za splnění dalších zákonných podmínek dopustit i pachatel, který jako referent státní správy – vedoucí technik registru vozidel v rozporu se zákonem č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, rozhodl ve správním řízení o schválení technické způsobilosti jednotlivě dovezených vozidel z ciziny do České republiky, a to na podkladě padělaných a v cizím jazyce vyhotovených dokladů. Lhostejnost k obsahu listin psaných v cizím jazyce může představovat takový typ lhostejnosti pachatele, který je výrazem jeho kladného vztahu k tomu, že nesplnil povinnost vyplývající z jeho pravomoci, a tedy zavinění v nepřímém úmyslu podle § 4 písm. b) tr. zák.** k tomuto zákonnému znaku.

* Nyní jde o trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku.

** Nyní jde o ustanovení § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.02.2011

Spisová značka: 7 Tdo 71/2011

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Úmysl nepřímý, Zneužívání pravomoci veřejného činitele

Předpisy: § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák.
§ 4 písm. b) tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. V. proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 10. 2010, sp. zn. 10 To 401/2010, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Náchodě pod sp.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 11 T 28/2010, byl obviněný M. V. uznán vinným trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. a odsouzen podle § 158 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody na dvanáct měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen s tím, že podle § 59 odst. 1 tr. zák. byla stanovena zkušební doba na tři roky, a podle § 49 odst. 1 tr. zák., § 50 odst. 1 tr. zák. k trestu zákazu činnosti spočívajícímu v zákazu výkonu funkcí v orgánech veřejné moci spojených s rozhodováním o právech a povinnostech třetích osob na pět let. Části obžaloby podané pro uvedený trestný čin byl obviněný podle § 226 písm. c) tr. ř. zproštěn.

Odvolání obviněného, podané proti odsuzujícímu výroku o vině a proti výroku o trestu, bylo usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 10. 2010, sp. zn. 10 To 401/2010, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Obviněný podal prostřednictvím obhájkyne v zákonné lhůtě dovolání proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové. Výrok o zamítnutí odvolání napadl s odkazem na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nesprávné právní posouzení skutku ve smyslu tohoto dovolacího důvodu spatřoval v tom, že nebyla naplněna subjektivní stránka trestného činu, pokud spočívá v kvalifikované pohnutce, která je zákonným znakem trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení a aby přikázal Krajskému soudu v Hradci Králové věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud shledal, že dovolání je zjevně neopodstatněné.

Trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. se mimo jiné dopustil veřejný činitel, který v úmyslu opatřit jinému neoprávněný prospěch nesplnil povinnost vyplývající z jeho pravomoci.

V posuzovaném případě byl takto posouzen skutek, který podle zjištění Okresního soudu v Náchodě, s nimiž se v napadeném usnesení ztotožnil také Krajský soud v Hradci Králové, spočíval v podstatě v tom, že obviněný nejméně od 17. 3. 2006 do 11. 2. 2008 v postavení referenta státní správy – vedoucího technika registru vozidel odboru dopravy a silničního hospodářství Městského úřadu v J., v rozporu s ustanovením § 35 odst. 1, 2, 3 zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, ve správních řízeních specifikovaných v bodech 1-13 rozhodl o schválení technické způsobilosti jednotlivě dovezených vozidel, a to na základě stejného typu francouzsky psaných listin předložených v rozporu s ustanovením § 34 citovaného zákona toliko v neověřených kopiích, jejichž obsah neznal a byl mu lhostejný, nijak se nepokusil o porozumění či ověření jejich obsahu, ačkoli již vyžádáním překladu by zjistil, že se jedná z větší části o zjevně padělané listiny pouze zdánlivě osvědčující původ a stav vozidel, neboť nesouhlasily ani zeměpisné názvy prefektur v záhlaví listin se zeměpisnými názvy prefektur na razítkách a listiny byly označeny razítkem francouzské zdravotní pojišťovny – oddělení pracovních úrazů, a v důsledku toho došlo ke schválení technické způsobilosti vozidel, z nichž část byla ve Francii prohlášena za zničená a jako trvale vyřazená z provozu nebyla zaevidovatelná ani do registru vozidel v České republice. Podle dalších zjištění uvedených ve výroku o vině obviněný jednal ve snaze ulehčit si výkon pracovní činnosti a s vědomím, že poskytuje neoprávněnou výhodu spočívající v urychleném vyřízení žádostí o schválení technické způsobilosti individuálně dovezených vozidel na základě nedostatečných dokladů, místo aby žádal o doplnění dokladů, o překlad jemu nesrozumitelných listin do českého jazyka, o doložení originálů technických průkazů dovezených

vozidel či jejich duplikátů nebo potvrzení francouzské strany, že již předložené doklady jsou jedinými doklady k vozidlům, a zčásti i neoprávněnou výhodu spočívající ve schválení technické způsobilosti vozidel, která ve skutečnosti již byla trvale vyřazena z provozu. Podle těchto zjištění šlo o neoprávněnou výhodu poskytnutou M. H., který byl známým spolupracovníkem obviněného a který vystupoval v jednotlivých správních řízeních pod jménem M. S. bez vědomí pravého nositele tohoto jména nebo jako jeho údajný zmocněnec na základě padělané plné moci, aby tak účelově založil místní příslušnost Městského úřadu v J. s vědomím, že jinak by takový přístup při vyřizování žádostí nemohl očekávat.

Pokud je zákonným znakem trestného činu pohnutka spočívající v tom, že pachatel jedná „v úmyslu opatřit jinému neoprávněný prospěch“, pak je ze skutkových zjištění soudů jasné, že i z tohoto hlediska byly naplněny zákonné znaky trestného činu.

Námítky obviněného v tom smyslu, že nevěděl, jak má správně postupovat ve vztahu k předkládaným listinám pocházejícím z Francie, že v uplatňovaném postupu byl zaučen jiným pracovníkem odboru a že na žádném školení mu bližší nebyl vysvětlen správný postup, rozhodně nelze akceptovat. Obviněný byl v postavení vedoucího technika registru vozidel. Postup a podmínky schvalování technické způsobilosti dovezených vozidel byly výslovně, jasné a zcela srozumitelně upraveny zákonem. Zákon tu byl z hlediska obviněného základním vodítkem jeho činnosti. Konstrukce, podle které obviněný na jedné straně vykonává funkci vedoucího technika registru vozidel a na druhé straně nezná zákonné předpoklady, za nichž je možné schválit technickou způsobilost dovezených vozidel, je nepřijatelná. Jestliže obviněný v podstatě obratem vydával rozhodnutí o schválení technické způsobilosti dovezených vozidel, ačkoli bylo evidentní, že pro to nemá odpovídající podklady, nelze to interpretovat jinak, než jako projev jeho úmyslu opatřit jinému neoprávněný prospěch, zvláště když se jednalo o stále tutéž osobu, která v průběhu necelých dvou let žádala o schválení technické způsobilosti třinácti individuálně dovezených vozidel.

Obviněný v rámci svých námitek poukázal na to, že pokud mu byl podle zjištění soudů lhostejný obsah francouzsky psaných listin, nestačí to k závěru, že jednal úmyslně. K tomu lze jen poznamenat, že v posuzovaném případě šlo o takový typ lhostejnosti, který je výrazem kladného vztahu obviněného jak k tomu, že nesplnil povinnost vyplývající z jeho pravomoci, tak k tomu, že tím jinému opatřil neoprávněný prospěch. Za tohoto stavu je zjištění soudů o lhostejnosti obviněného plně slučitelné se závěrem o úmyslném zavinění.

Je tedy namístě konstatovat, že skutkový stav, který zjistily soudy, odpovídá zákonným znakům trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák., a to i z hlediska subjektivní stránky, kterou se obviněný snažil zpochybnit.

Mimo rámec dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou námitky obviněného proti skutkovým zjištěním soudů, z nichž soudy vyvodily naplnění subjektivní stránky trestného činu. Pokud je podle tohoto ustanovení dovolacím důvodem „nesprávné právní posouzení skutku nebo jiné nesprávné hmotně právní posouzení“, rozumí se tím hmotně právní posouzení skutku, tak jak ho zjistily soudy, a nikoli jak ho prezentuje dovolatel. Do skutkového základu rozhodnutí napadeného dovoláním Nejvyšší soud nezasahuje, pokud k tomu není – s ohledem na principy vyplývající z ústavně garantovaného práva na spravedlivý proces – důvod v extrémním rozporu mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy. V posuzovaném případě se o žádný extrémní rozpor rozhodně nejedná, neboť zjištění soudů jsou výsledkem takového hodnocení důkazů, při kterém se soudy nedopustily žádného vybočení z mezí volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř., zejména ne nějaké deformace důkazů.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud odmítl zjevně neopodstatněné dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011, ECLI:CZ:NS:2011:8.TDO.657.2011.1

Číslo: 18/2012

Právní věta:

I. Trestný čin týrání zvířat byl spáchán na místě veřejnosti přístupném ve smyslu § 302 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku i tehdy, jestliže se ho pachatel dopustil sice v soukromém prostoru, do něhož není volný přístup, pokud ovšem veřejnost mohla negativně vnímat projevy týrání z jiného veřejně přístupného místa, např. ze sousedícího pozemku, který nebyl dostatečně oddělen ani oplocením, a nebyla vytvořena ani žádná jiná bariéra zabraňující vizuálnímu pozorování i zvukovému vnímání projevů týrání.

II. K naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u trestného činu týrání zvířat podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku spočívající v tom, že pachatel spáchal tento trestný čin na „větším počtu zvířat“, je třeba, aby se tak stalo nejméně na sedmi zvířatech.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.06.2011

Spisová značka: 8 Tdo 657/2011

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Místo veřejnosti přístupné, Týrání zvířat

Předpisy: § 302 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku
§ 302 odst. 3 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného R. H. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 2. 2011, sp. zn. 7 To 36/2011, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Domažlicích pod sp. zn. 1 T 106/2010. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Plzni, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 1 T 106/2010, byl obviněný

R. H. uznán vinným přečinem týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. zákoníku a odsouzen podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let.

O odvoláních, která podali proti tomuto rozsudku obviněný a státní zástupce, rozhodl Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 15. 2. 2011, sp. zn. 7 To 36/2011, jímž podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného uznal vinným přečinem týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku. Toho se obviněný podle popsanych skutkových zjištění dopustil tím, že nejméně od počátku ledna 2010 do 24. 1. 2010 v obci K. p. Č., na pronajatém pozemku, který byl z jedné strany oddělen zčásti drátěným pletivem od příjezdové komunikace, nezajistil řádné krmení a z jiných než zdravotních důvodů omezoval výživu včetně napájení nejméně tří svých psů, a to křížence pointera jménem S., křížence pointera jménem Č. a aljašského huskyho jménem H., přičemž věděl, že odpovídající stravu pro chov psů, které již několik let vlastní, nemůže obstarat kvůli dlouholetým finančním problémům, pro které na něj byla opakovaně nařízena exekuce, tuto situaci nijak neřešil, a přestože viděl, jak jsou psi vyhublí a zesláblí, zapřahal je do spřežení, důsledkem čehož byli nejméně tito tři psi ve velmi špatném výživovém stavu, přičemž trpěli silnou podvýživou až na hranici kachexie.

Za tento přečin byl obviněný odsouzen podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let.

Proti rozsudku odvolacího soudu obviněný podal prostřednictvím obhájce dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Ve vztahu k důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jehož prostřednictvím namítl, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení, nejprve zdůraznil, že se jedná o opakovaně rozhodovanou věc, neboť předchozí rozsudek soudu prvního stupně byl z podnětu odvolání státního zástupce odvolacím soudem zrušen a věc byla vrácena Okresnímu soudu v Domažlicích k novému projednání a rozhodnutí. Nyní přezkoumávaný rozsudek oproti původní verzi prošel několika změnami, zejména došlo k rozšíření skutkové podstaty týrání zvířete i na psa H., u kterého prvotně soud prvního stupně pochybení obviněného nezjistil, byl shledán i znak spočívající ve spáchání činu na „místě veřejnosti přístupném“ a navíc k nedostatečné výživě psů mělo dojít v důsledku finančních problémů obviněného. Obviněný zdůraznil, že žádného ze svých psů vědomě netýral a ani nevystavoval utrpení, protože ani jeden z údajně týraných psů nezemřel. Obviněný připustil, že na jeho jednání by za splnění dalších předpokladů bylo možné nahlížet jako na přečin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 odst. 1 tr. zákoníku, avšak pro takovou právní kvalifikaci nebyly zajištěny dostatečné podklady, nedošlo ke smrti zvířete a ani nenastaly trvalé následky na jejich zdraví. Proto nemůže obstát ani posledně zmíněná právní kvalifikace skutku jako nedbalostního přečinu a nejde ani o přestupek. Protože podle obviněného nebyl prokázán zvlášť surový nebo zvlášť trýznivý způsob týrání, nelze shledávat naplnění skutkové podstaty trestného činu v alternativě podle § 302 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, takže bylo nutné zkoumat naplnění znaků uvedených v § 302 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. S výjimkou psa S. se však u dalších dvou psů neprokázala příčinná souvislost mezi zapřaháním psů do spřežení a jejich zdravotním stavem. Jestliže soudy trestné jednání obviněného vztáhly i na psa H., nedostatečně vyhodnotily, že v jeho případě byl nepříznivý zdravotní stav důsledkem podvýživy anebo jeho zjištěné základní choroby, jíž v době činu prokazatelně trpěl, a nesouhlasil se závěrem soudů, že tomuto psu neposkytl potřebnou lékařskou péči. Obviněný zpochybnil i naplnění znaku spočívajícího ve spáchání činu „na místě veřejnosti přístupném“, protože za ně nelze považovat pozemek, na kterém psy choval. Jednalo se o ohraničený pozemek a pouhá skutečnost, že je do areálu vidět, z něj nemůže činit místo veřejnosti přístupné. Ani sousedící areál obchodní společnosti H., s r. o., nemohl svědčit pro takový závěr, byť někteří jeho zaměstnanci psy příležitostně krmili, aby jim přilepšili. V

souvislosti s majetkovou situací připustil, že měl finanční problémy, které se však neodrazily na nedostatku krmiva pro psy. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný uvedl, že mělo být vzato v úvahu, že nebyl nikdy soudně trestán, nastalou protiprávní situaci sám vyřešil a psy daroval jiným osobám, v důsledku čehož pokládal trest, který mu byl vyměřen, za nepřiměřeně přísný. V závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni a aby tomuto soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř., o něž obviněný dovolání opřel, je možné dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení, anebo jestliže byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

S ohledem na to, že obviněný v dovolání vytýkal, že soudy se dostatečně nevypořádaly s otázkou viny a spolehlivě neobjasnily všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, jímž byl uznán vinným, byl označený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uplatněn v souladu se zákonem. Protože Nejvyšší soud neshledal důvod k odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo podáno dovolání, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a shledal, že dovolání je částečně důvodné.

Nejvyšší soud rekapituloval potřebná skutková zjištění obsažená v rozhodnutích soudů obou stupňů a mající oporu v obsahu spisového materiálu, která je vedla k závěru o naplnění zákonných znaků přečinu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo týrá zvíře surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném, spáchá-li tento čin na větším počtu zvířat. K právnímu posouzení skutku pak uvedl.

V případě základní skutkové podstaty přečinu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku jde o jednu ze dvou samostatných alternativ, která záleží v týrání zvířete surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Je patrné, že zde musí být současně naplněny znaky jednak surového nebo trýznivého způsobu týrání, a jednak veřejného spáchání takového jednání nebo týrání provedeného na místě veřejnosti přístupném.

Protože trestní zákoník neobsahuje definici vyjadřující pojem „týrání zvířete“, lze vycházet pro účely jeho výkladu ve smyslu § 302 odst. 1 tr. zákoníku z vymezení pojmu týrání zvířete podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. č. 246/1992 Sb.“), kde způsoby týrání a jeho formy upravuje ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) až x) citovaného zákona. Podle nich se považuje za týrání mimo jiné nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly [písm. a)], podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením [písm. b)], z jiných než zdravotních důvodů omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak [písm. c) 1.], opustit zvíře s výjimkou zvířete volně žijícího s úmyslem se ho zbavit nebo zvíře vyhnat [písm. s)] anebo jiné jednání, v jehož důsledku dojde k utrpení zvířete [písm. x)]. Podle § 3 písm. m) tohoto zákona se za utrpení zvířete považuje stav zvířete způsobený jakýmkoliv podnětem nebo zákrokem, kterého se zvíře nemůže samo zbavit a který u zvířete způsobuje bolest, zranění, zdravotní poruchu anebo smrt.

K naplnění skutkové podstaty přečinu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku však nepostačuje jen samotné týrání ve smyslu vymezeném v ustanovení § 4 odst. 1 zák. č. 246/1992 Sb.,

ale vyžaduje se, aby se jednalo o týrání surové nebo trýznivé, tedy takové týrání, které představuje vyšší stupeň, avšak nedosahující intenzity vyjádřené v alternativě podle § 302 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, u níž je nezbytný způsob týrání zvlášť surový nebo trýznivý, který pak postačuje sám o sobě a není spojen s žádnou další okolností, jako je tomu u alternativy podle § 302 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, kde k surovému nebo trýznivému týrání musí docházet veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.

Pro znak „veřejně“ platí vymezení obsažené v ustanovení § 117 tr. zákoníku, ale v posuzovaném případě o tento znak nešlo.

Čin obviněného byl podle závěrů odvolacího soudu spáchán na „místě veřejnosti přístupném“. Při definici tohoto pojmu se vychází ze stejného výkladu jako u přečinu výtržnictví podle § 358 tr. zákoníku. Podle soudní praxe je místem veřejnosti přístupným každé místo, kam má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených a kde se také zpravidla více lidí zdržuje, takže jednání pachatele by mohlo být postřehnuto více lidmi, i když tam v době činu nejsou přítomni. Takové místo však nemusí být přístupné bez omezení komukoliv a kdykoliv, nýbrž postačí, že je přístupné jen některým osobám určeným např. povahou jejich zaměstnání nebo v určitou dobu apod. Za místo veřejnosti přístupné v uvedeném smyslu nelze považovat uzavíratelnou část společných prostor např. obytného domu nebo obydlí podobného typu, které je určeno k bydlení více uživatelů nebo vlastníků (např. chodbu, schodiště, prostor výtahu). Místem veřejnosti přístupným však může být prostor před vchodem do takového domu či obydlí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. [8 Tdo 1131/2006](#), uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 32, pod č. T 955.).

Veřejnou přístupnost je nutno chápat v širších souvislostech a nelze ji striktně vztahovat jen k úzce vymezenému prostoru, kam může veřejnost přímo vstoupit či v něm pobývat, ale za veřejnosti přístupné místo lze považovat i prostory v osobním či soukromém vlastnictví, které nejsou samy o sobě považovány za místa veřejnosti přístupná, avšak bezprostředně sousedí s místem, kam veřejnost vstoupit může; jde např. o dvory, pole nebo jiná soukromá prostranství, na která anebo do nichž ale je vidět či z kterých je slyšet projevy, a to i přes nedostatečně izolující bariéru, např. průhledný plot, lešení. Proto ve smyslu tohoto výkladu lze považovat za místo veřejnosti přístupné i takový prostor, kde dochází k týrání zvířete a jímž je např. soukromý nebo pronajatý pozemek nebo dvůr, na něj je přes jejich oplocení (např. pletivový plot) vidět z místa veřejně přístupného (např. z veřejné komunikace, pole, hřiště apod.), a je možné, aby osoby kolem procházející sledovaly projevy týrání zvířete.

Na základě tohoto výkladu je zřejmé, že obviněný naplnil posuzovaným skutkem i znak spočívající ve spáchání činu na „místě veřejnosti přístupném“ ve smyslu § 302 odst. 1 písm. b) tr. zák., neboť choval hladové a silnou podvýživou trpící psy v prostoru, kam na ně bylo vidět nejen z veřejné silnice, ale i z vedlejšího přilehlého objektu. Viditelnost tohoto místa v důsledku nedostatečného oplocení vedla k tomu, že veřejnost měla ničím nezakrytý pohled na strádající a trpící zvířata, což naštěstí pro ně vedlo i k tomu, že je kolemjdoucí přikrmovali. Nejvyšší soud se proto plně ztotožnil se závěry odvolacího soudu, který v odůvodnění svého rozsudku tento znak vyložil správně v souladu se shora vyjádřeným právním názorem. Formy a způsoby týrání byly náležitě objasněny a v rozsudečném výroku též v potřebné míře popsány. Zvířata byla vystavena pro nedostatek potravy těžké podvýživě a v tomto stavu zapřahána do spřežení, nevznikají tudíž pochybnosti o tom, že byla trýznivým způsobem týrána, jak má na mysli ustanovení § 302 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Jde-li o naplnění znaků základní skutkové podstaty trestného činu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, Nejvyšší soud se z uvedených důvodů s napadeným rozhodnutím ztotožnil a ohledně této základní právní kvalifikace výhrady obviněného nepovažuje za důvodné.

Dovolací soud však neshledal též naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby ve smyslu

§ 302 odst. 3 tr. zákoníku, pokud jde o spáchání činu „na větším počtu zvířat“. Trestní zákoník zde nepodává k výkladu tohoto pojmu žádné vodítko pro stanovení jeho kvantitativního vyjádření. Při definování tohoto znaku je nutné vyjít ze základního předpokladu, jímž je jeho zařazení jako nejpřísnější kvalifikační skutečnosti se stanovenou sazbou trestu odnětí svobody od jednoho roku do pěti let, zatímco kvalifikační okolnosti vymezené v § 302 odst. 2 tr. zákoníku odůvodňují trestní sazbu odnětí svobody od šesti měsíců do tří let. Z toho je patrné, že musí jít o takový počet zvířat, který toto vystupňované zpřísnění dostatečně vyjádří. Jazykový výklad znaku „větší počet“ by mohl odpovídat i počtu více než jen dvou zvířat (jak uzavřely soudy nižších stupňů), to by ovšem v daném případě zřejmě nepostačovalo pro naplnění této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby též se zřetelem k zamýšlené nejvyšší přísnosti postihu takového případu a adekvátní gradaci ve vztahu k ostatním zvláště přitěžujícím okolnostem. Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku u trestného činu týrání zvířat podle jeho § 302 uvádí „...zvláště přitěžující okolnosti jsou u této skutkové podstaty nově formulovány, přičemž se doplňuje i okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v odstavci 3 tak, aby byl zajištěn náležitý postih takového chování ve vztahu k většímu počtu zvířat. Současně se však zachovávají i relace k trestným činům proti životu a zdraví lidí“. Obdobně i u trestného činu zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 odst. 2 tr. zákoníku, kde se považuje za okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby způsobení smrti nebo trvalých následků na zdraví „většího počtu zvířat“, není uvedený znak definován. Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku u tohoto trestného činu zdůraznila, že potřebu této nové skutkové podstaty vyvolaly případy, kdy „... v důsledku zanedbání potřebné péče v některých případech celé skupiny zvířat chovaných k hospodářským účelům strádají“. Je tedy patrné, že tato nová skutková podstata se rovněž ve své základní podobě týká i jen jednoho zvířete, v ustanovení § 303 odst. 2 tr. zákoníku však vyžaduje rovněž větší počet dotčených zvířat, přičemž se zde míní především chovy hospodářských zvířat, chovné stanice, útulky zvířat, jakož i hromadné přepravy zvířat. Z uvedeného srovnání stejného kvalifikačního znaku u obou skutkových podstat, které se však v objektivních a subjektivních znacích v základních skutkových podstatách liší, je vhodné, aby výklad pojmu „větší počet“ byl použitelný pro obě tyto skutkové podstaty, neboť ze smyslu těchto ustanovení vyplývá, že u obou jde o zvláště přitěžující okolnost, která má vyjádřit a postihnout jen ty nejzávažnější případy. Zákonodárce zde klade důraz na to, aby se jednalo o více zvířat, tj. např. celý chov nebo určitou větší skupinu zvířat, takže by zde nemělo postačovat množství jen dvou či tří zvířat k naplnění této okolnosti představující nejpřísnější kvalifikační znak.

Jestliže i důvodová zpráva k trestnímu zákoníku u trestného činu podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku předpokládá zachování „relace k trestným činům proti životu a zdraví lidí“, pak trestní zákoník v první hlavě zvláštní části upravující trestné činy proti životu a zdraví lidí nepoužívá obdobný kvalifikační znak vyjádřený pojmem „větší počet“, ale jako zvláště přitěžující okolnost stanoví spáchání činu „na dvou nebo více osobách“ [např. v ustanoveních § 140 odst. 3 písm. a), § 141 odst. 2 písm. a), § 145 odst. 2 písm. a), § 146a odst. 4 písm. a) tr. zákoníku atd.]. Z toho lze dovodit, že pokud by zákonodárce chtěl i pro výklad pojmu „větší počet zvířat“ stanovit množství dvou a více zvířat, použil by stejnou formulaci jako u trestných činů proti životu a zdraví lidí. Jelikož ale tohoto pojmu u trestného činu podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku a ani § 303 odst. 2 tr. zákoníku neužil, ale uvedl jinak formulovaný znak, vyjádřil tím nutnost, aby se jednalo o více zvířat než jen o dvě či tři zvířata.

Nejvyšší soud s ohledem na všechny výše rozvedené úvahy dospěl k závěru, že minimálním počtem zvířat, který lze považovat za „větší počet“ ve smyslu § 302 odst. 3 tr. zákoníku, je nejméně sedm zvířat; k tomu přiměřeně srov. rozhodnutí č. 39/1982 Sb. rozh. tr., podle něhož se u trestného činu obecného ohrožení podle § 179 tr. zák., nyní podle § 272 tr. zákoníku, pojmem „vydání lidí“ ve smyslu většího počtu rozumí nejméně sedm osob.

Protože soudy nižších stupňů shledaly jako postačující k naplnění znaku „větší počet zvířat“ ve

smyslu § 302 odst. 3 tr. zákoníku podstatně nižší počet zvířat než sedm, nemohlo napadené rozhodnutí odvolacího soudu obstát. Nejvyšší soud zrušil dovoláním napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni, jakož i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Krajskému soudu v Plzni přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. 11 Tz 78/2010, ECLI:CZ:NS:2011:11.TZ.78.2010.1

Číslo: 19/2012

Právní věta:

Pokud trestní zákon České republiky účinný v době rozhodování soudu o uznání cizozemského rozhodnutí neznal takový druh ochranného opatření spojeného s omezením osobní svobody, jaký byl pachateli uložen cizozemským soudem, je nutno podle § 451 odst. 3 tr. ř. per analogiam rozhodnout o přeměně tohoto opatření na ústavní ochranné léčení podle § 72 tr. zák. nebo zabezpečovací detenci podle § 72a tr. zák. Na zabezpečovací detenci je možno opatření uložené cizozemským soudem přeměnit jen za splnění podmínek ustanovení § 72a tr. zák.*

** Poznámka redakce : Nyní jde o ochranná opatření podle § 99 a § 100 tr. zákoníku, přičemž v případě zabezpečovací detence s účinností od 1. 12. 2011 (novela tr. zákoníku č. 330/2011 Sb.) se již nevyžaduje, aby čin za okolností uvedených v ustanovení § 100 odst. 1 tr. zákoníku musel naplňovat podle českého trestního práva znaky zvlášť závažného zločinu.*

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.03.2011

Spisová značka: 11 Tz 78/2010

Číslo rozhodnutí: 19

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Čin jinak trestný, Ochranné léčení psychiatrické, Výkon rozsudků cizozemských soudů, Zabezpečovací detence

Předpisy: čl. 3 odst. 1 písm. e) předpisu č. 553/1992Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 11 T 2/2009, ve prospěch obviněného F. G., a rozhodl podle § 268 odst. 2, § 269 odst. 2 a § 270 odst. 1 tr. ř. tak, že :

Pravomocným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 11 T 2/2009, a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanovení § 31 odst. 1, 2 písm. b) zákona č.

6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a dále v ustanovení § 451 odst. 3 tr. ř. *per analogiam* a v řízení předcházejícím též v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. v neprospěch obviněného F. G.

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 11 T 2/2009, se zrušuje. Současně se zrušují všechna další rozhodnutí, na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Krajskému soudu v Brně se přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 11 T 2/2009, bylo podle § 452 odst. 1, 2 tr. ř. rozhodnuto o tom, že se uznává na území České republiky rozsudek Zemského soudu pro věci trestní ve Vídni ze dne 21. 10. 2008, sp. zn. 420 Hv 2/2008m, jímž bylo obviněnému F. G. za čin, který by bylo možno v případě jeho přičetnosti označit za trestný čin nebezpečného vyhrožování podle § 107 odst. 1, 2 rakouského trestního zákona, podle § 21 odst. 1 rakouského trestního zákona uloženo „umístění do ústavu pro duševně abnormální pachatele“. Dále krajský soud rozhodl, že „podle § 451 odst. 3 *per analogiam* tr. ř. se ve výkonu uloženého ochranného opatření pokračuje.“ Tento rozsudek Krajského soudu v Brně nabyl právní moci dne 27. 2. 2010.

Ministr spravedlnosti podal proti němu stížnost pro porušení zákona, a to ve prospěch obviněného F. G. Podle ministra spravedlnosti rozhodoval Krajský soud v Brně v senátě složeném z předsedy senátu a dvou přísedících, ač měl být senát složen z předsedy senátu a dvou soudců. Ustanovení § 452 tr. ř. totiž nepředepisuje rozhodování samosoudcem a u tohoto řízení nejde ani o rozhodování soudu prvního stupně v trestní věci. Ministr spravedlnosti zde odkázal na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu publikované pod č. 1/2008-II. Sb. rozh. tr.

Dále ministr spravedlnosti namítl pochybení Krajského soudu v Brně při použití ustanovení § 451 tr. ř. *per analogiam*. Výrok rozhodnutí by podle jeho mínění měl obsahovat odkaz na ustanovení čl. 1 písm. a) Úmluvy o předávání odsouzených osob publikované jako sdělení č. 553/1992 Sb. (dále jen „Úmluva“), jak vyplývá i z rozhodnutí publikovaného pod č. 58/2000 Sb. rozh. tr., podle kterého se za trest ve smyslu čl. 1 písm. a) Úmluvy považuje i ochranné opatření, jehož obsahem je zbavení svobody dotčené osoby. Především však podle názoru ministra spravedlnosti trestní zákon účinný v době rozhodování krajského soudu neznal takový druh ochranného opatření, jaký byl uložen obviněnému F. G. rakouským soudem. Proto mělo být rozhodnuto podle § 451 odst. 3 tr. ř. *per analogiam* o přeměně tohoto opatření na ochranné léčení psychiatrické ve smyslu § 72 tr. zák. nebo na zabezpečovací detenci podle § 72a tr. zák. Krajský soud se přitom nezabýval touto otázkou ani v odůvodnění svého rozhodnutí. Není proto zřejmé, podle kterých zákonných ustanovení má být ochranné opatření vykonáváno. Vzhledem k uvedenému ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud vyslovil, že napadeným rozsudkem Krajského soudu v Brně byl v neprospěch obviněného F. G. porušen zákon v ustanovení § 31 odst. 1, odst. 2 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a rovněž v ustanoveních § 120 odst. 1 písm. c) a § 451 odst. 3 tr. ř. *per analogiam* a v řízení předcházejícím též v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Dále ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil citovaný rozsudek včetně všech dalších obsahově navazujících rozhodnutí a aby poté postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci dospěl k následujícím závěrům.

Podle § 452 tr. ř. rozhoduje o uznání cizozemského rozhodnutí krajský soud. V souladu s ustálenou soudní praxí rozhoduje krajský soud v těchto případech v senátě složeném z předsedy senátu a dvou soudců [§ 31 odst. 2 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších

předpisů], jak ostatně vyplývá i ze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 1/2008-II. Sb. rozh. tr. a přiměřeně i ze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 35/1996 Sb. rozh. tr., v nichž jsou podrobně rozvedeny důvody pro uvedený právní názor. Krajský soud v Brně v nyní projednávané věci nesprávně rozhodoval v senátě složeném z předsedy senátu a dvou přísedících. Takové pochybení bylo jednoznačně v neprospěch obviněného, a tudíž zákonným důvodem pro zrušení napadeného rozhodnutí (§ 269 odst. 2 tr. ř.).

Ministru spravedlnosti je třeba dát za pravdu i v další části jeho stížnosti pro porušení zákona, protože český trestní zákon účinný v době rozhodování Krajského soudu v Brně neznal (a ani nyní nezná) takový druh ochranného opatření, jaký uložil obviněnému F. G. rakouský soud, tj. umístění do ústavu pro duševně abnormální pachatele. Vzhledem k tomu mělo být podle § 451 odst. 3 tr. ř. *per analogiam* rozhodnuto o přeměně tohoto opatření na ústavní ochranné léčení psychiatrické ve smyslu § 72 tr. zák. (resp. nyní § 99 tr. zákoníku) nebo na zabezpečovací detenci ve smyslu § 72a tr. zák. (resp. nyní § 100 tr. zákoníku). Z napadeného rozhodnutí tedy není patrné, jakému ochrannému opatření vymezenému českou právní úpravou má odpovídat (ochranné) opatření, které uložil obviněnému rakouský soud, a ve výkonu čeho se má vlastně pokračovat. Za těchto okolností není uznané cizozemské rozhodnutí fakticky vykonatelné. Právní úprava platná v době rozhodování Krajského soudu v Brně i nyní platná právní úprava totiž obsahují dvě v úvahu přicházející ochranná opatření, a to ochranné léčení podle § 72 tr. zák. a § 99 tr. zákoníku, nebo zabezpečovací detenci podle § 72a tr. zák. a § 100 tr. zákoníku.

Přitom přeměna zde spočívá v použití ustanovení čl. 10 odst. 2 Úmluvy, podle jehož druhé věty platí, že pokud jde o druh, bude při přeměně trest nebo opatření co nejvíce odpovídat trestu nebo opatření uloženému rozhodnutím, které má být vykonáno. Trest nebo opatření nezhorší – co do svého druhu nebo délky – sankci uloženou v odsuzujícím státě a nepřekročí horní hranici stanovenou v právním řádu vykonávajícího státu. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že rozhodnutí o přeměně ochranného opatření nelze učinit analogicky postupem podle § 455 tr. ř., neboť zde jde již o vykonávací řízení, v němž už nepřichází v úvahu zásadní rozhodnutí o tom, zda se bude pokračovat ve výkonu uloženého ochranného opatření, nebo zda bude přeměněno na ochranné opatření, které by mohl uložit příslušný soud, jestliže by v řízení o spáchaném trestném činu sám rozhodoval. Pokud jde např. o výkon uznaného cizozemského rozhodnutí týkajícího se trestu odnětí svobody, rozhoduje soud uvedený v ustanovení § 455 odst. 2 tr. ř. tak, že zařadí obviněného do konkrétního typu věznice. Rozhodování o přeměně ochranného opatření je svou povahou složitější a jednoznačně spadá do řízení o uznání cizozemského rozhodnutí. Krajský soud v Brně si měl za tímto účelem opatřit bližší informace o povaze onemocnění obviněného F. G. a o podmínkách, za nichž se v Rakousku vykonává uložené ochranné opatření a jaký je jeho obsah, aby následně mohl posoudit, kterému typu českého ochranného opatření odpovídá. Zde je třeba připomenout, že spis Krajského soudu v Brně neobsahuje znalecký posudek dr. G. W., který měl být podle návrhu Ministerstva spravedlnosti České republiky jeho přílohou.

V této souvislosti je třeba poukázat na další nedostatek v napadeném rozhodnutí Krajského soudu v Brně, který sice stížnost pro porušení zákona přímo nevytýká, ale Nejvyšší soud se jím musel zabývat, neboť úzce souvisí s důvody, jež jsou v ní uvedeny. Krajský soud totiž důsledně neposuzoval otázku oboustranné trestnosti činu, která je podmínkou uznání cizozemského rozhodnutí podle čl. 3 odst. 1 písm. e) Úmluvy. Toto ustanovení je nutno vykládat tak, že v případě nepřičetnosti pachatele musí jít ve smyslu práva České republiky o čin jinak trestný. Krajský soud sice cituje ve svém rozhodnutí skutek, který byl důvodem uložení ochranného opatření cizozemským soudem a který by bylo možno v případě přičetnosti obviněného F. G. označit za trestný čin nebezpečného vyhrožování podle § 107 odst. 1, 2 rakouského trestního zákona, ale nezabývá se otázkou, zda a popřípadě kterému trestnému činu podle trestního práva České republiky odpovídá.

Zodpovězení uvedené otázky je důležité i z toho hlediska, jestli by bylo možno přeměnit ochranné

opatření uložené cizozemským soudem na zabezpečovací detenci, neboť její uložení podle § 72a tr. zák. v případě nepřičetného pachatele činu jinak trestného je podmíněno mimo jiné tím, že šlo o čin, který by naplňoval znaky zvláště závažného trestného činu (§ 41 odst. 2 tr. zák.); nyní se podle § 100 tr. zákoníku vyžaduje, aby naplňoval znaky zvláště závažného zločinu (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku). Krajský soud cituje ve svém rozhodnutí posuzovaný skutek tak, že z obsahu rozsudku Zemského soudu pro věci trestní ve Vídni vyplývá, že F. G. dne 12. 5. 2008 ve V. pod vlivem těžké a nevléčitelné choroby schizofrenního původu ve stavu vylučujícím přičetnost, který spočíval v těžké psychické a duševní úchylce vyššího stupně, nebezpečně hrozil poškození S. S. smrtí tím, že na ni namířil nůž za účelem, aby ji zastrašil, zneklidnil a aby mu vydala peněžní obnos ve výši 100 Euro. Jmenovaný podle posudku znalců trpí paranoidní schizofrenií s floridní symptomatikou a je dána vysoká pravděpodobnost, že při pobytu na svobodě by mohl opětovně spáchat protiprávní čin s těžkými následky.

Vzhledem ke shora uvedenému Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona v těch ustanoveních, která správně konkretizoval ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, a to v neprospěch obviněného F. G. Proto Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Brně včetně dalších obsahově navazujících rozhodnutí, která jeho zrušením pozbyla podkladu.

Poté Nejvyšší soud přikázal Krajskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nenařídil přitom podle § 270 odst. 3 tr. ř., aby tento soud projednal věc obviněného F. G. v jiném složení senátu. Citované ustanovení totiž slouží k jinému účelu, než je odstranění pochybení spočívajícího jen v nesprávném složení senátu, pokud jde o jeho obsazení soudci, resp. přísedícími, ve smyslu § 31 odst. 2 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů. Nejvyšší soud sice může podle § 270 odst. 3 tr. ř. změnit složení senátu, který jinak v uvedeném směru odpovídal zákonným požadavkům, ale je oprávněn tak učinit jen z důležitých důvodů, např. pro pochybnosti o nepodjatosti soudců, za účelem odstranění průtahů v řízení apod.

Krajský soud v Brně tedy opětovně projedná trestní věc obviněného F. G. ve správném složení senátu, přičemž si opatří další materiály potřebné pro posouzení, na jaký druh ochranného opatření podle právního řádu České republiky je třeba přeměnit ochranné opatření uložené obviněnému cizozemským rozhodnutím, jež má být uznáno na našem území.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. 3. 2011, sp. zn. 4 To 190/2011, ECLI:CZ:KSCB:2011:4.TO.190.2011.1

Číslo: 20/2012

Právní věta:

Jestliže rozhodnutím odvolacího soudu nabyt právní moci rozsudek, kterým byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel, tak jeho právní mocí začíná i výkon tohoto trestu (srov. č. [8/1969](#) Sb. rozh. tr.)

Proto jednání obviněného, který byl osobně přítomen veřejnému zasedání odvolacího soudu a vyhlášení takového rozhodnutí, a poté řídil motorové vozidlo, může za splnění dalších podmínek naplňovat znaky trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

Soud: Krajský soud v Českých Budějovicích

Datum rozhodnutí: 17.03.2011

Spisová značka: 4 To 190/2011

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, Vykonatelnost rozhodnutí

Předpisy: § 139 odst. 1 tr. ř.
§ 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoník

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský soud v Českých Budějovicích zamítl odvolání obžalovaného P. K. proti rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 1. 2011, sp. zn. 5 T 102/2010.

Z odůvodnění:

Napadeným rozhodnutím Okresního soudu v Českých Budějovicích byl obžalovaný P. K. uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a byl za to odsouzen podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody na dobu dvanácti měsíců. Výkon trestu mu byl podmíněně odložen podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr.

zákoníku na zkušební dobu osmnácti měsíců. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů na osmnáct měsíců.

Podle skutkových zjištění rozsudku soudu prvního stupně dopustil se obžalovaný P. K. přečinu maření úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku tím, že dne 13. 5. 2010 v době kolem 10.35 hodin v Č. B. před budovou soudu nasedl do osobního motorového vozidla zn. Mazda 626 a toto řídil do H., kde byl v prostoru u čerpací stanice Benzina zadržen hlídkou PČR, a tohoto jednání se dopustil přesto, že rozsudkem Okresního soudu v Písku ze dne 22. 3. 2010, sp. zn. 8 T 111/2009, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 5. 2010, sp. zn. 4To 266/2010, které nabyly právní moci dne 13. 5. 2010, byl odsouzen pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. mj. k trestu zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu jednoho roku.

Proti tomuto rozsudku podal v zákonné lhůtě prostřednictvím svého obhájce obžalovaný odvolání. V něm nezpochybňoval skutková zjištění nalézacího soudu. Připustil, že usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 5. 2010, sp. zn. 4 To 266/2010, kterým byl odsouzen pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák. mj. i k trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů na dobu jednoho roku nabylo právní moci dnem jeho vyhlášení odvolacím soudem, tedy 13. 5. 2010, a že tímto dnem pozbyl obžalovaný, kterému byl uložen trest zákazu činnosti, právo řídit po stanovenou dobu motorová vozidla. Připustil i to, že dnem, ve kterém byl rozsudek odvolacího soudu vyhlášen, stal se podle § 139 odst. 1 písm. a) tr. ř. také vykonatelným.

Odvolací námitka spočívala v tom, že vykonatelnost rozhodnutí je nutno odlišovat od vlastního výkonu rozhodnutí. Od okamžiku vykonatelnosti rozsudku počíná běžet lhůta výkonu rozsudku, v tomto případě tedy lhůta výkonu rozhodnutí o zákazu činnosti.

Podle odvolatele z ustanovení § 139 odst. 1 tr. ř. nevyplývá, že by se rozsudek stal i vykonatelný v následující moment po jeho vyhlášení odvolacím soudem. Právní moc a vykonatelnost se vztahuje ke dni, ve kterém nastaly příslušné podmínky, podle nichž se právní moc a vykonatelnost hodnotí, nikoliv ke konkrétnímu okamžiku tohoto dne. Podle přesvědčení odvolatele, při počítání lhůty, ve které je obžalovaný povinen uložený trest zákazu činnosti vykonávat, je třeba vycházet z ustanovení § 60 tr. ř. Podle tohoto zákonného ustanovení tato lhůta začíná běžet dnem následujícím po vyhlášení odsuzujícího rozsudku odvolacího soudu a nikoliv již okamžikem, který ihned následoval po tomto vyhlášení. Ze žádného zákonného ustanovení nevyplývá, že by pro počátek běhu výkonu rozhodnutí uvedeného trestu byla stanovena tzv. „momentová“ lhůta.

Pokud by odvolací soud dospěl k závěru, že zjištěné jednání vykazuje formální znaky skutkové podstaty přečinu podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, pak se odvolatel domáhal zjištění, že nebyl naplněn potřebný stupeň společenské škodlivosti. Trest zákazu činnosti byl ukládán v souvislosti se skutkem, kterého se obžalovaný dopustil před téměř třemi lety, a po tuto dobu mu nebyl orgány Policie ČR řidičský průkaz zadržen. Řídil nadále motorová vozidla, a to jako řidič dálkové přepravy, a nedopustil se žádného přestupku ve vztahu k následně zakázané činnosti.

Odvolatel se proto domáhal zrušení napadeného rozsudku a zproštění obžaloby.

Krajský soud k podanému odvolání přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, to z hlediska vytýkaných vad. Postupoval podle ustanovení § 254 odst. 1 a násl. tr. ř. Dospěl k následujícím závěrům.

V řízení, předcházejícímu napadenému rozsudku, nebylo shledáno pochybení. Prvostupňový soud

během hlavního líčení provedl zákonnou procesní formou všechny potřebné důkazy při respektování práv procesních stran, jejich obsah podrobně rozvedl v odůvodnění svého rozhodnutí, na které se odkazuje. Provedené důkazy pak hodnotil v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř. a dospěl proto k takovým skutkovým zjištěním, o kterých nepřetrvávají důvodné pochybnosti, jak to vyžaduje pro zjištění skutkového stavu ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. Ostatně skutková zjištění nebyla odvolatelem zpochybňována.

Okresní soud zvolil i odpovídající právní kvalifikaci zjištěného jednání obžalovaného, kterým naplnil všechny znaky skutkové podstaty přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Odvolací soud při veřejném zasedání dokazování doplnil přehráním zvukového záznamu závěru veřejného zasedání odvolacího soudu ze dne 13. 5. 2010 ve věci sp. zn. 4 To 266/2010, když z formulace poučení obžalovaného předsedou senátu o důsledcích právě vyhlášeného rozhodnutí muselo být a také bylo obžalovanému zřejmé, že právě od okamžiku vyhlášení rozsudku odvolacího soudu již nesmí řídit motorová vozidla.

Odvolací soud je přesvědčen, že je naplněn i potřebný stupeň společenské škodlivosti jednání obžalovaného z týchž důvodů, které konstatoval již nalézací soud. Obžalovaný si byl vědom, že mu odvolacím soudem byl při zrušení výroku o trestu zákazu činnosti prvostupňového rozsudku uložen tento trest znovu, i když v nižší výměře, stalo se tak za jeho předchozí řidičské selhání, které vyústilo v tragický, neodčinitelný následek. On však vzápětí vědomě nerespektoval v podstatě opakovaný výrok o trestu. Nic mu přitom nebránilo ověřit si důsledky možného pro něho nepříznivého rozhodnutí odvolacího soudu v tehdejší trestní věci.

Odvolací námitky obžalovaného nemohly být shledány oprávněnými.

Podle § 139 odst. 1 tr. ř. je rozsudek pravomocný, a nestanoví-li zákon něco jiného, i vykonatelný, jestliže

- a) zákon proti němu odvolání nepřipouští,
- b) zákon sice proti němu připouští odvolání, avšak
 - aa) odvolání ve lhůtě podáno nebylo,
 - bb) oprávněné osoby se odvolání výslovně vzdaly nebo je výslovně vzaly zpět nebo
 - cc) podané odvolání bylo zamítnuto.

Ani odvolatel nepolemizoval s tím, že rozsudek odvolacího soudu jako soudu druhého stupně nabyt právní moci jeho vyhlášením odvolacím soudem, dnem 13. 5. 2010. Tímto dnem se tedy stal podle § 139 odst. 1 písm. a) tr. ř. i vykonatelným. Vykonatelnost rozhodnutí je jeho vlastností, nastává ve stejnou dobu, kdy se rozhodnutí stane pravomocným. Rozsudek odvolacího soudu je pravomocný i vykonatelný okamžikem jeho vyhlášení. Obžalovaný byl uloženou sankcí vázán již dnem právní moci rozhodnutí, tedy dnem 13. 5. 2010, právě od tohoto dne nebyl oprávněn řídit žádné motorové vozidlo. K tomu viz příslušná judikatura, naposledy usnesení NS ČR [8 Tdo 658/2006](#), dříve např. rozhodnutí bývalého NS ČR (ČSR) uveřejněné v Bulletinu B2/1986-23.

Zákonodárce zvolil pro určení právní moci a vykonatelnosti rozsudku ustanovení § 139 odst. 1 a násl tr. ř. Nelze proto aplikovat ustanovení § 60 odst. 1 a násl tr. ř. o počítání lhůt. Toto ustanovení se týká obsahově naprosto jiných právně relevantních skutečností. Pokud by právní moc a tedy i vykonatelnost rozhodnutí měla nastat později, našlo by to jistě odraz při právní úpravě ve formulaci, že tyto vlastnosti nastávají např. dnem následujícím po dni, kdy příslušné rozhodnutí bylo vyhlášeno.

Jestliže právní důsledky rozhodnutí nastávají určitým dnem, pak není zákonný prostor pro úvahu, že takové právní důsledky nepočínají právě od okamžiku onoho dne, ve kterém se staly známými, srozumitelnými pro subjekt tyto důsledky nesoucí.

Odvolací soud neshledal pochybení ani ve výroku o uložených trestech. Prvostupňový soud při určení druhu a výše uložených trestů vycházel ze všech zákonných hledisek, nepochybně zohlednil občanskou i řidičskou bezúhonnost obžalovaného až do nedbalostního zavinění dopravní nehody, jejímž důsledkem bylo trestní stíhání obžalovaného. Vzal v úvahu i jeho velmi dobré pracovní hodnocení. Uložené tresty nemohly být shledány jako nepřiměřeně přísné.

Proto nezbylo, než podané odvolání obžalovaného podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítnout.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. 3 Tdo 202/2011, ECLI:CZ:NS:2011:3.TDO.202.2011.1

Číslo: 21/2012

Právní věta:

Ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. obsahující zákaz reformationis in peius nebrání tomu, aby znak spočívající v předchozím odsouzení nebo potrestání pachatele (tj. v recidivě) ve smyslu § 205 odst. 2 tr. zákoníku o trestném činu krádeže byl v odvolacím řízení konaném výlučně z podnětu odvolání obviněného dovozován ve vztahu k jeho jinému předchozímu odsouzení nebo potrestání pro čin stejné nebo nižší závažnosti, které splňuje zákonem stanovené podmínky, byť nebylo uvedeno v popisu skutku ve výroku o vině (v tzv. skutkové větě) napadeného rozsudku soudu prvního stupně, pokud je tato skutečnost obsažena alespoň v jeho odůvodnění, resp. jestliže ji soudy vzaly za prokázanou a vycházely z ní.

Takové dřívější odsouzení nebo potrestání obviněného je objektivní skutečností, která nemá za následek ani přísnější právní kvalifikaci skutku spáchaného obviněným, ani se nedotýká rozsahu jeho trestné činnosti co do výše způsobené škody apod. Tímto postupem dojde pouze k naplnění zákonného znaku recidivy jiným předchozím odsouzením nebo potrestáním obviněného, které v době spáchání posuzovaného činu odpovídalo stanoveným zákonným podmínkám a v této době reálně existovalo.

Jestliže tedy existuje jiné dřívější odsouzení (potrestání) obviněného, které i po dni 1. 1. 2010 zakládá znak recidivy ve smyslu § 205 odst. 2 tr. zákoníku u činu obviněného spáchaného před tímto dnem, pak nelze na základě ustanovení o časové působnosti trestních zákonů (§ 2 odst. 1 tr. zákoníku, § 16 odst. 1 tr. zák.) dospět k závěru, že pro obviněného je příznivější nový trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010 jen proto, že v popisu skutku soudu prvního stupně je uvedeno toliko takové předchozí odsouzení (potrestání) zakládající recidivu ve smyslu § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. pouze do 31. 12. 2009, a nelze tak ani učinit závěr, že jde od 1. 1. 2010 o čin beztrestný, popřípadě že z tohoto důvodu zanikla trestnost činu.*

** Poznámka redakce: Srov. znění § 205 odst. 2 tr. zákoníku po novele provedené zákonem č. 330/2011 Sb.*

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.03.2011

Spisová značka: 3 Tdo 202/2011

Číslo rozhodnutí: 21

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Časová působnost, Krádež, Zákaz reformace in peius

Předpisy: § 16 odst. 1 tr. zák.

§ 2 odst. 1 tr. zákoníku

§ 205 odst. 2 tr. zákoníku

§ 247 odst. 1 písm. e) tr. zák.

§ 259 odst. 4 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání nejvyšší státní zástupkyně, které podala v neprospěch obviněného F. J., zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci, ze dne 17. 6. 2010, sp. zn. 68 To 91/2010, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Přerově pod sp. zn. 1 T 172/2008.

Současně zrušil i další rozhodnutí na zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Krajskému soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu v Přerově ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 1 T 172/2008, byl obviněný F. J. uznán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, účinného do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zák.“), jehož se dopustil tím, že

„dne 3. 12. 2008 v době okolo 15.40 hod. v P., v prodejně A., odcizil 4 ks skleněných dóz s kávou Nescafé Gold v celkové hodnotě 956 Kč ke škodě společnosti A. C. R., a. s., tak, že zboží uschoval do igelitové tašky, kterou nesl v ruce, a bez jeho zaplacení prošel přes pokladnu, přičemž následně byl zadržen pracovníkem ostrahy prodejny, a takto jednal přesto, že byl pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 22 T 174/2007, odsouzen pro trestný čin krádeže podle ustanovení § 247 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců a trestu zákazu pobytu na území města Pardubice na dobu dvou let, přičemž uvedený trest odnětí svobody vykonal dne 3. 10. 2008“.

Za to byl odsouzen podle § 247 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 4 (čtyř) měsíců, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 57a odst. 1, 2 tr. zák. mu byl současně uložen trest zákazu pobytu v okrese P. na dobu 2 (dvou) let.

Z podnětu odvolání obviněného byl podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. za použití § 2 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, účinného od 1. 1. 2010 (dále jen „tr. zákoník“ rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 1 T 172/2008, zrušen v celém rozsahu rozsudkem Krajského soudu v Ostravě, pobočky v Olomouci, ze dne 17. 6. 2010, sp. zn. 68 To 91/2010. Za splnění podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. byl obviněný F. J. podle § 226 písm. e) tr. ř. zproštěn návrhu na potrestání Okresního státního zástupce v Přerově ze dne 22. 12. 2008, č. j. 1 ZK 248/2008-10, pro výše popsany skutek, neboť trestnost činu zanikla.

Proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci podala nejvyšší státní zástupkyně dovolání v neprospěch obviněného, a to z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a na jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Poté, co nejvyšší státní zástupkyně zrekapitulovala dosavadní průběh řízení a rozhodnutí soudů obou stupňů, uvedla, že závěr odvolacího soudu o zániku trestnosti uvedeného jednání nemůže obstát a v posuzované věci došlo k nesprávné aplikaci ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku, neboť pro obviněného není příznivější posouzení podle nové právní úpravy podle trestního zákoníku, neboť jeho jednání je trestné i podle této úpravy, a to podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku (nesprávně uvedeno trestního zákona), kdy speciální recidiva je sankcionována trestem odnětí svobody na šest měsíců až tři léta oproti úpravě předchozí podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., kdy obviněný byl ohrožen pouze trestem odnětí svobody na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Namítla, že odvolací soud pochybil, pokud dovodil, že jednáním obviněného nebyly po novele zákona č. 401/2009 Sb., naplněny zákonné znaky přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, konkrétně znak zpětnosti. Ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. totiž nebrání tomu, aby znak zpětnosti ve smyslu citovaného ustanovení trestního zákoníku byl dovozován v odvolacím řízení konaném výlučně z podnětu odvolání obviněného i ve vztahu k jeho jinému předchozímu odsouzení nebo potrestání, které splňuje zákonem stanovené podmínky. Soudy musely ze spisů zjistit, že obviněný byl potrestán nejen rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 22 T 174/2007, pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., trestem odnětí svobody v trvání dvou měsíců s přímým výkonem, který vykonal dne 3. 10. 2008, ale i rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 10 T 237/2005, pro dva trestné činy krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a), e) tr. zák. úhrnným společným trestem odnětí svobody v trvání šesti měsíců, který vykonal dne 3. 8. 2008. Znak zpětnosti byl tedy naplněn vzhledem k oběma předchozím odsouzením, ale protože to pro nalézací soud nebylo v době rozhodování o předmětném návrhu na potrestání právně významné, nemusel do výroku svého rozsudku oba znaky zpětnosti zahrnout. Odvolací soud, který rozhodoval již za účinnosti nového trestního zákoníku, však již byl v odlišné pozici a musel zvažovat v mezích dispozic ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku konkurenci obou právních úprav. Na základě výše uvedeného tak podle nejvyšší státní zástupkyně musel odvolací soud dospět k závěru, že skutek je trestný i podle trestního zákoníku. Měl proto ponechat vynesení výrok o vině beze změny, neboť ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku odvoláním napadený rozsudek obstojí.

S ohledem na uvedený právní názor se nejvyšší státní zástupkyně domnívá, že Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci, postupoval nesprávně, pokud obviněného F. J. podle § 226 písm. e) tr. ř. zprostil návrhu na potrestání Okresního státního zástupce v Přerově ze dne 22. 12. 2008, sp. zn. 1 ZK 248/2008, neboť v posuzované trestní věci nedošlo v důsledku nové právní úpravy k zániku trestnosti činu.

V petitu svého dovolání nejvyšší státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 věty druhé tr. ř., za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř., napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci, ze dne 17. 6. 2010, sp. zn. 68 To 91/2010, zrušil, jakož i další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a současně přikázal podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obviněný se k podanému dovolání vyjádřil v tom smyslu, že se zcela ztotožňuje s postupem a závěry odvolacího soudu. Má za to, že odvolací soud postupoval správně, pokud vycházel ze skutkové věty uvedené v návrhu na potrestání a v níž je trestnost činu postavena na rozhodnutí, které podle nového trestního zákoníku nezakládá recidivu, a tudíž došlo k zániku trestnosti činu, a navíc bylo rozhodováno z titulu jeho odvolání, čili nemohlo dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejdříve ověřil, že dovolání je přípustné, bylo podáno oprávněnou osobou, v zákonné lhůtě a na předepsaném místě.

Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou opodstatněnosti dovolatelkou uplatněných dovolacích důvodů.

Protože dovolání je možné učinit pouze z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo nutno posoudit, zda nejvyšší státní zástupkyně vznesené námitky naplňují jí uplatněný zákonem stanovený dovolací důvod.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, pokud rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V jeho mezích lze namítat mylnou právní kvalifikaci skutku – tedy otázku nesprávné právní kvalifikace a dále vadu jiného hmotně právního posouzení – která spočívá v nesprávném posouzení některé další otázky, s právní kvalifikací skutku přímo nesouvisějící, ale významnou v posuzování jiné skutkové okolnosti, např. z hlediska hmotného práva trestního (popř. i jiného právního odvětví). Tento dovolací důvod tedy neumožňuje napadnout postup podle procesních předpisů, ale je zaměřen výlučně proti nesprávnému hmotně právnímu posouzení (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 1. září 2004, sp. zn. [II. ÚS 279/03](#)).

V konkrétním případě směřovaly výhrady dovolatelky proti výroku napadeného rozsudku o zániku trestnosti činu, kterého se měl dopustit obviněný tím, že „dne 3. 12. 2008 v době okolo 15.40 hod. v P., v prodejně A., odcizil 4 ks skleněných dóz s kávou Nescafé Gold v celkové hodnotě 956 Kč ke škodě společnosti A. C. R., a. s., tak, že zboží uschoval do igelitové tašky, kterou nesl v ruce, a bez jeho zaplacení prošel přes pokladnu, přičemž následně byl zadržen pracovníkem ostrahy prodejny, a takto jednal přesto, že byl pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 22 T 174/2007, odsouzen pro trestný čin krádeže podle ustanovení § 247 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců a trestu zákazu pobytu na území města P. na dobu dvou let, přičemž uvedený trest odnětí svobody vykonal dne 3. 10. 2008“. Námitky této povahy svým smyslem a podstatou odpovídají dovolatelkou uplatněnému dovolacímu důvodu podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Podle § 2 odst. 1 tr. zákoníku se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.

Trestností činu rozumíme možnost, že pachatel bude pro určitý trestný čin odsouzen, tj. po zažalování bude pro tento trestný čin uznán vinným a uložen mu trest či jiná trestní sankce (srov. R 11/1991). Trestnost činu je tedy charakteristikou určitého činu jako činu soudně trestného, jehož druh (typ), povaha a sankce musí být popsána v trestním zákoně. Jsou to všechny podmínky relevantní pro výrok o vině i o trestu, popř. o ochranném opatření.

Obviněný byl rozsudkem soudu prvního stupně shledán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák., kterého se dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Soud prvního stupně rozhodoval dne 11. 8. 2009, tj. za účinnosti právní úpravy podle zákona č. 140/1961 Sb.

Rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 2 T 174/2007, bylo prokázáno, že obviněný byl tímto rozsudkem uznán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců nepodmíněně a trestu zákazu pobytu na území města P. na dobu dvou let. Rozsudek nabyl právní moci dne 22. 1. 2008. Obviněný předmětný trest vykonal dne 3. 10. 2008.

Předmětný rozsudek Okresního soudu v Pardubicích, resp. odsouzení z něho vyplývající, tvořil jeden

ze znaků objektivní stránky trestného činu, pro který byl obviněný odsouzen.

Odvolací soud v napadeném rozsudku dospěl k závěru, že trestnost činu zanikla. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že rozhodoval již za účinnosti nového trestního zákoníku, podle něhož již není možné trestnost činu posuzovat a ukládat za něj trest podle zákona účinného v době spáchání činu, tedy že nelze prosazovat v klasické formě zásadu trestního práva *nullum crimen sine lege praevia*, ale výjimku z této zásady, která stanoví, že nové právní úpravy se použije vždy, jestliže je to pro pachatele příznivější (čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, § 2 odst. 1 věta za středníkem tr. zákoníku).

Odvolací soud dovodil, že podle nové právní úpravy není jednání obviněného trestné, tudíž užití nového zákona je pro něj příznivější. Vycházel přitom z úvahy, že skutek popsany v návrhu na potrestání a ve výroku o vině napadeného rozsudku je koncipován tak, že zpětnost je vázána na rozhodnutí, podle kterého nebyl obviněný odsouzen pro některý z důvodů uvedených v ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákoníku, protože zpětnost se vztahuje pouze na tam uvedené případy, a pouze z těchto uvedených důvodů je možno usuzovat na zpětnost.

Podle ustanovení § 205 odst. 1 tr. zákoníku se přečinu krádeže dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou,
- b) čin spáchá vloupáním,
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního úsilí,
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
- e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob.

Odvolací soud však současně odmítl návrh státního zástupce prezentovaný v rámci veřejného zasedání o odvolání, kdy státní zástupce navrhoval, aby do výroku o vině z hlediska zpětnosti byl doplněn odkaz na jiné soudní rozhodnutí, které by splňovalo kritéria zpětnosti.

Tímto konkrétně poukazoval na rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 10 T 237/2005, jímž byl obviněný uznán vinným dvojnásobným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a), e) tr. zák., za což mu byl uložen úhrnný společný trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců a trest zákazu pobytu na území města P. na dobu dvou let, přičemž trest odnětí svobody obviněný vykonal dne 3. 8. 2008. Tento postup však Krajský soud odmítl, neboť naznal, že by byl zcela jednoznačně v neprospěch obviněného, a to zejména za situace, pokud nebylo podáno odvolání státního zástupce proti rozsudku Okresního soudu v Přerově ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 1 T 172/2008. Odvolací soud dospěl k závěru, že by v takovém případě došlo k porušení zásad uvedených v § 259 odst. 4 tr. ř., neboť v neprospěch obviněného lze odvolacím soudem změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, které bylo podáno v neprospěch obviněného, což učiněno nebylo.

Podle ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. může v neprospěch obžalovaného soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného.

Se závěrem odvolacího soudu, že s ohledem na ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. by nemohl odvolací soud po zrušení vadného výroku o vině rozhodnout o návrhu na potrestání uvedeném přečinu krádeže tak, že by znak zpětnosti podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku spatřoval v jiném odsouzení

obviněného v posledních třech letech, než v tom, které je popsáno v rozsudku soudu prvního stupně a v návrhu na potrestání, neboť by tím zhoršil situaci obviněného a došlo by tak k porušení zákazu *reformationis in peius*, nelze souhlasit.

Zákaz *reformationis in peius* není možné chápat v tom smyslu, že by snad v případě rozhodování z podnětu odvolání podaného výlučně ve prospěch obviněného uvedený zákaz bránil tomu, aby byl např. popis rozhodných skutkových zjištění ve výroku o vině v napadeném rozsudku doplněn o skutkové okolnosti charakterizující určité znaky skutkové podstaty trestného činu, jehož spácháním byl obviněný uznán vinným, a to o takové okolnosti, které dosud nebyly v tzv. skutkové větě výroku o vině dostatečně vyjádřeny, pokud jsou obsaženy alespoň v odůvodnění napadeného rozsudku, resp. je zřejmé, že je soud vzal za prokázané a vycházel z nich. Takovéto doplnění rozhodných skutkových zjištění totiž samo o sobě nijak nezhoršuje postavení obviněného, jestliže se tím nemění rozsah ani závažnost trestné činnosti, jejímž spácháním byl uznán vinným, nezprísňuje se její právní kvalifikace ani uložený trest nebo nezvyšuje se rozsah způsobené škody a povinnosti k náhradě škody apod. Jinými slovy řečeno v případě, jestliže použitá právní kvalifikace přichází v úvahu (není zcela vyloučena), avšak popis skutkových okolností, které ji odůvodňují, není dostatečně výstižný a přesný, nic nebrání v jeho doplnění a upřesnění tak, aby všechny zákonné znaky trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným, popsany skutek náležitě vyjadřoval (viz však omezení vyplývající z ÚS 88/06-n.).

Porušením zákazu *reformationis in peius* rovněž není, nahradí-li odvolací soud jen z podnětu odvolání obviněného jednu skutkovou okolnost jinou, pokud mají obě stejný právní význam a nemění se tím rozsah spáchaného skutku, přísnost jeho právního posouzení ani možnost uložení trestu. Tak lze z hlediska zákonného znaku spočívajícího v recidivě [např. podle § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák.] zaměnit jedno dřívější odsouzení (potrestání) pachatele za jiné (NS 23/2003- T 532) – srovnej Šámal. P., a kol. Trestní řád. Komentář, II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 2027.

Je nutno přisvědčit dovolatelce v tom směru, že ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. nebrání tomu, aby znak zpětnosti ve smyslu citovaného ustanovení trestního zákona byl dovozován v odvolacím řízení, konaném výlučně z podnětu odvolání obviněného, i ve vztahu k jeho jinému předchozímu odsouzení nebo potrestání, které splňuje zákonem stanovené podmínky. Takovéto odsouzení nebo potrestání je objektivní skutečností, která nemá za následek ani přísnější právní kvalifikaci jednání obviněného, ani se nedotýká rozsahu jeho trestné činnosti co do výše způsobené škody apod. Tímto postupem by došlo toliko k nahrazení zákonného znaku zpětnosti jiným odsouzením nebo potrestáním obviněného, které v době spáchání činu splňovalo zákonné podmínky a v době spáchání činu reálně existovalo. V odvolacím řízení by tedy nedošlo ke zhoršení postavení obviněného oproti stavu v době rozhodování soudu prvního stupně. Jde o skutkovou okolnost, která musí být vyjádřena v popisu skutku.

Odvolacímu soudu musela být známa skutečnost, že obviněný byl odsouzen nejen rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 8. 1. 2008, sp. zn. 22 T 174/2007, ale taktéž i rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 10 T 237/2005, pro dva trestné činy krádeže podle § 247 odst. 1 písm. a), e) tr. zák., za které mu byl uložen úhrnný společný trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, který vykonal dne 3. 8. 2008.

Odvolací soud měl tuto skutečnost vzít v úvahu, když podle § 2 odst. 1 tr. zákoníku posuzoval příznivost konkurujících si právních úprav. Věděl-li totiž o existenci i jiného znaku zpětnosti, který vyhovoval právní úpravě ustanovení § 205 odst. 2 tr. zákoníku („kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“), musel dospět k závěru, že skutek je trestný i podle právní úpravy dle trestního zákoníku.

Není tedy správná právní úvaha odvolacího soudu, že trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010 je pro obviněného příznivější jen proto, že v popisu skutku nalézacího soudu je uvedeno pouze jedno

předchozí odsouzení zakládající pouze do 31. 12. 2009 znak zpětnosti, a že proto jde od 1. 1. 2010 o beztrestný čin, respektive, že trestnost činu zanikla, jestliže existuje jiné odsouzení obviněného, které zakládá znak zpětnosti i po 1. 1. 2010.

Ze shora stručně rozvedených důvodů proto Nejvyšší soud z podnětu dovolání, které podala nejvyšší státní zástupkyně, podle § 265k odst. 1, 2 věta druhá tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci, ze dne 17. 6. 2010, sp. zn. 68 To 9112010, zrušil. Současně podle § 265k odst. 2 věta první tr. ř. zrušil další rozhodnutí na zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Krajskému soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci, přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci, předmětnou trestní věc znovu projedná, což znamená, že opětovně posoudí podané odvolání obviněného F. J. a rozhodne o něm. Přitom je odvolací soud vázán právním názorem dovolacího soudu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 265s odst. 3 tr. ř.).

Protože vady napadeného rozhodnutí vytknuté dovoláním a zjištěné Nejvyšším soudem nebylo možné odstranit ve veřejném zasedání v řízení o dovolání, Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. učinil toto rozhodnutí v neveřejném zasedání.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 66/2011, ECLI:CZ:NS:2011:29.NSCR.66.2011.1

Číslo: 34/2012

Právní věta:

Má-li právní otázka řešená v rozhodnutí odvolacího soudu význam pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), nelze odmítat přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pouze na základě argumentu, že postrádá zásadní význam z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), zejména proto, že její řešení je dáno neopakovatelnými a nezaměnitelnými skutkovými okolnostmi případu. I když rozhodování o dovolání je právním prostředkem zajišťujícím jednotnost rozhodování soudů, plní tento účel prostřednictvím rozhodování v konkrétních věcech (v jednotlivých případech), aniž by mohlo být jakkoliv významné, jaký má (může mít) taková konkrétní věc judikatorní přesah.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2011

Spisová značka: 29 NSCR 66/2011

Číslo rozhodnutí: 34

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dovolání, Insolvence

Předpisy: § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 22. 11. 2010 prohlásil K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích (dále též jen „insolvenční soud“) konkurs na majetek dlužníka.

K odvolání dlužníka V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 19. 4. 2011 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

N e j v y š š í s o u d dovolání odmítl.

Z odůvodnění:

Dovolání dlužníka proti usnesení odvolacího soudu Nejvyšší soud odmítl podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, jako nepřípustné.

Učinil tak proto, že dovolání v této věci může být přípustné jen podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (tedy tak, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam). Srov. i usnesení ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. [29 NSČR 4/2008](#), uveřejněné pod číslem 25/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 12/2011](#), uveřejněné pod číslem 110/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 110/2011“ (tato usnesení jsou – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná od 1. 1. 2001 – veřejnosti dostupná i na webových stránkách Nejvyššího soudu). Jde totiž o usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto v insolvenčním řízení „ve věci samé“ (k výkladu tohoto pojmu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. [29 NSČR 30/2010](#), uveřejněné pod číslem 96/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek /dále jen „R 96/2011“/).

Důvod připustit dovolání však Nejvyšší soud nemá, když dovolatel mu nepředkládá k řešení žádnou otázku, z níž by bylo možno usuzovat, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Dovolací argumentace v rovině obou uplatněných dovolacích důvodů (uvedených v § 241a odst. 2 o. s. ř.) obsáhle směřuje k prosazení dlužníkovy názoru, že insolvenční navrhovatel, věřitel F., není v insolvenčním řízení řádně zastoupen.

Napadené usnesení ovšem spočívá na závěru, že jiný způsob řešení úpadku (než konkurs) byl v dlužníkově případě zákonem vyloučen.

Již v R 96/2011 Nejvyšší soud uzavřel, že pro posouzení správnosti usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka je právně bezvýznamná obrana dlužníka založená na tvrzení, že insolvenční navrhovatel nedoložil při rozhodování o insolvenčním návrhu svou splatnou pohledávku vůči dlužníku. V R 110/2011 pak Nejvyšší soud vysvětlil, že opravný prostředek (odvolání, dovolání, žaloba pro zmatečnost) směřující proti rozhodnutí insolvenčního soudu o prohlášení konkursu na majetek dlužníka může uspět jen tehdy, jsou-li jeho prostřednictvím zpochybněny předpoklady pro vydání rozhodnutí o prohlášení konkursu, k nimž patří předchozí vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka a závěr, že dlužníkův úpadek nelze řešit některým ze sanačních způsobů (reorganizací či oddlužením), případně závěr, že namísto přijetí rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku (ve smyslu § 4 odst. 2 insolvenčního zákona) mělo být vydáno rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku (§ 158 insolvenčního zákona).

Dovolací argumentace se s těmito ustálenými judikatorními závěry Nejvyššího soudu mýjí. Stejně jako je v intencích R 96/2011 právně bezvýznamnou argumentace zpochybňující správnost usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka výhradami brojícími proti existenci pohledávky insolvenčního navrhovatele, je při poměřování správnosti usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka právně bezcennou výtku, že věřitel F. není v insolvenčním řízení řádně zastoupen.

Ani kdyby měl Nejvyšší soud takovou argumentaci za opodstatněnou, nebyl by jejím prostřednictvím vyvrácen závěr odvolacího soudu, že jiný způsob řešení úpadku (než konkurs) zákon v dlužníkově případě vylučuje.

Přitom nejde o to (jak ve vyjádření k dovolání namítá věřitel F.), že by napadené rozhodnutí muselo mít po právní stránce zásadní význam z hlediska „rozhodovací činnosti vůbec“. Platí totiž, že má-li právní otázka řešená v rozhodnutí odvolacího soudu význam pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), nelze odmítat přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (zde ve spojení s § 238a odst. 1 písm. a/, odst. 2 o. s. ř.) pouze na základě argumentu, že postrádá zásadní význam z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), zejména proto, že její

řešení je dáno neopakovatelnými a nezaměnitelnými skutkovými okolnostmi případu. I když rozhodování o dovolání je právním prostředkem zajišťujícím jednotnost rozhodování soudů, plní tento účel prostřednictvím rozhodování v konkrétních věcech (v jednotlivých případech), aniž by mohlo být jakkoli významné, jaký má (může mít) taková konkrétní věc judikatorní přesah (srov. k tomu v literatuře např. též Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 1884 až 1887, zejména pak pasáž ze str. 1885). Podstatné naopak je, že dotčené právní posouzení věci je významné pro věc samu. To je ostatně v souladu i se způsobem, jakým je v zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, vymezeno postavení Nejvyššího soudu (podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a/ zákona o soudech a soudcích Nejvyšší soud jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů v občanském soudním řízení a v trestním řízení zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování (i) tím, že rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích v případech stanovených zákony o řízení před soudy).

Ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání jsou pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

Odlišné stanovisko JUDr. Roberta Waltra, JUDr. Ing. Jana Huška a JUDr. Ludvíka Davida, CSc.

Závěr vyslovený v právní větě je dle mého názoru nesprávný, je v rozporu s názory již mnohokrát vyslovenými v judikatuře Nejvyššího soudu, která setrvale ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. (před i po 1. 7. 2009) vykládá tak, že zásadní právní význam dovoláním napadeného rozhodnutí je dán pouze za kumulativního splnění předpokladů, že řešení dovoláním předestřených právních otázek je významné jak pro rozhodnutí v dané věci, tak i pro rozhodování věcí obdobných. Tento požadavek je v rozhodnutích Nejvyššího soudu vyslovován naprosto standardně, ať již úsporně s užitím výrazu „judikatorní přesah“ (za mnohé viz např. odůvodnění rozsudku ze dne 12. 3. 2010, sp. zn. [33 Cdo 4080/2007](#), uveřejněného pod č. 22/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. [29 Cdo 3485/2008](#)), nebo rozvitěji s pomocí teze, že „Pojem zásadního významu po právní stránce je specifický nikoli samotnou uplatnitelností v dané věci (v tom smyslu, že posouzení určité právní otázky se promítá do výsledku konkrétního sporu), ale tím, že se s ním spojuje způsobilost významového přesahu do všeobecného (širšího) kontextu soudní praxe. Jinými slovy, rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam tehdy, jestliže zahrnuje posouzení právní otázky, jež je relevantní i pro posouzení jiných, obdobných právních poměrů, a jež v konečném účinku může mít vliv na obecnou rozhodovací činnost soudů.“ (Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2010, sp. zn. [30 Cdo 594/2010](#).) V řadě rozhodnutí byl již též zásadní právní význam rozhodnutí vyloučen poukazem na předkládaným rozhodnutím odmítaný argument jedinečnosti (neopakovatelnosti a nezaměnitelnosti) skutkových okolností případu (srov. např. odůvodnění rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. [25 Cdo 1598/2005](#), a ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. [33 Odo 563/2004](#), uveřejněných pod č. 26/2008 a č. 83/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Uvedené závěry byly aprobovány i Ústavním soudem (viz usnesení ze dne 23. 8. 1995, sp. zn. [III. ÚS 181/95](#), nebo ze dne 30. 8. 2010, sp. zn. [I. ÚS 1742/10](#)). Přijetím názoru vysloveného v právní větě by se Nejvyšší soud zbavil jednoho z nemnoha prostředků, jimiž může regulovat množství věcí, v nichž přezkoumá věcnou správnost rozhodnutí, jimiž byla daná věc shodně vyřešena dvěma nižšími instancemi a naplnit tak své hlavní poslání sjednocování soudní praxe vydáváním nevelkého počtu skutečně zásadních rozhodnutí a nikoli chrlením tisíců rozhodnutí, která žádný sjednocovací potenciál nemají a jsou často vydávána v nepřiměřených časových lhůtách. Nejvyšší soud by si rovněž neměl klást nespílitelné (personálním vybavením objektivně limitované) cíle zajistit individuální spravedlnost ve všech věcech, které jsou mu předloženy. V podrobnostech odkazuji na článek Michala Bobka: Curia ex machina; o smyslu činnosti nejvyšších a ústavních

soudů, (Právní rozhledy 22/2006, s. 1).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010, ECLI:CZ:NS:2011:22.CDO.3110.2010.1

Číslo: 35/2012

Právní věta:

Podmínkou vypořádání věci v řízení o vypořádání společného jmění manželů je to, že v době rozhodnutí soudu existují a že v době zániku společného jmění tvořily jeho součást. Jen jestliže jeden z bývalých manželů nakládal s věcí v rozporu se zákonem, nelze k jeho protiprávnímu úkonu (je-li absolutně neplatný nebo byla-li řádně vznesena námitka relativní neplatnosti) přihlížet a věc je třeba zahrnout do vypořádání a zpravidla mu ji přikázat. Jestliže však věc ke dni vypořádání neexistuje a jeden z účastníků zavinil, byť i z nedbalosti, její zánik, nelze ji již do vypořádání zahrnout, je však třeba přihlídnout k této skutečnosti při stanovení výše podílu, neboť jde o pochybení při hospodaření se společným majetkem, snižující zásluhu na jeho udržení (§ 149 odst. 3 obč. zák.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.08.2011

Spisová značka: 22 Cdo 3110/2010

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bezdůvodné obohacení, Promlčení, Společné jmění manželů

Předpisy: § 112 obč. zák.
§ 149 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 11. 11. 2009 změnil rozsudek O k r e s n í h o s o u d u Ostravě ze dne 30. 3. 2009 mimo jiné tak, že ze zaniklého společného jmění účastníků přikázal do výlučného vlastnictví žalobkyně automobil Fiat Uno 1.4 SPZ OVU 25-24, a uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni na vyrovnání jejího podílu na vypořádání společného jmění manželů částku 256 368 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Vypořádal i další položky včetně společného bytu ve vlastnictví účastníků v budově č. p. 2862 v O., ul. K. Konstatoval, že ač šlo formálně o změnu, „s výjimkou automobilu Fiat Uno ... pak rozdělení jednotlivých věcí i finančních částek v podstatě kopíruje rozsudek okresního soudu“. Jen ohledně položky pod bodem 11, kterou účastníci vyloučili z vypořádání, odvolací soud řízení zastavil (soud prvního stupně návrh v této části zamítl). Současně rozhodl o vzájemném návrhu žalovaného na vydání bezdůvodného obohacení, spočívajícího v tom, že žalobkyni vyplatil žalovaný peněžní částky z titulu výživného manželky na

základě soudního rozhodnutí, které bylo později zrušeno, a to tak, že potvrdil rozsudek soudu prvního stupně „v další napadené části, tj. v odstavci VIII výroku, pokud jím byla zamítnuta žaloba do částky 176 976 Kč s úrokem s prodlení“.

Soudy obou stupňů vyšly ze zjištění, že manželství účastníků bylo k 14. 1. 2004 rozvedeno; na vypořádání společného majetku se účastníci nedohodli. Odvolací soud v podstatě shledal správným vypořádání společného jmění manželů („SJM“), jak jej provedl soud prvního stupně, a převzal i jeho skutková zjištění. Odvolací soud nesouhlasil se soudem prvního stupně, který do vypořádání nezařadil osobní automobil Fiat Uno s odůvodněním, že ke dni vypořádání již neexistoval; podle odvolacího soudu je však podstatné, že existoval ke dni zániku SJM. Automobil v době po rozvodu užívala žalobkyně a je tedy na místě jej do vypořádání zahrnout a přikázat jej do jejího výlučného vlastnictví. Na tomto závěru nemůže nic změnit to, že žalobkyně posléze auto přestala užívat a nechala je stát na parkovišti, odkud „zmizelo.“

Celková hodnota vypořádávaného majetku činila 705 277 Kč. Odvolací soud stanovil rozdílné podíly bývalých manželů na vypořádávaném majetku; odchýlil se tak od rovnosti podílů (§ 149 odst. 1, věta první, obč. zák.). Pro určení jejich výše vzal za podstatnou okolnost, že žalobkyně opakovaně žalovaného bezdůvodně obvinila z přestupku, resp. trestného činu. Proto odvolací soud stanovil podíly účastníků v rozsahu 60% ve prospěch žalovaného a 40% ve prospěch žalobkyně.

Pokud jde o nárok na vydání bezdůvodného obohacení, který uplatnil vzájemným návrhem žalovaný, odvolací soud dospěl k závěru, že soud prvního stupně řízení zatížil procesní vadou, když nerozhodl o zpětvzetí vzájemné žaloby. Nejednalo se však o takovou vadu, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť soud prvního stupně shledal nárok žalovaného promlčeným, a proto žalobu na vydání bezdůvodného obohacení zamítl. Odvolací soud proto rozsudek soudu prvního stupně v této části shledal věcně správným a potvrdil jej.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu, konkrétně proti výroku I., podává žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a uplatňuje dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 písm. a), b) o. s. ř. Přípustnost dovolání spatřuje v posouzení otázky, zda podíl účastníka na společném jmění může být při jeho vypořádání (§ 149 odst. 2 obč. zák.) snížen s odkazem na § 149 odst. 3 obč. zák. proto, že „opakovaně podal na druhého účastníka neprokázané obvinění v přestupkových řízeních a v řízení trestním“. Dále dovolatelka namítá, že nesouhlasí s vypořádáním osobního motorového vozidla Fiat Uno 1.4, SPZ OVU 25-24, které bylo přikázáno do jejího výlučného vlastnictví, ačkoliv toto vozidlo po celou dobu od rozvodu manželství užíval žalovaný a disponoval s jeho klíči, a poté zcela účelově v roce 2008 nahlásil údajné odcizení vozidla. Podle dovolatelky mělo být vozidlo přikázáno do vlastnictví žalovaného a tento měl uhradit na vypořádání polovinu hodnoty vozidla. V další části dovolání polemizuje s potvrzujícími částmi výroku rozsudku odvolacího soudu, zejména s oceněním bytu přikázaného žalovanému, a rozebírá detailně jednotlivé položky návrhu na vypořádání společného jmění manželů, o kterých mělo být rozhodnuto jinak. Dovolatelka navrhuje zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podává dovolání i žalovaný; přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a uplatňuje dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 písm. a), b) o. s. ř. Uvádí, že napadá rozsudek odvolacího soudu „v plném rozsahu“, nicméně podle obsahu dovolání napadá jen potvrzující výrok pod bodem II., týkající se vzájemné žaloby. Za zásadní považuje otázku, zda v případě, že žalobce vyjádří vůli, aby se v řízení nepokračovalo, soud však řízení nezastaví a ve věci rozhodne, jde o případ, kdy žalobce v řízení o uplatněném nároku řádně nepokračuje (§ 112 obč. zák.) a promlčecí lhůta nadále běží. Nesouhlasí s tím, že žalovaný vzal svou žalobu na vydání bezdůvodného obohacení žalobkyně zpět a v řízení zahájeném dne 9. 5. 2005 tak řádně nepokračoval a jeho nárok se promlčel. Dovolatel vysloveně neprohlásil, že na projednání svého návrhu nemá zájem a že je srozuměn s tím, že o jeho návrhu nebude meritorně rozhodnuto, a soud prvního stupně

ani nerozhodl o zpětvzetí vzájemné žaloby. Dovolatel neměl v úmyslu v řízení zahájeném dne 9. 5. 2005 řádně nepokračovat, a tak nejednal v rozporu s ustanovením § 112 obč. zák. a tudíž k promlčení podle § 107 odst. 1 obč. zák. nedošlo. Vzhledem k tomu pak spočívá rozsudek odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci a dovolatel navrhuje zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání jsou (částečně) přípustná a že jsou splněny náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání jsou důvodná.

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 5. 2. 2001, sp. zn. [22 Cdo 2669/2000](#), publikovaném pod č. C 12 Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu (dále jen „Soubor“), dovodil, že „dovolací soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost výroku rozsudku odvolacího soudu, proti němuž není dovolání přípustné, i když z pohledu ustanovení § 242 odst. 2 písm. d) o. s. ř., ve znění před novelou č. 30/2000 Sb., jde o spor, v němž určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu“. K obdobnému právnímu názoru dospěl v rozsudku ze dne 25. 6. 1998, sp. zn. [3 Cdon 117/96](#), uveřejněném již dříve ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1996, poř. č. 117 (rozhodnutí publikovaná v této sbírce jsou dále označována jen jako „R“), podle kterého „dovolací soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost výroku rozsudku odvolacího soudu, proti němuž není dovolání přípustné, i když z pohledu ustanovení § 242 odst. 2 písm. d) o. s. ř. jde o spor, v němž určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá z právního předpisu. Propojení výroku odvolacího soudu, proti němuž dovolání přípustné je, s výrokem, který není přípustné zkoumat, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, jehož sepětí se zkoumaným výrokem vymezuje ustanovení § 242 odst. 2 o. s. ř.“

Pokud tedy odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně o vypořádání SJM jen ohledně některých vypořádávaných položek, může dovolací soud přezkoumat jeho rozsudek jako měnící pouze v rozsahu změny rozsudku prvního stupně; rozhodnutí týkající se položek, které nebyly změnou rozhodnutí soudu prvního stupně v odvolacím řízení dotčeny, lze přezkoumat jen za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Propojení zkoumané části výroku rozhodnutí odvolacího soudu s částí výroku, která přezkoumání nepodléhá, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li dovolací soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, který pro nepřipustnost dovolání přezkoumávat nelze.

K podání dovolání je subjektivně oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma, odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2001, sp. zn. [29 Cdo 2357/2000](#), Soubor č. C 154). Proto nelze přípustnost dovolání ve smyslu § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. opřít o takovou změnu napadeného rozhodnutí, která byla pro dovolatele příznivá.

Pro posouzení toho, zda je rozsudek odvolacího soudu rozsudkem měnícím ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., není rozhodující, jak jej odvolací soud označil, ale jak ve vztahu k rozhodnutí soudu prvního stupně vymezil obsah posuzovaného právního vztahu účastníků, případně zda práva a povinnosti účastníků stanovil oproti rozhodnutí soudu prvního stupně odlišně (R 52/1999).

Napadený rozsudek odvolacího soudu tak, jak ostatně uvedl i sám odvolací soud, je rozhodnutím

měníím jen pokud jde o automobil Fiat Uno 1.4, SPZ OVU 25-24; pokud jde o ostatní položky, kterých se dovolání žalobkyně týká, je rozsudkem potvrzujícím. V potvrzující části by připadala přípustnost dovolání do úvahy jen podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tedy v případě, že by dovolací soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Dovolatelka sice výslovně neuvedla, v čem spatřuje po právní stránce zásadní význam napadeného rozhodnutí, z obsahu dovolání se však podává, že jde o otázku, zda podíl účastníka na společném jmění může být při jeho vypořádání (§ 149 odst. 2 obč. zák.) snížen s odkazem na § 149 odst. 3 obč. zák. proto, že „opakovaně podal na druhého účastníka neprokázané obvinění v přestupkových řízeních a v řízení trestním“. Tuto otázku hodlá dovolací soud posoudit jinak, než odvolací soud. Také ocenění bytu, přikázaného žalovanému (položka č. 6) provedly soudy v rozporu s ustálenou judikaturou.

Zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem (§ 149 odst. 2 obč. zák.). Při vypořádání se přihlídně především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti (§ 149 odst. 3 obč. zák.).

Ustanovení § 149 odst. 3 obč. zák. ukládá soudu, aby při zvažování o případné nerovnosti podílů na vypořádávaném majetku přihlédl především ke skutečnostem, které měly vliv na hospodaření rodiny (zásluha na nabytí a udržení společného jmění), a k péči o rodinu, která může vyvážit větší zásluhy o nabytí a udržení společného majetku (otázkou, zda lze měnit výši podílů s přihlédnutím k vyšší míře zásluh o nabytí a udržení majetku se dovolací soud, vázán obsahem podaného dovolání, nemohl zabývat). Skutečnosti vedoucí k rozpadu manželství nejsou pro stanovení výše vypořádacího podílu významné, pokud neměly přímý dopad na hospodaření se společným majetkem nebo na péči o rodinu (viz přiměřeně závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. [22 Cdo 2921/2005](#) a rozsudku ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. [22 Cdo 1112/2006](#), Soubor č. C 5060).

V dané věci byla příčina rozvratu manželství shledána mimo jiné v „neprokázaných obviněních, která vznesla žalobkyně proti žalovanému v přestupkových řízeních i v trestním řízení“ (str. 5 rozsudku soudu prvního stupně dole). Taková skutečnost nemůže mít bez dalšího vliv na snížení výše vypořádacího podílu žalobkyně, a to nejen proto, že soud neučinil zjištění, že by měla bezprostřední vliv na hospodaření se společným majetkem, resp. na péči o rodinu, ale i proto, že – jak dovolatelka správně uvádí – to, že její tvrzení nebyla prokázána, ještě neznamená, že ve skutečnosti nebyla pravdivá (viz např. stav důkazní nouze, zásadu „*in dubio pro reo*“). Pokud odvolací soud uvažoval jinak, spočívá v této části jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Pro oceňování vypořádávaného bezpodílového spoluvlastnictví manželů obecně platí zásada vyjádřená již ve stanovisku občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR k výkladu ustanovení občanského zákoníku o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, R 42/1972, a později stvrzovaná judikaturou Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze 7. 12. 1999, sp. zn. [2 Cdon](#)

[2060/97](#), uveřejněný R 11/2001, či rozsudek Nejvyššího soudu ze 17. 5. 2001, sp. zn. [22 Cdo 629/2000](#), publikovaný v Souboru pod č. C 496), že při oceňování věcí, které náležejí do vypořádávaného bezpodílového spoluvlastnictví, se vychází ze stavu věci ke dni zániku bezpodílového spoluvlastnictví, ale z její ceny v době, kdy se provádí vypořádání. Stejně pravidlo platí i pro vypořádání SJM.

V dané věci soud prvního stupně, ač rozhodoval 30. 3. 2009, vyšel z ocenění bytu ke dni 14. 1. 2004, tedy k zániku SJM, a ocenil jej částkou 315 000 Kč; odvolací soud toto ocenění bez dalšího převzal. Určení doby, ke které se ocenění provádí, je otázkou právní, a tak rozhodnutí odvolacího soudu i v této části spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Pokud jde o dovolání proti ostatním potvrzujícím částem výroku rozsudku odvolacího soudu, dovolatelka neuvádí nic, co by z rozhodnutí odvolacího soudu, pokud jde o potvrzující části výroku, činilo rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam; proto se touto částí dovolání nemohl dovolací soud zabývat.

V části, ve které dovolatelka napadá výrok rozsudku odvolacího soudu, pokud jí byl přikázán do výlučného vlastnictví automobil Fiat Uno 1.4, SPZ OVU 25-24 je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

Podmínkou vypořádání věcí v řízení je to, že v době rozhodnutí soudu existují a že v době zániku společného jmění tvořily jeho součást. Jen jestliže jeden z bývalých manželů nakládal s věcí v rozporu se zákonem, nelze k jeho protiprávnímu úkonu (je-li absolutně neplatný nebo byla-li řádně vznesena námitka relativní neplatnosti) přihlížet a věc je třeba zahrnout do vypořádání a přikázat mu ji (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. [22 Cdo 2433/99](#), Soubor č. C 45, R 42/1972). Jestliže však věc ke dni vypořádání neexistuje a jeden z účastníků zavinil, byť i z nedbalosti, její zánik, nelze ji již do vypořádání zahrnout, je však třeba přihlídnout k této skutečnosti při stanovení výše podílu, neboť jde o pochybení při hospodaření se společným majetkem, snižující zásluhy na jeho udržení (§ 149 odst. 3 obč. zák.).

V dané věci bylo zjištěno jen to, že automobil v době zániku SJM existoval a žádný z účastníků jej v době vypořádání neměl v držbě. Soudy ani neučinily zjištění, že by žalobkyně zavinila jeho ztrátu (odvolací soud vyšel z toho, že vůz ještě v roce 2006 užívala žalobkyně, k jeho odcizení však mělo dojít až v roce 2008). Za tohoto skutkového stavu nebyly splněny podmínky pro to, aby automobil byl přikázán do výlučného vlastnictví žalobkyně, která by tak sama nesla majetkové důsledky jeho ztráty. I v této části je tak dán dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci.

Také dovolání žalovaného je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a je i důvodné. Dovolací soud hodlá vyřešit jinak než odvolací soud otázku, zda v případě, že žalobce vyjádří vůli, aby se v řízení nepokračovalo, soud však řízení nezastaví a ve věci rozhodne, jde o případ, kdy žalobce v řízení o uplatněném nároku řádně nepokračuje (§ 112 obč. zák.).

Uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí doba od tohoto uplatnění po dobu řízení neběží (§ 112 obč. zák., věta první). V zahájeném řízení řádně pokračuje i ten účastník soudního řízení, který součinnost se soudem v řízení sám nevyvíjí, svými úkony však nebrání průběhu řízení a jeho skončení rozhodnutím soudu ve věci (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 25. 1. 1976, sp. zn. [4 Cz 8/76](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 32/1978, jehož závěry jsou použitelné i v současné době, dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2010, sp. zn. [20 Cdo 3234/2008](#), publikované v ASPI). „Řádně naopak nepokračuje ten účastník řízení, který se souhlasem soudu vezme žalobu zpět (soud v takovém případě řízení za splnění podmínek § 96 o. s. ř. zastaví), právě tak jako ten, který nepodá návrh na pokračování přerušeného řízení (§ 111 odst. 3 o. s. ř.)“. K tomu

viz Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kolektiv Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, 2. vydání, díl I., s. 622 a násl. V dané věci však soud na základě projevu účastníka řízení, který bylo (podle obsahu protokolu) možno vyložit jako návrh na zpětvzetí žaloby, nezastavil, pokračoval v něm a o věci meritorně rozhodl. Žalovaný, který pak při následujícím jednání uvedl, že na projednání vzájemné žaloby trvá, tedy nebránil průběhu řízení a jeho skončení rozhodnutím soudu ve věci a nelze dovodit, že by v řízení řádně nepokračoval. Jestliže odvolací soud přesto považoval jeho nárok za promlčený proto, že v řízení řádně nepokračoval, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání jsou důvodná. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu s výjimkou části uvedené ve výroku zrušit a věc vrátit tomuto soudu v rozsahu zrušení k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 o. s. ř.).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2334/2010, ECLI:CZ:NS:2011:28.CDO.2334.2010.1

Číslo: 36/2012

Právní věta:

Čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS neukládá členským státům povinnost určitým způsobem financovat činnost porodních asistentek z veřejného zdravotního pojištění. Ve sporu o náhradu škody proti státu, jehož nesprávný úřední postup v oblasti veřejného zdravotního pojištění žalobkyně spatřuje v publikaci pro ni nepříznivého výsledku dohodovacího řízení o hodnotě bodu ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví, je proto zcela zjevné (jedná se o tzv. *acte clair*), že Nejvyšší soud není povinen obrátit se s žádostí o řešení předběžné otázky k Soudnímu dvoru Evropské unie.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.07.2011

Spisová značka: 28 Cdo 2334/2010

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Odpovědnost státu za škodu, Předběžná otázka

Předpisy: čl. 4 směrnice 80/155/ES

§ 13 odst. 1 předpisu č. 82/1998Sb.

§ 17 předpisu č. 48/1997Sb. ve znění od 01.01.2001 do 31.03.2006

§ 420 odst. 1 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se žalobou podanou dne 21. 6. 2005 u Obvodního soudu pro Prahu 2 domáhala náhrady škody ve výši 117 815,61 Kč s příslušenstvím. Svůj nárok odůvodnila tím, že poskytuje zdravotní péči v odbornosti č. 921 – porodní asistentka (dříve odborná ženská sestra) a že úhrady za tuto péči jí jsou poskytovány ze systému veřejného zdravotního pojištění, přičemž výše úhrady je součinem počtu bodů a hodnoty bodu stanovené v rámci tzv. dohodovacího řízení. Výsledky dohodovacích řízení pro roky 2003 a 2004 neobsahují ujednání o hodnotě bodu pro odbornost č. 921, protože pro zdravotní péči poskytovanou žalobkyní není v systému veřejného zdravotního pojištění stanovena hodnota bodu. Pokud by proto zdravotní pojišťovny zařadily žalobkyni do odbornosti č. 921, kam patří, nemohly by jí vyplatit žádnou úhradu za poskytnutou zdravotní péči, čemuž zdravotní pojišťovny čelí tím, že žalobkyni nesprávně (nouzově) zařazují do odbornosti č. 925 – sestra domácí péče, a v této odbornosti s ní uzavírají smlouvy. Žalovaná se dopustila nesprávného úředního postupu tím, že v

rozporu se zákonem schválila výsledky dohodovacího řízení, ačkoliv tyto jednak neobsahují ujednání o výši hodnoty bodu pro odbornost žalobkyně č. 921, jednak jsou v rámci odbornosti č. 925 diskriminační, neboť stanovují odlišnou výši hodnoty bodu pro zdravotnická zařízení o nestejně velikosti. Uplatněná náhrada škody spočívá v rozdílu mezi částkou, kterou žalobkyně obdržela za poskytnutou zdravotní péči, a částkou, kterou by byla bývala obdržela, kdyby nedošlo k její diskriminaci. V průběhu řízení byla připuštěna změna žaloby, když žalobkyně rozšířila svůj nárok o náhradu škody za rok 2005.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 11. 4. 2008 rozhodl, že žaloba je co do základu po právu; doplňujícím rozsudkem ze dne 14. 11. 2008 soud prvního stupně doplnil, že o výši nároku a o nákladech řízení bude rozhodnuto v konečném rozhodnutí ve věci samé. Dle soudu prvního stupně jsou porodní asistentky, které poskytují zdravotní péči v odbornosti č. 921, v rámci odbornosti č. 925 neodůvodněně diskriminovány, neboť hodnota bodu byla pro zdravotnická zařízení s pěti a více zaměstnanci stanovena výše (1,05 Kč, resp. 1,07 Kč) než pro zdravotnická zařízení s menším počtem zaměstnanců (0,9 Kč), přestože po stránce odbornosti ani náročnosti neexistuje v poskytované péči žádný rozdíl. Dle soudu prvního stupně nelze argumentovat ani tím, že vyšší počet pracovníků zajišťuje nepřetržitou péči, protože v případě porodních asistentek, jejichž péče sestává především z poradenské či edukační činnosti, není nepřetržitá péče nutná (na rozdíl od péče poskytované sestrou domácí péče v odbornosti č. 925). Bylo povinností žalované neschválit diskriminační výsledek dohodovacího řízení a vrátit jej zpět dohodovacímu řízení, žalovaná však namísto toho vyhlásila výsledek dohodovacího řízení ve věstníku Ministerstva zdravotnictví. Soud prvního stupně uzavřel, že žalobkyni byla v důsledku nesprávného úředního postupu žalované způsobena škoda, a to nikoliv samotnou skutečností, že její činnost je proplácena v rámci odbornosti č. 925, ale výše popsáním (diskriminačním) znevýhodněním.

K odvolání žalované M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 31. 3. 2010 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl. Dle odvolacího soudu lze výsledek dohodovacího řízení podle § 17 odst. 5 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (dále jen zákon č. 48/1997 Sb.), který byl uveřejněn ve věstníku Ministerstva zdravotnictví, označit za normativní (normotvorný), přičemž však vydání normativního právního aktu nemůže být nesprávným úředním postupem ve smyslu § 13 zákona č. 82/1998 Sb.; v posuzovaném případě proto chybí základní předpoklad pro vznik odpovědnosti žalované za tvrzenou škodu. Odvolací soud neshledal ani rozpor s čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodních asistentek a jejího výkonu (dále také „směrnice Rady č. 80/155/EHS“ nebo dle kontextu jen „směrnice“), když tato směrnice odměňování porodních asistentek neupravuje a žalobkyni ani nebylo znemožněno vykonávat její odbornost způsobem předvídaným směrnicí.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně (dále jen „dovolatelka“) dne 7. 5. 2010 dovolání, v němž sice poukázala na skutečnost, že odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně usnesením, ačkoliv měl v souladu s § 223 o. s. ř. rozhodnout rozsudkem, zároveň však uvedla, že se záměnou formy rozhodnutí necítí být nijak zkrácena, že se proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu učiněnému v nesprávné formě dovolává, jako by se jednalo o rozsudek, a vyzvala dovolací soud, aby nepřihlížel k tomuto pochybení odvolacího soudu a o dovolání rozhodl rozsudkem podle § 243b odst. 6 o. s. ř.

Dovolatelka spatřuje přípustnost dovolání v § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., jako dovolací důvod dovolatelka uvedla, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/) o. s. ř. a že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.). Konkrétně v dovolání namítala, že:

a) publikace výsledku dohodovacího řízení ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví je úředním postupem ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.,

b) pokud odvolací soud dovodil, že odpovědnost státu neplyne ze zákona č. 82/1998 Sb., měl posoudit, zda neplyne z občanského zákoníku, resp. z § 420 občanského zákoníku,

c) odvolací soud se zcela nedostatečně a nesprávně vyrovnal s tím, zda státu z článku 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS vyplývá povinnost napojit porodní asistentky na systém veřejného zdravotního pojištění a zda tato povinnost, pokud ze směrnice vyplývá, byla porušena,

Žalovaná ve vyjádření k dovolání ze dne 20. 5. 2010 především uvedla, že obsah pojmu nesprávný úřední postup je již ustálený, přičemž normotvornou činnost státu jako úřední postup označit nelze. Žalovaná dále uvedla, že výklad směrnice Rady č. 80/155/EHS je zcela zřejmý a že zákon č. 82/1998 Sb. je výlučnou právní normou upravující odpovědnost státu za škodu způsobenou při výkonu státní moci.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšším soudem bylo zjištěno, že dovolání bylo podáno v zákonné lhůtě a osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení řádně zastoupeným advokátem (§ 240 odst. 1 o. s. ř., § 241 odst. 1 o. s. ř.). Dovolatelka napadla rozhodnutí odvolacího soudu, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé změněn. Dovolání je tedy přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

1. K námitce ad a) týkající se výkladu spojení nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

Podle § 13 odst. 1, věty první, zákona č. 82/1998 Sb. stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě.

Podle § 17 zákona č. 48/1997 Sb. ve znění od 1. 1. 2001 do 31. 3. 2006 hodnoty bodu a výše úhrad zdravotní péče hrazené ze zdravotního pojištění se dohodnou v dohodovacím řízení zástupců Všeobecné zdravotní pojišťovny ČR a ostatních zdravotních pojišťoven a příslušných profesních sdružení poskytovatelů jako zástupců smluvních zdravotnických zařízení. Podrobné podmínky svolání a průběhu jednání stanoví účastníci dohodovacího řízení v jednacím řádu (odstavec 5). Je-li výsledkem dohodovacího řízení podle odstavce 5 dohoda o cenách bodu v rámci platné regulace cen a o výši úhrad včetně regulačních omezení pro příslušné období, posoudí Ministerstvo zdravotnictví tento výsledek z hlediska souladu s právními předpisy a veřejným zájmem (odstavec 8). Neshledá-li Ministerstvo zdravotnictví při posuzování výsledku dohodovacího řízení podle odstavce 5 nesoulad s právními předpisy a veřejným zájmem, vyhlásí jej ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví; tento výsledek je pro zdravotnická zařízení a pro zdravotní pojišťovny závazný (odstavec 9).

Nejvyšší soud se již otázkou, zda lze publikaci výsledku dohodovacího řízení ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví považovat za nesprávný úřední postup, předloženou na obdobném skutkovém základě, zabýval v rozsudku ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. [25 Cdo 3556/2007](#). V tomto rozsudku Nejvyšší soud uvedl, že pro oblast regulace cen, jež jsou vyjádřeny hodnotou bodu a výší úhrad zdravotní péče hrazené ze zdravotního pojištění, je stanoven zvláštní postup, jehož výsledek je publikován ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví (srov. obdobně rozhodnutí Ústavního soudu [Pl. ÚS 24/99](#)). Výsledek dohodovacího řízení je normou obecné povahy, z jejíhož obsahu jsou zřetelné charakteristické znaky – abstraktnost, obecnost, má normativní obsah bez individuálního určení adresátů, je tedy všeobecně závazný. [...] Zákon sám definici nesprávného úředního postupu nepodává (§ 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.); judikatura dovodila, že podle konkrétních okolností

může jít o jakoukoliv činnost spojenou s výkonem pravomocí státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. [25 Cdo 319/2002](#), uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit č. 27/2004, pod č. C 2180). Avšak úředním postupem, jenž by zakládal odpovědnost státu za škodu podle zákona č. 82/1998 Sb., není vydání normativního právního aktu, a to ani v případě, že akt byl vydán ministerstvem jakožto složkou moci výkonné. Jak v rozsudku ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2064/2005](#), uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2008, pod poř. č. 52, Nejvyšší soud uvedl, vydání normativního právního aktu není úředním postupem příslušného státního orgánu, nýbrž výsledkem normotvorné činnosti. Jestliže normotvorná činnost nebo nečinnost orgánu veřejné moci nemůže být posuzována jako nesprávný úřední postup, nelze ani dovodit odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem ve smyslu § 13 zákona č. 82/1998 Sb. či § 18 zákona č. 58/1969 Sb. (shodně Hendrych, D. a kol.: Správní právo. Obecná část. 6 vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 633).

Dovolací soud nemá důvod se od výše uvedených závěrů odchýlit ani v projednávané věci, je ostatně možno v této souvislosti poukázat na náleznost Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. [IV. ÚS 1521/10](#), v němž Ústavní soud sice zrušil usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. [25 Cdo 1715/2008](#) (v němž Nejvyšší soud vycházel z práve z citovaných závěrů uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. [25 Cdo 3556/2007](#)) s tím, že Nejvyšší soud se v této věci dostatečně nevypořádal s argumentací stěžovatelky domáhající se náhrady škody, kterou dle svých tvrzení utrpěla v důsledku porušení práva EU, zároveň však uvedl, že stanovisko obecných soudů připouštějící normotvorný charakter některých aktů vydávaných ministerstvy považuje za zcela ústavněkonformní a dostatečně odůvodněné. K návrhu dovolatelky, aby dovolací soud vyčkal s rozhodnutím až do doby, než Ústavní soud projedná návrh na zrušení § 13 zákona č. 82/1998 Sb. vedený u Ústavního soudu pod sp. zn. [Pl. ÚS 36/08](#), lze uvést, že tento návrh byl zamítnut nálezností ze dne 8. 7. 2010, k čemuž Ústavní soud uvedl, že pravý motiv návrhu (na zrušení § 13 zákona č. 82/1998 Sb.) spočívá v nesouhlasu s právním názorem Nejvyššího soudu vyjádřeným v rozhodnutí o dovolání, který interpretuje „nesprávný úřední postup“ tak, že jím není normotvorná činnost nebo nečinnost orgánu veřejné moci (srov. odůvodnění na str. 4 rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007 č. j. [25 Cdo 2064/2005](#)-131), a v neochotě řídit se tímto názorem. Konkrétně to znamená, že nejde o neurčitost či vágnost formulace napadeného ustanovení, ale o to, zda nesprávný úřední postup zahrnuje i vydání normativního právního aktu moci výkonné, který byl v rozporu s normou vyšší právní síly. Závěr Nejvyššího soudu odpovídá i právnímu názoru Ústavního soudu vyjádřenému ve stanovisku sp. zn. [Pl. ÚS-st 27/09](#) ze dne 28. 4. 2009 (136/2009 Sb.). V návaznosti na výše uvedené je možno uzavřít, že dnes již v judikatuře Nejvyššího soudu ustálený závěr, dle něhož publikaci výsledku dohodovacího řízení ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví nelze považovat za nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., je rovněž v souladu s judikaturou Ústavního soudu.

2. K námitce ad b) týkající se odpovědnosti státu podle občanského zákoníku

Podle § 1 odst. 2 obč. zák. občanský zákoník upravuje majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony.

Podle § 2 odst. 2 obč. zák. v občanskoprávních vztazích mají účastníci rovné postavení.

Podle § 21 obč. zák. pokud je účastníkem občanskoprávních vztahů stát, je právnickou osobou.

Podle § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

Ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák. upravuje odpovědnost za škodu v občanskoprávních vztazích, tedy ve vztazích, ve kterých žádný z jejich subjektů nevystupuje v pozici nositele autoritativně vykonávané svrchované veřejné moci, ale naopak hmotněprávní postavení těchto subjektů je rovné. Není vyloučeno, a zákon to ostatně předpokládá, aby subjektem občanskoprávního (rovnoprávního) vztahu byl také stát, jeho postavení pak bude rovné s ostatními účastníky tohoto vztahu. Stát v takovém případě odpovídá za škodu, kterou způsobí porušením právní povinnosti, podle obecných ustanovení upravujících náhradu škody, tedy zpravidla podle § 420 obč. zák. Vystupuje-li však stát ve vrchnostenské pozici (např. v rámci své normotvorné činnosti), není subjektem občanskoprávního vztahu (jako normotvůrce nevystupuje v rovném postavení s adresáty právních norem) a nemůže proto ani odpovídat na základě obecného ustanovení občanského zákoníku, které upravuje odpovědnost za škodu v občanskoprávních (rovnoprávních) vztazích.

3. K námitce ad c) týkající se výkladu čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS

Dle názoru dovolatelky plyne z článku 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS povinnost žalované napojit porodní asistentky na systém veřejného zdravotního pojištění (ze kterého je v České republice převážně financována zdravotní péče), přičemž tato povinnost byla porušena a porodní asistentky jsou oproti jiným lékařským zařízením a profesím diskriminovány; dovolatelka dále uvedla, že otázku, zda ze směrnice vyplývá určitá povinnost státu (zde nediskriminačně financovat výkony porodních asisterek ze systému veřejného zdravotního pojištění), není Nejvyšší soud oprávněn zodpovědět samostatně vzhledem ke znění čl. 267 odst. 3 SFEU, ledaže se řádně vyrovná s tím, proč předběžnou otázku pokládat nemusí.

Podle článku 267 Smlouvy o fungování evropské unie má soudní dvůr Evropské unie pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se a) výkladu Smluv, b) platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie. Vystane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o této otázce. Vystane-li taková otázka před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie.

Z hlediska povinnosti soudu členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie se žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce je klíčové rozhodnutí Soudního dvora v případě 283/81 CILFIT (1982), ECR 3415, v němž formuloval tři výjimky, kdy národní soudy posledního stupně tuto povinnost nemají, a to jestliže:

- 1) otázka komunitárního práva není významná (relevantní) pro řešení daného případu,
- 2) existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. *acte éclairé*),
- 3) jediné správné použití práva Společenství je tak zřejmé, že nezůstává prostor pro jakoukoliv rozumnou pochybnost (tzv. *acte clair*). Přitom k tomu, aby soud členského státu mohl konstatovat, že výklad komunitárního práva je zjevný, musí a) porovnat jednotlivé jazykové verze textu, b) používat terminologie a právních pojmů komunitárního práva, c) vzít zřetel na odlišnosti interpretace komunitárního práva, d) být přesvědčen, že jeho výklad je stejně zjevný soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru EU.

Pro rozhodnutí posuzované věci je významné, zda z článku 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodních asisterek a jejího výkonu, plyne pro členský stát povinnost napojit porodní asistentky na systém veřejného

zdravotního pojištění (ze kterého je v České republice převážně financována zdravotní péče), resp. zda tato povinnost, pokud ze směrnice plyne, byla porušena. Protože Soudní dvůr tuto otázkou dosud neřešil (a o tzv. *acte éclairé* se tudíž nejedná), zbývá posoudit, zda jde o tzv. *acte clair*.

S dovolatelkou lze souhlasit v tom, že článek 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS není možno vykládat izolovaně, ale jak dovolatelka v dovolání sama uvádí, rovněž s ohledem na účel této směrnice. Účel této směrnice, která byla přijata dne 21. 1. 1980 společně se směrnicí Rady č. 80/154/EHS o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci porodních asistentek a o opatřeních pro usnadnění účinného výkonu práva usazování a volného pohybu služeb (dále také směrnice Rady č. 80/154/EHS), je pak nutno dovozovat mimo jiné ze znění článků 49 a 57 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství ve znění k 21. 1. 1980 (dále jen „Smlouva“), na které obě směrnice ve svých preambulích odkazují.

Článek 49 Smlouvy byl systematicky zařazen do Hlavy III (nazvané „Volný pohyb osob, služeb a kapitálu“), kapitoly 1 (nazvané „Pracovníci“) upravující volný pohyb pracovníků. Dle článku 48 Smlouvy uvozujícího tuto kapitolu bude nejpozději na konci přechodného období zajištěn volný pohyb pracovníků ve Společenství (odstavec 1). Volný pohyb pracovníků zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky (odstavec 2). Podle článku 49 Smlouvy po vstupu této smlouvy v platnost přijímá Rada na návrh Komise a po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem nezbytná opatření ve formě směrnic nebo nařízení k postupnému zavedení volného pohybu pracovníků tak, jak je vymezen v článku 48, a to zejména tím (...).

Obdobně článek 57 Smlouvy byl systematicky zařazen do Hlavy III, kapitoly 2 (nazvané „Právo usazování“) uvozené článkem č. 52. Dle odst. 1 první věty článku č. 52 v rámci níže uvedených ustanovení budou v průběhu přechodného období postupně odstraněna omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území státu druhého. Podle článku 57 Smlouvy za účelem usnadnění přístupu osob k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkonu přijme Rada do konce první etapy jednomyslně a poté kvalifikovanou většinou na návrh Komise a po konzultaci se Shromážděním směrnice upravující vzájemné uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o kvalifikaci (odstavec 1). Za stejným účelem přijme Rada na návrh Komise a po konzultaci se Shromážděním před uplynutím přechodného období směrnice ke koordinaci právních a správních předpisů členských států, jež se týkají přístupu k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkonu (odstavec 2 věta první).

Na citované články Smlouvy navazuje rovněž samotná preambule směrnice Rady č. 80/155/EHS (a obdobně i preambule směrnice Rady č. 80/154/EHS), v níž je mimo jiné uvedeno, že je třeba provést koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodní asistentky a jejího výkonu; že je vhodné s ohledem na zájmy veřejného zdraví vytvořit ve Společenství jednotnou definici činnosti dotyčných osob a jejich vzdělání; že se nejevilo žádoucí zavést jednotný studijní plán ve všech členských státech; že je naopak dobré členským státům ponechat co největší volnost v organizování výuky; že nejlepším řešením je tedy stanovení základních požadavků (...).

Z výše citovaných ustanovení Smlouvy a preambule směrnice Rady č. 80/155/EHS je zřejmé, že cílem přijetí směrnic Rady č. 80/155/EHS a č. 80/154/EHS bylo odstranění diskriminace na základě státní příslušnosti mezi porodními asistentkami z jednotlivých členských států, zajištění jejich volného pohybu v rámci Společenství a odstranění omezení svobody jejich usazování. Jinak řečeno, cílem přijetí těchto směrnic bylo, aby porodní asistentka z jednoho členského státu mohla vykonávat za nediskriminačních podmínek tuto činnost i v ostatních členských státech. Tohoto cíle mělo být dosaženo jednak tím, že výkon činnosti porodní asistentky byl podmíněn získáním diplomu či jiného osvědčení o dosažené kvalifikaci (srov. čl. 1 odst. 1 směrnice Rady č. 80/155/EHS) uznávaného i v jiných členských státech (srov. především čl. 2 a čl. 3 směrnice Rady č. 80/154/EHS), dále

stanovením minimálních požadavků na vzdělávání porodních asistentek (srov. čl. 1 a čl. 3 směrnice Rady č. 80/155/EHS) a konečně výčtem činností uvedených v čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS, dle kterého členské státy zajistí, aby porodní asistentky byly způsobilé k přístupu alespoň k těmto činnostem a jejich výkonu (následuje seznam činností). Lze souhlasit s dovolatelkou, že české znění tohoto článku směrnice může být zavádějící, přičemž s přihlédnutím k ostatním jazykovým verzím by se jako vhodnější jevílo nahradit slovo „způsobilé“ výrazem „oprávněné“ (srov. např. anglické „entitled to“, německé „befugt“, francouzské „habilitées“ nebo slovenské „oprávnené“). V tomto kontextu je pak zřejmé, že článek 4 směrnice, na rozdíl od čl. 1 a 3, již neupravuje přímo vzdělávání porodních asistentek (jak by se mohlo zdát ze spojení „...byly způsobilé k přístupu...“ užitého v českém znění směrnice), ale zavazuje členské státy k povinnosti umožnit porodním asistentkám vykonávat alespoň v tomto článku uvedené činnosti. V článku 4 směrnice je tedy obsažen základní výčet činností a výkonů, ke kterým musí být porodní asistentky v jednotlivých členských státech oprávněny (a k jejichž výkonu proto rovněž musí směřovat vzdělávání porodních asistentek), přičemž z tohoto výčtu se v podstatě podává jednotná definice porodní asistentky. Takováto definice porodní asistentky je přitom nejen vhodná, jak je uvedeno v preambuli směrnice, ale dokonce nepostradatelná. Pokud by totiž nebyl vymezen základní výčet činností, ke kterým jsou porodní asistentky ve všech členských státech oprávněny, základní cíl směrnice, tedy zajištění volného pohybu porodních asistentek v rámci Společenství, by nemohl být naplněn. Lze si totiž jen stěží představit, že by porodní asistentka z členského státu, ve kterém by nebyly porodní asistentky např. oprávněny provádět spontánní porody (a která by proto v této činnosti ani nebyla vzdělána ani s ní neměla žádné zkušenosti), vykonávala svou profesi v členském státě, kde toto oprávnění porodním asistentkám nejen přísluší, ale kde se také tato činnost od nich očekává.

Jak plyne z výše uvedeného, čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS ani žádný jiný článek této směrnice (stejně jako žádný článek směrnice Rady č. 80/154/EHS) se netýká financování veřejné zdravotní péče jako takové nebo financování péče poskytované porodními asistentkami; cíl této směrnice (včetně jejího čl. 4) je jiný, zajistit, aby porodní asistentka z jednoho státu mohla vykonávat své povolání i v ostatních členských státech, aniž by přitom byla diskriminována z důvodu své státní příslušnosti. V této souvislosti je možno odkázat rovněž na ustálenou judikaturu Soudního dvora, dle které jen členským státům přísluší určit rozsah pojistného krytí ze zdravotního pojištění (srov. např. rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 5. 2003 ve věci Miller-Fauré a spol. v. van Riet, C-385/99, bod 98, a rozsudek Soudního dvora ze dne 18. 3. 2004 ve věci Leichtle v. Bundesanstalt für Arbeit, C-8/02 bod 48; obdobně v rozsudku ze dne 12. 7. 2001 ve věci Smits a Peerboomsem, C-157/99, bod 87, Soudní dvůr uvedl, že právo společenství nemůže mít v zásadě ten účinek, že by nutilo členský stát, aby rozšiřoval seznam zdravotních výkonů hrazených ze svého systému sociálního zabezpečení) nebo právní doktrínu (srov. Pejchalová Gründwaldová, V. in Syllová J., Pítrová L., Paldusová, H. a kol. Lisabonská smlouva. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck v Praze 2010, str. 629, uvádí, že v oblasti úpravy veřejného zdraví nepřináší Lisabonská smlouva kromě dílčích úprav zásadní změny. Oblast veřejného zdraví náleží mezi oblasti, ve kterých Unie vykonává koordinační, doplňkové nebo podpůrné činnosti, přičemž nenahrazuje pravomoc členských států a nemůže harmonizovat jejich právní předpisy). Nejvyšší soud tak s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že je zcela zjevné (jde tedy o tzv. acte clair), že čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS neukládá členským státům povinnost určitým způsobem financovat činnost porodních asistentek z veřejného zdravotního pojištění (např. zajistit stejnou hodnotu bodu pro zdravotnická zařízení o nestejně velikosti). V posuzované věci pak s ohledem na opakovaně uvedený účel směrnice (zajistit volný pohyb porodních asistentek v rámci Společenství a zabránit jejich diskriminaci z důvodu jejich státní příslušnosti) nelze přehlédnout ani skutečnost, že dovolatelka nepřichází z jiného členského státu a ani nedovozuje vzniklou újmu ze své státní příslušnosti. Z těchto důvodů Nejvyšší soud, ač je v dané věci ve smyslu článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, věc nepředložil Soudnímu dvoru Evropské unie k rozhodnutí o předběžné otázce.

Vzhledem k přípustnosti dovolání dovolací soud v souladu s ustanovením § 242 odst. 3, věty druhé, o. s. ř. rovněž zkoumal, zda řízení netrpí vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) i b) a odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečností), jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Ačkoliv odvolací soud zatížil řízení vadou tím, že změnil rozsudek soudu prvního stupně usnesením, ač měl v souladu s § 223 o. s. ř. rozhodnout rozsudkem, nejedná se o vadu, která by sama o sobě mohla mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci.

Citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou k dispozici na internetových stránkách www.nsoud.cz, rozhodnutí Ústavního soudu na nalus.usoud.cz, rozhodnutí Soudního dvora na stránkách curia.europa.eu nebo eur-lex.europa.eu.

Z důvodů shora uvedených dospěl dovolací soud k závěru, že napadené rozhodnutí je věcně správné, a proto dovolání bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zamítl podle § 243b odst. 2 o. s. ř. jako nedůvodné.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4249/2010, ECLI:CZ:NS:2011:28.CDO.4249.2010.1

Číslo: 37/2012

Právní věta:

Rozhodnutí vykonatelné bez ohledu na právní moc není nezákonné ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů, jestliže důvodem jeho zrušení nebo změny byly skutečnosti, které nastaly (vznikly) po jeho vydání a u odvolacího soudu byly uplatněny v souladu s principem neúplné apelace (§ 205a odst. 1 písm. f/ o. s. ř.). Rozhodnutí vykonatelné bez ohledu na právní moc není nezákonné ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů ani tehdy, jestliže důvodem jeho zrušení nebo změny byly skutečnosti, které nastaly (vznikly) před jeho vydáním, ale účastníci sporného řízení je uplatnili (ač tak mohli učinit dříve) až po vydání rozhodnutí. Totéž platí pro první fázi konkursního řízení (vedeného podle zákona č. 328/1991 Sb.), ve které je na základě věřitelského návrhu na prohlášení konkursu veden „spor“ o úpadek dlužníka a o to, zda věřitel doložil svou splatnou pohledávku za dlužníkem, a v níž se rozhodné skutečnosti jen „osvědčují“, resp. „dokládají“.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.08.2011

Spisová značka: 28 Cdo 4249/2010

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dokazování, Konkurs, Náhrada škody, Řízení u odvolacího soudu, Vady řízení

Předpisy: § 1 odst. 2 ZKV

§ 1 odst. 3 ZKV

§ 12a odst. 2 ZKV

§ 153 odst. 1 o. s. ř.

§ 3 odst. 1 ZKV

§ 3 odst. 3 ZKV

§ 4 odst. 2 ZKV

§ 4a odst. 4 ZKV

§ 66a odst. 1 ZKV

§ 8 odst. 1 předpisu č. 82/1998Sb.

§ 8 odst. 3 předpisu č. 82/1998Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se žalobou podanou dne 13. 6. 2007 ve znění doplňujících podání domáhal po žalované náhradě škody ve výši 2 080 425 Kč s příslušenstvím (specifikovaným úrokem z prodlení za dobu od 25. 5. 2007 do zaplacení). V odůvodnění své žaloby uvedl, že usnesením Krajského soudu v Ostravě v řízení vedeném pod sp. zn. 24 K 115/2000 byl na jeho majetek prohlášen konkurs, aniž pro to byly splněny zákonné podmínky. Z uvedeného důvodu bylo také toto rozhodnutí změněno usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2004 tak, že návrh na prohlášení konkursu byl zamítnut. Vzniklou škodu žalobce spatřoval jednak v rozdílu mezi částkou získanou zpeněžením jeho majetku správcem konkursní podstaty a obvyklou cenou tohoto majetku, a dále ve vynaložených nákladech na konkursní řízení.

Žalovaná ve svém vyjádření uvedla, že z obsahu rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2004 nelze dovozovat nezákonnost usnesení Krajského soudu v Ostravě, kterým byl na majetek žalobce prohlášen konkurs. Dále namítla, že není dána příčinná souvislost (mezi vznikem škody a změněným rozhodnutím), neboť žalobce si sám škodu způsobil neplacením dluhů a neposkytnutím součinnosti soudu (zejména nepředložením listin osvědčujících neexistenci úpadku).

Okresní soud v Ostravě mezitímním rozsudkem ze dne 14. 11. 2008 rozhodl, že žalobcem uplatněný nárok je zcela neopodstatněný.

K odvolání žalobce Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 30. 4. 2009 rozsudek soudu prvního stupně zrušil s odůvodněním, že mezitímní rozsudek může být vydán jen, shledá-li soud žalobou uplatněný nárok alespoň z části důvodný; po věcné stránce se k rozhodnutí soudu prvního stupně nevyjádřil.

O k r e s n í s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 21. 8. 2009 žalobu v celém rozsahu zamítl. V odůvodnění svého rozhodnutí vzal za prokázaný následující skutkový stav:

Dne 19. 10. 2000 podala společnost C., spol. s r. o., jako věřitelka žalobce, návrh na prohlášení konkursu na majetek žalobce ke Krajskému soudu v Ostravě. Ke svému návrhu připojila platební rozkaz Krajského obchodního soudu v Ostravě ze dne 21. 9. 1995 (právní moc dne 17. 10. 2005), kterým bylo žalobci uloženo zaplatit jí částku 22 040 Kč s příslušenstvím. Dne 15. 11. 2000 přistoupil k uvedenému návrhu státní podnik Č a P., s. p. – v likvidaci (dále jen „státní podnik“), jako další věřitel žalobce, který rovněž ke svému návrhu připojil platební rozkaz Krajského obchodního soudu v Ostravě, a to ze dne 7. 6. 1996 (právní moc dne 10. 7. 1996), jímž byla žalobci uložena povinnost zaplatit mu částku ve výši 18 709 Kč. V dalším průběhu řízení o prohlášení konkursu byl žalobci po bezvýsledném doručování a šetření Policie ČR usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. 4. 2001 ustanoven opatrovník. Dne 10. 4. 2001 se žalobce dostavil ke Krajskému obchodnímu soudu v Ostravě, kde si převzal oba návrhy na prohlášení konkursu a byl seznámen s usnesením o ustanovení opatrovníka. Dne 12. 4. 2001 podal žalobce proti usnesení o ustanovení opatrovníka odvolání, v němž uvedl, že si není vědom závazků uplatňovaných vůči jeho osobě, že v důsledku povodně došlo ke zničení jeho účetnictví, a že z uvedeného důvodu si nemohl ověřit oprávněnost pohledávek; přesto sdělil, že s navrhujícími věřiteli vstoupil v jednání o urovnání sporu. Dne 30. 4. 2001 bylo konkursnímu soudu doručeno zpětvzetí návrhu na prohlášení konkursu společností C. Podáním došlým konkursnímu soudu dne 21. 5. 2001 nesouhlasil státní podnik se zpětvzetím návrhu na prohlášení konkursu a výslovně uvedl, že žalobce mu jeho pohledávku ve výši 18 709 Kč dosud neuhradil. Dne 27. 9. 2001 označil státní podnik jako další věřitele žalobce statutární město O., městský obvod M. O., s vykonatelnou pohledávkou ve výši 773 632,45 Kč s příslušenstvím (přiznanou platebním rozkazem Okresního soudu v Ostravě ze dne 7. 9. 1994 a rozsudkem téhož soudu ze dne 17. 3. 1998) a také S. M. O., a. s., s pohledávkou ve výši 68 007 Kč s příslušenstvím. Konkursní soud usnesením ze dne 29. 10. 2001 změnil své usnesení ze dne 2. 4. 2001 tak, že žalobci se opatrovník neustanovuje, a dále usnesením z téhož dne, tj. ze dne 29. 10. 2001, prohlásil konkurs na majetek žalobce a ustanovil Ing. E. B. správcem konkursní podstaty. Vůči společnosti C. konkursní řízení z

důvodu zpětvzetí návrhu zastavil. Toto usnesení bylo žalobci prostřednictvím jeho zástupce doručeno dne 1. 11. 2001. Dne 5. 11. 2001 (podáním datovaným 1. 11. 2001) vzal státní podnik zpět svůj návrh na prohlášení konkursu s odůvodněním, že žalobce uhradil dlužnou částku dne 26. 10. 2001. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 7. 11. 2009 rozhodl tak, že zpětvzetí není účinné, neboť bylo soudu doručeno po prohlášení konkursu. Proti usnesení o prohlášení konkursu podal žalobce dne 15. 11. 2001 odvolání, ve kterém namítal, že konkursní soud rozhodoval o návrhu podaném osobou bez aktivní věcné legitimace.

V této souvislosti uvedl, že pohledávku státního podniku uhradil před prohlášením konkursu; pohledávky dalších věřitelů označil za neexistující nebo sporné. Návrhem rovněž ze dne 15. 11. 2001 se žalobce domáhal zrušení konkursu s odůvodněním, že ke dni prohlášení konkursu nebyla žádná z pohledávek navrhujeících věřitelů splatná. Následně dovodil, že napadené rozhodnutí je nezákonné. Dne 20. 2. 2002 byl proveden soupis konkursní podstaty a vyhotoven seznam přihlášených pohledávek. Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 5. 2002 (právní moc 8. 6. 2002), byl zamítnut návrh na zrušení konkursu na majetek žalobce pro nesplnění podmínek dle § 44 odst. 1 písm. a) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), s ohledem na přihlášené pohledávky sedmi věřitelů v celkové výši 3 796 993,12 Kč. Spis s odvoláním dlužníka (v souzené věci žalobce) proti usnesení o prohlášení konkursu ze dne 29. 10. 2001 byl předložen Vrchnímu soudu v Olomouci dne 20. 6. 2002. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 19. 2. 2004 vyzval společnost C. a dlužníka, aby sdělili, kdy a jak byla uhrazena pohledávka společnosti C. Uvedeným usnesením byl dlužník současně vyzván k doložení dokladů prokazujících zaplacení pohledávek. Následně usnesením ze dne 6. 5. 2004 Vrchní soud v Olomouci změnil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2001 tak, že zamítl návrh na prohlášení konkursu podaný státním podnikem; ve výroku o zastavení řízení vůči společnosti C. toto usnesení potvrdil. V odůvodnění svého usnesení odvolací soud uvedl, že došlo-li ke zpětvzetí návrhu na prohlášení konkursu společností C. dne 30. 4. 2001, tj. před prohlášením konkursu usnesením ze dne 29. 10. 2001, bylo řízení správně zastaveno podle § 4 odst. 5 ZKV. Ohledně doložení pohledávky společnosti C. odvolací soud konstatoval neúplně zjištěný skutkový stav věci.

Ve vztahu ke státnímu podniku dospěl odvolací soud k závěru, že tento byl aktivně legitimován k podání návrhu, když zpětvzetí návrhu ze dne 5. 11. 2001 je neúčinné, došlo-li k němu po prohlášení konkursu usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2001. Dále však v souladu s nově zjištěnou skutečností vyplývající ze shodných tvrzení účastníků, totiž že k uhrazení pohledávky státního podniku došlo dne 26. 10. 2001, tedy před prohlášením konkursu, dovodil, že státní podnik pozbyl aktivní legitimaci k podání návrhu na prohlášení konkursu. Za této situace odvolací soud změnil usnesení o prohlášení konkursu tak, že návrh státního podniku zamítl.

Na základě takto zjištěného skutkového stavu soud prvního stupně pro účely rozhodnutí o náhradě škody za nezákonné rozhodnutí dospěl k závěru, že z odůvodnění měnicího usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2004 nelze dovozovat nezákonnost usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2001, o prohlášení konkursu na majetek žalobce, neboť i když je v měnicím rozhodnutí zmiňováno neúplné zjištění skutkového stavu věci ve vztahu ke společnosti C., tato okolnost není z hlediska posouzení zákonnosti rozhodnutí konkursního soudu významná, neboť závěr o insolventi žalobce ob stojí vůči druhému navrhujeícímu věřiteli (státnímu podniku). Soud prvního stupně dále dospěl k závěru, že mezi škodou a jednáním žalované není dána příčinná souvislost, když vznik škody lze naopak přičítat jednání žalobce, který neposkytnutím součinnosti nesplnil svou generální prevenční povinnost podle § 415 obč. zák.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 19. 5. 2010 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. V odůvodnění svého rozhodnutí však uvedl, že soud prvního stupně pochybil, pokud ve vztahu ke státnímu podniku sám posuzoval zákonnost rozhodnutí o prohlášení konkursu, neboť to soudu v rámci řízení o náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím

nepřísluší a je v tomto směru vázán rozhodnutím Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2004. S přihlédnutím k odůvodnění tohoto měnícího rozhodnutí pak odvolací soud dospěl k závěru, že důvodem změny usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2001, o prohlášení konkursu na majetek žalobce, nebyla nezákonnost tohoto rozhodnutí ve smyslu rozporu rozhodnutí se zákonnou úpravou, ale zjištění nových skutečností, které sice nastaly před prohlášením konkursu, ale soudu nebyly a nemohly být známy, neboť mu byly účastníky oznámeny až po vydání jeho rozhodnutí.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost spatřoval v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Jako dovolací důvod uvedl nesprávné právní posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Konkrétně uvedl, že měnící rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2004, ve vztahu ke druhému navrhuje věřiteli (státnímu podniku) vycházelo z jiného skutkového stavu a otázku nezákonnosti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2001, o prohlášení konkursu tudíž neřešilo. Z uvedeného důvodu namítl, že pro závěr, zda bylo vykonatelné rozhodnutí konkursního soudu změněno pro nezákonnost, nebylo možné vycházet pouze z odůvodnění měnícího rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, ale bylo třeba, aby soud rozhodující o náhradě škody provedl vlastní posouzení důvodů, pro které bylo v konkursním řízení rozhodnutí změněno. Nadto dovolatel namítal, že o prohlášení konkursu bylo rozhodnuto, aniž byl seznámen s návrhem státního podniku došlým konkursnímu soudu dne 21. 5. 2001, v němž státní podnik nesouhlasil se zpětvzetím návrhu na prohlášení konkursu společností C. Dále dovolatel namítal, že v řízení o prohlášení konkursu nebylo nařízeno jednání, přestože nařízeno být mělo, a to s ohledem na závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. [29 Odo 204/2003](#), uveřejněného pod číslem 64/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popř. dále jen R 64/2006, které je stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu. Uvedená procesní pochybení přitom vyústila v nesprávně zjištěný skutkový stav a nezákonné prohlášení konkursu na majetek žalobce.

Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Dovolací soud zjistil, že dovolání je včasné, podané oprávněnou osobou, řádně zastoupenou a splňuje formální obsahové znaky předepsané § 241a odst. 1 o. s. ř. Dále se dovolací soud zabýval přípustností dovolání.

Podle čl. II. bod 12. zákona č. 7/2009 Sb. se „[d]ovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona [tj. 1. 7. 2009] projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů.“ V souzené věci bylo napadené rozhodnutí odvolacího soudu vydáno dne 19. 5. 2010. Přípustnost dovolání proto dovolací soud posuzoval podle § 237 o. s. ř. ve znění zákona č. 7/2009 Sb.

Protože odvolací soud potvrdil první rozsudek soudu prvního stupně, může být přípustnost dovolání založena jen za podmínky upravené v § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tj. pokud dovolací soud, za použití hledisek příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí je zásadního právního významu. Ten je podle § 237 odst. 3 o. s. ř. (ve znění zákona č. 7/2009 Sb.) dán zejména tehdy, řeší-li „právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.“

S přihlédnutím k obsahu podaného dovolání dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání je podle §

237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 3 o. s. ř. přípustné pro zásadní právní význam napadeného rozhodnutí v otázce odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím podle zákona č. 82/1998 Sb., došlo-li ke změně rozhodnutí o prohlášení konkursu tak, že odvolací soud návrh na prohlášení konkursu zamítl z důvodu, že až před odvolacím soudem vyšlo najevo (účastníci soudu sdělili), že pohledávka jediného navrhujícího věřitele byla uhrazena před prohlášením konkursu. Tato otázka nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu dosud řešena a dovolání je proto podle § 237 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 237 odst. 3 o. s. ř. přípustné.

Dovolání není důvodné.

1. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

2. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

3. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

4. Podle § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. platí, že „[n]árok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán.“

5. Dle § 8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. „[b]yla-li škoda způsobena nezákonným rozhodnutím vykonatelným bez ohledu na právní moc, lze nárok uplatnit i tehdy, pokud rozhodnutí bylo zrušeno nebo změněno na základě řádného opravného prostředku.“

6. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. již v době vydání měnicího usnesení odvolacího soudu z 6. 5. 2004 a později změn nedoznala (pouze § 8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. se ve struktuře uvedeného ustanovení posunul a nyní jde o odstavec druhý).

7. Ustanovení § 1 odst. 2 ZKV pak určuje, že „[d]lužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů a není schopen po delší dobu plnit své splatné závazky. Jestliže dlužník zastavil platby, má se za to, že není schopen po delší dobu plnit své splatné závazky.“

8. Podle § 1 odst. 3 ZKV „[f]yzická osoba, je-li podnikatelem, a právnická osoba je v úpadku i tehdy, jestliže je předlužena. O předlužení jde tehdy, jestliže tato osoba má více věřitelů a jestliže její splatné závazky jsou vyšší než její majetek; do ocenění dlužníkova majetku se zahrne i očekávaný výnos z pokračující podnikatelské činnosti, lze-li příjem převyšující náklady při pokračování podnikatelské činnosti důvodně předpokládat.“

9. Dle § 3 odst. 1 ZKV „[p]rávnická osoba nebo fyzická osoba-podnikatel, která je v úpadku, je povinna bez zbytečného odkladu podat návrh na prohlášení konkursu. Právnická osoba v likvidaci má tuto povinnost, jen je-li předlužena.“

10. Z ustanovení § 3 odst. 3 ZKV se pak podává, že „[p]ovinnost podle odstavců 1 a 2 není splněna, jestliže řízení o návrhu na prohlášení konkursu bylo vinou navrhovatele zastaveno nebo jestliže byl návrh zamítnut.“

11. Podle ustanovení § 4a odst. 4 ZKV, pokud soud návrh na prohlášení konkursu zamítne pro neosvědčení úpadku, odpovídá navrhovatel dlužníkovi za škodu, která dlužníkovi vznikla omezením nakládání s majetkem. Této povinnosti se navrhovatel zproští, pokud prokáže, že škodu nezavinil.

12. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání již v době prohlášení konkursu na majetek dlužníka (29. 10. 2001) a později změn nedoznala.

13. Objektivní odpovědnosti (bez ohledu na zavinění) za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím se stát nemůže zprostit (§ 2 zákona č. 82/1998 Sb.), jestliže jsou kumulativně splněny tři předpoklady:

i. existence rozhodnutí, jímž v konkrétní věci státní orgán aplikuje obecné pravidlo právní normy na jím posuzovaný případ, a rozhoduje tak o oprávněních a povinnostech individuálních subjektů, a které bylo ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. vydáno nezákonně,

ii. vznik škody, pro jejíž určení se vychází z ustanovení § 442 odst. 1 obč. zák., podle něhož se hradí skutečná škoda a ušlý zisk (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. [25 Cdo 917/2007](#)),

iii. příčinná souvislost mezi vznikem škody a nezákonným rozhodnutím.

Splnění těchto předpokladů musí být v soudním řízení bezpečně prokázáno a nepostačuje pouhý pravděpodobnostní závěr o splnění některého z nich. Důkazní břemeno v tomto směru leží na poškozeném (zde dovolateli).

14. V souzené věci je předmětem sporu před dovolacím soudem posouzení prvního z uvedených předpokladů odvolacím soudem.

15. Konstantní judikatura Nejvyššího soudu zásadně vychází z principu presumpce správnosti rozhodnutí, podle něhož soud v řízení o odpovědnosti státu za škodu není oprávněn sám posuzovat zákonnost rozhodnutí vydaného v jiném řízení. Tak např. již v důvodech rozsudku ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. [25 Cdo 917/2007](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura, číslo 10, ročník 2009 /dále též jen „SJ 142/2009“, Nejvyšší soud vysvětlil, že nezákonným je pravomocné nebo bez ohledu na právní moc vykonatelné rozhodnutí, které bylo příslušným orgánem jako nezákonné zrušeno či změněno. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud ve sporu o náhradu škody proti státu vázán a není oprávněn sám hodnotit, zda předmětné rozhodnutí je skutečně nezákonné. Z těchto závěrů, založených na odkazech na další četnou judikaturu Nejvyššího soudu, v níž mají původ, vychází rozhodovací praxe Nejvyššího soudu při výkladu zákona č. 82/1998 Sb., byť byly přijaty při výkladu zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem. Srov. k tomu ostatně přímo v konkursních souvislostech též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. [25 Cdo 4379/2009](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1655/2009](#), které na výše označené rozhodnutí odkazují a z nichž se podává, že překážkou závěru o existenci nezákonného rozhodnutí o prohlášení konkursu (jež je předběžně vykonatelné) a z něj případně v příčinné souvislosti vzešlé škody na majetku dlužníka, není ani skutečnost, že po zrušení usnesení o prohlášení konkursu konkursní řízení dále pokračovalo a byl opět prohlášen konkurs na majetek dlužníka.

16. Naproti tomu o nezákonné rozhodnutí ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. se nejedná, jestliže důvodem jeho zrušení nebo změny byly skutečnosti, které nastaly (vznikly)

po jeho vydání a u odvolacího soudu byly uplatněny v souladu s principem neúplné apelace (§ 205a odst. 1 písm. f/ o. s. ř.) jako principem platným pro sporné občanské soudní řízení.

17. V konkursním řízení, které je zvláštním druhem občanského soudního řízení (srov. bod I. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpjn 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popř. dále jen R 52/1998, odstavec 2 odůvodnění, str. 169 /345/ nebo důvody usnesení Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 55/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popř. dále jen R 55/2008), platí, že v řízení o odvolání dlužníka proti usnesení o prohlášení konkursu na jeho majetek jsou z hlediska konkursního práva rozhodné skutečnosti, které nastaly (vznikly) nejpozději ke dni prohlášení konkursu soudem prvního stupně (k tomu viz usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 53/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popř. dále jen R 53/2005). Skutečnosti, které nastaly (vznikly) až po prohlášení konkursu, tedy důvodem zrušení nebo změny usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka ani být nemohou.

18. Zbývá určit, zda v daném skutkovém rámci, jenž dovoláním nemůže být dotčen, je nezákonným bez ohledu na právní moc vykonatelné usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 20001, o prohlášení konkursu na majetek žalobce, které Vrchní soud v Olomouci změnil (usnesením ze dne 6. 5. 2004) tak, že návrh na prohlášení konkursu zamítl proto, že až v odvolacím řízení vyšlo najevo (účastníci soudu sdělili), že žalobce uhradil pohledávku státního podniku sice po zahájení konkursního řízení, avšak ještě před vydáním usnesení o prohlášení konkursu na jeho majetek.

19. Již v R 52/1998 (pod bodem VIII.) Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle nějž věřitel může návrh na prohlášení konkursu podat i pro splatnou pohledávku, o níž dosud nebylo příslušným orgánem pravomocně rozhodnuto. Vysvětlil rovněž, že povaha řízení o návrhu na prohlášení konkursu nevylučuje, aby soud o skutečnostech, jež jsou mezi účastníky sporné, prováděl dokazování, není však povinností konkursního soudu provádět dokazování o tom, zda pohledávka věřitele (navrhovatele konkursu) skutečně existuje (srov. str. 176 /352/). Také Ústavní soud v usnesení ze dne 17. 3. 1997, sp. zn. [III. ÚS 363/96](#), uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, svazku 7, části II., pod číslem 7, uzavřel, že na řízení o prohlášení konkursu se vztahují základní zásady občanského soudního řízení, zejména zásada dispoziční, z níž pro účastníky soudního řízení vyplývá, že mají uvádět své návrhy a dokazovat svá tvrzení, přičemž soud v tomto řízení není veden zásadou oficiality (str. 351-356). Z dovolatelem zmíněného R 64/2006 se dále podává, že i v řízení o návrhu věřitele na prohlášení konkursu na majetek dlužníka se mohou (ve vazbě na principy neúplné apelace) prosadit pro odvolací řízení omezení plynoucí např. z úpravy obsažené v ustanoveních § 118a, § 118c, § 119 a § 119a o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2007).

20. Z ustanovení § 12a odst. 2 ZKV, ve spojení s § 4 odst. 2 ZKV, v rozhodném znění (tj. ve znění účinném v době prohlášení konkursu i v době vydání měnicího usnesení odvolacího soudu), rovněž plyne, že „konkursní“ úprava se od úpravy platné pro jiná občanská soudní řízení na základě ustanovení § 153 odst. 1 o. s. ř. (podle níž „[s]oud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci“) liší (vzhledem k ustanovení § 66a odst. 1 ZKV, v rozhodném znění) jen mírou spolehlivosti, s jakou jsou prokázány skutečnosti rozhodné pro prohlášení konkursu na majetek dlužníka; že příslušné skutečnosti se v této fázi konkursního řízení jen „osvědčují“, resp. „dokládají“ (srov. dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 1998, sp. zn. 31 Cdo 175/98, uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 4, ročník 1999, pod číslem 43).

21. Ani tam, kde soud v občanském soudním řízení sporném zjišťuje (za použití projednací zásady) „skutkový“ (a nikoliv „skutečný“) stav věci, není možné pokládat rozhodnutí zrušené nebo změněné na základě skutečností nebo důkazů, jež nastaly nebo vznikly (aniž o tom soud věděl nebo vědět měl) před vydáním rozhodnutí, ale byly účastníky uplatněny (ač tak mohli učinit dříve) až po vydání rozhodnutí, za rozhodnutí zrušené nebo změněné pro „nezákonnost“ (§ 8 odst. 1 a 3 zákona č. 82/1998 Sb. v rozhodném znění). Totéž platí pro první fázi konkursního řízení, ve které je na základě věřitelského návrhu na prohlášení konkursu veden „spor“ o úpadek dlužníka a o to, zda věřitel doložil svou splatnou pohledávku za dlužníkem, a v níž se rozhodné skutečnosti jen „osvědčují“, resp.

„dokládají“.

22. Napadené rozhodnutí spočívá na skutkovém závěru, podle kterého bylo usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2001, o prohlášení konkursu na majetek žalobce, změněno odvolacím soudem právě na základě skutečnosti která sice objektivně existovala v době prohlášení konkursu, ale účastníci konkursního řízení (státní podnik jako jediný navrhuující věřitel na straně jedné a dlužník na straně druhé) o ní soud včas neinformovali (ač tak mohli učinit a ač bez jejich součinnosti nemohly být soudu známy). Právní závěr odvolacího soudu, že usnesení o prohlášení konkursu nebylo změněno pro „nezákonnost“, je tudíž správný a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. dán není.

23. Nadto dovolací soud uvádí, že vliv na výsledek dovolacího řízení nemají ani námitky dovolatele, podle nichž prohlášení konkursu předcházela procesní pochybení konkursního soudu, tj. že žalobce jako dlužník nebyl s návrhem státního podniku před prohlášením konkursu seznámen a že o prohlášení konkursu bylo rozhodnuto bez nařízení jednání (v rozporu se závěry obsaženými v R 64/2006). Jak již dovolací soud uvedl výše (srov. část D. odst. 15 tohoto rozhodnutí), podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu (viz důvody obsažené v SJ 142/2009) platí, že ve sporu o náhradu škody proti státu ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. je soud vázán obsahem rozhodnutí, kterým bylo pro nezákonnost zrušeno či změněno pravomocné nebo bez ohledu na právní moc vykonatelné rozhodnutí. Pokud tedy v souzené věci Vrchní soud v Olomouci v rámci svého měnicího rozhodnutí ze dne 6. 5. 2004 dospěl k závěru, že v odvolacím řízení vyšly najevo nové skutečnosti, a své rozhodnutí nepostavil na namítaných procesních pochybeních konkursního soudu, nepřísluší soudu rozhodujícímu o náhradě škody ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. tato procesní pochybení zjišťovat a vyvozovat z nich právní následky. Z pohledu podmínky, aby pravomocné nebo bez ohledu na právní moc vykonatelné soudní rozhodnutí bylo zrušeno nebo změněno pro nezákonnost, totiž není významné, z jakých důvodů takové rozhodnutí „mohlo být“ zrušeno nebo změněno, nýbrž to, z jakých důvodů zrušeno nebo změněno „bylo“.

Protože dovolací soud neshledal důvody pro zrušení rozsudku odvolacího soudu, podané dovolání bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3905/2008, ECLI:CZ:NS:2011:31.CDO.3905.2008.1

Číslo: 38/2012

Právní věta:

Zůstavitelovými dluhy, které ve smyslu § 470 obč. zák. přecházejí na dědice, jsou nejen povinnosti (závazky), které se zakládají na důvodu, jenž nastal ještě za života zůstavitele, ale i povinnosti (závazky), které mají původ v právním úkonu, v protiprávním úkonu nebo jiné právní skutečnosti, z nichž by měl plnit (svému věřiteli nebo jiné oprávněné osobě) zůstavitel, kdyby tomu nezabránila jeho smrt. Česká kancelář pojistitelů je oprávněna postízní právo na náhradu toho, co vyplatila z garančního fondu, uplatnit (do výše nabytého dědictví) i vůči dědicům toho, kdo za škodu odpovídá, ačkoliv plnění poskytla až po jeho smrti.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.11.2011

Spisová značka: 31 Cdo 3905/2008

Číslo rozhodnutí: 38

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Pojištění odpovědnosti za škodu, Rezervní fond, Uplatňování pohledávky

Předpisy: § 24 předpisu č. 168/1999Sb.

§ 460 obč. zák.

§ 470 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se na žalovaném domáhala zaplacení 155 665 Kč z titulu regresní náhrady plnění z garančního fondu poskytnutého na náhradu škody způsobené při dopravní nehodě, přičemž dovozovala přechod povinnosti k náhradě na žalovaného, jehož syn, který při nehodě zemřel, byl řidičem a provozovatelem vozidla, k němuž nebylo sjednáno pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem.

O k r e s n í s o u d v Kroměříži rozsudkem ze dne 6. 4. 2007 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 155 665 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Na straně syna žalovaného shledal předpoklady odpovědnosti za škodu způsobenou při dopravní nehodě dne 2. 6.

2002 podle § 420 obč. zák. a dospěl k závěru, že žalobkyni dne 10. 7. 2003 zaplacením náhrady pojistného plnění na vzniklou škodu v částce 141 514 Kč a nákladů na vyřízení škodní události pověřené České pojišťovně, a. s., v částce 14 151 Kč vzniklo podle § 24 odst. 7 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, právo na náhradu těchto částek žalovaným, jenž podle § 470 odst. 1 obč. zák. jako dědic odpovídá za předmětný dluh svého syna do výše 380 185 Kč, což je čistá hodnota dědictví, které nabyl. Okresní soud nepřisvědčil námitce promlčení a přiznal žalobkyni požadovanou částku se zákonnými úroky z prodlení.

K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 28. 3. 2008 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Dospěl k závěru, že originární nárok žalobkyně vznikl podle § 24 odst. 8 zákona č. 168/1999 Sb. (ve znění účinném ke dni vzniku nároku) výplatou plnění pověřené České pojišťovně, a. s., tj. dnem 31. 5. 2006, vůči tomu, kdo odpovídá za škodu, tedy vůči synovi žalovaného. Jeho právní subjektivita však zanikla jeho smrtí dne 2. 6. 2002, tedy dříve, než nárok žalobkyně vůči němu vznikl. Nárok žalobkyně vůči žalovanému jako dědici nelze úspěšně uplatnit, jelikož daný dluh v době úmrtí zůstavitele neexistoval, a nemohl tudíž na dědice přejít.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a v němž odvolacímu soudu vytýká, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nesouhlasí se závěry odvolacího soudu v otázce okamžiku vzniku jejího nároku vyplývajícího z § 24 odst. 8 zákona č. 168/1999 Sb., respektive v otázce přechodu tohoto nároku na žalovaného. Dovolatelka se ve svém dovolání zabývá výkladem jednotlivých termínů užitých v zákoně č. 168/1999 Sb. a výkladem „dědické způsobilosti“, respektive přechodu povinnosti k plnění na žalovaného. Namítá, že podle § 579 obč. zák. majetková práva a povinnosti smrtí nezanikají a přecházejí na právní nástupce (dědice) s výjimkou těch práv a povinností, u kterých tak stanoví zákon, s výjimkou majetkových práv a povinností vázaných na osobu zemřelého a s výjimkou těch plnění, u kterých bylo plnění omezeno jen na osobu věřitele. Podle dovolatelky tak v důsledku škodné události přešla na žalovaného smrtí zůstavitele povinnost nahradit škodu způsobenou provozem vozidla, neboť se jedná o majetkovou povinnost. Dále uvádí, že „splnění povinnosti žalobkyně poskytnout plnění z garančního fondu poškozenému a uspokojit tak finančně jeho nároky na náhradu škody jako dobrodiní zákonodárce ve prospěch poškozených, nemůže být vykládáno jako dobrodiní pro nepojištěné škůdce a jejich právní nástupce“. Domnívá se tedy, že majetkový nárok žalobkyně, ač za života právního předchůdce žalovaného nebyl perfektní, přešel v souladu s § 460 obč. zák. na žalovaného, neboť ke dni vzniku škodné události byl bezesporu dán jeho základ. Usuzuje, že výklad § 24 odst. 2 a 8 zákona č. 168/1999 Sb. použitý odvolacím soudem je v rozporu s ústavně zaručeným právem vlastnit majetek a ústavně zaručenou zásadou rovnosti všech vlastníků, a odkazuje na judikaturu Ústavního soudu ČR (nálezy sp. zn. [II. ÚS 190/94](#) a sp. zn. [I. ÚS 505/99](#)), z níž vyplývá, že na základě § 3 odst. 1 obč. zák. nelze aktem aplikace práva konstituovat dosud neexistující povinnosti vlastníků. Navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření k dovolání namítal, že odvolání je opožděné a nedůvodné, a navrhl, aby dovolací soud dovolání zamítl a přiznal mu náhradu nákladů dovolacího řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Tříčlenný senát č. 25, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, při úvaze, zda povinnost nahradit plnění, které poskytla Česká kancelář pojistitelů z garančního fondu dle § 24 odst. 7 zákona č. 168/1999 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2002, v případě smrti osoby odpovědné za škodu před poskytnutím tohoto plnění přechází na dědice,

dospěl k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. [25 Cdo 1438/2007](#).

Proto rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia, jenž pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud jako soud dovolací posoudil dovolání – v souladu s čl. II. bodem 12 zákona č. 7/2009 Sb. – podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009 shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky zastoupení dovolatelky advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), avšak dospěl k závěru, že dovolání je zčásti nepřipustné a zčásti nedůvodné.

Pokud jde o včasnost dovolání, ze spisu vyplývá, že stejnopis rozsudku odvolacího soudu byl doručen zástupci žalobkyně dne 13. 5. 2008, účastníci byli správně poučeni, že dovolání lze podat do dvou měsíců ode dne doručení rozsudku u Okresního soudu v Kroměříži k Nejvyššímu soudu, žalobkyně dovolání podala přímo do podatelny Nejvyššího soudu (což jí umožňuje ustanovení § 240 odst. 2, věty druhé, o. s. ř.) dne 14. 7. 2008 (jak vyplývá z podacího razítka na č. listu 190 spisu). Konec dvouměsíční dovolací lhůty tak sice připadl na 13. 7. 2008, avšak vzhledem k tomu, že se jedná o neděli, bylo posledním dnem lhůty ve smyslu § 57 odst. 2, věty druhé, o. s. ř. pondělí 14. 7. 2008. Dovolání tedy bylo podáno ve lhůtě.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [písm. a)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [písm. b)], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [písm. c)].

Podle ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. není dovolání podle odstavce 1 přípustné ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20 000 Kč a v obchodních věcech 50 000 Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Ačkoliv odvolací soud rozhodl o změně rozsudku soudu prvního stupně jedním výrokem, rozhodoval o několika samostatných nárocích s odlišným skutkovým základem. Žalobkyní požadovaná částka (bez příslušenství) je totiž souhrnem částek představujících plnění poskytnuté z garančního fondu na náhradu škody způsobené dopravní nehodou v částce 141 514 Kč a náklady na vyřízení škodní události zaplacené pověřené České pojišťovně, a. s., v částce 14 151 Kč. Pokud tedy bylo odvolacím soudem rozhodnuto o dílčím nároku ve výši 14 151 Kč, bylo rozhodováno o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20 000 Kč. Přípustnost dovolání proti této části výroku dovoláním napadeného rozsudku je vyloučena ustanovením § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř., aniž by na tento závěr měla vliv okolnost, že součet výše plnění z obou samostatných nároků přesahuje částku 20 000 Kč. Dovolání tak v tomto rozsahu Nejvyšší soud podle § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Dovolání proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ohledně částky 141 514 Kč s příslušenstvím je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Podle § 24 odst. 2 písm. b) zákona č. 168/1999 Sb., ve znění účinném v době škodné události, tj. k 2. 6. 2002, jež bylo nutno na daný případ použít ve smyslu čl. II bodu 2 zákona č. 47/2004 Sb., (dále jen

zákon č. 168/1999 Sb.) Kancelář (žalobkyně) poskytuje z garančního fondu poškozenému plnění za škodu způsobenou provozem vozidla, za kterou odpovídá osoba bez pojištění odpovědnosti.

Podle § 24 odst. 7 zákona č. 168/1999 Sb. Kancelář má právo proti tomu, kdo odpovídá za škodu podle § 24 odst. 2 písm. b), na náhradu toho, co za něho plnila.

Podle § 460 obč. zák. se dědictví nabývá smrtí zůstavitele.

Podle § 470 obč. zák. dědic odpovídá do výše ceny nabytého dědictví za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele a za zůstavitelovy dluhy, které na něj přešly zůstavitelovou smrtí.

Dědicem se ve smyslu § 470 obč. zák. nerozumí každý, komu svědčí dědické právo po zůstaviteli, ale jen ten, komu skutečně připadl podle usnesení o dědictví (§ 175q o. s. ř.) zcela nebo alespoň zčásti zůstavitelův majetek.

Na dědice nepřechází povinnosti (závazky), jejichž obsahem je plnění, které mělo být provedeno osobně zůstavitelem (§ 579 odst.1 obč. zák.). Z principu universální sukcese, která ovládá dědění, vyplývá, že na dědice přecházejí všechny povinnosti (závazky) zůstavitele, které nezanikají jeho smrtí. Zůstavitelovými dluhy, které ve smyslu § 470 obč. zák. přecházejí na dědice, jsou proto nejen povinnosti (závazky), které se zakládají na důvodu, jenž nastal ještě za života zůstavitele, ale i povinnosti (závazky), které mají původ v právním úkonu, v protiprávním úkonu nebo jiné právní skutečnosti, z nichž by měl plnit (svému věřiteli nebo jiné oprávněné osobě) zůstavitel, kdyby tomu nezabránila jeho smrt.

Okolnost, kdy na základě takové povinnosti vzniklo věřiteli (jiné oprávněné osobě) právo na plnění, je tu nepodstatná. Stejně tak není rozhodné, jsou-li povinnosti (závazky) zůstavitele a jejich rozsah známy dědicům v době nabytí dědictví nebo vyjdou-li najevo teprve později.

Za dluhy zůstavitele, které nezanikají jeho smrtí, dědic odpovídá „*pro viribus hereditas*“ jen do výše ceny nabytého dědictví, zjištěné v souvislosti s rozhodnutím soudu vydaným v řízení, jehož předmětem byl zůstavitelův dluh.

V daném případě cena dědictví, které nabyl žalovaný, činila – jak vyplývá z usnesení Okresního soudu v Kroměříži ze dne 24. 10. 2002 – 380 370 Kč. Vzhledem k tomu, že žalobkyně požaduje po žalovaném z titulu regresní náhrady zaplacení 155 665 Kč, nemůže být opodstatněn závěr odvolacího soudu, podle kterého žalobkyně nemůže svůj nárok proti žalovanému jako dědici po jeho synovi „úspěšně uplatnit“.

Dovolací soud se ztotožňuje s názorem dovolatelky, že účelem úpravy obsažené v zákoně č. 168/1999 Sb. bylo sejmout z poškozeného břemeno uplatnění nároku na náhradu škody vzniklé provozem vozidla, jež nebylo pojištěno proti odpovědnosti za tuto škodu, proti odpovědným subjektům. Tento účel je naplňován vytvořením systému, na jehož základě žalobkyně kompenzuje poškozenému vzniklou škodu z garančního fondu a vznikne jí právo postihu (regresu) vůči osobám, jež za škodu odpovídají. Bylo by v rozporu s uvedeným účelem zákona dovozovat, že v případě, kdy primárně odpovědná osoba před výplatou náhrady poškozenému z garančního fondu zemřela, bylo jejím dědicům, kteří odpovídají za dluhy zůstavitele do výše nabytého dědictví, umožněno, aby nabyli aktiva dědictví, avšak byli zproštěni závazku k náhradě škody, který přešel na dědice a poté zanikl vyplacením náhrady z garančního fondu. Pokud by žalobkyni bylo odepřeno právo regresu vůči dědicům, byla by na ni neodůvodněně přenášena povinnost k náhradě škody. Paradoxně by tak bylo právní postavení osoby odpovědné za škodu způsobenou vozidlem, k němuž nebylo sjednáno povinné smluvní pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, výhodnější, než právní postavení osoby odpovědné za škodu způsobenou provozem vozidla pojištěného. Za použití

teleologického a logického výkladu (argumentu ad absurdum) je proto nutno dospět k závěru, že žalobkyni nelze právo na náhradu plnění poskytnutého z garančního fondu vůči dědicům osoby, která za škodu odpovídá, odepřít.

Česká kancelář pojistitelů je tedy oprávněna postížit právo na náhradu toho, co vyplatila z garančního fondu, uplatnit (do výše nabytého dědictví) i vůči dědicům toho, kdo za škodu odpovídá, ačkoliv plnění poskytla až po jeho smrti. Nelze tudíž považovat za správný opačný právní názor, z něhož vycházel odvolací soud. Na uvedených závěrech nic nemění, že judikatura (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4724/2006) dovodila (pro účely posouzení počátku a délky promlčecí doby), že Česká kancelář pojistitelů může své postížit právo uplatnit teprve poté, co plnění z garančního fondu poskytla.

Dovolání bylo v rozsahu jeho přípustnosti shledáno opodstatněným, proto Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu ve výroku o věci samé ohledně částky 141 514 Kč s příslušenstvím a ve výroku o náhradě nákladů podle § 243b odst. 1, věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2992/2009, ECLI:CZ:NS:2011:21.CDO.2992.2009.1

Číslo: 39/2012

Právní věta:

Závěť sepsaná za účelem zajištění dluhu je neplatným právním úkonem, neboť svým účelem obchází zákon (§ 39 obč. zák.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.08.2011

Spisová značka: 21 Cdo 2992/2009

Číslo rozhodnutí: 39

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zajištění závazku, Závěť

Předpisy: § 243b odst. 2 část věty před středníkem o. s. ř. ve znění do 30.06.2009
§ 39 obč. zák.
§ 476d obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 4 dne 24. 4. 2007 se žalobkyně domáhala určení, že „žalovaná není dědičkou zůstavitelky I. N., zemřelé dne 14. 6. 2000, na základě závěti ze dne 15. 7. 1992“. Uvedla, že „zůstavitelka zanechala jedinou závěť ze dne 15. 7. 1992 psanou formou notářského zápisu, kterou odkázala pozemkové parcely v kat. území S. a Z. K. bance, a. s. – pobočce v S.“; že „jako jediný dědic ze zákona přicházel v úvahu pozůstalý bratr E. N., který zemřel dne 1. 7. 2003, a je v dědickém řízení zastoupen žalobkyní (závětní dědičkou)“; že „jí bylo v dědickém řízení uloženo, aby podala žalobu na určení, že žalovaná není dědičkou ze závěti ze dne 15. 7. 1992“; že „závěť považuje za absolutně neplatnou dle § 39 obč. zák.“; že „zůstavitelce byl žalovanou poskytnut úvěr ve výši 2 500 000 Kčs na rekonstrukci a modernizaci penzionu v J.“; že „úvěrový obchod byl zajištěn prostřednictvím zástavy lesních pozemků klientky, nacházejících se v kat. území S. a Z.“; že „zástavní smlouva byla sepsána dne 24. 6. 1992“; že „z dodatku č. 1 úvěrové smlouvy ze dne 8. 9. 1992 vyplývá, že podmínka předložení úvěrového životního pojištění byla zrušena a byla nahrazena závětí zůstavitelky“; že „závěť byla pořízena nikoliv jako projev svobodné vůle směřující k tomu, aby po smrti zůstavitelky K. banka, a. s. – pobočka v S. nabyla v závěti uvedený majetek, ale jako zajišťovací prostředek k zajištění úvěru, který ji byl poskytnut K. bankou, a. s.“; že „závěť je jednostranný projev vůle“, zatímco „zajištění závazku je dvoustranný právní úkon“; že „zřízení závěti

ve prospěch věřitele za podmínek, kdy majetek uvedený v závěti mnohonásobně převyšuje výši poskytnutého úvěru, je nemravné“; že „nebyla zjištěna žádná skutečnost, která by mohla racionálně zdůvodnit obmyšlení žalované zůstavitelkou“; že „předmětná závěť je svým obsahem ve spojení se smlouvou o úvěru a jejím dodatkem č. 1 propadnou zástavou pro případ smrti, což je obcházením zákona a úkonem, který je v rozporu s dobrými mravy“; že „v závěti je jako dědic označena K. banka, a. s.- pobočka v S.“, která však „nemá právní subjektivitu a proto není způsobilým dědicem a nemůže tedy v dědickém řízení vystupovat jako účastník dědického řízení“, a že „v závěti chybí označení způsobilého dědice“.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 23. 6. 2008 žalobu zamítl a uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované náklady řízení ve výši 15 310,50 Kč k rukám jejího zástupce. Dospěl k závěru, že „zůstavitelce byl poskytnut úvěr ze strany žalované na základě smlouvy o úvěru ze dne 24. 6.1992 ve výši 2 500 000 Kč“; že „podmínkou poskytnutí úvěru bylo předložení úvěrového životního pojištění“; že „to se však zůstavitelce vzhledem k jejímu věku nepodařilo uzavřít“; že proto „byl požadavek životního pojištění nahrazen závětí ve prospěch žalované“; že „obě strany skutečně v okamžiku uzavření dodatku mohly považovat závěť za jistou formu zajištění úvěru, přestože fakticky závěť tuto funkci mít ze své podstaty nemohla“, neboť „účelem i obsahem závěti je pouze odkázat dědictví zůstavitele“; že „žádné ustanovení však nestanoví, jaké pohnutky mohou zůstavitele k takovému kroku vést“; že „tyto pohnutky nejsou zákonem nijak vymezeny ani omezeny“; že „pohnutky mohou být nejrůznější, ale žádná z nich nečiní závěť neplatnou“; že „pohnutka sepsání závěti s úmyslem jejího využití jako zajišťovacího prostředku nemůže být důvodem její neplatnosti“; že „zůstavitelka se svobodně rozhodla k tomu, že závěť sepíše způsobem, který ze svého pohledu považovala za zajištění úvěru“; že „nebyly předloženy žádné důkazy, že by takové rozhodnutí udělala nesvobodně, pod fyzickým či psychickým nátlakem apod.“; že „zůstavitelka, pokud by chtěla, mohla závěť ve prospěch žalované zrušit“; že „jestliže zůstavitelka za celých téměř osm let takový krok neprovedla, nelze jinak uvažovat než tak, že se rozhodla odkázat předmětný majetek žalované“; že „žalobkyně nezdůvodnila žádné konkrétní skutečnosti, které by se přičily dobrým mravům“, když neexistuje „norma, která by poskytnutí závěti ve prospěch věřitele ve výši větší, než je pohledávka, považovala za nemorální“; že „se lze důvodně domnívat, že zůstavitelka chtěla poskytnout žalované své dědictví prostřednictvím pobočky žalované v S.“; že „nebylo prokázáno, že by u zůstavitelky absentovala svobodná vůle k ustanovení žalované za svého dědice“; že „vůle zůstavitelky byla svobodná a nelze ji označit v kontextu s úvěrovou smlouvou za právní úkon obcházející zákon nebo úkon, který se přičí dobrým mravům“.

K odvolání žalobkyně M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 4. 12. 2008 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že určil, že „žalovaná není dědičkou zůstavitelky I. N., zemřelé dne 14. 6. 2000, na základě závěti ze dne 15. 7. 1992“ a žalované uložil povinnost zaplatit žalobkyni na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů 29 370 Kč k rukám jejího zástupce. Vycházel ze závěru, že „předmětná závěť nemá nedostatky, které by mohly způsobit její neplatnost pro neurčitost ve smyslu § 37 odst. 1 o. s. ř.“; že „dědic je v závěti jednoznačně vymezen“; že „v řízení nebylo zjištěno nic, coby svědčilo o nedostatku svobodné vůle zůstavitelky“; že „vůli nelze zaměňovat s pohnutkou k tomuto úkonu“; že „závěť byla v daném případě pořízena jako zajišťovací prostředek úvěru“; že je to zřejmé „z dodatku č. 1 k úvěrové smlouvě ze dne 8. 9. 1992“; že „žalovaná žádala zajištění úvěru závětí“; že „nevěrohodnost výpovědi svědkyně J. nelze ze skutečností uváděných žalovanou dovozovat“; že „svědkyně nemá přímý vztah k účastníkům a neměla žádnou motivaci k nepravdivým tvrzením“; že „žalovaná závěť jako způsob zajištění úvěru uzavřením uvedeného dodatku k úvěrové smlouvě přijala“; že „se jednalo o právní úkon obcházející zákon ve smyslu § 39 obč. zák.“, neboť „institut závěti, sloužící k pořízení o majetku pro případ smrti, byl zneužit pro zajištění dluhu“; že „takový právní úkon je neplatný bez ohledu na to, zda zůstavitelka svobodně a vážně projevila svou vůli“ a že „projev vůle směřoval k následku (zajištění dluhu), který je v rozporu s účelem závěti jako jednostranného právního úkonu, jehož účinky se mají projevit teprve po smrti zůstavitele“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že „nemá za prokázané, že závěť byla v okamžiku jejího sepisu pořízena jako zajišťovací prostředek úvěru“, neboť „zůstavitelka pořídila závěť dne 15. 7. 1992 a teprve dne 23. 8. 1992 požádala o zrušení podmínky předložení úvěrového životního pojištění v důsledku nahrazení závětí“; že ona pouze „přihlédla ke skutečnosti, že je osobou obmyšlenou předmětnou závětí a upustila od trvání na dalším zajištění úvěru“; že však z toho „nevyplývá, že byl úvěr zajištěn mj. předmětnou závětí“; že „zůstavitelka mohla již 22. 7. 1993 zřídit nové zástavní právo k pozemkům v katastrálním území S. a Z. a odvolat předmětnou závěť“; že „zůstavitelka pořídila závěť s úmyslem obmyslit žalovanou“; že „v předmětné závěti není ani zmínka o tom, že by snad jejím účelem bylo zajištění úvěru, ani o tom, že v případě splnění závazků zůstavitelky ze smlouvy o úvěru dojde k odvolání závěti či k likvidaci listiny obsahující závěť“; že nelze vyloučit, že „pohnutkou nebo jednou z pohnutek zůstavitelky k pořízení závěti byla snaha poskytnout chybějící zajištění úvěru“; že však „pohnutka, ať již jakákoliv, závěť neplatnou nečiní“ a že „závěť je platným právním úkonem“. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 30. 6. 2009, neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1. 7. 2009 (srov. Čl. II bod 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Z obsahu spisu vyplývá, že I. N., zemřelá dne 14. 6. 2000 (dále též jen „zůstavitelka“), byla svobodná, bezdětná, rodiče i prarodiče předemřeli; že jediným dědicem ze zákona byl bratr E. N., který zemřel dne 1. 7. 2003 a jehož procesní nástupkyní je žalobkyně RNDr. M. M. (dědička ze závěti); že zůstavitelka zanechala závěť sepsanou JUDr. D. L., státní notářkou v S., ve formě notářského zápisu dne 15. 7. 1992; že závěť odkázala nemovitosti v ní specifikované „K. bance, a. s. – pobočce v S.“; že závěť obsahuje dodatek: „Toto je moje závěť, kterou jsem učinila po zralém uvážení, prostá jakéhokoli nátlaku či omylu“. Obvodní soud pro Prahu 4 usnesením ze dne 27. 2. 2007 uložil žalobkyni, aby „do 30 dnů od právní moci tohoto usnesení podala u Obvodního soudu pro Prahu 4 žalobu na určení, že K. banka, a. s., není dědičkou zůstavitelky na základě závěti ze dne 15. 7. 1992“. Uvedl, že „RNDr. M. M. v řízení namítla, že závěť ze dne 15. 7. 1992 byla pořízena jako zajišťovací instrument k zajištění úvěru, který byl zůstavitelce poskytnut K. bankou a nikoliv jako právní úkon *morta causa*, a že jde o propadnou zástavu pro případ smrti, což je nezákonné, nepřípustné a v rozporu s dobrými mravy“; že „rozhodnutí o dědickém právu závisí na zjištění sporné skutečnosti – platnosti či neplatnosti závěti zůstavitelky ze dne 15. 7. 1992“ a že „dědický nárok zákonného dědice – pokud jde o majetek uvedený v závěti – je možno považovat v této věci za méně pravděpodobný, neboť závěť byla sepsána notářským zápisem a zahrnuje prohlášení zůstavitelky, že byla učiněna po zralém uvážení, prostá omylu“.

Žalovaná v dovolání namítá, že „nemá za prokázané, že závěť byla v okamžiku jejího sepisu pořízena jako zajišťovací prostředek úvěru“, neboť „zůstavitelka pořídila závěť dne 15. 7. 1992 a teprve dne 23. 8. 1992 požádala o zrušení podmínky předložení úvěrového životního pojištění v důsledku nahrazení závětí“; že ona pouze „přihlédla ke skutečnosti, že je osobou obmyšlenou předmětnou závětí a upustila od trvání na dalším zajištění úvěru“; že však z toho „nevyplývá, že byl úvěr zajištěn

mj. předmětnou závěť“; že „zůstavitelka mohla již 22. 7. 1993 zřídit nové zástavní právo k pozemkům v katastrálním území S. a Z. a odvolat předmětnou závěť“.

Důkazy soud hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 132 o. s. ř.). Hodnocením důkazů se rozumí myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným důkazům prisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti, hodnota pravdivosti, popřípadě hodnota věrohodnosti. Při hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti) soud určuje, jaký význam mají jednotlivé důkazy pro jeho rozhodnutí a zda o ně může opřít svá skutková zjištění (zda jsou použitelné pro zjištění skutkového stavu a v jakém rozsahu, popřípadě v jakém směru). Při hodnocení důkazů po stránce jejich zákonnosti zkoumá soud, zda důkazy byly získány (opatřeny) a provedeny způsobem odpovídajícím zákonu nebo zda v tomto směru vykazují vady (zda jde o důkazy zákonné či nezákonné); k důkazům, které byly získány (opatřeny) nebo provedeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy, soud nepřihlédne. Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané) a které nikoliv. Vyhodnocení důkazů z hlediska pravdivosti předpokládá též posouzení věrohodnosti důkazem poskytované zprávy podle druhu důkazního prostředku a způsobu, jakým se podle zákona provádí. Při důkazu výpovědi svědka musí soud vyhodnotit věrohodnost výpovědi s přihlédnutím k tomu, jaký má svědek vztah k účastníkům řízení a k projednávané věci a jaká je jeho rozumová a duševní úroveň, k okolnostem, jež doprovázely jeho vnímání skutečností, o nichž vypovídá, vzhledem ke způsobu reprodukce těchto skutečností a k chování při výslechu (přesvědčivost, jistota, plynulost výpovědi, ochota odpovídat na otázky apod.) a k poznatkům, získaným na základě hodnocení jiných důkazů (do jaké míry je důkaz výpovědi svědka souladný s jinými důkazy, zda jim odporuje, popřípadě zda se vzájemně doplňují); celkové posouzení z uvedených hledisek pak poskytuje závěr o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených (prokazovaných) skutečností.

Dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. lze napadnout výsledek činnosti soudu při hodnocení důkazů, na jehož nesprávnost lze usuzovat – jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů – jen ze způsobu, jak k němu odvolací soud dospěl. Nelze-li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení, není možné ani polemizovat s jeho skutkovými závěry (např. namítat, že soud měl uvěřit jinému svědkovi, že některý důkaz není pro skutkové zjištění důležitý, že z provedených důkazů vyplývá jiný závěr apod.). Znamená to, že hodnocení důkazů, a tedy ani skutkové zjištění jako jeho výsledek, z jiných než výše uvedených důvodů nelze dovoláním úspěšně napadnout.

Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu vyplývá, že odvolací soud důkazy zhodnotil způsobem vyplývajícím z ustanovení § 132 o. s. ř. Odvolací soud – jak shora citováno – vysvětlil, jakými úvahami se při hodnocení výsledků dokazování řídil. Protože z odůvodnění napadeného rozsudku a z obsahu spisu je zřejmé, že odvolací soud pro uvedené zjištění vzal v úvahu skutečnosti, které vyplynuly z provedených důkazů a přednesů účastníků, že nepominul žádné skutečnosti, které by v tomto směru byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, a že v hodnocení důkazů a poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků z hlediska závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti není logický rozpor, nejsou shora uvedené námitky dovolatelky opodstatněné.

Dovolací soud se dále zabýval otázkou, zda skutečnost, že závěť v posuzované věci měla sloužit jako zajišťovací institut pro případ smrti dlužníka, je v souladu se smyslem a účelem závěti.

Podle ustanovení § 39 obč. zák. je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům, absolutně neplatný. Absolutní neplatnost nastává bez dalšího přímo ze zákona. Soud k absolutní neplatnosti přihlíží i bez návrhu z úřední povinnosti.

Obcházení zákona spočívá ve vyloučení závazného pravidla záměrným použitím prostředku, který sám o sobě není zákonem zakázaný, v důsledku čehož se uvedený stav stane z hlediska pozitivního práva nenapadnutelným. Jednání *in fraudem legis* představuje postup, kdy se někdo chová podle práva, ale tak, aby záměrně dosáhl výsledku právní normou nepředvídaného a nežádoucího.

Závěť je právní úkon, kterým zůstavitel (fyzická osoba) činí pro případ své smrti pořízení o svém majetku. Společné závěti dvou nebo více osob jsou nepřipustné.

Závěť může být zůstavitelem kdykoliv zrušena tím, že zůstavitel pořídí závěť novou, vedle které závěť předchozí nemůže obstát, nebo tím, že zůstavitel zničí listinu, na níž byla napsána. Zůstavitel může závěť také kdykoliv odvolat.

Z hlediska obsahu je prvořadým předpokladem platnosti závěti ustanovení dědice k dědictví jako celku nebo k jeho poměrné části, popřípadě i jen k jednotlivé věci nebo jiné hodnotě z dědictví, anebo nařízení jiného způsobu naložení se zanechaným majetkem, např. zřízení nadace.

Při zřízení závěti je nutno dbát všech náležitostí, které zákon vyžaduje pro platnost jakéhokoliv právního úkonu, a vedle toho i náležitostí zvláštních vztahujících se k projevu vůle pro případ smrti. Zpřísněné požadavky jsou odůvodněny tím, že závěť se uplatní až v době, kdy už ten, kdo ji pořídil, nebude naživu a kdy už nebude možno jeho prostřednictvím zjistit, zda vůbec zamýšlel závěť zřídit a co v ní sledoval. Všem druhům závěti je proto společný požadavek písemné formy a uvedení dne, měsíce a roku, kdy byla zřízena.

Zvláštnost a závažnost tohoto projevu vůle je dána především tím, že dotčené osoby, případně i soud, se budou s jejím obsahem seznamovat až tehdy, když zůstavitel již nebude na živu a nebude tak moci podat dodatečné vysvětlení, co závětí zamýšlel.

Zajištěním závazků se rozumí soubor právních prostředků, které posilují postavení věřitele vůči jeho dlužníkovi v závazkovém právním vztahu s cílem spolupůsobit k řádnému splnění závazku dlužníka a umožnit věřiteli dosáhnout uspokojení své pohledávky. K tomu, aby závazek dlužníka byl včas a řádně splněn, slouží ovšem v obecné rovině i sama úprava závazkového práva, jež při porušení závazku dlužníka stanoví sankce (povinnost platit úroky z prodlení, přechod nebezpečí nahodilé zkázy věci aj.), jakož i povinnost nahradit způsobenou škodu.

Zajištění závazků specifickými právními prostředky se uskutečňuje prostřednictvím vedlejšího (akcesorického) právního vztahu, který svým vznikem, obsahem a případně i trváním je závislý na existenci hlavního (tj. zajišťovaného) vztahu. Z vedlejšího (zajišťujícího) právního vztahu vyplývají věřiteli další práva, která v hlavním vztahu s dlužníkem neměl.

Akcesorická povaha zajištění je dána zejména tím, že zajišťovací závazek nemůže vzniknout bez existence zajišťovaného (hlavního) závazku a nemůže bez něj existovat. Platnost akcesorického závazku je závislá na platnosti závazku hlavního. Až na výjimky platí, že při zániku hlavního závazku zaniká i závazek vedlejší, byť by nebyl splněn. Zánik vedlejšího závazku (např. ručitelského) nemá však za následek zánik závazku zajišťovaného. Obsah zajišťovaného závazku nemůže být širší, než je obsah závazku hlavního.

Z uvedeného je zjevné, že smysl a účel závěti, jako právního úkonu, jehož důsledky mají nastat až v době smrti zůstavitele, je zásadně jiný, než je tomu u zajišťovacích právních prostředků. Existence (platnost) závěti je zcela v rukou jejího pořizovatele (zůstavitele, zde dlužníka). Vyloučena je akcesorita závěti ve vztahu k hlavnímu závazku, neboť závěť se realizuje po smrti zůstavitele bez ohledu na existenci hlavního závazkového vztahu (tj. bez ohledu na to, zda hlavní závazek byl splněn či nikoliv).

V daném případě bylo v řízení prokázáno, že skutečnou vůlí zůstavitelky při sepisu závěti ze dne 15. 7. 1992 bylo zajištění závazku ze smlouvy o úvěru. Protože sepsání závěti za účelem zajištění dluhu se přičí smyslu závěti jako institutu dědického práva, jde o právní úkon, který svým účelem obchází zákon. Závěr odvolacího soudu o neplatnosti posuzované závěti pro rozpor s ustanovením § 39 obč. zák. je proto správný.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska žalovanou uplatněných dovolacích důvodů správný, a protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalované podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11.01.2012, sp. zn. 31 Cdo 660/2010, ECLI:CZ:NS:2012:31.CDO.660.2010.1

Číslo: 40/2012

Právní věta:

Týká-li se smlouva o nájmu nebytových prostor podnikatelské činnosti smluvních stran (§ 261 odst. 1 obch. zák.), podléhá co do zvláštních ustanovení týkajících se tohoto typu smlouvy režimu zákona č. 116/1990 Sb.; ve všem ostatním, včetně možnosti dohodnout si sazbu úroků z prodlení, platí obecná ustanovení daná pro obchodní závazkové vztahy obchodním zákoníkem (§ 369 odst. 1 obch. zák.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.01.2012

Spisová značka: 31 Cdo 660/2010

Číslo rozhodnutí: 40

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Smlouva nájemní, Úroky z prodlení

Předpisy: předpisu č. 116/1990Sb.

§ 261 odst. 1 obch. zák.

§ 261 odst. 6 obch. zák.

§ 369 odst. 1 obch. zák.

§ 720 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně (vlastnice „budovy č. p. 941 zapsané na LV č. 1526 pro obec a katastrální území K. V., u Katastrálního úřadu pro Karlovarský kraj, katastrální pracoviště K. V.“ – dále jen „předmětný dům“) se domáhala, aby jí žalovaná zaplatila částku 469 320 Kč s příslušenstvím. Přitom částku 439 200 Kč požadovala z titulu dlužného nájemného za užívání „nebytových prostor nacházejících se v prvním nadzemním podlaží předmětného domu“ (dále jen „předmětné nebytové prostory“, resp. „nebytové prostory“) za období od 1. 1. 2004 do 31. 3. 2004 a částku 30 120 Kč z titulu (smluvního) úroku z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 251 000 Kč (představující dluh žalované na nájemném z nebytových prostor za čtvrté čtvrtletí 2003, který byl splatný 5. 10. 2003 a který žalovaná uhradila teprve 3. 11. 2003) kapitalizovaného za období od 6. 10. 2003 do 3. 11. 2003. Na příslušenství uvedených nároků pak požadovala (smluvní) úrok z prodlení ve výši 0,5 % denně z částky 439 200 Kč

od 6. 1. 2004 do zaplacení (dále jen „požadovaný smluvní úrok z prodlení“) a (zákonný) úrok z prodlení ve výši 2 % ročně z částky 30 120 Kč od 2. 12. 2003 do zaplacení (dále jen „požadovaný zákoný úrok z prodlení“).

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 24. 11. 2005 zrušil v pořadí první (zamítavý) rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 9. 6. 2005 a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Poté soud prvního stupně rozsudkem ze dne 29. 6. 2006 vyhověl žalobě a uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni do tří dnů od právní moci rozsudku částku 469 320 Kč s požadovaným smluvním úrokem z prodlení (výrok I.); řízení ohledně požadovaného zákonného úroku z prodlení zastavil (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení účastnic (výrok III.).

K odvolání žalované odvolací soud rozsudkem ze dne 11. 1. 2007 citovaný rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ve výroku I. o věci samé a v nákladovém výroku III. (výrok I.) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení účastnic (výrok II.).

K dovolání žalované Nejvyšší soud jako soud dovolací rozsudkem ze dne 26. 5. 2008 zamítl dovolání směřující proti výroku I., pokud jím odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. o povinnosti žalované zaplatit žalobkyni částku 469 320 Kč; jinak rozsudky soudů obou stupňů ve výrocích ohledně povinnosti žalované zaplatit žalobkyni požadovaný smluvní úrok z prodlení zrušil a v tomto rozsahu věc – se závazným právním názorem – vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně.

Následně žalovaná vzájemným návrhem ze dne 19. 12. 2008 uplatnila v řízení před soudem prvního stupně požadavek, aby žalobkyni byla uložena povinnost zaplatit jí částku 2 483 676 Kč s příslušenstvím v podobě zákonných úroků z prodlení (dále též jen „vzájemný návrh žalované“). Uvedený požadavek odůvodnila tvrzením, že zmíněnou částku odpovídající požadovanému smluvnímu úroku z prodlení zaplatila žalobkyni dne 9. 2. 2007 na základě pravomocných rozhodnutí soudů obou stupňů, které posléze Nejvyšší soud zrušil právě ohledně povinnosti zaplatit žalobkyni požadované smluvní úroky z prodlení.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 1 pak rozsudkem ze dne 22. 12. 2008, ve znění usnesení ze dne 14. 5. 2009 zamítl žalobu ohledně požadovaného smluvního úroku z prodlení (výrok I.), vyhověl vzájemnému návrhu žalované ohledně povinnosti žalobkyně zaplatit jí částku 2 483 676 Kč s tam uvedenými úroky z prodlení (výrok II.) a zamítl ho ohledně tam specifikované dílčí části úroků z prodlení (výrok III.); současně rozhodl o nákladech řízení účastnic (výrok IV.).

K odvolání žalobkyně M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 5. 11. 2009, citovaný (v pořadí třetí) rozsudek soudu prvního stupně (ve znění opravného usnesení) potvrdil ve výrocích I. až III. o věci samé (výrok I.), změnil ho v nákladovém výroku IV. (výrok II.) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení účastnic (výrok III.).

Z provedených důkazů zjistily soudy obou stupňů následující skutkový stav. Žalobkyně jako pronajímatelka a žalovaná jako nájemkyně uzavřely dne 5. 11. 2002 písemnou smlouvu o nájmu předmětných nebytových prostor (dále jen „nájemní smlouva ze dne 5. 11. 2002“, resp. „nájemní smlouva“) na dobu určitou v trvání pěti let. Podle ujednání obsaženého v čl. II bodu 2.1. nájemní smlouvy měla žalovaná užívat nebytové prostory v souladu se svým předmětem podnikání (koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej, nakladatelská a vydavatelská činnost) jako „prodejnu knih, nosičů zvukových, obrazových a programových záznamů, doplňkového sortimentu“. V nájemní smlouvě se účastnice dohodly mimo jiné i na tom, že „v případě, kdy bude nájemce v prodlení s úhradou jakékoliv platby sjednané touto smlouvou, je povinen uhradit pronajímateli namísto zákonného tímto sjednaný poplatek z prodlení v sjednané výši 0,5 % denně z dlužné částky do

zaplacení“ (čl. IX. bod 9.1. nájemní smlouvy). Nájemní smlouva obsahovala rovněž ujednání, že „v případě, kdy nájemce poruší svoji jinou povinnost danou touto smlouvou, než povinnost k řádné a včasné úhradě plateb dle této smlouvy, je povinen zaplatit pronajímateli smluvní pokutu ve výši 5000 Kč za každé takové porušení“ (čl. IX. bod 9.2. nájemní smlouvy). V únoru 2007 žalovaná zaplatila na účet žalobkyně částku 2 483 676 Kč představující požadovaný smluvní úrok z prodlení. Po vydání rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2008, jímž byl ohledně tohoto úroku zrušen potvrzující rozsudek odvolacího soudu ze dne 11. 1. 2007 a v pořadí druhý rozsudek soudu prvního stupně ze dne 29. 6. 2006 žalovaná dne 12. 6. 2008 vyzvala žalobkyni k vrácení částky 2 483 676 Kč zaplacené z titulu přiznaných smluvních úroků z prodlení, avšak žalobkyně jí tuto částku do současné doby nevrátila.

S odkazem na závazný právní názor Nejvyššího soudu vyjádřený ve zrušujícím rozsudku ze dne 26. 5. 2008 odvolací soud shodně se soudem prvního stupně na tomto skutkovém základě dovodil, že nájemní vztah k nebytovému prostoru je vždy, a to i mezi podnikatelskými subjekty, vztahem občanskoprávním, nikoliv obchodněprávním; proto se i prodlení s plněním závazku vyplývajícího z takového vztahu musí řídit nikoliv obchodním zákoníkem, nýbrž ustanovením § 517 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni uzavření nájemní smlouvy. Dále rovněž dovodil, že kogentní povaha citovaného ustanovení vylučuje, aby v občanskoprávních vztazích byla výše úroku z prodlení dohodnuta jinak, než jak stanoví právní předpis, který toto ustanovení provádí, tj. nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku. Ujednání obsažené v čl. IX. bodu 9.1. nájemní smlouvy proto – stejně jako soud prvního stupně – považoval za absolutně neplatné podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem (s ustanovením § 517 odst. 2 obč. zák.). Zaujal rovněž právní názor, že nárok na zaplacení smluveného úroku z prodlení je jiného druhu (má jinou výši sazby i jinou konstrukci) než nárok na zákonný úrok z prodlení ve smyslu § 517 odst. 2 obč. zák.; k přiznání (alespoň) zákonného úroku z prodlení by proto byla nutná změna žaloby, kterou ovšem žalobkyně neučinila. Za této situace pokládal za neoprávněný nárok žalobkyně na požadovaný smluvní úrok z prodlení. Naproti tomu považoval za opodstatněný vzájemný návrh žalované (s výjimkou dílčí části uplatněného příslušenství). V této souvislosti konstatoval, že žalovaná zaplatila žalobkyni částku 2 483 676 Kč za účelem splnění povinnosti, jež jí v době poskytnutí tohoto plnění byla uložena pravomocným rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 29. 6. 2006 (ve spojení s potvrzujícím rozsudkem odvolacího soudu ze dne 11. 1. 2007). Uzavřel, že byl-li ohledně požadovaného smluvního úroku z prodlení uvedený rozsudek Nejvyšším soudem zrušen, získala žalobkyně – v rozsahu plnění, jež jí žalovaná na podkladě tohoto (zrušeného) rozhodnutí poskytla – majetkový prospěch z právního důvodu, který odpadl (§ 451 odst. 2 obč. zák.); tím se na úkor žalované bezdůvodně obohatila o částku 2 483 676 Kč, kterou je povinna jí vydat (§ 451 odst. 1 obč. zák.).

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opřela o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění po novele provedené zákonem č. 7/2009 Sb. Uplatněné dovolací námitky podřadila pod dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. V dovolání zpochybnila správnost právního názoru, že nájemní vztah k nebytovému prostoru je vždy, a to i mezi podnikatelskými subjekty, vztahem občanskoprávním, nikoliv obchodněprávním, tj. názoru vyjádřenému ve zrušujícím rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2008, jímž byly oba soudy vázány. Měla za to, že uvedený právní názor je v rozporu s kogentním ustanovením § 261 odst. 6, věty první, zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném ke dni uzavření nájemní smlouvy. Podle tohoto ustanovení smlouvy mezi podnikateli (pokud je při jejich vzniku s přihlédnutím ke všem okolnostem zřejmé, že se týkají jejich podnikatelské činnosti), které nejsou upraveny v hlavě II. části třetí obchodního zákoníku a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, se řídí příslušnými ustanoveními o tomto smluvním typu v občanském zákoníku a obchodním zákoníkem. Podle jejího mínění není z hlediska citovaného ustanovení podstatné, že úprava nájmu nebytových prostor není obsažena přímo v občanském zákoníku; rozhodující je pouze

to, že není obsažena v obchodním zákoníku. V této souvislosti odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2007, sp. zn. [28 Cdo 774/2007](#). Zdůraznila, že v daném případě šlo o smlouvu o nájmu nebytových prostor uzavřenou mezi podnikateli, jíž byly upraveny jejich vztahy při podnikatelské činnosti. Vyjádřila přesvědčení, že nájemní smlouva, jakožto smluvní typ neupravený obchodním zákoníkem, se tedy měla co do zvláštních ustanovení řídit zákonem č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, a ve všem ostatním, co není dáno zvláštní úpravou pro tento smluvní typ, se měla plně uplatnit obecná úprava obchodních závazkových vztahů obsažená v obchodním zákoníku, a to včetně možnosti sjednání smluvního úroku z prodlení podle § 369 odst. 1 obch. zák. Na podporu těchto názorů poukázala zejména na rozhodnutí Nejvyššího soudu z 18. 6. 2003, sp. zn. [35 Odo 619/2002](#), ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. [29 Odo 1224/2005](#), ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. [32 Odo 349/2006](#), ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. [32 Odo 739/2006](#), ze dne 15. 5. 2008, sp. zn. [32 Cdo 3800/2007](#), a ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. [30 Cdo 1889/2007](#), a z odborné literatury na publikaci Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, str. 980, a článek P. Čecha uveřejněný pod názvem „Kdy použít obchodní zákoník a kdy jen občanský zákoník“ v časopisu Právní rádce č. 12/2007 a č. 1/2008. Konečně odkázala též na čtvrté odborné sympozium Nejvyššího soudu, v jehož průběhu byl zaujat většinový názor, že rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2008, č. j. [28 Cdo 2181/2007](#)-137, bylo mimořádným vybočením z jeho běžné rozhodovací praxe. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání zastávala názor, že nájemní smlouva ze dne 5. 11. 2002 se nemohla týkat podnikatelské činnosti žalobkyně, neboť ve smyslu § 3 odst. 3 písm. a) živnostenského zákona není živností pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor. Proto navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Tříčlenný senát č. 26, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při úvaze, zda nájem nebytových prostor může být obchodněprávním vztahem, k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2008. Proto věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) především shledal, že dovolání bylo podáno včas, subjektem k tomu oprávněným – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.).

Poté se zabýval otázkou přípustnosti dovolání, neboť toliko z podnětu dovolání, které je přípustné, může být přezkoumána správnost napadeného rozhodnutí z hlediska uplatněných (způsobilých) dovolacích důvodů.

Přípustnost dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu je upravena v ustanoveních § 237 odst. 1 písm. b) a c) o. s. ř.

Ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. v daném případě přípustnost dovolání nezakládá; ve smyslu citovaného ustanovení není totiž přípustné dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl

potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem dovolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 1998, sp. zn. 23 Cdo 1075/98, uveřejněné pod č. 147 v sešitě č. 20 z roku 1998 časopisu Soudní judikatura).

Poté se dovolací soud zabýval přípustností dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Podle tohoto ustanovení je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přitom podle § 237 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Napadený rozsudek je založen rovněž na (předběžném) právním názoru, že nájemní vztah k nebytovému prostoru je vždy, a to i mezi podnikatelskými subjekty, vztahem občanskoprávním, nikoliv obchodněprávním. Správnost tohoto právního názoru dovolatelka - prostřednictvím způsobilého dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. - zpochybnila. Dovolací soud dospěl k závěru, že napadenému potvrzujícímu rozhodnutí lze přisoudit zásadní právní význam pro řešení právní otázky, že nájem nebytových prostor je vždy, a to i ve vztahu mezi podnikateli, vztahem občanskoprávním; uvedená otázka vyřešená Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 26. 5. 2008 totiž musí být posouzena jinak. Je-li podle závěru dovolacího soudu napadené rozhodnutí zásadně právně významné, stává se tím dovolání - pro řešení zmíněné otázky - přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden; přitom je vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil. Z ustanovení § 242 odst. 3, věty druhé, o. s. ř. vyplývá povinnost dovolacího soudu přihlédnout k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), i když nebyly v dovolání uplatněny. Existence uvedených vad namítána nebyla a tyto vady nevyplynuly ani z obsahu spisu.

Prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. lze odvolacímu soudu vytknout, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 261 odst. 1 obch. zák. tato část zákona (tj. část třetí obchodního zákoníku) upravuje závazkové vztahy mezi podnikateli, jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti. Podle § 261 odst. 6, věty první, obch. zák. smlouvy mezi osobami uvedenými v odstavcích 1 (a 2), které nejsou upraveny v hlavě II této části zákona a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, se řídí příslušnými ustanoveními o tomto smluvním typu v občanském zákoníku a obchodním zákoníkem.

Na jiném místě odůvodnění tohoto rozhodnutí je již uvedeno, že v rozsudku ze dne 26. 5. 2008 dospěl Nejvyšší soud k právnímu závěru, že nájemní vztah k nebytovému prostoru je vždy, a to i mezi podnikatelskými subjekty, vztahem občanskoprávním, nikoliv obchodněprávním. Od uvedeného právního závěru se však Nejvyšší soud odchyluje, neboť z posléze uvedených důvodů nemůže obstát.

S přihlédnutím k odůvodnění uvedeného právního závěru dovolací soud především konstatuje, že z

předchozí rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se nepodává, že by – v poměrech právní úpravy obsažené v obchodním zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 2001 – nájemní poměr k nebytovému prostoru nemohl být vztahem obchodněprávní povahy.

Poté je zapotřebí zdůraznit, že již v rozsudku ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. [35 Odo 619/2002](#), uveřejněném pod č. 26 v sešitě č. 3 z roku 2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a pod č. 143 v sešitě č. 8 z roku 2003 časopisu Soudní judikatura, Nejvyšší soud dovodil, že jelikož obchodní zákoník neupravuje veškeré závazkové vztahy, do nichž podnikatelé, popř. osoby uvedené v § 261 odst. 2 obch. zák. vstupují, nelze jen z toho, že určitý závazkový vztah je upraven pouze v zákoníku občanském, vyvozovat, že jde o vztah občanskoprávní. Navíc právní teorie a soudní praxe jsou zajedno v názoru, že od účinnosti zákona č. 370/2000 Sb., kterým byl novelizován obchodní zákoník (tj. od 1. 1. 2001), platí, že – na rozdíl od předchozí úpravy – se omezuje použití občanského zákoníku na vztahy ze smluv uzavřených mezi podnikateli, popř. mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jen na zvláštní ustanovení daná občanským zákoníkem pro tento smluvní typ, ale ve všem, co pro daný smluvní typ není dáno zvláštní úpravou, platí obecná ustanovení daná pro obchodní závazkové vztahy obchodním zákoníkem, a to kogentní vždy a dispozitivní, pokud smlouva nemá vlastní úpravu, která by měla přednost (srov. v literatuře Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol., Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1469 s., str. 898 /dále jen „Komentář“, a v soudní praxi např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2006, sp. zn. [30 Cdo 595/2006](#), uveřejněné pod C 4513 v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. [29 Odo 1224/2005](#), uveřejněné pod č. 44 v sešitě č. 4 z roku 2008 časopisu Soudní judikatura /dále jen „uveřejněné rozhodnutí“, ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. [32 Odo 739/2006](#), uveřejněné pod č. 55 v sešitě č. 4 z roku 2009 časopisu Soudní judikatura, z 8. 4. 2009, sp. zn. [32 Cdo 500/2008](#), ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. [23 Cdo 2914/2007](#), ze dne 23. 7. 2009, sp. zn. [23 Cdo 5444/2007](#), a ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. [33 Cdo 2168/2009](#)). Pro úplnost je zapotřebí dodat, že v právní teorii a v soudní praxi není pochyb ani o tom, že závěr, že na smlouvu uzavřenou mezi podnikateli dopadají vedle ustanovení občanského zákoníku i ustanovení obchodního zákoníku (§ 261 odst. 6 obch. zák.), lze učinit jen tehdy, týkala-li se taková smlouva jejich podnikatelské činnosti (§ 261 odst. 1 obch. zák.). I podnikatel si totiž může opatřovat věci nebo služby pro svou osobní potřebu, resp. pro jinou než podnikatelskou činnost; pak samozřejmě nejde o vztah, jenž má obchodní charakter, a není důvod, aby pro něj platila speciální úprava (k tomu srov. v literatuře opět Komentář, str. 836, a v rozhodovací praxi soudů vedle uveřejněného rozhodnutí dále např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2005, sp. zn. [33 Odo 849/2004](#), ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. [33 Odo 658/2005](#), ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. [33 Odo 118/2006](#), ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. [29 Cdo 3193/2007](#), a ze dne 17. 8. 2010, sp. zn. [20 Cdo 2463/2008](#)). K tomu lze dodat, že podmiňuje-li ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák. podřazení závazkového vztahu režimu obchodního zákoníku skutečností, že se týká podnikatelské činnosti jeho subjektů, neznamená to, že podstatou vztahu musí být výhradně podnikatelská činnost vymezená předmětem podnikání jeho subjektů podle obchodního rejstříku; ze slovního spojení „týkající se“ vyplývá, že nejde jen o závazky, jimiž se bezprostředně realizuje zapsaný předmět podnikání podnikatelů, nýbrž i o závazky, které s jejich podnikáním souvisejí (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu z 28. 3. 2007, sp. zn. [33 Odo 249/2005](#), ze 14. 5. 2008, sp. zn. [28 Cdo 1437/2008](#), z 11. 11. 2008, sp. zn. [28 Cdo 3442/2008](#), a z 16. 9. 2010, sp. zn. [30 Cdo 280/2009](#)).

Uvedené právní názory Nejvyšší soud sdílí i v souzené věci a nemá důvodu na nich cokoli měnit. Současně zastává názor, že jsou plně využitelné i v poměrech smlouvy o nájmu nebytových prostor uzavřené mezi podnikateli. Je tomu tak proto, že úprava nájmu a podnájmu nebytových prostor má svůj fundament v občanském zákoníku (v ustanovení § 720 obč. zák.) a je nerozhodné, že byla zákonodárcem legislativně technicky vyčleněna do zvláštního zákona (do zákona č. 116/1990 Sb.). Z hlediska ustanovení § 261 odst. 6 obch. zák. je tudíž zapotřebí považovat za smluvní typ upravený občanským zákoníkem rovněž smlouvu o nájmu nebytových prostor (k obsahově shodnému závěru,

byť v poměrech obchodního zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2000, dospěl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 4. 2007, sp. zn. [28 Cdo 774/2007](#)). Nic tedy nebrání tomu, aby smlouva o nájmu nebytových prostor uzavřená mezi podnikateli byla – za podmínky, že se týkala jejich podnikatelské činnosti (§ 261 odst. 1 obch. zák.) – tzv. kombinovaným obchodem podle § 261 odst. 6 obch. zák. Nelze přitom dovozovat, jak to nesprávně činí žalovaná, že obchodněprávní charakter závazkového vztahu založeného takovou smlouvou je – obecně vzato – vyloučen tím, že podle § 3 odst. 3 písm. a) zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, není živností pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor. Z citovaného ustanovení (ve spojení s ustanovením § 1 živnostenského zákona) totiž vyplývá jen to, že pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor nepodléhá právnímu režimu upravenému v živnostenském zákoně, avšak nikoliv také to, že nemůže být podnikáním ve smyslu § 2 odst. 1 obch. zák. nebo se ho týkat, jak má na mysli ustanovení § 261 odst. 1 obch. zák. (obdobně vyznívá i závěr přijatý v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. [30 Cdo 1889/2007](#), který byl uveřejněn na str. 185 v sešitě č. 5 z roku 2009 časopisu Soudní rozhledy a pod C 6997 v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu).

Se zřetelem k řečenému lze uzavřít, že týkala-li se smlouva o nájmu nebytových prostor – s přihlédnutím ke všem okolnostem jejího uzavření – podnikatelské činnosti smluvních stran (§ 261 odst. 1 obch. zák.), podléhá co do zvláštních ustanovení týkajících se tohoto typu smlouvy režimu zákona č. 116/1990 Sb.; ve všem ostatním, včetně možnosti dohodnout si sazbu úroků z prodlení, platí obecná ustanovení daná pro obchodní závazkové vztahy obchodním zákoníkem (§ 369 odst. 1 obch. zák.).

V projednávaném případě účastnice, obě podnikatelky – právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku (§ 2 odst. 2 písm. a) obch. zák.), uzavřely dne 5. 11. 2002 (úplatnou) nájemní smlouvu, kterou dovolatelka přenechala předmětné nebytové prostory do užívání žalované na dobu určitou v trvání pěti let. Za tohoto stavu je třeba vycházet z úvahy, že šlo o ekonomicky racionální postup ze strany dovolatelky (pronajímatelky nebytových prostor) zaměřený na dosahování pravidelného (nikoliv nahodilého) výnosu (zisku) z vlastního nemovitého majetku po delší dobu (po dobu pěti let) a ze strany žalované (nájemkyně nebytových prostor) o činnost směřující k obstarání právního titulu k užívání prostor vhodných pro její podnikatelské aktivity (zejména pro prodej zboží). Právní vztah založený nájemní smlouvou ze dne 5. 11. 2002 se tak nepochybně týkal podnikatelské činnosti účastnic (§ 261 odst. 1 obch. zák.). Jedná se tedy o vztah, v jehož rámci účastnicím nic nebránilo, aby si sazbu úroků z prodlení upravily smluvně (§ 369 odst. 1 obch. zák.).

Z uvedeného vyplývá, že právní posouzení věci soudy obou stupňů není správné a je v této souvislosti nerozhodné, že oba soudy vycházely ze závazného právního názoru obsaženého ve zrušujícím rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2008. Lze proto uzavřít, že dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl užit opodstatněně.

Za této situace Nejvyšší soud podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu zrušil. Jelikož důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil i toto rozhodnutí a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009, ECLI:CZ:NS:2011:23.CDO.3473.2009.1

Číslo: 41/2012

Právní věta:

Pro závěr, jestli smluvní strana neplatnost právního úkonu (smlouvy) podle ustanovení § 268 obch. zák. způsobila, jsou významné zejména okolnosti předsmluvního jednání stran o uzavírání smlouvy, přípravy návrhu smlouvy nebo případné předsmluvní povinnosti stran stanovené zákonem či dohodou stran.

Za situace, kdy Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, jako orgán dohledu nad zadáváním veřejných zakázek, veřejnému zadavateli sdělil, že při uzavírání smluv na dodávky komplexních lesnických činností nemá postupovat podle zákona č. 40/2004 Sb., o zadávání veřejných zakázek, a veřejný zadavatel proto podle citovaného zákona nepostupoval, ač postupovat měl, nelze dospět k závěru, že způsobil neplatnost smluv uzavřených postupem nesouladným se zákonem č. 40/2004 Sb. a že druhé smluvní straně podle ustanovení § 268 obch. zák. odpovídá za škodu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.09.2011

Spisová značka: 23 Cdo 3473/2009

Číslo rozhodnutí: 41

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Veřejné zakázky

Předpisy: § 2 písm. b) předpisu č. 273/2006Sb.

§ 20 předpisu č. 143/2001Sb.

§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

§ 268 obch. zák.

§ 374 obch. zák.

§ 42 obč. zák.

§ 420 obč. zák.

§ 89 předpisu č. 40/2004Sb.

§ 90 předpisu č. 40/2004Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové rozsudkem ze dne 27. 10. 2008 zamítl žalobu na zaplacení

částky 4 642 164 Kč s 9,5% úrokem z prodlení od 1. 2. 2007 do 30. 6. 2007 a dále ve výši reposazby stanovené ČNB pro každé kalendářní pololetí plus 7 procentních bodů (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že účastníci uzavřeli dne 18. 3. 2005 tři rámcové smlouvy a dne 10. 10. 2005 další rámcovou smlouvu, všechny na dodávku komplexních lesních činností na dobu 5 let. Mezi účastníky bylo učiněno nesporným, že smlouvy z 18. 3. 2005 byly uzavřeny na základě výběrového řízení vyhlášeného žalovaným 15. 12. 2004 a čtvrtá smlouva z 10. 10. 2005 na základě výběrového řízení vyhlášeného žalovaným 24. 6. 2005. Dopisem ze 4. 10. 2006 pak žalovaný žalobkyni oznámil, že všechny uvedené smlouvy považuje za neplatné, neboť Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen ÚOHS) zastává názor, že uzavřením rámcových smluv na základě výběrových řízení provedených mimo režim zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách (dále jen „zákon č. 40/2004 Sb.“), porušil žalovaný tento zákon, což má podle § 90 odst. 1 citovaného zákona za následek absolutní neplatnost smluv. Žalobkyně se proto v řízení domáhala náhrady škody, která jí vznikla tím, že jí žalovaný znemožnil plnění z těchto smluv. Obrana žalovaného byla postavena na změně stanoviska ÚOHS, který dal žalovanému před uzavřením předmětných smluv, např. v rozhodnutích z 6. 6. 2005 a z 21. 7. 2005, najevo, že žalovaný není veřejným zadavatelem ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 40/2004 Sb., ale po jejich uzavření ve svém rozhodování vycházel ze závěru, že na žalovaného je nutno pohlížet jako na veřejného zadavatele podle citovaného ustanovení, což se projevilo např. v jeho rozhodnutí z 27. 1. 2006 nebo z 29. 6. 2007.

Soud prvního stupně se nejprve zabýval otázkou platnosti všech čtyř smluv účastníků a zvažoval jako předběžnou otázku, zda jsou z hlediska § 39 obč. zák. a § 2 odst. 1 a § 90 zákona č. 40/2004 Sb. platnými právními úkony. Dospěl k závěru, že smlouvy uzavřené mezi žalobkyní a žalovaným jsou absolutně neplatné podle § 39 obč. zák., neboť byly uzavřeny v rozporu se zákonem, resp. neplatné pro obcházení zákona č. 40/2004 Sb. vzhledem k tomu, že byly uzavřeny mimo rámec tohoto zákona nezávisle na tom, zda smluvní strany, či žalovaný sám, jednaly v důvěře a v souladu s rozhodnutím orgánu veřejné správy a o důvodu neplatnosti nevěděly. Tím je podle závěru soudu prvního stupně vyloučena odpovědnost žalovaného za škodu způsobenou porušením povinností z těchto smluv a žaloba, pokud se takové odpovědnosti dovolává, není co do základu důvodná.

Soud prvního stupně dále zvažoval, zda žalovaný neodpovídá za škodu žalobkyně podle § 268 obch. zák. a § 373 obch. zák. a dospěl k závěru, že pokud by tomu tak bylo, přichází v úvahu jeho liberace podle § 374 odst. 1 obch. zák., neboť žalovaný důvodně poukázal na překážku, která nastala nezávisle na jeho vůli v důsledku změněného stanoviska orgánu státní správy, přičemž tuto překážku nemohl při vyhlásování výběrových řízení rozumně předpokládat. Soud neshledal důvod pro zabývání se úvahami o odpovědnosti žalovaného podle jiných ustanovení, zejména podle § 420 obč. zák., neboť tímto směrem skutková vylíčení žalobkyně nemířila a tvrzené porušení povinností žalovaného pojila výhradně s ustanovením § 268, potažmo 373 obch. zák. Soud prvního stupně shledal žalobu nedůvodnou, a proto se již nezabýval důkazy navrhované žalobkyní k prokázání výše škody.

K odvolání žalované V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 17. 5. 2009, č. j. 6 Cmo 45/2009-219, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů před soudy obou stupňů (výrok pod bodem II).

Odvolací soud potvrdil správnost postupu soudu prvního stupně, když při zjišťování významných skutečností vycházel z rozhodnutí ÚOHS, která jsou mu známá z jeho rozhodovací činnosti, z nichž vyplývá, že žalovaný nesplnil při uzavírání předmětných smluv povinnost stanovenou v § 10 odst. 1 zákona č. 40/2004 Sb., když smlouvy uzavřel, aniž by provedl zadávací řízení podle tohoto zákona. Podle § 90 odst. 1 tohoto zákona zadavatel nesmí učinit úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje tomuto zákonu nebo jej obchází a nebo se přičí dobrým mravům. Takový úkon je od počátku neplatný. Odvolací soud tedy stejně jako soud prvního stupně shledal předmětné smlouvy, které

žalovaný uzavřel, aniž postupoval podle zákona č. 40/2004 Sb., neplatnými.

Vzhledem k závěru, že žalobkyní tvrzená škoda nevznikla v důsledku porušení povinnosti ze závazkového vztahu, ani v důsledku porušení povinností stanovených v obchodním zákoníku, je podle závěru odvolacího soudu nutno věc řešit podle obecné úpravy náhrady škody podle občanského zákoníku, a protože nejde o případ zvláštní odpovědnosti podle ustanovení § 421 až 437 obč. zák., je daný případ nutno posuzovat podle § 420 obč. zák. Odvolací soud vyšel z tvrzení žalovaného, že ÚOHS ve svých rozhodnutích ze dne 21. 7. 2005 konstatoval, že žalovaný není veřejným zadavatelem podle § 2 odst. 1 písm. a) bodu 4 zákona č. 40/2004 Sb., a stejné stanovisko mu sdělil dne 7. 2. 2005 a 2. 8. 2005, a dále vycházel ze skutečností, které jsou mu známy z jeho rozhodovací činnosti, a to zejména té, že ÚOHS, kterému přísluší rozhodovat, zda žalovaný postupoval v souladu se zákonem č. 40/2004 Sb., zásadně po uzavření předmětných smluv změnil své stanovisko, když dovodil, že žalovaný porušil při uzavírání předmětných smluv uvedený zákon. Dále vycházel ze skutečnosti, že žalovaný nemohl předpokládat změnu stanoviska ÚOHS. Odvolací soud konstatoval, že okolnosti, pro něž žalovaný uzavřel smlouvy v rozporu s uvedeným zákonem, byly z valné části mimo vliv žalovaného. Takovými okolnostmi byly zejména změněné stanovisko ÚOHS a dále nikoli jasná a jednoznačná pravidla úpravy veřejných zakázek. Odvolací soud tak dospěl ke stejnému závěru jako soud prvního stupně, že žalovaný se případné odpovědnosti za škodu zprostil.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost zakládá na § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spočívá podle dovolatelky na zodpovězení následujících právních otázek:

- zda je žalovaný zadavatelem ve smyslu zákona č. 40/2004 Sb.,
- zda může být veřejný zadavatel ve smyslu zákona č. 40/2004 Sb. liberován ze své odpovědnosti za neplatnost smluv v případě, že poruší uvedený zákon,
- jaký právní režim odpovědnostních vztahů ze smluv neplatných pro rozpor se zákonem č. 40/2004 Sb. je třeba aplikovat obchodněprávní či občanskoprávní úpravu.

Jako dovolací důvod uplatňuje dovolatelka ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., podle něhož lze namítat, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a dovolací důvod podle písmene b) téhož ustanovení, tedy že rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolatelka nejprve napadá právní závěry soudu prvního stupně s ohledem na to, že jeho právní posouzení věci odvolací soud akceptoval. Dovolatelka postrádá u otázky platnosti předmětných smluv účastníků vlastní právní závěr soudu prvního stupně, poukazuje na to, že se soud spokojil toliko s právním názorem ÚOHS, aniž vyložil, z jakých důvodů považuje soud za správný pozdější právní názor ÚOHS a nikoliv jeho protichůdný předchozí názor ohledně postavení žalovaného z hlediska zákona č. 40/1994 Sb.; v rozsudku podle dovolatelky chybí skutková i právní argumentace ve prospěch obou těchto názorů se zdůvodněním, proč se přiklání soud k názoru pozdějšímu.

Dovolatelka je toho názoru, že žalovaný není veřejným zadavatelem podle zákona č. 40/2004 Sb., neboť chybí podmínka stanovená v jeho § 2 odst. 1 písm. a) bod 4., protože žalovaný nebyl „zřízen zákonem nebo na základě zákona“, jak požaduje toto ustanovení, nýbrž byl založen zakládací listinou Ministerstva zemědělství ČR ze dne 11. 12. 1991 podle zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku. Pokud by bylo úmyslem zákonodárce zahrnout mezi právnické osoby spadající do okruhu veřejných zadavatelů podle uvedeného ustanovení i státní podniky založené podle citovaného zákona o státním podniku, zahrnul by do konkrétního výčtu osob i státní podniky. Není přitom naplněna ani další podmínka zakotvená v citovaném ustanovení, neboť žalovaný není právnickou osobou zřízenou za

účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu, jak je zde požadováno. Žalovaný realizuje běžnou podnikatelskou činnost spočívající v řádném hospodaření v lesích, která se nijak neliší od činnosti ostatních vlastníků lesů, kteří veřejnými zadavateli samozřejmě nejsou.

Liberace žalovaného podle § 374 odst. 1 obch. zák. z jeho případné odpovědnosti za škodu podle § 268 obch. zák., na níž postavily svoje rozhodnutí soudy obou stupňů, není podle dovolatelky možná, neboť změněnou rozhodovací praxi ÚOHS nelze považovat za překážku ve smyslu § 374 odst. 1 obch. zák., a to ze dvou důvodů. Kroky směřující k uzavření smluv totiž žalovaný činil ještě před poskytnutím stanoviska ze strany ÚOHS, z čehož vyplývá, že by žalovaný předmětná řízení mimo režim zákona č. 40/2004 Sb. uskutečnil, i kdyby žádné stanovisko ze strany ÚOHS poskytnuto nebylo. Stanoviska ÚOHS přitom nejsou normativním projevem ÚOHS a jeho rozhodnutí nemají obecnou platnost a nezabývají žalovaného plnění jeho povinností stanovených zákonem č. 40/2004 Sb., ani odpovědnosti za jejich nesplnění. Žalovaný přitom nebyl účastníkem žádného řízení, v němž došlo k změně právního názoru ÚOHS.

Dovolatelka dále poukázala na souvislost dané věci s ustanovením § 352 odst. 2 obch. zák., podle něhož je-li po uzavření smlouvy vydán právní předpis zakazující dlužníkovi chování, ke kterému je zavázán, nastává sice zánik závazku pro nemožnost plnění, ovšem dlužník je v takovém případě povinen nahradit věřiteli vzniklou škodu. Z toho vyplývá, že jestliže ani změna právního předpisu nezpůsobuje zánik odpovědnosti za škodu, tím spíše nemůže být liberačním důvodem pouhá změna nezávazného výkladu uplatňovaná ÚOHS. Žalovanému nic nebránilo, aby před uzavřením smluv vypsál na jejich zadání řízení v režimu zákona č. 40/2004 Sb. Měl-li pochybnosti o své kvalifikaci jako veřejného zadavatele, měl předcházet škodám a vypsát výběrové řízení v režimu zákona č. 40/2004 Sb. Volba záležela výlučně na vůli žalovaného.

Nesprávnost právního posouzení věci spatřuje dovolatelka také v pochybení soudů obou stupňů při aplikaci ustanovení § 268 obch. zák., který podle názoru dovolatelky obsahuje zvláštní právní úpravu s jediným liberačním důvodem, jímž je vědomí poškozeného o neplatnosti právního úkonu. Ten však v dané věci naplněn nebyl, takže žalovaný plně odpovídá za vzniklou škodu. Skutečnost, se kterou zákon spojuje neplatnost právního úkonu, zde přitom musí existovat v době, kdy je právní úkon učiněn, a proto se musí vědomost osoby, které byl určen, o jeho neplatnosti ve smyslu § 268 obch. zák. vztahovat k tomuto okamžiku. Je-li uzavřena smlouva, je tímto okamžikem její uzavření. Pozdější vědomosti poškozeného o neplatnosti právního úkonu se osoba, která neplatnost způsobila, nemůže dovolávat jako liberačního důvodu podle § 268 obch. zák. Dovolatelka tuto právní argumentaci uplatňovala již v žalobě a poté i v průběhu řízení, soud prvního stupně se však s ní nikterak nevypořádal a tím zatížil řízení vážnou procesní vadou, která vyvolala nepřezkoumatelnost jeho rozsudku.

Taktéž ustanovení § 374 odst. 1 obch. zák. vymezující případy vylučující odpovědnost škůdce za porušení právní povinnosti aplikovaly soudy obou stupňů nesprávně. Toto ustanovení se totiž vztahuje pouze ke kontraktní odpovědnosti, tedy porušení povinnosti ze závazkového vztahu, není však liberačním důvodem pro odpovědnost za škodu způsobenou v důsledku neplatného právního úkonu, tzv. deliktní odpovědnost, o kterou se jedná v daném případě. Soud prvního stupně tudíž i toto ustanovení aplikoval zcela nesprávně a přitom zcela ignoroval speciální povahu ustanovení § 268 obch. zák., které lze považovat za komplexní co do úpravy liberace odpovědnosti, jak vyplývá z komentáře k obchodnímu zákoníku I. Pelikánové. Dovolatelka v této souvislosti zdůrazňuje, že zákon č. 40/2004 Sb. neukládá zájemci jakoukoliv povinnost zkoumat splnění zákonných povinností zadavatele, proto žalobkyně neměla žádnou zákonnou povinnost zabývat se přezkoumáváním zákonnosti postupu žalovaného při výběrových řízeních. Žalobkyně tudíž nemůže být spoluodpovědnou za škodu způsobenou případnou neplatností smluv.

Odvolacímu soudu dovolatelka vytýká jeho rezignaci na samotné posouzení problematiky, zda

žalovaný byl či nebyl veřejným zadavatelem ve smyslu zákona č. 40/2004 Sb. v době uzavírání předmětných smluv se žalobkyní a osvojil si právní názory ÚOHS, podle nichž žalovaný veřejným zadavatelem byl, své vlastní právní závěry však neučinil. Odvolací soud byl povinen ve svém rozsudku vyložit, proč považuje za správný názor ÚOHS pozdější a nikoliv předchozí, a uvést skutkovou i právní argumentaci ve prospěch obou těchto protichůdných názorů a konkrétně zdůvodnit, proč se přiklání k onomu názoru pozdějšímu.

Další jeho pochybení shledává dovolatelka v jeho aplikaci ustanovení § 420 obč. zák. Odvolací soud opomněl ve své argumentaci ustanovení § 89 zákona č. 40/2004 Sb., podle něhož žalovaný za škodu způsobenou porušením tohoto zákona výslovně odpovídá podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku, nikoli tedy zákoníku občanského. Závěr odvolacího soudu, že se žalovaný vyvinil ze své odpovědnosti za škodu na základě § 420 odst. 3 obč. zák. se dovolatelce jeví nesprávným. V obchodněprávních vztazích, mezi něž vztah žalobkyně a žalovaného patří, není pro vznik odpovědnosti rozhodné zavinění. Ustanovení § 420 obč. zák. je na daný případ neaplikovatelné. Tím odvolací soud zaměnil odpovědnost za škodu podle § 268 obch. zák., která upravuje odpovědnost objektivní, z níž se škůdce může liberovat jediným možným způsobem – prokáže-li vědomost poškozeného o neplatnosti právního úkonu existující v době vzniku neplatného právního úkonu, což představuje úpravu speciální ve vztahu k obecné úpravě občanskoprávní v jeho § 420 a násl. I kdyby však bylo možno danou věc podřídít režimu občanskoprávnímu, tedy odpovědnosti za zavinění, i tak by bylo nutno vyjít z faktu, že žalovaný bezpochyby škodu přinejmenším nedbalostním jednáním zavinil, a to zejména neznalostí právních předpisů, kterými mu byla uložena povinnost, jejíž porušení škodu žalobkyně způsobilo.

Z těchto důvodů dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a vrátil věc Krajskému soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení.

Ve vyjádření k dovolání se žalovaný ztotožnil se závěry odvolacího soudu. Pokud dovolatelka namítá, že se soudy obou stupňů nezabývaly otázkou platnosti obou smluv a převzaly právní názor ÚOHS, pak je žalovaný přesvědčen, že tento jejich postup je v souladu s § 121 o. s. ř., podle něhož není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti.

Otázka platnosti předmětných smluv byla řešena v řízení vedeném pod sp. zn. 33 Cm 130/2006, jehož účastníky byli žalobkyně i žalovaný, v němž soud taktéž dospěl k závěru o neplatnosti předmětných smluv.

Žalovaný ozřejmuje okolnosti výběrových řízení tak, že k jejich vyhlášení v letech 2004 – 2005 došlo na popud Nejvyššího kontrolního úřadu, který u žalovaného provedl audit dosud uzavíraných smluv na lesnické práce a konstatoval, že jsou pro žalovaného, resp. pro stát, nevýhodné. Žalovaný proto vypracoval návrhy nových typových smluv a konzultoval další postup s ÚOHS, který mu svými přípisys ze dne 1. 3. 2004, 7. 2. 2005, 2. 3. 2005, 4. 4. 2005, 6. 6. 2005 a 21. 7. 2005 potvrdil správnost postupu při provádění výběrového řízení a v posledně citovaném přípisu sdělil, že žalovaný není zadavatelem ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) bodu 4. zákona č. 40/2004 Sb., což potvrdil i právnímu zástupci žalovaného přípisys ze dne 7. 2. 2005 a 2. 8. 2005.

Kdyby žalovaný postupoval v rozporu se všemi výše uvedenými stanovisky, nejednal by s péčí řádného hospodáře, jak mu ukládá § 194 odst. 5 obch. zák. Navíc, pokud by měl být připuštěn názor, že podle zákona č. 40/2004 Sb. by měl postupovat každý, nebylo by třeba, aby byl v tomto zákoně specifikován okruh subjektů tomuto zákonu podřízených. Konečně podle § 2 odst. 4 Ústavy ČR nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Žalovaný dále namítl, že podmínky pro posouzení platnosti smluv měly obě strany stejné a totožné byly i podmínky pro posouzení postavení žalovaného pro účely zákona č. 40/2004 Sb., které byly

veřejně dostupné. Žalovaný považuje za vyloučené klást odpovědnost za právní bezvadnost následně uzavřené vícestranné smlouvy výlučně na autora oferty. Pokud podle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Odo 1087/2006](#) musí být vědomost poškozeného o neplatnosti právního úkonu dána v okamžiku uzavření smlouvy, pak ke stejnému okamžiku musí být dána i druhá základní podmínka odpovědnosti za škodu podle § 268 obch. zák., a to způsobení této neplatnosti. Žalovaný zdůrazňuje, že v okamžiku uzavření předmětných smluv postupoval zcela v souladu s tehdejším výkladem zákona č. 40/2004 Sb. Je přitom vyloučeno, jak uvádí dovolatel, aby žalovaný při provádění výběrového řízení postupoval v rozporu se stanoviskem ÚOHS.

Podle názoru žalovaného není dána příčinná souvislost mezi chováním žalovaného a vznikem neplatnosti právního úkonu, přičemž příčina vzniku neplatnosti nebyla na straně žalovaného.

Požadavek žalobkyně na náhradu škody po žalovaném je podle žalovaného v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a nemůže požívat právní ochrany ve smyslu § 265 obch. zák., a to tím spíš, že podle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 359/2007](#) má být korektiv zásadami poctivého obchodního styku poslední možností, jak zmírnit či odstranit přílišnou tvrdost zákona v situaci, ve které by se přiznání uplatněného nároku jevílo krajně nespravedlivým. Neplatnost předmětných smluv žalovaný nezpůsobil, ani nezavinil, jeho odpovědnost je vyloučena z důvodu existence okolností vylučujících odpovědnost podle § 374 obch. zák.

V doplnění svého vyjádření žalovaný upozornil, že pokud nepostupoval v souladu se zákonem č. 40/2004 Sb., dopustil se přestupku podle § 102 odst. 1 písm. b) tohoto zákona, který stanoví, že právnická osoba nebo fyzická osoba, která je zadavatelem, se dopustí správního deliktu tím, že uzavře smlouvu (§ 65 a § 66) s uchazečem vybraným postupem podle písmene a). Podstatné je v této situaci to, že soud je podle § 135 odst. 1 o. s. ř. vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je spáchal ... Z toho žalovaný dovozuje, že civilním soudům není dána pravomoc projednat a rozhodnout, zda žalovaný je či není zadavatelem ve smyslu příslušných ustanovení zákona č. 40/2004 Sb., a jsou vázány rozhodnutím ÚOHS. Oba soudy tudíž v dané věci správně vycházely při řešení předběžné otázky, zda je žalovaný zadavatelem ve smyslu zákona č. 40/2004 Sb., z rozhodnutí ÚOHS, která jednoznačně deklarovala, že žalovaný zadavatelem ve smyslu zákona č. 40/2004 Sb. je.

Uvedené důvody by měly podle názoru žalovaného vést k zamítnutí dovolání.

V replice k vyjádření žalovaného dovolatelka trvá na zásadním právním významu napadeného rozhodnutí a odkazuje v této souvislosti na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [28 Cdo 96/2010](#), v němž stanovil, že přípustnost dovolání je dána, jestliže odvolací soud sice potvrdí rozsudek soudu prvního stupně, ale s jiným právním názorem. O obdobný případ se dle dovolatelky jedná i v tomto případě.

Dovolatelka nesouhlasí s odmítnutím odpovědnosti žalovaného, neboť povinnost k postupu podle zákona č. 40/2004 Sb. je uložena výlučně veřejnému zadavateli, a pokud jím byl žalovaný, pak je to výlučně on, kdo je odpovědný za nesplnění svých povinností, které mu tento zákon ukládá – tak jak je stanoveno v § 89 zákona č. 40/2004 Sb. – „za škodu způsobenou porušením tohoto zákona odpovídá zadavatel“. Stejně tak musí žalovaný nést důsledky případné neplatnosti právních úkonů, které učinil v rozporu se zákonem č. 40/2004 Sb., jak je výslovně stanoveno v § 90 odst. 1 tohoto zákona. Tvrzené konzultace s ÚOHS tudíž nemohou obstát jako argument vylučující odpovědnost žalovaného, neboť stanoviska ÚOHS nemají ve své podstatě normativní povahu, zadání zakázek v režimu zákona č. 40/2004 Sb. nebránila a z porušení povinností žalovaného neliberují. Žádné závazné rozhodnutí přitom žalovanému nepřikazovalo neřídit se zákonem č. 40/2004 Sb., měl tudíž správně vyhodnotit, že má status veřejného zadavatele a řídit se zákonem č. 40/2004 Sb., i kdyby mu nepodléhal, neboť by mu za takový postup nehrozila žádná sankce. Jednalo se o otázku jeho svobodného úsudku a platí

zde zásada ignoratia iuris non excusat. Dovolatelka dále poukázala na výslovné ujednání účastníků v předmětných smlouvách o aplikaci obchodního zákoníku. Zásadním argumentem pro aplikaci zákona č. 40/2004 Sb. je především jeho ustanovení § 89, podle kterého za škodu způsobenou porušením tohoto zákona odpovídá zadavatel podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku. V dalším textu dovolatelka rozvádí podrobněji své právní názory promítnuté do dovolání.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Napadený rozsudek odvolacího soudu byl vyhlášen před 1. 7. 2009, kdy nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) proto vzhledem k bodu 12 přechodných ustanovení v článku II uvedeného zákona dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou, zkoumal, zda dovolání je přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu je dovolání přípustné za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písm. b) a c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. O takový případ se v dané věci nejedná. Přichází proto v úvahu pouze přípustnost dovolání, jejíž podmínky stanoví § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Ta je dána tehdy, pokud dovolání není přípustné podle písmena b) tohoto ustanovení a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. Předpokladem je, že řešení právní otázky mělo pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou právní otázku, na niž rozsudek odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení věci založen. Závěr o tom, zda dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, dovolací soud činí předběžně; zvláštní rozhodnutí o tom nevydává. Dospěje-li ke kladnému závěru, jde o přípustné dovolání a dovolací soud bez dalšího přezkoumá napadený rozsudek a rozhodne o něm meritorně.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má. Teprve za situace, kdy dovolací soud shledá přípustnost dovolání pro zásadní právní význam napadeného rozsudku, může se zabývat ostatními uplatněnými dovolacími důvody.

Z toho, že přípustnost dovolání je ve smyslu citovaných ustanovení spjata se závěrem o zásadním významu rozsudku po stránce právní, vyplývá, že také dovolací přezkum se otevírá pro posouzení otázek právních; způsobilým dovolacím důvodem, jímž lze dovolání odůvodnit, je zásadně důvod

podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., jehož prostřednictvím lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jelikož ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3, věty první, o. s. ř. je dovolací soud – s výjimkou určitých vad řízení – vázán uplatněným dovolacím důvodem, jsou pro úsudek, zda rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam či nikoli, relevantní jen otázky (z těch, na kterých napadené rozhodnutí spočívá), jejichž posouzení odvolacím soudem dovolatelka napadla, resp. jejichž řešení v dovolání zpochybnila.

Dovolací námitky žalobkyně směřují do právního posouzení věci odvolacím soudem v rozporu s hmotným právem v těchto závěrech:

1. Žalovaný je veřejným zadavatelem ve smyslu zákona č. 40/2004 Sb.
2. Odpovědnost žalovaného za případnou škodu způsobenou žalobkyní se v projednávané věci řídí občanským zákoníkem, nikoliv obchodním zákoníkem.
3. Žalovaný je z případné odpovědnosti za škodu způsobené žalobkyní liberován, neboť se řídil pokyny ÚOHS.

Právní posouzení odvolacím soudem v otázce označené pod bodem 1 je v souladu s hmotným právem. V závěrech označených pod body 2 a 3 je však právní posouzení věci odvolacím soudem v rozporu s hmotným právem a zakládá tak přípustnost dovolání.

1. K otázce, zdali je žalovaný veřejným zadavatelem ve smyslu zákona č. 40/2004 Sb.

Otázkou, zdali je žalovaný veřejným zadavatelem podle zákona č. 40/2004 Sb., se zabýval i Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 31. 5. 2011, č.j. 1 Afs 98/2010-399, kde dovedl, že žalovaný tímto veřejným zadavatelem je. S tímto závěrem se ztotožňuje i dovolací soud.

Pro posouzení, zda lze státní podnik Lesy ČR, s. p., kvalifikovat jako veřejného zadavatele, je rozhodující výklad ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) bodu 4 zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách. Podle tohoto ustanovení je veřejným zadavatelem mj. právnická osoba, pokud byla zřízena zákonem nebo na základě zákona za účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu a je financována převážně veřejnými zadavateli, nebo je veřejnými zadavateli řízena nebo veřejní zadavatelé jmenují více než polovinu členů v jejím správním, řídicím nebo kontrolním orgánu.

V případě Lesů ČR, s. p., nemůže být pochyb o tom, že svou činností potřeby ve veřejném, resp. obecném zájmu, uspokojují. Hlavní předmět podnikání Lesů ČR, s. p., byl vymezen mj. také jako: výkon práva hospodaření k lesům, které jsou ve vlastnictví státu, k nimž má státní podnik Lesy ČR právo hospodaření, výkon hospodaření k ostatnímu movitému a nemovitému majetku, který je ve vlastnictví státu a byl svěřen k plnění jeho úkolů, [] činnost odborného lesního hospodáře, výkon ochranné služby v lesích, provádění činností zabezpečujících optimální plnění všech funkcí lesů, [] koncepční i operativní činnost směřující k trvalému zlepšování stavu lesů, práce spojené se zajištěním uchování genových zdrojů lesních dřevin... apod. Nejvyšší správní soud v citovaném rozhodnutí dovedl, že jednou ze základních zásad hospodaření podniku (jak vyplývá ze statutu podniku z 27. 10. 1997) je dále, že veškerá hospodářská a podnikatelská činnosti podniku je zaměřena na zachování lesa, na péči o les jako národní bohatství, na plnění všech funkcí lesa a na podporu trvale udržitelného hospodaření v něm. Lesnickou strategii Lesů ČR, s. p., jejímž základem je trvale udržitelné hospodaření v lesích založené na maximálním využívání tvořivých sil přírody, které zajistí nepřetržité a vyvážené plnění produkčních funkcí svěřených lesů. Cílem podniku je vytváření stabilních, kvalitních, druhově, prostorově a věkově skupinovitě smíšených lesů.

Z uvedeného je tedy patrné, že Lesy ČR, s. p., svou činností jednak hospodaří se státním majetkem a spravují ho, což už samo o sobě by mělo být považováno za předmět veřejného, resp. obecného

zájmu, jednak je jejich činnost zacílena přímo na správu lesů, nikoli přitom pouze lesů jakožto lesních porostů, ale dokonce celých lesních ekosystémů. Protože jsou pak lesy podstatnou složkou životního prostředí a přírodního bohatství České republiky a plní nezastupitelnou roli v globálním ekosystému, je jejich správa a obhospodařování nepopíratelně také předmětem obecného a celospolečenského zájmu.

Nejvyšší správní soud dovodil, že při zakládání Lesů ČR, s. p., bylo jasně deklarováno, že ty se svou činností mají podílet na uspokojování potřeb veřejného zájmu, když je předmětem jejich činnosti jednak hospodaření s majetkem státu, jednak péče o les za účelem zabezpečení plnění jeho funkcí v životním prostředí. Ze zmiňovaných zakládacích dokumentů či statutu podniku rovněž nevyplývá, že Lesy ČR, s. p., by byly založeny primárně za účelem vytváření zisku. Tyto závěry ve vztahu k soudobě vykonávané činnosti Lesů ČR, s. p., potvrzují také deklarace samotného podniku vyjádřené např. v jeho lesnické strategii. Jak navíc vyplývá ze zákona o lesích, Lesy ČR, s. p., jsou omezeny co do nakládání s předmětem svého podnikání, tj. se státními lesy. Nejenže k právním úkonům, kterými se nakládá se státními lesy, je potřeba předběžný souhlas Ministerstva zemědělství (§ 4), ale některé dispozice se státními lesy jsou zákonem vyloučeny úplně (§ 5).

Lesní zákon Lesům ČR, s. p., výslovně přiznává zcela specifické postavení typicky v případě výkonu činnosti odborného lesního hospodáře. Jak vyplývá z § 37 odst. 6 lesního zákona, Lesy ČR, s. p., vykonávají funkci odborného lesního hospodáře pro lesy, pro které jsou zpracovány osnovy, tedy pro lesy o výměře menší než 50 ha, nevybere-li si sám vlastník lesa jiného odborného lesního hospodáře nebo nepověří-li jiného odborného lesního hospodáře orgán státní správy lesů. Podle odst. 7 téhož ustanovení náklady na tuto činnost Lesů ČR, s. p., nese stát.

Ačkoliv tak činnost lesního hospodáře mohou vykonávat a vykonávají také jiné subjekty, zákon přímo Lesům ČR, s. p., vyhrazuje zvláštní postavení, když jim svěřuje funkci jakéhosi pojistného lesního hospodáře. Za určitých okolností vyplývajících přímo ze zákona tedy pouze Lesy ČR, s. p., budou vykonávat činnost lesního hospodáře. Zákon tak odlišuje jejich postavení od postavení všech ostatních subjektů na trhu, čímž jasně deklaruje zvláštní zájem na této činnosti, když regulaci výkonu této činnosti nepřenechává pouze tržním mechanismům.

Z ustanovení zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku (srov. § 20 tohoto zákona, podle něž podniky vzniklé podle zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku, se za určitých podmínek považují za podniky vzniklé podle tohoto zákona), upravujících vedení státního podniku vyplývá značný vliv Ministerstva zemědělství coby zakladatele podniku na jeho chod a činnost. Tak např. ministr, příp. vláda, jmenuje a odvolává ředitele podniku, který pak společně se zakladatelem řídí činnosti podniku a rozhoduje o všech jeho záležitostech (srov. § 12). Ministerstvo jako zakladatel podniku má přitom také vliv na činnost dozorčí rady podniku (§ 13).

Státní podnik Lesy České republiky je nutno považovat za veřejného zadavatele, neboť svou povahou a povahou své činnosti naplňuje všechny body definice veřejného zadavatele, jak je vymezena v zákoně o veřejných zakázkách. Lesy ČR, s. p., jsou právnickou osobou, která byla zřízena na základě zákona za účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu, které nemají průmyslovou nebo obchodní povahu, a která podléhá kontrole a řízení ze strany státu a jeho orgánů; takovéto potřeby uspokojoval v rozhodné době i žalovaný.

Dospěl-li proto odvolací soud při řešení této předběžné otázky k závěru, že žalovaný je veřejným zadavatelem podle zákona č. 40/2004 Sb, je tento jeho právní závěr správný.

2. K otázce, zdali se odpovědnost žalovaného za případnou škodu řídí občanským zákoníkem, nikoliv obchodním zákoníkem.

Odvolací soud dospěl k závěru, že „žalobcem tvrzená škoda nevznikla v důsledku porušení povinnosti ze závazkového vztahu ani v důsledku porušení povinnosti stanovených v obchodním zákoníku. Proto podle ustanovení § 1 odst. 2 obch. zák. je třeba věc řešit podle obecné úpravy náhrady škody, kterou přináší občanský zákoník“. Jde přitom o právní závěr nesprávný.

Pro celou soukromoprávní oblast je obecná úprava náhrady škody obsažena v občanském zákoníku. Úprava náhrady škody v obchodním zákoníku je ve vztahu k úpravě občanského zákoníku úpravou zvláštní, přičemž úprava daná v § 373 a násl. má charakter obecné úpravy náhrady škody v obchodních vztazích a k ní jsou v obchodním zákoníku ještě speciální ustanovení v dalším stupni (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. [23 Cdo 4379/2008](#), a shodně Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1035).

Žalobkyně se domáhá proti žalovanému náhrady škody za způsobení neplatnosti rámcových smluv uzavřených mezi účastníky dne 18. 3. 2005 a dne 10. 10. 2005. Podle ustanovení § 268 obch. zák. kdo způsobil neplatnost právního úkonu, je povinen nahradit škodu osobě, které byl právní úkon určen, ledaže tato osoba o neplatnosti právního úkonu věděla. Pro náhradu této škody platí obdobně ustanovení o náhradě škody způsobené porušením smluvní povinnosti (§ 373 a násl.).

Z neplatnosti právního úkonu, kterou způsobil jedna ze stran, může vzniknout škoda druhé straně vztahu, která o skutečnosti, která neplatnost způsobil, nevěděla, a proto byla přesvědčena, že jednání je platné. Jde-li o obchodní vztahy, povinnost té strany, která neplatnost způsobil, k náhradě škody, která v důsledku neplatnosti právního úkonu vznikla, se řídí úpravou obchodního zákoníku tak, jako by šlo o škodu způsobenou porušením závazku (srov. shodně Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 914).

K závěru, že uplatňovaný nárok žalobkyně proti žalovanému na náhradu škody ze způsobené neplatnosti smlouvy podle ustanovení § 268 obch. zák. je obchodním závazkovým vztahem, postačí předchozí úsudek, že obchodní závazkový vztah by jinak založil onen neplatný právní úkon (obdobně k nároku z bezdůvodného obohacení vzniklého přijetím plnění z neplatného právního úkonu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. [29 Odo 813/2001](#)). Tak je tomu i v projednávané věci.

Jde-li tedy o speciální právní úpravu odpovědnosti za škodu v obchodním zákoníku, použije se v obchodních závazkových vztazích tato právní úprava odpovědnosti za škodu před úpravou odpovědnosti za škodu v zákoníku občanském.

Nadto je třeba poukázat na ustanovení § 89 zákona č. 40/2004 Sb. ve znění v době uzavření rámcových smluv mezi účastníky 18. 3. 2005 a 10. 10. 2005, podle kterého za škodu způsobenou porušením tohoto zákona odpovídá zadavatel podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku.

Dospěl-li proto odvolací soud k závěru, že na uplatněný nárok žalobkyně na náhradu škody proti žalovanému je třeba aplikovat právní úpravu toliko v zákoníku občanském, a nikoli obchodním, je tento jeho závěr nesprávný. Při právním posouzení věci je proto třeba vyjít i z úpravy odpovědnosti za škodu a její případné liberace v zákoníku obchodním, zejména ustanovení § 268 obch. zák.

3. K otázce, zdali je žalovaný z případné odpovědnosti za škodu způsobené žalobkyní liberován, neboť se řídil pokyny ÚOHS.

Odvolací soud dovodil, že žalovaný se „případné odpovědnosti za škodu zprostil, neboť škodu nezavinil“. Odvolací soud přitom v odůvodnění rozhodnutí vnitřně rozporně na jedné straně dovozuje, že odpovědnost za škodu žalovaného, včetně možného zproštění odpovědnosti, je nutno

posuzovat podle právní úpravy v občanském zákoníku (§ 420 odst. 3 obč. zák.), jednak uvádí, že se ztotožnil s právními závěry soudu prvního stupně, který uzavřel, že „z případné odpovědnosti žalovaného dle § 268 obch. zák. přichází v úvahu jeho liberace podle § 374 obch. zák.“.

Odvolací soud, ani soud prvního stupně, se přitom nezabývaly podrobněji otázkou, jestli žalovaný za škodu žalobkyni podle ustanovení § 268 obch. zák. odpovídá či nikoliv, pouze uvedly, že pokud by žalovaný za škodu odpovídal, byly by zde důvody pro zproštění odpovědnosti za škodu (podle soudu prvního stupně podle § 268 obch. zák. ve spojení s § 374 obch. zák., podle odvolacího soudu podle § 420 odst. 3 obč. zák.).

Podle odvolacího soudu „žalovaný v době uzavírání smluv se žalobkyní vycházel ze stanovisek ÚOHS a nepostupoval tak podle zákona č. 40/2004 Sb. Nemohl předpokládat následnou změnu stanoviska ÚOHS a tyto okolnosti, mimo vliv žalovaného, vedou ke zproštění odpovědnosti žalovaného za škodu“.

Stanoviska ÚOHS ze dne 7. 2. 2005, 2. 8. 2005 a 21. 7. 2005 však nepředstavují důvod zproštění odpovědnosti žalovaného za škodu podle ustanovení § 268 obch. zák., ale jsou významná pro posouzení, zdali žalovaný, jednající v souladu s těmito stanovisky vydanými ÚOHS podle zákona č. 273/2006 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, a zákona č. 40/2004 Sb. neplatnost smluv skutečně způsobil.

Odpovědnost za škodu podle ustanovení § 268 obch. zák. představuje případ zvláštní předsmluvní odpovědnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. [29 Odo 1166/2004](#)). Toto ustanovení je v poměru speciality k ustanovení § 42 obč. zák., podle kterého vznikne-li pro neplatnost právního úkonu škoda, odpovídá se za ni podle ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu. Odpovědnost za škodu v obchodním zákoníku je postavena na objektivním principu. Skutková podstata ustanovení § 268 obch. zák. však předpokládá „způsobení“ neplatnosti právního úkonu odpovědnou osobou a pro případnou její liberaci „vědomost“ poškozeného o neplatnosti právního úkonu. Jde tak o zvláštní typ předsmluvní odpovědnosti obsahující v sobě prvky určitého předpokládaného aktivního jednání odpovědné osoby, která neplatnost právního úkonu „způsobila“. Pro závěr o tom, jestli smluvní strana neplatnost právního úkonu (zde smlouvy) způsobila, jsou proto významné zejména okolnosti předsmluvního jednání stran o uzavírané smlouvě, přípravy návrhu smlouvy nebo případné předsmluvní povinnosti stran stanovené zákonem či dohodou stran.

V podmínkách projednávané věci byly smlouvy mezi účastníky uzavřeny, aniž by bylo postupováno podle zákona č. 40/2004 Sb., ač vzhledem k povaze žalovaného jako veřejného zadavatele podle § 2 odst. 1 písm. a) bodu 4 zákona č. 40/2004 Sb. tak postupováno být mělo. Smlouvy uzavřené mezi účastníky jsou proto podle ustanovení § 90 odst. 1 zákona č. 40/2004 Sb. absolutně neplatné.

Podle ustanovení § 20 odst. 1 věta první zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění v době uzavření smluv 18. 3. 2005 a 10. 10. 2005, působnost ÚOHS stanoví zvláštní předpis – zákon č. 273/2006 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Podle ustanovení § 2 písm. b) zákona č. 273/1996 Sb., v uvedeném rozhodném znění, ÚOHS vykonává dohled při zadávání veřejných zakázek. Podle ustanovení § 94 zákona č. 40/2004 Sb., ve znění v době uzavření smluv, ÚOHS vykonává dohled nad dodržováním zákona č. 40/2004 Sb., při kterém přezkoumává zákonnost úkonů zadavatele s cílem zajistit transparentnost zadávání veřejných zakázek a dodržování zásad stejného zacházení a nediskriminace zájemců a uchazečů o veřejné zakázky (odstavec 1). ÚOHS vydává předběžná opatření, rozhoduje o tom, zda zadavatel při zadání veřejné zakázky postupoval v souladu s tímto zákonem, ukládá nápravná opatření a sankce, kontroluje úkony zadavatele při zadávání veřejných zakázek podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 552/1991 Sb.). Tím není dotčena působnost jiných orgánů vykonávajících takovou kontrolu podle zvláštních právních předpisů a plní další úkoly, stanoví-li tak zvláštní předpis [odstavec 2 písm. a) až e)].

Ze skutkových zjištění soudů, která vyplývají z obsahu spisu a jimiž je dovolací soud vázán, vyplývá, že ÚOHS žalovanému opakovaně (mj. 7. 2. 2005, 2. 8. 2005 a 21. 7. 2005) sdělil, že plnění z lesnických smluv není veřejnou zakázkou ve smyslu ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 40/2004 Sb., a následně i že žalovaný není veřejným zadavatelem podle ustanovení § 2 zákona č. 40/2004 Sb.

Žalovaný při realizaci výběrového řízení na uzavření smluv na dodávky komplexních lesnických činností nepostupoval podle zákona č. 40/2004 Sb., neboť vycházel ze stanovisek ÚOHS, jako orgánu dohledu nad zadáváním veřejných zakázek.

Součástí předmluvního jednání žalovaného směřujícího k uzavření smluv se žalobkyní bylo i zjištění stanoviska orgánu dohledu nad zadáváním veřejných zakázek.

Za situace, kdy orgán dohledu nad zadáváním veřejných zakázek žalovanému sdělil, že nemá při uzavírání smluv na dodávky komplexních lesnických činností postupovat podle zákona č. 40/2004 Sb., a žalovaný proto podle citovaného zákona nepostupoval, ač jako veřejný zadavatel postupovat měl, nelze dospět k závěru, že žalovaný způsobil neplatnost smluv uzavřených postupem nesouladným se zákonem č. 40/2004 Sb. a že druhé smluvní straně tak podle ustanovení § 268 obch. zák. odpovídá za škodu.

Pro úplnost dovolací soud dodává, že otázkami možné liberace odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 268 obch. zák. se soud zabývá až poté, dospěje-li k závěru, že smluvní strana neplatnost smlouvy způsobil.

Liberační důvod pro zproštění odpovědnosti osoby, která způsobilá neplatnost právního úkonu, je přitom podle ustanovení § 268 obch. zák. založen na tom, že poškozený (osoba, jíž byl právní úkon určen) o neplatnosti právního úkonu věděl, tj. rozhodující je skutečná (faktická) vědomost poškozeného o neplatnosti právního úkonu (nikoliv zda měl, mohl či musel vědět). Vědomost poškozeného o neplatnosti právního úkonu nelze proto dovozovat z toho, co by „průměrný“ podnikatel za daných okolností vědět mohl, měl či musel, popř. vykládat jako pouhé podezření či předpoklad, že důvod neplatnosti nastal, ale ani jako utvoření právního závěru poškozeného o tom, že právní úkon, který mu byl určen, je neplatný. Pokud však skutkové okolnosti, o nichž poškozený ví jako o možném důvodu neplatnosti právního úkonu, jsou způsobilé učinit závěr o neplatnosti právního úkonu, je vědomost poškozeného o neplatnosti úkonu dána (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. [32 Odo 1087/2006](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. [23 Cdo 431/2010](#)). Pokyny ÚOHS směřující ve vztahu k žalovanému tak v podmínkách projednávané věci liberačním důvodem být nemohou.

Skutkové závěry odvolacího soudu, jimiž je dovolací soud vázán, umožnily dovolacímu soudu posoudit, zdali žalovaný porušil právní povinnosti podle ustanovení § 268 obch. zák., i když odvolací soud toto ustanovení aplikoval neúplně pouze v rozsahu možné liberace z odpovědnosti za škodu. Přes odlišné právní posouzení věci je z pohledu uplatněných dovolacích důvodů rozhodnutí odvolacího soudu ve výroku ve věci samé správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání žalobkyně jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 2, věta před středníkem, o. s. ř.).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3162/2009, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.3162.2009.1

Číslo: 42/2012

Právní věta:

Skutečnost, že ke dni uzavření smlouvy o převodu směnky převáděná směnka dosud neexistovala, není sama o sobě důvodem neplatnosti smlouvy.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.09.2011

Spisová značka: 29 Cdo 3162/2009

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Směnky

Předpisy: čl. I § 11 odst. 1 předpisu č. 191/1950Sb.

§ 13 odst. 1 předpisu č. 591/1992Sb.

§ 17 předpisu č. 591/1992Sb.

§ 18 odst. 1 předpisu č. 591/1992Sb.

§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

§ 588 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V r c h n í s o u d v P r a z e k o d v o l á n í ž a l o b c e r o z s u d k e m z e d n e 1 9 . 2 . 2 0 0 9 p o t v r d i l r o z s u d e k z e d n e 7 . 3 . 2 0 0 8 , j í m ŝ M ě s t s k ý s o u d v P r a z e z a m í t l ŝ a l o b u , k t e r o u s e ŝ a l o b c e p o ŝ a l o v a n é d o m á h a l z a p l a c e n í č á s t k y 3 4 0 0 0 0 0 0 K č s 7 , 5 % ú r o k e m z p r o d l e n í o d 1 6 . 1 2 . 2 0 0 1 d o z a p l a c e n í , „ ú r o k u v e v ý š i 2 5 0 0 0 0 0 0 K č s ú r o k e m z p r o d l e n í v e v ý š i 7 , 5 % r o č n ě o d 2 0 . 1 2 . 2 0 0 1 d o z a p l a c e n í “ , č á s t k y 7 0 0 0 0 0 0 0 S k s 9 , 5 % ú r o k e m z p r o d l e n í o d 2 . 9 . 2 0 0 1 d o z a p l a c e n í a „ ú r o k u v e v ý š i 3 5 3 4 5 2 0 S k s ú r o k e m z p r o d l e n í v e v ý š i 9 , 5 % o d 2 . 9 . 2 0 0 1 d o z a p l a c e n í “ .

Soudy nižších stupňů vyšly z toho, že:

1) Dne 14. 12. 2000 uzavřely žalovaná a D. banka, a. s. (dále jen „úpadkyně“) smlouvu o vkladu (dále též jen „první smlouva o vkladu“) podle ustanovení § 778 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, na základě které se úpadkyně zavázala složit vklad ve výši 340 000 000 Kč, a to bezhotovostním převodem peněžních prostředků na účet vedený žalovanou a žalovaná

se zavázala vklad přijmout. Úpadkyně přenechala žalované vklad na dobu do 14. 12. 2001 a žalovaná se zavázala po dobu trvání vkladu platit úpadkyni z vkladu úroky ve výši 7,5 % ročně. Po uplynutí doby trvání vkladu byla žalovaná povinna vklad s úroky úpadkyni vrátit, přičemž mezi smluvními stranami bylo dále ujednáno, že žalovaná je oprávněna úpadkyni vklad kdykoliv jednostranně vrátit, a to i před uplynutím doby trvání vkladu a úpadkyně je povinna takové plnění přijmout. Současně se smluvní strany dohodly, že smlouva se řídí právním řádem České republiky.

2) Dne 24. 7. 2001 uzavřely žalovaná a úpadkyně dodatek č. 1 k první smlouvě o vkladu, ve kterém se mimo jiné dohodly, že bude-li mít žalovaná pohledávku za úpadkyni ve výši rovnající se minimálně výši vkladu úpadkyně včetně připsaných úroků, je oprávněna svou pohledávku uhradit z vkladu úpadkyně včetně připsaných úroků. K uhrazení pohledávky žalované dojde tak, že žalovaná jednostranně vrátí vklad úpadkyni a to převodem peněz na svůj účet, čímž dojde k vrácení vkladu úpadkyně včetně připsaných úroků a zároveň ve stejné výši k zániku pohledávky žalované za úpadkyní.

3) Dne 19. 2. 2001 uzavřely žalovaná a úpadkyně smlouvu o vkladu (dále též jen „druhá smlouva o vkladu“) podle ustanovení § 778 a násl. obč. zák., na základě které se úpadkyně zavázala složit vklad ve výši 70 000 000 Sk, a to bezhotovostním převodem peněžních prostředků na účet žalované a přenechat využití vkladu žalované do 31. 7. 2001. Žalovaná se zavázala vklad přijmout a po dobu trvání vkladu platit úpadkyni z vkladu úroky ve výši 9,5 % ročně. Smluvní strany rovněž ujednaly, že žalovaná je oprávněna úpadkyni vklad kdykoliv jednostranně vrátit, a to i před uplynutím doby trvání vkladu a úpadkyně je povinna takové plnění přijmout.

4) Dne 24. 7. 2001 uzavřely žalovaná a úpadkyně dodatek č. 1 k druhé smlouvě o vkladu a mimo jiné se dohodly na změně doby trvání vkladu do 31. 8. 2001 a dále sjednaly, že bude-li mít žalovaná pohledávku za úpadkyní ve výši rovnající se minimálně výši vkladu úpadkyně včetně připsaných úroků, je oprávněna svou pohledávku uhradit tak, že vrátí vklad úpadkyni na svůj účet, čímž dojde k uhrazení stejné částky pohledávky žalované za úpadkyní.

5) Dne 14. 12. 2000 uzavřely žalovaná a úpadkyně smlouvu o úplatném převodu cenných papírů (dále též jen „první smlouva o převodu cenných papírů“) podle ustanovení § 13 a násl. zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, podle níž byla žalovaná výlučnou majitelkou vlastní směnky vystavené v Praze dne 13. 12. 2000 společností S. E., a. s., znějící na řad žalované na směnečnou sumu ve výši 170 000 000 Kč s úrokem ve výši 7,5 % ročně, splatné na viděnou v Praze u žalované s doložkou bez protestu, a vlastní směnky vystavené v Bratislavě dne 13. 12. 2000 společností M. K., s. r. o., na řad společnosti S. E., a. s., na směnečnou sumu 170 000 000 Kč s úrokem ve výši 7,5 % ročně splatné na viděnou v Praze u žalované s doložkou bez protestu, převedené dne 14. 12. 2000 rubopisem na žalovanou. Žalovaná se zavázala výše uvedené směnky převést na úpadkyni a úpadkyně se zavázala zaplatit kupní cenu 340 000 000 Kč s úrokem ve výši 7,5 % ročně ode dne uzavření smlouvy do předání směnek. Smlouva se řídí právním řádem České republiky.

6) Dne 24. 7. 2001 uzavřely žalovaná a úpadkyně dodatek č. 1 k první smlouvě o převodu cenných papírů, v němž se dohodly, že vzájemné pohledávky stran, a to pohledávka žalované za úpadkyní na zaplacení kupní ceny za převod směnek a pohledávka úpadkyně za žalovanou na vrácení vkladu ve výši 340 000 000 Kč včetně úroku poskytnutého úpadkyni na základě první smlouvy o vkladu, „ve výši, v jaké se potkají, zanikají započtením, a to i když nebude některá pohledávka splatná“.

7) Žalovaná směnky popsané v první smlouvě o převodu cenných papírů rubopisovala na řad

úpadkyně a dne 23. 8. 2001 je úpadkyni předala.

8) Dne 24. 7. 2001 uzavřely žalovaná a úpadkyně smlouvu o úplatném převodu cenného papíru (dále též jen „druhá smlouva o převodu cenných papírů“), podle níž se žalovaná „stane“ majitelkou směnky vlastní vystavené 31. 7. 2001 společností A., a. s., na řad žalované na směnečnou sumu ve výši 73 565 000 Sk, splatné 31. 8. 2001 v Praze u žalované s doložkou bez protestu. Žalovaná směnku na úpadkyni převádí za kupní cenu 73 565 000 Sk a úpadkyně směnku „přijímá“, s tím, že právní následky smlouvy (vznik, změna a zánik práv a povinností vyplývajících ze smlouvy) nastanou v okamžiku, kdy bude splněna podmínka, a to, že žalovaná „se stane výlučnou majitelkou a osobou oprávněnou“ z výše uvedené směnky. Smluvní strany se dále dohodly, že vzájemné pohledávky, a to pohledávka žalované za úpadkyní na zaplacení kupní ceny za převod směnky a pohledávka úpadkyně za žalovanou na vrácení vkladu ve výši 70 000 000 Sk včetně úroků, poskytnutého žalované na základě druhé smlouvy o vkladu, „ve výši, v jaké se potkají, zanikají započtením, a to i když nebude některá pohledávka splatná“. Smlouva se řídí právním řádem České republiky.

9) Žalovaná směnku rubopisovala na řad úpadkyně a dne 23. 8. 2001 ji úpadkyni předala.

10) Usnesením ze dne 28. 9. 2001, které nabylo právní moci dne 22. 10. 2001, prohlásil Krajský soud v Bratislavě konkurs na majetek D. banky, a. s.

11) Usnesením ze dne 31. 1. 2003 Krajský soud v Bratislavě ustavil správcem konkursní podstaty úpadkyně JUDr. R. H. (žalobce).

12) Národní banka Slovenska rozhodnutím ze dne 8. 2. 2001, které nabylo právní moci dne 19. 2. 2001, udělila úpadkyni předchozí souhlas se zvýšením základního jmění o 3 000 000 000 Sk; souhlas byl dán na dobu do 31. 7. 2001.

13) Národní banka Slovenska rozhodnutím ze dne 25. 7. 2001, které nabylo právní moci 26. 7. 2001, prodloužila platnost předchozího souhlasu do 31. 8. 2001 a jeho platnost vázala mimo jiné na podmínku, podle níž úpadkyně může uzavírat a vykonávat jakékoliv aktivní obchody a pasivní obchody (včetně výkonu platebního styku a zúčtování), jejichž nominální hodnota při jednotlivých obchodech přesahuje 5 000 000 Sk nebo ekvivalent této sumy v cizí měně, výlučně po předcházejícím písemném schválení úsekem bankovního dohledu Národní banky Slovenska. Uvedená podmínka platila i pro zápočet pohledávek ze strany úpadkyně.

14) Rozhodnutím ze dne 24. 8. 2001 Národní banka Slovenska zavedla v D. bance, a. s., nucenou správu.

Na takto ustaveném základě odvolací soud – odkazuje na ustanovení § 18 zákona o cenných papírech a na ustanovení § 581 odst. 3 obč. zák. – přitakal závěru soudu prvního stupně, podle něhož vzájemné pohledávky úpadkyně a žalované zanikly započtením (viz dohody o zápočtu obsažené v dodatku č. 1 k první smlouvě o převodu cenných papírů a ve druhé smlouvě o převodu cenných papírů).

Přitom zdůraznil, že mezi pohledávky, které nelze jednostranně započíst, sice patří i pohledávky z vkladů, nicméně v daném případě šlo „o započtení dohodou, pro které citované omezení neplatí“.

Nedůvodnou dále shledal žalobcem uplatněnou námitku neplatnosti druhé smlouvy o převodu cenných papírů, založené na skutečnosti, že převáděný cenný papír (směnka) byl emitován až následně po uzavření smlouvy. „Obecnou podmínkou platnosti kupní smlouvy není, že prodávající je v okamžiku uzavření smlouvy vlastníkem předmětu smlouvy, může jej do vlastnictví nabýt kdykoliv tak, aby splnil svůj závazek ze smlouvy. Směnka, která ještě nebyla vystavena nebo kterou převodce

v době uzavření smlouvy nevlastní, může být předmětem obchodování, resp. o jejím převodu lze uzavřít smlouvu. Systém běžného obchodování s cennými papíry přímo počítá s takovými obchody, ať již se jedná o termínované obchody na burze nebo některé zvláštní typy obchodování, jako např. short-sell obchody, kde se předpokládá, že v době uzavření smlouvy prodávající není nebo nemusí být vlastníkem cenného papíru a musí jej do vlastnictví nabýt do vypořádání obchodu nebo ve lhůtě stanovené ve smlouvě“. Navíc zákon o cenných papírech „k převodu listinného cenného papíru na řad, kterým předmětná směnka je, vyžaduje indosament a předání nabyvateli“. „Samotná smlouva pouze upravuje podmínky týkající se převodu, zpravidla stanoví cenu, případně řeší otázku předání indosovaného cenného papíru, ale sama tím převodem není. To, že k indosaci směnky vystavené dne 31. 7. 2001 společností A., a. s., znějící na řad žalované na směnečnou sumu ve výši 73 565 000 Sk, splatné 31. 8. 2001 a k jejímu předání došlo, bylo zjištěno i z provedeného dokazování“.

Konečně odvolací soud shledal z hlediska (ne)platnosti „smluv“ nepodstatnou námitku „časového sledu a vzniku jednotlivých smluv v době krátce předcházející rozhodnutí Národní banky Slovenska“ (rozuměj rozhodnutí Národní banky Slovenska o předchozím souhlasu se zvýšením základního jmění a jeho prodloužení). Byly-li zmíněné podmínky stanoveny „ve vazbě na udělení souhlasu se zvýšením základního jmění“, nemohlo mít jejich porušení „dopad na platnost smluv“ uzavíraných mezi úpadkyní a třetími osobami.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje existenci dovolacích důvodů podle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř., tj. že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá v nesprávném právním posouzení věci.

Podle dovolatele se soudy převážně zaměřily na zjištění, zda účastníci uzavřeli dvoustranný právní úkon (dohodu) o započtení pohledávek. „Blíže se již nezabývaly splněním zákonem stanovených podmínek pro započtení pohledávek, zejména, zda v době, kdy měla být taková dohoda o započtení učiněna, existovaly mezi účastníky vzájemné pohledávky, které se kryjí a které splňovaly další zákonem stanovené podmínky pro započtení pohledávek.“

„Při právním posouzení věci se již podrobně nezabývaly, zda proti pohledávce úpadkyně existovala pohledávka žalované a existenci takové pohledávky, včetně její platnosti, neposoudily ve vztahu k učiněným skutkovým zjištěním, a to zejména:

- a) k jednostrannému úkonu žalované k započtení pohledávek ze dne 23. 8. 2001;
- b) k zákazu dle rozhodnutí Národní banky Slovenska ze dne 25. 6. 2001, kterým byla pro úpadkyni prodloužena do 31. 8. 2001 platnost opatření Národní banky Slovenska ze dne 8. 2. 2001 o předchozím souhlasu bankovního dohledu k jakýmkoliv obchodům úpadkyně nad nominální hodnotu 5 000 000 Sk;
- c) rozpor právních titulů, ze kterých žalovaná dovozuje existenci pohledávky vhodné k započtení, s ustanovením zákona o bankách;
- d) ve vztahu o zjištěných skutečnostech týkajících se trestního řízení, které je v posuzované věci vedeno proti tehdejším statutárním funkcionářům úpadkyně;
- e) skutečnosti, že osoba, která měla jménem úpadkyně příslušné právní tituly ve věci podepsat, byla v rozhodné době mimo území Slovenské republiky“.

Podle dovolatele k platnému započtení pohledávek dohodou (jiný způsob zániku pohledávky z vkladu započtením zákon neumožňuje) nedošlo. Odvolací soud totiž – pokračuje dovolatel – závěr o

provedení zápočtu dohodou dovozuje z obsahu „dodatků, které úpadkyně a žalovaná uzavřely 24. 7. 2001“ k první a druhé smlouvě o vkladu, přičemž „ze samotného gramatického znění dodatků vyplývá, že s nimi není spojen právní účinek započtení pohledávek podle ustanovení § 580 obč. zák., nýbrž, že toliko deklarují do budoucna možnost započtení pohledávek účastníků“.

Bez ohledu na shora uvedené současně nebyly splněny zákonem stanovené předpoklady pro započtení pohledávek, „a to existence vzájemných pohledávek účastníků, které se kryjí“. Předmětem druhé smlouvy o úplatném převodu cenných papírů totiž měla být směnka vlastní vystavená společností A., a. s., která ovšem k datu uzavření smlouvy neexistovala; dne 24. 7. 2001 tudíž druhá smlouva o úplatném převodu cenných papírů realizována nebyla, účinky spojené s touto smlouvou nenastaly a k danému datu tak nemohla na straně žalované existovat pohledávka vůči úpadkyni způsobila k započtení.

Za vadu řízení dovolatel považuje, že stranou pozorností soudů zůstaly „další námitky a skutečnosti, které v řízení vyšly najevo“. „To se týká jak zjištění, že v předpokládaném dni uzavření dohody o započtení disponovala žalovaná pohledávkami vůči úpadkyni vhodnými započtení, tak také posouzení platnosti druhé smlouvy o úplatném převodu cenných papírů“. Odvolací soud měl mimo jiné „posuzovat absolutní neplatnost smlouvy o úplatném převodu cenných papírů komplexně v časovém vývoji v návaznosti na rozhodnutí Národní banky Slovenska a dále v návaznosti na usnesení prezidia Policejního sboru Slovenské republiky ze dne 3. 2. 2006 o zahájení trestního stíhání a vznesení obvinění pro trestný čin zpronevěry některým bývalým statutárním zástupcům a dalším vedoucím pracovníkům úpadkyně“.

Proto žalobce požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání žalobce jako nepřípustné odmítl, respektive jako nedůvodné zamítl, konstatujíc, že soudy obou stupňů shodně a po věcné i právní stránce správně posoudily všechny skutečnosti a následně podle toho rozhodly.

Vzájemné pohledávky žalobce a žalované považuje za zaniklé v důsledku započtení dohodou a to na základě první smlouvy o úplatném převodu cenných papírů ve znění dodatku č. 1 a druhé smlouvy o úplatném převodu cenných papírů, s tím, že k zániku vzájemných pohledávek došlo ke dni, kdy se pohledávky vzájemně střetly. Za souladný s judikaturou považuje i závěr, podle něhož lze platně uzavřít kupní smlouvu, i když prodávající v době jejího uzavření není vlastníkem předmětu koupě; potud poukazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. [22 Cdo 981/2001](#) a ze dne 22. 7. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1442/2004](#).

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud shledává – a potud má dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, za přípustné – v řešení otázky (ne)platnosti smlouvy o převodu cenných papírů z důvodu, že k datu jejího uzavření převáděný cenný papír (směnka) neexistoval (potud jde o otázku Nejvyšším soudem dosud neřešenou), a otázky platnosti tohoto započtení (potud je právní posouzení věci odvolacím soudem vzhledem k dosavadní judikatuře Nejvyššího soudu neúplné).

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil,

případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech (ve znění účinném do 31. 12. 2000, jakož i do 30. 4. 2004), smlouva o úplatném převodu cenných papírů se řídí úpravou kupní smlouvy v obchodním zákoníku, pokud z tohoto zákona nebo povahy věci nevyplyvá něco jiného. K platnosti smlouvy se vyžaduje, aby v ní byly určeny převáděné cenné papíry a jejich kupní cena.

Podle ustanovení § 17 zákona o cenných papírech (v témže znění) k převodu listinného cenného papíru dochází předáním nabyvateli, nestanoví-li zákon nebo dohoda stran něco jiného (odstavec 1). Závazek převést listinný cenný papír je splněn převodem uskutečněným podle odstavce 1, pokud listinný cenný papír odpovídá smlouvě (odstavec 2).

Podle ustanovení § 18 odst. 1, věty první, zákona o cenných papírech (v témže znění) k převodu listinného cenného papíru na řad se vyžaduje i rubopis. Rubopis musí být bezpodmínečný a přechází jím veškerá práva s papírem spojená, pokud ze zvláštního zákona nevyplyvá něco jiného.

Podle ustanovení čl. I § 11 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb. každou směnku, i když nebyla vystavena na řad, lze převést indosamentem (rubopisem).

Jak správně upozornila žalovaná, Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. [22 Cdo 981/2001](#), při výkladu ustanovení § 588 obč. zák. formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož funkcí či smyslem kupní smlouvy je, aby prodávající kupujícímu opatřil předmět koupě – umožnil mu jeho nabytí. Podle zmíněného ustanovení na základě již uzavřené kupní smlouvy vzniká prodávajícímu povinnost opatřit předmět koupě a odevzdat jej kupujícímu k převzetí. Nedohodnou-li se účastníci kupní smlouvy jinak, nabývá kupující vlastnictví k předmětu koupě nikoli okamžikem kupní smlouvy, ale až jeho převzetím a v případě věci nemovité vkladem do katastru nemovitostí. V uvedených případech tedy přechodu vlastnictví předchází uzavření kupní smlouvy. Prodávající tak v době uzavření smlouvy nemusí být vlastníkem věci, zavazuje se jen, že ji kupujícímu opatří, resp. předá. Mezi případy, kdy prodávající není vlastníkem prodávané věci, patří nejen situace, kdy prodávaná věc ještě neexistuje (koupě věci budoucí), nebo kdy ji sám ještě od jiného prodávajícího nepřevzal či v případě, kdy ji prodává se souhlasem vlastníka (smlouva o obstarání prodeje věci), ale i případ, kdy teprve na základě skutečnosti, o níž není jisté, že nastane, má vlastnictví k prodávané věci nabyt.

Jakkoliv Nejvyšší soud shora uvedený závěr učinil při výkladu ustanovení § 588 obč. zák. a smlouva o úplatném převodu cenného papíru se řídí úpravou kupní smlouvy v obchodním zákoníku (nevyplyvá-li ze zákona o cenných papírech nebo povahy věci něco jiného), platí závěr o možnosti uzavřít smlouvu o koupi (převodu) dosud neexistující věci i pro účely úplatného převodu směnky. Navíc – jak správně dovodil odvolací soud – k převodu směnky na řad se vyžaduje rubopis a předání směnky nabyvateli; samotná smlouva o převodu směnky upravuje pouze podmínky, za nichž se má převod uskutečnit (určuje převáděné cenné papíry a jejich kupní cenu).

Nejvyšší soud se ztotožňuje i se závěrem odvolacího soudu, podle něhož podmínky určené Národní bankou Slovenska v rozhodnutí ze dne 25. 7. 2001 byly stanoveny pro účely prodloužení platnosti předchozího souhlasu Národní banky Slovenska (ze dne 8. 2. 2001) se zvýšením základního jmění úpadkyně do 31. 8. 2001; obě smlouvy o vkladu i obě smlouvy o převodu cenných papírů včetně dodatků přitom byly uzavřeny (a směnky byly úpadkyni předány) před zmíněným datem. Navíc nelze přehlédnout, že výše zmíněná omezení určená Národní bankou Slovenska byla stanovena právě pro účely souhlasu se zvýšením základního jmění úpadkyně a bez vazby na platnost právních úkonů úpadkyně ve vztahu ke třetím osobám.

Přesto rozhodnutí odvolacího soudu neobstojí.

Jak je zřejmé z obsahu spisu, žalobce (mimo jiné) podáním ze dne 3. 5. 2006, došlým soudu prvního stupně 11. 5. 2006, tedy v době před vydáním usnesení ze dne 11. 9. 2007, jímž soud prvního stupně ve smyslu ustanovení § 118c odst. 1 o. s. ř. rozhodl o koncentraci řízení, uplatnil námitku absolutní neplatnosti obou smluv o vkladu ve znění dodatků a obou smluv o úplatném převodu cenných papírů ve znění dodatku, jejichž součástí byly i sporné dohody o započtení. Přitom zdůraznil, že smluvní strany předstíraly „uzavření určitého právního úkonu“ (smluv o vkladu), aby byl zakryt jiný protiprávní úkon (poskytnutí peněžních prostředků zejména pro společnost A., a. s., která byla akcionářem úpadkyně). „Tyto úkony vykazují znaky tzv. simulovaných právních úkonů a byly ve své podstatě jen nástrojem k dosažení primárního záměru – nezákonně získat finanční prostředky ke zvýhodnění třetích subjektů (výstavců směn, se kterými účastníci následně obchodovali) s finálním protiprávním prospěchem pro společnost A., a. s.“

S výše uvedeným tvrzením žalobce (a důkazy k těmto tvrzením navrženými) se odvolací soud (ani soud prvního stupně) nijak nevypořádal, přestože bylo (mohlo být) z hlediska právního posouzení věci významné.

Soudní praxe je totiž jednotná v závěru, podle něhož bylo-li úmyslem (záměrem) obou smluvních stran při uzavření smlouvy dosáhnout výsledku, jenž odporuje zákonu nebo jej obchází [srov. v těchto souvislostech též ustanovení § 256 a § 256a zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona (resp. ustanovení § 256 a § 256a zákona č. 140/1961 Zb., trestního zákona), ve spojení s ustanovením § 2 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (resp. ustanovením § 2 odst. 2 zákona č. 328/1991 Zb., o konkurzu a vyrovnání)], je taková smlouva absolutně neplatným právním úkonem podle ustanovení § 39 obč. zák. (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 40/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. [21 Cdo 1811/2000](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 11, ročník 2001, pod číslem 134, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [29 Odo 1002/2006](#), uveřejněný v témže časopise č. 4, ročník 2009, pod číslem 54, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. [29 Cdo 2531/2008](#) a rozsudek ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. [29 Cdo 3796/2009](#)).

V situaci, kdy odvolací soud argumentaci žalobce co do úmyslu smluvních stran (úpadkyně a žalované) při uzavření obou smluv o převodu cenných papírů (včetně dodatku) zcela pominul, ačkoli mohla být (byla-li by skutečně doložena a prokázána) z hlediska výše formulovaných judikatorních závěrů významná pro následné posouzení platnosti jak obou smluv o převodu cenných papírů, tak v těchto smlouvách obsažených dohod o zápočtu, je jeho právní posouzení věci neúplné a tudíž i nesprávné.

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu a ze stejných důvodů i rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

V další fázi řízení bude úkolem soudu prvního stupně – při respektování omezení vyplývajících z koncentrace řízení ve smyslu ustanovení § 118c odst. 1 o. s. ř. – posoudit, zda v konkrétních poměrech dané věci úpadkyně a žalovaná vskutku uzavřely obě smlouvy o převodu cenných papírů a v nich (resp. v jejich dodatku) obsažené dohody o zápočtu s úmyslem zkrátit věřitele úpadkyně, popř. zvýhodnit žalovanou (jako věřitelku ze smluv o převodu cenných papírů) oproti jiným věřitelům [zmenšit majetek využitelný k úhradě závazků úpadkyně (k adekvátnosti „exekučně“ využitelného protiplnění – srov. dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. [29 Odo 1426/2006](#))]; to vše s přihlédnutím i k časovým souvislostem, jde-li o výše uvedené smlouvy, k žalobcem avizované situaci úpadkyně (viz zmiňovaná rozhodnutí Národní banky Slovenska ohledně souhlasu se zvýšením základního jmění úpadkyně a následného zavedení nucené správy), ke vlivu zmíněných smluv na dosavadní práva (a povinnosti) žalobkyně (případně dalších osob), jakož i k podání návrhu na prohlášení konkursu na majetek úpadkyně a rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek úpadkyně.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. 29 NSČR 23/2011, ECLI:CZ:NS:2011:29.NSCR.23.2011.1

Číslo: 43/2012

Právní věta:

Je-li insolvenčním navrhovatelem věřitel, je přihláška pohledávky zákonem požadovanou přílohou insolvenčního návrhu (§ 105 insolvenčního zákona), při jejíž absenci se insolvenční návrh doplňuje postupy popsány v § 128 odst. 2 insolvenčního zákona.

S výjimkou omezení založených pro řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku úpravou obsaženou v § 141 insolvenčního zákona se pro toto odvolací řízení přiměřeně uplatňují ustanovení občanského soudního řádu platná pro odvolání projednávaná a rozhodovaná v systému úplné apelace. V rozhodnutí, jímž odvolací soud posuzuje správnost usnesení soudu prvního stupně o zjištění dlužníkovy úpadku (správnost rozhodnutí o úpadku), nezkoumá opodstatněnost opatření přijatých po tomto rozhodnutí a v jeho důsledku.

Novou skutečností, která ve smyslu ustanovení § 141 odst. 1 poslední věty insolvenčního zákona není způsobilá ovlivnit správnost rozhodnutí o úpadku, je v případě, že nastala po vydání rozhodnutí o úpadku, také skutečnost, která přivodila zánik pohledávky insolvenčního navrhovatele nebo některého z dalších (nebo i všech) věřitelů (splnění dluhu, započtení, prekluze).

Jestliže pohledávka vyšla v insolvenčním řízení najevo jako způsobilá osvědčit dlužníkuv úpadek do rozhodnutí o úpadku, pak odvolací soud nepřihlíží k námitce promlčení této pohledávky vznesené dlužníkem až v řízení o odvolání proti rozhodnutí o úpadku, je však povinen zabývat se tvrzením dlužníka, že před rozhodnutím o úpadku uplatnil námitku promlčení pohledávky v soudním nebo jiném řízení, v němž věřitel proti němu tuto pohledávku uplatňoval.

Jestliže pohledávka vyšla v insolvenčním řízení najevo jako způsobilá osvědčit dlužníkuv úpadek až v průběhu řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku, pak je odvolací soud povinen přihlídnout i k námitce promlčení vznesené dlužníkem v odvolacím řízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2011

Spisová značka: 29 NSCR 23/2011

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence, Insolvenční návrh

Předpisy: § 105 IZ ve znění do 31.12.2010

§ 120 odst. 2 o. s. ř.
§ 128 IZ ve znění do 31.12.2010
§ 141 IZ ve znění do 31.12.2010
§ 143 odst. 2 IZ ve znění do 31.12.2010
§ 205a o. s. ř.
§ 3 IZ ve znění do 31.12.2010

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 29. 7. 2010 M ě s t s k ý s o u d v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) k návrhu věřitele G zjistil úpadek dlužníka Ing. V. M. (bod I. výroku), ustanovil insolvenční správkyni (bod II. výroku), určil, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku (bod III. výroku), vyzval věřitele, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili (bod IV. výroku), vyzval dlužníkovy dlužníky, aby plnění poskytovali insolvenční správkyni (bod V. výroku), vyzval věřitele dlužníka, aby sdělili, jaká zajišťovací práva k majetku dlužníka uplatňují (bod VI. výroku), nařídil přezkumné jednání (bod VII. výroku), svolal schůzi věřitelů (bod VIII. výroku), uložil insolvenční správkyni, aby mu do 8. 9. 2010 předložila seznam přihlášených pohledávek (bod IX. výroku), a uložil dlužníku, aby do 10 dnů sestavil a odevzdal insolvenční správkyni seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů (bod X. výroku).

Insolvenční soud vyšel po provedeném dokazování z toho, že:

1) Insolvenční navrhovatel má za dlužníkem vykonatelnou a více než rok splatnou pohledávku ve výši 526 452 Kč, doloženou platebním rozkazem Městského soudu v Praze, ze dne 16. 3. 2010, a smlouvou o postoupení pohledávky uzavřenou dne 3. 11. 2009 mezi společnostmi Č, (v usnesení je chybně označena jako společnost ČK) jako postupitelem a insolvenčním navrhovatelem jako postupníkem.

2) Věřitel K má za dlužníkem splatnou pohledávku ve výši 1 894 096 Kč, doloženou rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 30. 7. 2004, usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 28. 12. 2008, smlouvou o postoupení pohledávky uzavřenou 23. 9. 2008 mezi postupitelem společnostmi SK a postupníkem společnostmi Č, smlouvou o postoupení pohledávek uzavřenou dne 3. 11. 2009 mezi společnostmi Č jako postupitelem a věřitelem K jako postupníkem.

3) Věřitel K má dále za dlužníkem zajištěnou pohledávku splatnou v částce 1 139 075 Kč od roku 2004, doloženou rozsudkem Městského soudu v Praze, ze dne 9. 6. 2005, usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 18. 9. 2008, kterou nabyl jako postupník smlouvou o postoupení pohledávek ze dne 3. 11. 2009 od společnosti SK jako postupitele (jenž pohledávku předtím sám nabyl postoupením od společnosti Č na základě smlouvy o postoupení pohledávky z 23. 9. 2008).

4) Věřitel Č má za dlužníkem zajištěnou pohledávku splatnou v částce 409 027 Kč v roce 2006, jakož i splatnou pohledávku ve výši 2 228 488,77 Kč. Pohledávky jsou doloženy rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15. 12. 2005, rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 27. 10. 2005, rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 27. 10. 2005, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 29. 8. 2005, usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 15. 9. 2008, rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 29. 8. 2005 a usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 4. 12. 2008, a věřitel Č je nabyl postoupením na základě smlouvy o postoupení pohledávek z 23. 9. 2008 od společnosti SK jako postupitele.

Na tomto základě pak insolvenční soud ve skutkové rovině uzavřel, že dlužník má u více věřitelů peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti.

S poukazem na to, že dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), která mu byla uložena soudem, pak měl insolvenční soud za zřejmé, že dlužník své závazky není schopen splnit, a tak je v úpadku podle § 3 odst. 1 a 2 písm. b) a d) insolvenčního zákona.

Insolvenční soud dále uvedl, že v řízení nebylo zjištěno, že by insolvenční navrhovatel převedl na někoho z dalších věřitelů svou pohledávku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu, z čehož dovodil, že nenastala situace předjímaná ustanovením § 143 odst. 2, věty druhé, insolvenčního zákona. Proto podle § 136 odst. 1 insolvenčního zákona zjistil dlužníkův úpadek.

K odvolání dlužníka, jež směřovalo proti bodu I. výroku usnesení insolvenčního soudu, V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 9. 12. 2009 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 3 odst. 1 až 3, § 136 odst. 1 a § 143 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona – poukázal především na to, že podle zjištění insolvenčního soudu insolvenční navrhovatel a věřitel K nabyli pohledávky za dlužníkem od věřitele Č smlouvami (o postoupení pohledávek) uzavřenými 3. 11. 2009; proto k osobám věřitelů K a Č nepřihlížel při posuzování, zda dlužník má více věřitelů.

Odvolací soud pak učinil v odvolacím řízení další zjištění, podle kterých:

1) Společnost SG přihlásila do insolvenčního řízení pohledávku v celkové výši 69 854,40 Kč, představující dlužné nájemné za užívání nebytových prostor podle smlouvy o nájmu nebytových prostor ze dne 5. 4. 2004, kterou vymáhá v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 34 C 489/2009.

2) Podle obsahu spisu vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 34 C 489/2009 se společnost SG domáhala žalobou zaplacení dlužného nájemného za období od 11. 9. 2005 do 11. 12. 2005. Dlužník se k žalobě nevyjádřil a platební rozkaz ze dne 9. 11. 2009 zrušil soud prvního stupně usnesením ze dne 4. 5. 2010 proto, že se jej nepodařilo doručit. Námitku promlčení dlužník v tomto sporu nevznsl.

K dlužníkově námitce (v podání z 20. 9. 2010), podle níž je pohledávka věřitele SG promlčena, odvolací soud poukázal na to, že dlužník námitku promlčení pohledávky neuplatnil ani ve fázi insolvenčního řízení předcházející vydání rozhodnutí o úpadku, a zdůraznil, že odvolací soud přezkoumává správnost rozhodnutí o úpadku podle stavu, jenž tu byl v době jeho vydání; k námitce promlčení vznesené dlužníkem až v průběhu odvolacího řízení proto nepřihlédl.

Na takto ustaveném základě pak odvolací soud dospěl k závěru, že v řízení bylo prokázáno, že dlužník je v úpadku ve formě insolvence, neboť v době vydání rozhodnutí o úpadku měl splatné závazky vůči (insolvenčnímu) navrhovateli a věřiteli SG, s jejichž úhradou byl v prodlení delším 3 měsíců. Navíc nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v ustanovení § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, kterou mu uložil insolvenční soud, a ničím nedoložil, že má (a měl) k dispozici finanční prostředky potřebné na úhradu zjištěných splatných závazků zjištěných odvolacím soudem. Za této situace se ani odvolací soud – stejně jako soud prvního stupně – nezabýval zjišťováním, zda je dlužník též v úpadku ve formě předlužení.

Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237

odst. 1 písm. c), odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (odstavec 3) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel především namítá, že dva věřitelé, kteří „se připojili“ k insolvenčnímu návrhu (věřitel Č a věřitel K), nebyli řádnými věřiteli, k nimž by měl insolvenční soud přihlížet, neboť pohledávka všech tří věřitelů (rozuměj insolvenčního navrhovatele a věřitelů Č a K) byla původně jedinou pohledávkou věřitele Č, kterou věřitelé rozdělili a mezi sebou si postoupili, aby vyvinuli tlak na dlužníka a přinutili jej pohledávku uhradit, přesto, že se s původním věřitelem pokusil dohodnout na způsobu vyrovnání pohledávky a že jednání o vyrovnání probíhala několik let. Smlouva o postoupení pohledávky uzavřená mezi věřitelem K a věřitelem Č byla uzavřena v listopadu 2009, což dle § 143 odst. 2 insolvenčního zákona znamená (uvádí dovolatel), že k tomuto rozdělení nelze přihlížet. Dovolatel také tvrdí, že není ve stavu úpadku ani hrozícího úpadku, neboť jeho dluhy byly a jsou (podle soupisu majetkové podstaty provedeného insolvenční správkyň) kryty jeho majetkem.

Z přihlášek pohledávek dalších věřitelů, kteří se připojili k insolvenčnímu řízení, je podle dovolatele zřejmé, že jde o nároky, jejichž splatnost by nenastala, kdyby nedošlo k zahájení insolvenčního řízení. U věřitele G jde o pohledávku z kontokorentu, kterou dlužník vždy plnil a kterou by věřitel G nevypověděl, kdyby nebylo zahájeno insolvenční řízení. U věřitele R jde o pohledávku „z titulu úvěru“, který byl a je řádně splácen; kdyby nebylo zahájeno insolvenční řízení, byl by úvěr splatným až v roce 2018. Věřitel SV uvedl jako data splatnosti své pohledávky 24. a 28. 8. 2010, tedy dobu po vydání usnesení insolvenčního soudu. O existenci věřitele SG neměl dlužník až do jeho přihlášení povědomost (tvrdí se v dovolání) a uznání pohledávky věřitele SG insolvenční správkyň má za nesprávné. „Pro úplnost“ dovolatel uvádí, že se snažil uhradit pohledávku věřitele SG poštovní poukázkou na adresu jeho sídla, z níž se platba vrátila zpět s tím, že společnost na adrese nesídlí. K pohledávce věřitele Z dovolatel odkazuje na (svou) historii plátce zdravotního pojištění, plynoucí z přihlášky věřitele Z, z níž je podle dovolatele zřejmé, že penále vzniklo do roku 2007, přičemž bylo namístě řešit věc námitkou promlčení, což insolvenční správkyň nečinila.

Dovolatel dále uvádí, že kromě toho, že bylo vyvoláno šikanózně, „oplývá“ insolvenční řízení i jinými vadami, když insolvenční správkyň za dohledu soudu „záměrně maří další výdělečnou činnost“ tím, že nehradí provozní náklady za nemovitosti, v nichž nájemci hradí řádně nájemné.

Pohledávky většiny věřitelů (vyjma nekontaktního věřitele SG) dlužník vyrovnal, takže (dle jeho mínění) bylo namístě zastavit insolvenční řízení pro nedostatek jeho podmínek. Dlužník totiž nemá vícero věřitelů a navíc není v úpadku. Ani to však insolvenční soud neudělal a nadále zde působí insolvenční správkyň, díky níž vznikají dluhy neúměrně zatěžující dlužníka. Dlužník je dnes de facto „v zajetí“ insolvenčního soudu a insolvenční správkyň, jejíž postup zcela jistě nevede k naplnění účelu insolvenčního řízení (uvádí se v dovolání).

Moderní civilní proces má podle dovolatele napomáhat tomu, aby v řízení zvítězil ten, kdo je v právu; účastníku proto musí být soudem dána příležitost uplatnit svá práva a tam, kde je neuplatňuje, musí být poučen o řádném postupu v řízení a o následcích postupu nikoli řádného.

Právní úprava insolvenčního zákona se zaměřuje na řešení majetkových poměrů dlužníka v celé jejich šíři. Řešením úpadku a hrozícího úpadku je zasažena celá majetková oblast dlužníka a za podmínek stanovených insolvenčním zákonem částečně i majetek ve vlastnictví třetích osob. Po rozhodnutí o úpadku je smyslem insolvenčního řízení rozhodnout o vhodné volbě postupu jeho řešení

ve smyslu ustanovení § 4 insolvenčního zákona, tak, aby došlo k optimálnímu řešení majetkových vztahů dlužníka k věřitelům jako k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem. Cílem tedy je jejich co nejvyšší poměrné uspokojení. Tento cíl se tedy zcela jistě nepodařilo naplnit pokračujícím insolvenčním řízením. Naopak to byl a je dlužník, kdo se snaží dostát všem svým závazkům a na rozdíl od insolvenční správkyně se snaží zachovat svou podnikatelskou (výdělkovou) činnost.

Insolvenční řízení je speciálního charakteru a je určeno pro řešení majetkových poměrů tam, kde již toho není schopen dlužník. Dlužník však osvědčil, že to není jeho případ, a proto není namístě využívat tohoto řízení, které je pro dlužníka naopak přítěžující. Podání insolvenčního návrhu a to, že mu bylo vyhověno, považuje dlužník za obcházení zákona, jemuž nelze přiznat právní ochranu. Přes důraz na prioritní práva věřitelů v rámci insolvenčního řízení není možno opomenout – pokračuje dovolatel – že při řešení majetkových poměrů dlužníka je nutno položit důraz i na práva dlužníka samotného. Je dlužníkovým zákonným právem požadovat, aby při jeho poctivém jednání před a v průběhu insolvenčního řízení byla respektována a chráněna i jeho práva, tak, aby dlužníkovo další zatížení jeho vlastními závazky bylo co nejnižší; „uvedeným postupem“ insolvenčního soudu jsou však tato dlužníková práva (dle dovolatele) popírána.

Dovolatel usuzuje, že v řízení ve stavu rozhodnutí o insolvenčním návrhu nebylo zjištěno, že:

- dlužník zastavil platby,
- dluží svým věřitelům po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti,
- není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek výkonem rozhodnutí.

I to je dle dovolatele vadou řízení, jelikož došlo k porušení ustanovení § 131 insolvenčního zákona tím, že skutečnosti tvrzené v návrhu nebyly osvědčeny.

Splněna nebyla ani podmínka uvedená v § 105 insolvenčního zákona, když insolvenční návrh byl podán 18. 12. 2009 a přihlášku pohledávky doručil insolvenční navrhovatel soudu až 29. 12. 2009; podle dovolatele jde o takovou vadu, pro kterou měl být insolvenční návrh odmítnut dle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodnutím obou soudů dovolatel vytýká, že i přes shora uvedené „principy“ zjistily jeho úpadek. K odůvodnění napadeného usnesení dovolatel dodává, že se nelze spokojit s „konstatací“ že „v řízení bylo prokázáno, že dlužník je v úpadku ve formě insolvence, neboť v době vydání rozhodnutí o úpadku měl splatné závazky vůči navrhovateli a věřiteli SG, s jejichž úhradou byl v prodlení delším 3 měsíců“, neboť nebyl řádně zjištěn skutkový stav a zjištěno, zda tyto závazky jsou či nejsou kryty dlužníkovým majetkem. Navíc v době, kdy odvolací soud o věci rozhodoval, již byla řádně uhrazena pohledávka insolvenčního navrhovatele a ten tak minimálně od 5. 11. 2010 (kdy vzal insolvenční soud na vědomí zpětvzetí přihlášky) nebyl účastníkem insolvenčního řízení.

K tomu, že nedoložil, že měl k dispozici finanční prostředky potřebné na úhradu splatných závazků zjištěných odvolacím soudem, dovolatel odkazuje na „shora uvedené“ skutečnosti k jednotlivým pohledávkám přihlášeným do insolvenčního řízení, s tím, že ke dni rozhodnutí o odvolání již jejich většina byla uhrazena (tam, kde věřitel poskytl dlužníku součinnost k úhradě dlužné částky), což mohl odvolací soud (dle dovolatelova mínění) jednoduše zjistit z „registru ISIR“.

Dovolatel uzavírá, že insolvenční řízení je vedeno v rozporu s jeho principy a „jeho nynější směr je dlužníka zadlužit“, že oba soudy pochybily, jestliže zjistily jeho úpadek, který insolvenční navrhovatel neosvědčil a v němž dlužník nebyl a že napadené rozhodnutí postrádá oporu v příslušných zákonech i

ve svém odůvodnění.

Podáním datovaným 21. 3. 2011 a došlým insolvenčnímu soudu téhož dne dlužník dovolání doplnil poukazem na to, že věřitel SG, který přihlásil pohledávku 18. 8. 2010, podáním ze 4. 3. 2011 navrhl, aby do řízení na jeho místo vstoupila společnost SG, která se měla stát majitelem pohledávky na základě rozdělení, přičemž dle zápisu v obchodním rejstříku byl rozhodným dnem rozdělení 1. 1. 2010 (o nástupnictví rozhodl insolvenční soud usnesením ze dne 8. 3. 2011). V době podání přihlášky tedy věřitel SG nebyl k tomuto úkonu aktivně legitimován a ani potud nešlo o oprávněného dlužníkova věřitele a nebyly tak splněny podmínky pro zjištění úpadku a následné prohlášení konkursu, míní dovolatel.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 12. 2010 (tj. naposledy ve znění zákona č. 260/2010 Sb.).

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu ve výroku o zjištění dlužníkova úpadku, může být v této věci přípustné jen podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tedy tak, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (srov. k tomu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. [29 NSČR 30/2010](#), uveřejněné pod číslem 96/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; rozhodnutí je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Jakkoliv ne všechny dovolací argumenty jsou způsobilé dovolacího přezkumu (jak bude rozebráno níže), Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným pro posouzení otázky šikanózního uplatňování práva a účinků zániku nebo oslabení věřitelovy pohledávky po zjištění dlužníkova úpadku na podmínky insolvenčního řízení, jakož i na rozhodování odvolacího soudu o oprávněném prostředku (odvolání) proti rozhodnutí o úpadku. Potud jde o otázky v insolvenčních poměrech dosud nezodpovězené.

Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že dovolací důvod dle § 241a odst. 3 o. s. ř. zjevně není dán, což plyne přímo z textu označeného ustanovení, jež umožňuje dovolací přezkum o tento důvod opřený, jen je-li dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) a b) o. s. ř., popřípadě podle obdobného užití těchto ustanovení (§ 238 a 238a o. s. ř.).

Ve vztahu k (oběma) dovolacím důvodům obsaženým v § 241a odst. 2 o. s. ř. se pak dovolací argumenty valnou měrou míjejí s těmi, jež jsou co do způsobilosti zvrátit závěr o dlužnickově úpadku pro věc podstatné. Jinak řečeno, příslušné dovolací námitky jsou dobré jen potud, pokud je můžeme upotřebit v procesu dovolacího přezkumu, jenž se váže k napadenému rozhodnutí.

Podle ustanovení § 141 insolvenčního zákona proti rozhodnutí o úpadku vydanému na základě insolvenčního návrhu dlužníka není odvolání přípustné. Proti rozhodnutí o úpadku vydanému na základě insolvenčního návrhu věřitele se může odvolat pouze dlužník; odvoláním však lze namítat

pouze to, že rozhodnutí o úpadku nemělo být vydáno proto, že úpadek není osvědčen, nebo proto, že tomu brání překážka stanovená v tomto zákoně. Ke skutečnostem, které nastaly nebo vznikly po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně, se v odvolacím řízení nepřihlíží (odstavec 1). Je-li osvědčen úpadek dlužníka, není důvodem k tomu, aby odvolací soud zrušil nebo změnil rozhodnutí o úpadku, skutečnost, že insolvenční navrhovatel nedoložil, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, ani skutečnost, že insolvenční navrhovatel v průběhu odvolacího řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení (odstavec 2).

Ustanovení § 141 odst. 1, poslední věty, insolvenčního zákona zakotvuje dnes výslovně pravidlo, jež se v konkursních poměrech podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, prosazovalo výkladem podaným např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2004, sp. zn. [29 Odo 257/2002](#), uveřejněném pod číslem 53/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 53/2005“).

Novou skutečností, která není způsobilá ovlivnit (je-li uplatněna až v odvolacím řízení) správnost rozhodnutí o úpadku, je obecně vzato každá skutečnost, která nastala po vydání rozhodnutí o úpadku. Pro dovolací řízení jsou tak bez významu všechny dovolací námitky, jimiž dovolatel kritizuje postupy insolvenční správkyně (respektive insolvenčního soudu při výkonu dohlédací činnosti) provedené v době po rozhodnutí o úpadku; srov. *mutatis mutandis* i usnesení ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. [29 Odo 457/2003](#) (jakkoliv přijaté v režimu zákona č. 328/1991 Sb., kde roli rozhodnutí o zjištění dlužníkovy úpadku plnilo usnesení o prohlášení konkursu), v jehož důvodech Nejvyšší soud vysvětlil, že v rozhodnutí, jímž odvolací soud posuzuje správnost usnesení soudu prvního stupně o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, nezkoumá a logicky vzato ani nemůže zkoumat opodstatněnost opatření přijatých po rozhodnutí o prohlášení konkursu a v důsledku tohoto prohlášení. Stejně tak platí i v insolvenčních poměrech, že v rozhodnutí, jímž odvolací soud posuzuje správnost usnesení soudu prvního stupně o zjištění dlužníkovy úpadku (správnost rozhodnutí o úpadku) nezkoumá a logicky vzato ani nemůže zkoumat opodstatněnost opatření přijatých po tomto rozhodnutí a v jeho důsledku.

V rovině obou dovolacích důvodů jsou dále bezcenná tvrzení, jimiž se dovolatel vymezuje vůči pohledávkám věřitele G, věřitele R, věřitele SV a věřitele Z. Na existenci pohledávek těchto věřitelů totiž své rozhodnutí nezaložil ani insolvenční soud ani odvolací soud.

Zbývá prověřit okruh námitek týkajících se tvrzeného pozdějšího podání přihlášky insolvenčním navrhovatelem, uspokojení pohledávky insolvenčního navrhovatele před rozhodnutím odvolacího soudu, šikanózního postupu insolvenčního navrhovatele a věřitelů Č a K, schopnosti dlužníka uhradit splatné pohledávky ze svého majetku a pohledávky věřitele SG.

1) K tvrzenému pozdějšímu podání přihlášky insolvenčním navrhovatelem.

Dle ustanovení § 105 insolvenčního zákona, podá-li insolvenční návrh věřitel, je povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a k návrhu připojit její přihlášku.

Podle ustanovení § 128 insolvenčního zákona insolvenční návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Ustanovení § 43 o. s. ř. se nepoužije (odstavec 1). Nejsou-li k insolvenčnímu návrhu připojeny zákonem požadované přílohy, nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti, určí insolvenční soud navrhovateli lhůtu k doplnění insolvenčního návrhu. Tato lhůta nesmí být delší než 7 dnů; to neplatí, jde-li o insolvenční návrh podle § 98 odst. 1. Nebude-li insolvenční návrh ve stanovené lhůtě doplněn, insolvenční soud jej odmítne (odstavec 2).

Výše označená dovolací námitka nemá oporu v obsahu spisu, neboť přihláška pohledávky

insolvenčního navrhovatele došla insolvenčnímu soudu téhož dne (18. 12. 2009) jako insolvenční návrh. Postup podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona by ostatně nebyl na místě, ani kdyby dovolatelova výtku byla opodstatněná. Je-li insolvenčním navrhovatelem věřitel, je totiž přihláška pohledávky (ve shodě s ustanovením § 105 insolvenčního zákona) zákonem požadovanou přílohou insolvenčního návrhu, při jejíž absenci se insolvenční návrh doplňuje postupy popsány v § 128 odst. 2 insolvenčního zákona.

2) K uspokojení pohledávky insolvenčního navrhovatele před rozhodnutím odvolacího soudu.

Podle ustanovení § 143 insolvenčního zákona insolvenční soud insolvenční návrh zamítne, nejsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku (odstavec 1). Insolvenční návrh podaný věřitelem insolvenční soud zamítne, jestliže nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku. Za další osobu se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení (odstavec 2).

Novou skutečností, která ve smyslu ustanovení § 141 odst. 1, poslední věty, insolvenčního zákona není způsobilá ovlivnit správnost rozhodnutí o úpadku, je v případě, že nastala po vydání rozhodnutí o úpadku, také skutečnost, která přivodila zánik pohledávky insolvenčního navrhovatele nebo některého z dalších (nebo i všech) věřitelů (splnění dluhu, započtení, prekluze). Tomu ostatně odpovídá také úprava obsažená v ustanovení § 158 insolvenčního zákona, která řeší situaci, kdy předpoklady pro další vedení insolvenčního řízení odpadnou v době mezi rozhodnutím o úpadku a rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. To, zda pohledávka insolvenčního navrhovatele po rozhodnutí o úpadku zanikla, tudíž není pro věc významné.

Pro úplnost zbývá dodat, že i kdyby již v řízení před soudem prvního stupně vyšlo najevo, že insolvenční navrhovatel nedoložil, že má proti dlužníku splatnou pohledávku (včetně situace, kdy by bylo postaveno najisto, že pohledávka zanikla po podání insolvenčního návrhu zaplacením), vedlo by to ve shodě s ustanovením § 143 odst. 2, věty první, insolvenčního zákona k zamítnutí insolvenčního návrhu a nikoliv ke ztrátě některé z podmínek insolvenčního řízení (jak se nesprávně tvrdí v dovolání).

3) K tvrzenému šikanóznímu postupu insolvenčního navrhovatele a věřitelů Č a K.

Podle ustanovení § 3 insolvenčního zákona dále platí, že dlužník je v úpadku, jestliže má a) více věřitelů a b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a c) tyto závazky není schopen plnit (dále jen „platební neschopnost“) [odstavec 1]. Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud (odstavec 2).

Nejvyšší soud především nesdílí dlužníkovu představu, že věřitel jednal šikanózně, jestliže pohledávku splatnou a vykonatelnou několik let vymáhal v insolvenčním řízení. Dlužníkem tvrzené pokusy o dohodu o úhradě závazku ničeho nemění na tom, že tím, kdo ve výše popsaném právním vztahu porušoval právo neplněním splatného a vykonatelného závazku, byl dlužník, jehož mravy takové konání zpochybňuje.

K výhradě, že pohledávka insolvenčního navrhovatele a věřitelů Č a K byla původně pohledávkou náležející jedinému věřiteli, Nejvyšší soud poukazuje na to, že jde o výtku, jež se mívá s argumenty, na

nichž spočívá dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu. Odvolací soud ve světle pravidla formulovaného v ustanovení § 143 odst. 2, věť druhé, insolvenčního zákona přiléhavě uzavřel, že pro účely posouzení mnohosti dlužnických věřitelů se splatnými pohledávkami (coby znaku úpadku ve formě platební neschopnosti plynoucího z ustanovení § 3 odst. 1 a potvrzeného ustanovením § 143 odst. 2, věty první, insolvenčního zákona) nepřihlíží k osobám věřitelů Č a K.

4) Ke schopnosti dlužníka uhradit splatné pohledávky ze svého majetku.

Dovolatel v dovolání argumentačně pomíjí poukaz odvolacího soudu (a před ním i insolvenčního soudu) na to, že při doložené existenci alespoň dvou věřitelů s pohledávkami, které dlužník neplnil po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti (z nichž jedním byl insolvenční navrhovatel), spočívá závěr, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, na existenci vyvratitelných (leč dlužníkem nevyvrácených) domněnek dlužnickovy platební neschopnosti plynoucích z ustanovení § 3 odst. 2 písm. b) a d) insolvenčního zákona. K tomu Nejvyšší soud uzavřel již v usnesení ze dne 26. 10. 2010, sen. zn. [29 NSČR 17/2009](#), uveřejněném pod číslem 51/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, že nevyvrátí-li dlužník v průběhu insolvenčního řízení o insolvenčním návrhu věřitele některou z domněnek uvedených v § 3 odst. 2 insolvenčního zákona, je tím ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona osvědčena dlužníková neschopnost platit své splatné závazky (není tím ovšem osvědčena existence „více věřitelů“ dlužníka ve smyslu § 3 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona ani existence peněžitých závazků těchto věřitelů „po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti“ ve smyslu § 3 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona).

Poukaz dlužníka na soupis majetkové podstaty pořízený insolvenční správkyň domněnku jeho platební neschopnosti založenou prostřednictvím ustanovení § 3 odst. 2 písm. b) a d) insolvenčního zákona nevyvrací. Onen soupis je (logicky musí být) listinou pořízenou až po rozhodnutí o úpadku (srov. opět § 141 odst. 1, poslední větu, insolvenčního zákona). Nadto platí, že není-li dlužník schopen využít pohledávky, které má za svými dlužníky, k úhradě svých závazků, nepřihlíží se při úvaze o tom, zda dlužník je ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona v úpadku ve formě platební neschopnosti, ani k výši těchto pohledávek (srov. k tomu zejména usnesení ze dne 2. 12. 2010, sen. zn. [29 NSČR 10/2009](#), uveřejněné pod číslem 80/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). V usnesení ze dne 27. 10. 2011, sen. zn. 29 NSČR 36/2009, k tomu Nejvyšší soud dále doplnil, že takto formulovaný závěr má zcela zjevně obecnou platnost i ve vazbě na jiný majetek dlužníka, jenž by měl či mohl být použit k uhrazení pohledávek dlužnických věřitelů.

S takto ustavenými judikatorními poměry je napadené rozhodnutí v souladu.

5) K pohledávce věřitele SG.

Podle ustanovení § 86 insolvenčního zákona v insolvenčním řízení je insolvenční soud povinen provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovy úpadku nebo jeho hrozícího úpadku, než byly účastníky navrhovány.

Tvrzení, že se dovolatel dozvěděl o pohledávce věřitele SG až po jejím přihlášení do insolvenčního řízení, samo o sobě žádný význam nemá. Jak je patrné z obsahu insolvenčního spisu, věřitel SG přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení 18. 8. 2010. Podle zjištění odvolacího soudu (jež dovoláním – jak vysvětleno výše – nemohla být zpochybněna) se pohledávka věřitele SG stala splatnou v době delší než 3 měsíce před zahájením insolvenčního řízení; to, že dlužník nevěděl, že má dluh po lhůtě splatnosti, je věcí jeho vlastní nedbalosti při správě majetku.

Dlužníkové tvrzení, že se pokusil uhradit pohledávku věřitele SG po rozhodnutí o úpadku, leč na adresu věřitelova sídla se nezdařilo doručit poštovní poukázku, rovněž není způsobilé zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, když jde opět o novou (a tedy nepřipustnou) skutečnost ve smyslu

ustanovení § 141 odst. 1, poslední věty, insolvenčního zákona. Ostatně, toto tvrzení dlužník poprvé uplatnil až v dovolacím řízení, takže možnost k tomuto tvrzení přihlídnout v dovolacím řízení vylučuje ustanovení § 241a odst. 4 o. s. ř.

Stejný osud nových tvrzení nepřipustně uplatněných (až) v dovolacím řízení postihuje též obsah dovolatelského doplňujícího podání z 21. 3. 2011 (opět s důsledkem, že Nejvyšší soud k těmto skutečnostem, jako poprvé uplatněným až před ním, nepřihlíží dle § 241a odst. 4 o. s. ř.). Napadené usnesení přitom bylo dovolateli (jeho zástupci s procesní plnou mocí) doručeno zvláště dne 17. 1. 2011, takže při přílehavém poučení o dovolání, jehož se dovolateli dostalo v napadeném rozhodnutí, byl posledním dnem dvouměsíční lhůty k podání dovolání 17. 3. 2011 (čtvrtek). Doplňující podání sepsané a doručené insolvenčnímu soudu až v pondělí 21. 3. 2011 je tedy co do rozšíření dovolací argumentace o další námitky právně bez významu již vzhledem k ustanovení § 242 odst. 4 o. s. ř.

Dovolání je ve spojení s dovolatelskými výhradami proti tomu, že odvolací soud přihlížel k pohledávce věřitele SG, přesto důvodné.

V konkursní praxi přijal Nejvyšší soud v návaznosti na závěry obsažené v R 53/2005 také usnesení ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. [29 Odo 132/2004](#), uveřejněné pod číslem 27/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 27/2005“), v němž uzavřel, že k námitce promlčení uplatněné dlužníkem až v průběhu řízení o jeho odvolání proti usnesení o prohlášení konkursu odvolací soud nepřihlíží; je však povinen zabývat se tvrzením dlužníka, že takovou námitku ještě před prohlášením konkursu uplatnil v soudním nebo jiném řízení, v němž věřitel proti němu tuto pohledávku uplatňoval. Závěry plynoucí z tohoto rozhodnutí (ze kterého rozhodovací praxe v konkursních poměrech ustáleně vychází) byly zjevně (byť bez výslovného odkazu na ně) pokladem pro závěr odvolacího soudu, jenž účinnost námitky promlčení vznesené dlužníkem „až“ v průběhu odvolacího řízení vyloučil s poukazem na to, že pro věc rozhodný je stav v době vydání rozhodnutí o úpadku.

Závěr, že odvolací soud nepřihlíží k námitce promlčení uplatněné dlužníkem až v průběhu řízení o odvolání proti rozhodnutí o úpadku, ale je povinen zabývat se tvrzením dlužníka, že před rozhodnutím o úpadku uplatnil námitku promlčení pohledávky v soudním nebo jiném řízení, v němž věřitel proti němu tuto pohledávku uplatňoval, je plně uplatnitelný (ve spojení s níže rozvedenými argumenty) i v insolvenčním řízení.

Odvolací soud nicméně přehlédl, že pohledávka věřitele SG nevyšla v řízení najevo (podle obsahu insolvenčního spisu) před rozhodnutím o úpadku a věřitel SG ji přihlásil do insolvenčního řízení (podáním datovaným 3. 8. 2010) až po rozhodnutí o úpadku (18. 8. 2010).

Přihláška pohledávky věřitele SG je tak vzhledem k době přihlášení novou skutečností, ke které bylo odvolacímu soudu zapovězeno přihlídnout ve smyslu ustanovení § 141 odst. 1, poslední věty, insolvenčního zákona. Jinou otázkou však je, zda a za jakých podmínek mohly být v odvolacím řízení uplatněny jiné skutečnosti a důkazy týkající se pohledávky věřitele SG splatné v době delší než 3 měsíce před zahájením insolvenčního řízení, za předpokladu, že šlo o skutečnosti a důkazy, jež zde byly (a jako takové mohly být uplatněny) již před rozhodnutím o úpadku, avšak do té doby nevyšly v insolvenčním řízení najevo (konkrétně jde o zjištění, jež odvolací soud činil o pohledávce věřitele SG ze spisu Obvodního soudu pro Prahu 5).

Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 29. 4. 2010, sen. zn. [29 NSČR 30/2009](#), uveřejněném pod číslem 14/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 14/2011“) rozebral procesní rámec, v němž insolvenční soud rozhoduje v první fázi insolvenčního řízení (která začíná podáním insolvenčního návrhu a končí rozhodnutím o něm způsoby popsány v § 136 a § 142 insolvenčního zákona) o věřitelském insolvenčním návrhu, včetně toho, že vyloučil možnost být přiměřeného uplatnění ustanovení občanského soudního řádu o koncentraci řízení a že uzavřel, že dokazování

skutečností potřebných k osvědčení dlužníkovu úpadku se v takovém případě řídí vyšetřovací zásadou. Tamtéž doplnil, že povinnost insolvenčního soudu provést (jde-li o insolvenční návrh věřitele) i jiné (než účastníky navržené) důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovu úpadku (§ 86 insolvenčního zákona), se samozřejmě pojí jen se situací, kdy potřeba provedení takových důkazů vyšla v insolvenčním řízení najevo (tímto ustanovením se nicméně nenahrazuje povinnost tvrzení, daná procesní aktivitou účastníků insolvenčního řízení, když není povinností insolvenčního soudu pátrat po skutečnostech, které mají /mohou/ být dokazovány).

Pravidla upravující koncentraci řízení mají v občanském soudním řádu svůj průmět nejen v ustanovení § 118b o. s. ř., nýbrž i v ustanovení § 119a o. s. ř., na které navazuje úprava týkající se systému tzv. neúplné apelace, obsažená (ve vazbě na ustanovení § 205 odst. 2 písm. f/ o. s. ř.) v ustanoveních § 205a a § 211a o. s. ř. Řízení podrobená v občanském soudním řádu co do pravidel dokazování vyšetřovací zásadě (prostřednictvím ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř., v němž jsou vypočtena), jsou současně vyloučena z režimu neúplné apelace (srov. § 205a odst. 2 o. s. ř.). V první fázi insolvenčního řízení pak vyloučení pravidel upravujících koncentraci řízení ve spojení s akcentem na vyšetřovací zásadu (v R 14/2011) logicky ústí v závěr, že řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku není omezeno pravidly neúplné apelace plynoucími z ustanovení občanského soudního řádu ani tehdy, bylo-li rozhodnutí o úpadku vydáno po jednání (srov. § 131 insolvenčního zákona a opět i výklad v R 14/2011). S výjimkou omezení založených pro řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku úpravou obsaženou v § 141 insolvenčního zákona se tak pro toto odvolací řízení přiměřeně uplatňují ustanovení občanského soudního řádu platná pro odvolání projednávaná a rozhodovaná v systému úplné apelace.

Pro danou věc z řečeného plyne, že odvolací soud mohl přihlédnout v odvolacím řízení při posouzení, zda dlužník je v úpadku, ke skutečnostem nebo důkazům, jež ohledně pohledávky věřitele SG nastaly před rozhodnutím o úpadku, avšak do rozhodnutí o úpadku nevyšly v insolvenčním řízení najevo (mohl učinit způsobilá zjištění ze spisu Obvodního soudu pro Prahu 5).

Důvod, pro který Nejvyšší soud vyloučil v R 27/2005 možnost odvolacího soudu přihlédnout k námitce promlčení věřitelovy pohledávky vznesené dlužníkem až v průběhu řízení o odvolání dlužníka proti usnesení o prohlášení konkursu, ovšem netkvěl v tom, že by samu námitku promlčení pokládal za novou skutečnost, která nastala nebo vznikla po rozhodnutí o prohlášení konkursu.

Již R 27/2005 se naopak dovolává závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. [32 Odo 879/2002](#), uveřejněném pod číslem 45/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 45/2004“). R 45/2004 uzavírá (ve sporu podrobeném systému neúplné apelace), že při posuzování důvodnosti námitky promlčení vznesené až v odvolacím řízení se nepřihlíží k nepřipustně uplatněným novým skutečnostem a důkazům (§ 205a, § 211a o. s. ř.), ale samotnou námitku promlčení lze uplatnit kdykoliv v průběhu řízení až do právní moci rozhodnutí o věci, tedy i v rámci odvolacího řízení (žádný hmotně právní ani procesní předpis právo dlužníka vznést námitku promlčení nekoncentruje). Srov. k tomu dále ve stejném duchu např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. [32 Cdo 4291/2007](#), uveřejněný pod číslem 101/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. [29 Cdo 1835/2010](#).

Podle závěrů uvedených v R 27/2005 spočíval důvod, pro který odvolací soud nemá přihlížet k námitce promlčení uplatněné dlužníkem až v odvolání proti rozhodnutí o prohlášení konkursu, v tom, že takto uplatněnou námitkou nedojde ke zpochybnění závěru o splnění předpokladů pro prohlášení konkursu v době vydání rozhodnutí o prohlášení konkursu, tj. závěru o existenci splatných a (tehdy) soudně vynutitelných pohledávek věřitelů. Takový úsudek v sobě zahrnoval i předpoklad, že pohledávka, jejíž promlčení dlužník namítá v odvolacím řízení, vyšla v konkursním řízení najevo do rozhodnutí o prohlášení konkursu jako způsobilá osvědčit dlužníkovu úpadek.

Ani v poměrech založených insolvenčním zákonem není důvod nakládat s námitkou promlčení jinak. Jestliže pohledávka vyšla v insolvenčním řízení najevo jako způsobilá osvědčit dlužníkův úpadek do rozhodnutí o úpadku (šlo např. o pohledávku přihlášenou do insolvenčního řízení v době před rozhodnutí o úpadku nebo o /nepřihlášenou/ pohledávku /jiného věřitele/, kterou insolvenční navrhovatel před rozhodnutím o úpadku dokládal /osvědčoval/ existenci dlužníkovy úpadku anebo o pohledávku, kterou dlužník uvedl před rozhodnutím o úpadku v seznamu svých závazků ve smyslu § 104 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona), pak odvolací soud nepřihlíží k námitce promlčení této pohledávky vznesené dlužníkem až v řízení o odvolání proti rozhodnutí o úpadku, proto, že tím nebyl účinně zpochybněn závěr insolvenčního soudu, že v době rozhodnutí o úpadku šlo o pohledávku splatnou a soudně vynutitelnou (k oslabení pohledávky v důsledku vznesené námitky promlčení došlo až po rozhodnutí o úpadku).

Jestliže však pohledávka vyšla v insolvenčním řízení najevo jako způsobilá osvědčit dlužníkův úpadek až v průběhu řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku, pak je soud povinen přihlédnout i k námitce promlčení vznesené dlužníkem rovněž až v průběhu takového odvolacího řízení, jelikož úsudek o tom, že šlo o pohledávku splatnou a soudně vynutitelnou se jako součást posouzení, zda byl osvědčen úpadek dlužníka, může poprvé projevit až v rozhodnutí odvolacího soudu (v rozhodnutí insolvenčního soudu nebyl obsažen). To je plně v souladu s tím, že námitka promlčení pohledávky je způsobilá vyvolat zamýšlené účinky (je způsobilou obranou dlužníka) jen v procesu vymáhání pohledávky věřitelem u soudu nebo jiného k tomu oprávněného orgánu (srov. i § 100 odst. 1, větu druhou, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů a § 388 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů). Stane-li se (jako v tomto případě) promlčená pohledávka v procesu zjišťování dlužníkovy úpadku právně významnou skutečností až v průběhu řízení o odvolání dlužníka proti rozhodnutí o úpadku, nelze dlužníku upřít ani právo namítnout účinně v odvolacím řízení promlčení pohledávky.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž co do závěru, že za druhého věřitele dlužníka s pohledávkou po lhůtě splatnosti lze mít pro účely potvrzení rozhodnutí o úpadku věřitele SG, bez dalšího správné není (chybí v něm závěr o tom, zda je námitka promlčení opodstatněná).

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené usnesení zrušil a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, a odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Právní názor odvolacího soudu je pro odvolací soud závazný.

Jen pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že nepřehlédl, že usnesením ze dne 24. 9. 2010 insolvenční soud již rozhodl, že způsobem řešení dlužníkovy úpadku bude konkurs a že toto usnesení již (přes zjevně nesprávné poučení o nepřipustnosti odvolání) nabylo právní moci; případný dlužníkův úspěch v řízení o odvolání proti rozhodnutí o úpadku, by však samozřejmě založil povinnost odvolacího soudu odklidit usnesení o prohlášení konkursu coby závislý „výrok“ (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 12/2011](#), uveřejněné pod číslem 110/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Ustanovení § 283 odst. 2 insolvenčního zákona, jež dovoluje přikročit ke zpeněžení majetkové podstaty teprve po právní moci rozhodnutí o prohlášení konkursu, nejdříve však po první schůzi věřitelů, pokud nejde o věci bezprostředně ohrožené zkázou nebo znehodnocením anebo pokud insolvenční soud nepovolí výjimku, je samozřejmě nezbytné vyložit (v souladu s jeho účelem) pro situaci, kdy je sice v právní moci usnesení o prohlášení konkursu, leč nikoliv rozhodnutí o úpadku, tak, že ke zpeněžení majetkové podstaty nelze (až na tam pojmenované výjimky) přikročit, dokud není v právní moci rozhodnutí o úpadku.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sen. zn. 29 NSČR 14/2011, ECLI:CZ:NS:2011:29.NSCR.14.2011.1

Číslo: 44/2012

Právní věta:

Věřitelský insolvenční návrh musí ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona obsahovat jako součást vylíčení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, nejen konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka, nýbrž i konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů, včetně konkrétních údajů o splatnosti těchto pohledávek a to v míře, která v případě, že tato tvrzení budou shledána pravdivými, dovolí insolvenčnímu soudu uzavřít, že dlužník je v úpadku. Takový požadavek nesplňuje insolvenční návrh, v němž jsou sice konkrétně označeni další věřitelé dlužníka, avšak konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů a o jejich splatnosti jsou nahrazovány obecným tvrzením, že dlužník má peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, respektive neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti.

Na posouzení, zda insolvenční návrh má náležitosti předepsané insolvenčním zákonem a zda není namístě jeho odmítnutí podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, nemá vliv okolnost, že při zkoumání, zda dlužník je v úpadku, se v insolvenčním řízení prosazuje vyšetřovací zásada.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 21.12.2011

Spisová značka: 29 NSCR 14/2011

Číslo rozhodnutí: 44

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence, Insolvenční návrh, Vady podání

Předpisy: § 103 odst. 2 IZ

§ 128 odst. 1 IZ

§ 3 IZ

§ 86 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 3. 12. 2010 M ě s t s k ý s o u d v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) odmítl – odkazuje na ustanovení § 3 odst. 1, § 103 a § 128 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – insolvenční návrh, jímž se insolvenční navrhovatel (ČU, a. s.) domáhal zjištění úpadku dlužnice Ing. J. R. (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení

(bod II. výroku).

Insolvenční soud dospěl k závěru, že insolvenční navrhovatel nedostal požadavkům na vyličení rozhodujících skutečností týkajících se úpadku dlužnice, jelikož v insolvenčním návrhu neuvedl (kromě názvu a sídla) žádné konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužnice a jejich pohledávkách. Zdůraznil, že insolvenční navrhovatel v insolvenčním návrhu pouze vyslovil domněnku, že dlužnice má další věřitele, aniž by se zmínil o důvodech vzniku závazků, jejich výši či splatnosti, odkazuje potud na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 10. 2010, č. j. MSPH 77 INS 6416/2010, 2 VSPH 623/2010-A-10.

Tvrzení insolvenčního navrhovatele, odkazujícího na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sen. zn. [29 NSČR 7/2008](#) (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 91/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 91/2009“, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu), že nemá povinnost uvádět v insolvenčním návrhu konkrétní částky a data splatnosti ostatních věřitelů, je podle insolvenčního soudu mylné, když v označeném rozhodnutí Nejvyšší soud poukazuje na svou předchozí judikaturu a potvrzuje, že věřitel musí v návrhu uvést konkrétní údaje o dalším věřiteli (dalších věřitelích) se splatnou pohledávkou proti dlužníku.

Odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010, sen. zn. [29 NSČR 22/2009](#) (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 26/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 26/2011“), insolvenční soud dodal, že v insolvenčním návrhu musí být tvrzeny takové okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka nebo o hrozícím úpadku dlužníka logicky vzato vyplývá.

K požadavku insolvenčního navrhovatele, aby vyzval dlužnici k předložení seznamů uvedených v § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, insolvenční soud uvedl, že ke zkoumání toho, zda insolvenční návrh je důvodný, zda dlužník má další věřitele a je skutečně v úpadku, lze přistoupit až na základě řádného insolvenčního návrhu; tím však není podání insolvenčního navrhovatele doručené soudu 30. 11. 2010.

Insolvenční soud uzavřel, že pro výše uvedené nedostatky nelze pokračovat v řízení a insolvenční návrh projednat, takže jej v souladu s ustanovením § 128 odst. 1 insolvenčního zákona odmítl.

K odvolání insolvenčního navrhovatele V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 22. 2. 2011 potvrdil usnesení insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Také odvolací soud vyšel z ustanovení § 3 odst. 1 a 2, § 103 odst. 1 a 2 a § 128 odst. 1 insolvenčního zákona a stejně jako insolvenční soud poukázal na závěry obsažené v R 91/2009.

Uvedl, že podle těchto závěrů – vzhledem k závažnosti dopadů, jež může i vadný insolvenční návrh vyvolat v poměrech dlužníka nebo třetích osob – je nutno trvat na splnění zákonem předepsané povinnosti vyličit (jako nutné obsahové náležitosti insolvenčního návrhu) rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, tj. mimo jiné uvést i konkrétní údaje o věřitelích, kteří mají za dlužníkem splatnou pohledávku. Zdůraznil rovněž, že jiný výklad by podle přesvědčení Nejvyššího soudu narušil zásadu insolvenčního řízení formulovanou v ustanovení § 5 písm. a) insolvenčního zákona ve prospěch nedbalých či procesně neopatrných insolvenčních navrhovatelů, což podle odvolacího soudu platí tím více, že insolvenční zákon výslovně zavádí odlišný režim pro odstraňování vad insolvenčního návrhu na straně jedné (§ 128 odst. 1 insolvenčního zákona) a pro odstraňování vad týkajících se příloh insolvenčního návrhu na straně druhé (§ 128 odst. 2 insolvenčního zákona).

Podle odvolacího soudu insolvenční návrh vskutku neobsahuje veškeré náležitosti stanovené v § 103 odst. 2 insolvenčního zákona. Insolvenční navrhovatel se v odůvodnění insolvenčního návrhu omezil na tvrzení o existenci svých pohledávek vůči dlužníkovi z titulu neuhrazených dodávek polygrafických produktů (časopisů), jež jí vyúčtoval fakturami splatnými v období od 14. 12. 2009 do 14. 8. 2010. Co do úpadku dlužnice označil tři její věřitele s pohledávkami po splatnosti (B., s. r. o., FÚ pro Prahu 2 a ČSSZ), a na tom uzavřel, že dlužnice má více věřitelů a peněžité závazky po dobu delší jak 3 měsíce po splatnosti, jež není schopna plnit.

Z těchto tvrzení podle odvolacího soudu bylo možno dovodit pouze to, že dlužnice má více věřitelů, nikoliv to, že by ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) a c) insolvenčního zákona měla peněžité závazky (vůči více věřitelům) po dobu delší 30 dnů a že by je nebyla schopna plnit. Tato tvrzení na rozdíl od mínění insolvenčního navrhovatele postrádají také vylíčení rozhodných skutečností, na jejichž základě by bylo možno dospět k závěru, že je dána některá z vyvratitelných právních domněnek uvedených v ustanovení § 3 odst. 2 insolvenčního zákona, podle nichž se má za to, že dlužnice není schopna plnit své peněžité závazky.

S insolvenčním navrhovatelem souhlasil odvolací soud v tom, že ustanovení § 3 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona konstruuje vyvratitelnou právní domněnku, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, a pokud se tato skutečnost prokáže, je na dlužníkovi, chce-li zabránit vydání rozhodnutí o svém úpadku, aby prokázal opak, tj. že neuhrazené závazky je schopen zaplatit (např. že disponuje prostředky, které mu takové plnění bez zbytečného odkladu umožňují). Insolvenční navrhovatel však dle odvolacího soudu přehlédl, že o vyvratitelné právní domněnce dle výše označeného ustanovení lze hovořit při prodlení dlužníka s placením nejméně dvou peněžitých závazků dvěma různým věřitelům delším 3 měsíců. Insolvenční navrhovatel však – vyjma sebe – o žádném věřiteli netvrdil, že by měl za dlužníci pohledávku, jež je splatná déle než 3 měsíce.

K té části odvolací argumentace, dle níž bylo napadené usnesení v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, odvolací soud uvedl, že insolvenční navrhovatel ji interpretoval nesprávně (nepřílehavě). K tomu podotkl, že v R 91/2009 Nejvyšší soud při úvaze, že věřitel musí v insolvenčním návrhu uvést konkrétní údaje o dalším věřiteli (dalších věřitelích) se splatnou pohledávkou proti dlužníkovi, poukazoval pouze na bod VII. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpjn 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 52/1998“ nebo „stanovisko“), týkajícího se osvědčení úpadku dlužníka v konkursních poměrech.

Úsudek, že insolvenční navrhovatel nemá zpravidla k dispozici listiny, jimiž by mohl již při podání insolvenčního návrhu doložit (osvědčit), že pohledávky dalších věřitelů proti dlužníkovi v právu skutečně existují, a že mu proto zákon neukládá, aby existenci pohledávek dalších věřitelů sám doložil (osvědčil), a soud je povinen i bez výslovného návrhu insolvenčního navrhovatele prověřit, zda tito další věřitelé mají splatné pohledávky proti dlužníkovi, vyjádřil Nejvyšší soud v bodě IX. stanoviska na podporu závěru, že návrh na prohlášení konkursu nelze zamítnout jen proto, že osoby, které věřitel v návrhu označil za další věřitele mající splatné pohledávky za dlužníkem, neodpověděly na výzvu soudu a existenci těchto pohledávek nepotvrdily, případně nedoložily. Tento bod stanoviska proto nelze aplikovat při výkladu ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona v části týkající se povinnosti navrhovatele uvést rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka, a insolvenční navrhovatel se mýlí, usuzuje-li jinak.

Odvolací soud pak vyslovil přesvědčení, že rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují úpadek dlužníka – podnikatele, se rozumí vylíčení konkrétních okolností, z nichž insolvenční soud (shledá-li je pravdivými) bude moci dovodit, že dlužník má více věřitelů (nejméně dva), kteří vůči němu mají pohledávky (vůči nimž má peněžité závazky), jež jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, a tyto

závazky není schopen plnit (§ 3 odst. 1 insolvenčního zákona), nebo že dlužník má více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku (§ 3 odst. 3 insolvenčního zákona). Přitom v otázce (ne)schopnosti dlužníka plnit uvedené závazky (§ 3 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona) může být konkrétní tvrzení v insolvenčním návrhu, z něhož takový úsudek plyne, nahrazeno tvrzením, že dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků (§ 3 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), že dlužník tyto závazky neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti (§ 3 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona), že uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku není možné dosáhnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí (§ 3 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona), nebo že dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v ustanovení § 104 odst. 1 insolvenčního zákona, kterou mu uložil insolvenční soud (§ 3 odst. 2 písm. d/ insolvenčního zákona).

Za této situace dospěl odvolací soud shodně s insolvenčním soudem k závěru, že insolvenční návrh vykazuje nedostatky, pro něž v řízení nelze pokračovat, a protože ustanovení § 128 odst. 1 insolvenčního zákona vylučuje aplikaci ustanovení § 43 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, insolvenční soud postupoval správně, jestliže jej bez dalšího odmítl.

Proti usnesení odvolacího soudu podal insolvenční navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 239 odst. 3 o. s. ř., namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/) a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel oběma soudům vytýká, že nesprávně aplikovaly právní normu a své závěry řádně nezduvodnily, z čehož usuzuje na existenci vady řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dále se dovolatel domnívá, že usnesení odvolacího soudu je vnitřně rozporné, jestliže na jedné straně uzavřel, že insolvenční navrhovatel tvrdil, že „dlužnice má více věřitelů a peněžité závazky po dobu delší než 3 měsíce po splatnosti, jež není schopna plnit“, a následně se vyjádřil tak, že odtud nelze dovodit, že dlužnice „měla peněžité závazky (vůči více věřitelům) po dobu delší 30 dnů a nebyla je schopna plnit“.

Dovolatel odkazuje na ustanovení § 3 odst. 1 a 3, § 103 odst. 2 a § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, k čemuž poukazuje na to, že v R 91/2009 se Nejvyšší soud vyjádřil, že požadavek formulovaný ve výše citovaném ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona je srovnatelný s požadavkem kladeným na obsah věřitelského návrhu na prohlášení konkursu ustanovením § 4 odst. 2, věty první, zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), ve znění účinném do 31. 12. 2007, jež bylo předmětem výkladu podaného pod bodem VII. stanoviska, kde Nejvyšší soud uzavřel, že věřitel musí v návrhu uvést konkrétní údaje o dalším věřiteli (dalších věřitelích) se splatnou pohledávkou proti dlužníku.

Dále Nejvyšší soud ve stanovisku uvádí (pokračuje dovolatel), že věřitel, který podává návrh na prohlášení konkursu pro insolvenci dlužníka (§ 4 odst. 2, § 1 odst. 2, věta první, ZKV), nemá zpravidla k dispozici listiny, jimiž by mohl již při podání návrhu doložit (osvědčit), že pohledávky dalších věřitelů proti dlužníkovi v právu skutečně existují (obvykle disponuje toliko sdělením oněch věřitelů, že jim dlužník dluží určitou částku), ať již proto, že ony listiny tvoří součást obchodního či služebního tajemství, nebo proto, že tito věřitelé nemají na prohlášení konkursu na majetek dlužníka zájem a s navrhujícím věřitelem nespolutracují. Zákon proto také věřiteli – navrhovateli neukládá, aby existenci pohledávek dalších věřitelů sám doložil (osvědčil).

Soud je povinen i bez výslovného návrhu navrhovatele prověřit, zda tito další věřitelé mají splatné pohledávky proti dlužníku. Jde o projev vyšetřovací zásady, jež se zejména v té fázi konkursního

řízení, která končí rozhodnutím o návrhu na prohlášení konkursu, často prolíná se zásadou projednací (srov. § 120 o. s. ř.), a která je tu omezena pouze tím, že existenci dalších splatných závazků dlužníka je soud povinen zkoumat z úřední povinnosti (aniž je tím dotčeno ustanovení § 120 odst. 3, věty první, o. s. ř.) především u osob, které jsou v návrhu na prohlášení konkursu označeny jako další věřitelé dlužníka. Za této situace je vyloučeno zamítnout návrh na prohlášení konkursu jen proto, že ony osoby na výzvu soudu, aby potvrdily (případně i doložily) existenci pohledávek proti dlužníkovi, v poskytnuté pořádkové lhůtě vůbec nereagovaly. Je na soudu, aby splnění povinnosti na dotaz soudu odpovědět (srov. § 128, větu první, o. s. ř.) na oslovených subjektech vynutil, a to i za použití pořádkového opatření ve smyslu § 53 o. s. ř.

V R 26/2011 Nejvyšší soud opětovně odkázal na závěry formulované v jeho usnesení sp. zn. (správně sen. zn.) NSČR 1/2008 (jde o usnesení ze dne 27. 1. 2010, uveřejněné pod číslem 88/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 88/2010“) a opět potvrdil, že insolvenční navrhovatel musí označit alespoň dva věřitele, přičemž požadavek na uvedení výše a důvodu vzniku pohledávky není v R 26/2011 formulován. Napadené usnesení je tak – podle dovolatele – v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu.

Dovatel dále poukazuje na to, že v insolvenčním návrhu uvedl a doložil, že je aktivně legitimován k podání insolvenčního návrhu a v souladu s ustanovením § 105 insolvenčního zákona přiložil přihlášku pohledávky. Domnívá se rovněž, že splnil požadavky kladené ustanovením § 103 odst. 2 insolvenčního zákona na obsahové náležitosti, k čemuž reprodukuje obsah tvrzení, jež uvedl v insolvenčním návrhu ohledně své pohledávky a dalších věřitelů dlužnice. Na tomto základě pak dovolatel dovozuje, že s ohledem na obsahové náležitosti uvedené v insolvenčním návrhu a ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu se lze domnívat, že insolvenční návrh je po formální stránce bezvadný a vyhovuje náležitostem ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona. Podotýká přitom, že tvrdil i to, že „za dlužníkem je více věřitelů, kteří mají pohledávky po splatnosti více než 3 měsíce“, což odvolací soud nevzal v úvahu.

Podle dovolatele se dále lze domnívat, že konkrétními údaji o dalším věřiteli (dalších věřitelích) je u fyzické osoby její označení jménem, příjmením a bydlištěm a u právnické osoby označení její označení obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem a tvrzení, že takto označený věřitel má splatnou pohledávku. Důvod a výše vzniku této pohledávky nemusí být uveden v insolvenčním návrhu, a to vzhledem k R 52/1998. Se zřetelem k ustanovení § 86 insolvenčního zákona se pak lze domnívat, že insolvenční soud má povinnost prověřit tvrzení o splatné pohledávce.

Dovatel rovněž poukazuje na obsah insolvenčního řízení vedeného u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 38 INS 7108/2009, kde Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 9. 12. 2009, sen. zn. VSOL 371/2009, o náležitostech obsahově obdobného insolvenčního návrhu uzavřel, že:

„Z návrhu je totiž zřejmé, že navrhovatel dovozuje své oprávnění podat insolvenční návrh z toho, že mu dlužník dosud nezaplatil pohledávku na nájemném, přičemž tvrdí i splatnost této pohledávky. Odvolací soud se neztotožňuje se závěrem soudu prvního stupně, že podaný insolvenční návrh je neurčitý, neboť neobsahuje konkrétní údaje o dalším (alespoň jednom) věřiteli dlužníka (§ 3 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona). Dalšího věřitele dlužníka označil navrhovatel ve svém návrhu výslovně. Obchodní firmu, sídlo a identifikační číslo tohoto věřitele uvedl v souladu s údaji zapsanými v obchodním rejstříku a tvrdil i splatnost jeho pohledávky za dlužníkem. Takto uvedené údaje o dalším věřiteli dlužníka považuje odvolací soud za dostačující. Na rozdíl od soudu prvního stupně totiž nezastává názor, že navrhovatel musí v insolvenčním návrhu uvést ke každému konkrétnímu závazku dlužníka, kdy přesně a jakým způsobem nastala jeho splatnost. Odvolací soud nepostrádá v insolvenčním návrhu ani vylíčení okolností osvědčujících neschopnost dlužníka hradit své splatné závazky (§ 3 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona), když navrhovatel v návrhu tvrdil existenci peněžitých závazků

dlužníka po dobu delší než 30 dnů po splatnosti, které dlužník neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti (§ 3 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona). Lze tedy uzavřít, že argumentace navrhovatele uvedená v jeho odvolání je přiléhavá a odvolací námitky zcela důvodné.“

Na podporu tvrzení, že je dostatečné označit v insolvenčním návrhu dalšího věřitele a tvrdit splatnost jeho pohledávky, argumentuje dovolatel též obsahem usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 2010, č. j. MSPH 94 INS 7009/2010, 1 VSPH 581/2010-A-15. K tomu uvádí, že v oné věci byl sice insolvenční návrh odmítnut z jiného důvodu, odvolací soud se však vyjádřil, že obdobný návrh, ve kterém byli další věřitelé označeni obchodním jménem, sídlem a identifikačním číslem, přičemž bylo tvrzeno pouze to, že mají za dlužníkem splatnou pohledávku, shledal perfektním a přezkoumatelným.

Vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, spatřuje dovolatel v tom, že odvolací soud se nevypořádal s jeho odvolací námitkou, podle které insolvenční soud ponechal při odmítnutí insolvenčního návrhu stranou druhé kritérium plynoucí z § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, totiž, že intenzita vad (insolvenčního návrhu) brání pokračování v insolvenčním řízení. Neodůvodnil-li insolvenční soud, proč pro (jím) popsané nedostatky nelze pokračovat v řízení, lze se domnívat (tvrdí dovolatel), že je narušeno právo účastníka na spravedlivý proces, když nezná důvody, pro které jsou vady návrhu takového charakteru, že již nelze pokračovat v řízení. „Lze se domnívat, že takové rozhodnutí je následně nepřezkoumatelné, což odporuje i judikatuře Ústavního soudu“.

Dovolatel akcentuje rozdíl mezi odmítnutím insolvenčního návrhu podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona a jeho zamítnutím podle § 143 insolvenčního zákona, uzavíráje, že formální požadavky insolvenčního zákona kladené ustanovením § 103 insolvenčního zákona, které mohou vést k odmítnutí insolvenčního návrhu, nemohou být přísnější, „než na základě kterých je soud oprávněn insolvenční návrh zamítnout“. Jestliže se tedy Nejvyšší soud ve stanovisku vyslovil, že „když soud rozhoduje o úpadku nebo zamítnutí, je povinen zkoumat a prověřit, zda další označení věřitelé mají splatné pohledávky za dlužníkem“, nelze insolvenční návrh odmítnout v situaci, kdy navrhovatel označí dalšího věřitele (další věřitele) a tvrdí, že tento věřitel má splatnou pohledávku, ale neuvede její výši a důvod a přesné datum splatnosti. V opačném případě by soud předjímal meritorní rozhodnutí, což není možné ve fázi odmítnutí insolvenčního návrhu.

„Lze se tedy domnívat“, uzavírá dovolatel, že soud prvního stupně měl pokračovat v řízení v souladu s ustanovením § 86 insolvenčního zákona a vyzvat další věřitele, aby potvrdili soudu, zda mají za věřitelem splatnou pohledávku, aby posléze mohl insolvenční soud prohlásit úpadek nebo insolvenční návrh zamítnout.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovolání napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 30. 3. 2011 (tj. naposledy ve znění zákona č. 409/2010 Sb.).

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání je (bez dalšího) přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3, části věty před středníkem, o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. [29 NSČR 4/2008](#), uveřejněné pod číslem

25/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Podmínku, aby šlo o potvrzující usnesení odvolacího soudu, ohledně kterého dovolací soud dospěje k závěru, že má po právní stránce zásadní význam, formulovanou od 1. 7. 2009 ve větě druhé označeného ustanovení poukazem na obdobné použití § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř., má Nejvyšší soud za obsoletní (srov. např. i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. [29 NSČR 35/2009](#), uveřejněného pod číslem 151/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nejvyšší soud se věcí zabýval nejprve v rovině dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Dovolatel přdestírá Nejvyššímu soudu v rovině právní k řešení otázku, zda věřitelský insolvenční návrh vyžaduje, aby v něm co do uvedení rozhodujících skutečností, které osvědčují úpadek dlužníka, byly obsaženy nejen údaje o věřitelích dlužníka s pohledávkami po lhůtě splatnosti, nýbrž i údaje vymezující tyto pohledávky. K tomu uvádí Nejvyšší soud následující.

Z obsahu insolvenčního spisu je patrné, že insolvenční navrhovatel v insolvenčním návrhu nejprve (v článku I.) vylíčil skutečnosti týkající se jeho pohledávek a shrnul, že mu dlužník celkově ke dni podání insolvenčního návrhu dluží z výše uvedených pohledávek částku 710 867 Kč, „přičemž všechny faktury jsou více než tři měsíce po splatnosti“. Odtud tamtéž dovedl, že „na dlužníka tak plně dopadají ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) a c) ve spojení s § 3 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona, stanovující kritéria pro posouzení, zda je dlužník v úpadku. Z výše uvedeného vyplývá, že dlužník má peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a není schopen je plnit, jelikož je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti“.

V článku II. insolvenčního návrhu dále insolvenční navrhovatel uvedl, že zákonným kritériem pro posouzení, zda je dlužník v úpadku, je pluralita věřitelů stanovená v § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona a že mu je dále známo, že dlužník má následující věřitele s pohledávkami po splatnosti: B., s. r. o., FÚ pro Prahu 2 a ČSSZ (všechny věřitele tamtéž identifikoval i uvedením jejich sídla a v případě prvního z věřitelů též uvedením identifikačního čísla osoby).

V článku III. insolvenčního návrhu pak insolvenční navrhovatel uvedl, že „navrhovatel ve smyslu § 103 odst. 1 insolvenčního zákona v návrhu kromě obecných náležitostí podání označil navrhovatele a dlužníka“ a že „dále navrhovatel ve smyslu § 103 odst. 2 insolvenčního zákona uvádí rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, když dlužník má peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, resp. neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, když nejstarší splatný závazek dlužníka byl splatný dne 14. 12. 2009 a nejmladší dne 14. 8. 2010“. Tamtéž insolvenční navrhovatel dále uvedl, že „dlužník má splatné závazky nejen vůči navrhovateli, ale i vůči ostatním subjektům uvedeným v článku II. tohoto návrhu“ a s poukazem na R 91/2009, že „navrhovatel nemá povinnost v návrhu uvádět konkrétní částky a konkrétní data splatnosti jednotlivých závazků ostatních věřitelů“. Insolvenční navrhovatel tamtéž doplnil, že dlužník není schopen své závazky plnit ve smyslu § 3 odst. 2 písm. a) a b) insolvenčního zákona, když nevykonatelné peněžité pohledávky navrhovatele jsou více než 3 měsíce po splatnosti“.

Podle ustanovení § 86 insolvenčního zákona v insolvenčním řízení je insolvenční soud povinen provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení dlužníkova úpadku nebo jeho hrozícího úpadku, než byly účastníky navrhovány.

Dle ustanovení § 103 insolvenčního zákona insolvenční návrh musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat označení insolvenčního navrhovatele a označení dlužníka, kterého se týká,

popřípadě označení jejich zástupců. Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm (sídlem) a v případě, že jde o podnikatele, též identifikačním číslem. Právnícká osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem. Je-li navrhovatelem stát, musí insolvenční návrh obsahovat označení příslušné organizační složky státu, která za stát před insolvenčním soudem vystupuje (odstavec 1). V insolvenčním návrhu musí být dále uvedeny rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění podat návrh, není-li insolvenčním navrhovatelem dlužník, označeny důkazy, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává, a musí z něj být patrné, čeho se jím insolvenční navrhovatel domáhá (odstavec 2).

Ustanovení § 105 insolvenčního zákona pak určuje, že podá-li insolvenční návrh věřitel, je povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a k návrhu připojit její přihlášku.

Z ustanovení § 143 odst. 2 insolvenčního zákona dále vyplývá, že insolvenční návrh podaný věřitelem insolvenční soud zamítne, jestliže nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku. Za další osobu se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníku nebo její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení.

Nejvyšší soud především podotýká, že již v důvodech usnesení ze dne 29. 4. 2010, sen. zn. [29 NSČR 30/2009](#), uveřejněného pod číslem 14/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 14/2011“), upozornil, že pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání (a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy /a to zpravidla záměrně/ odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání).

Dovolatel na podporu svého názoru používá odkazy na obsah R 52/1998, konkrétně na bod VII. (str. 174-175 /350-351/) a na bod IX. (str. 176-177 /352-353/) stanoviska. I v rovině výkladu k zákonu o konkursu a vyrovnání, pro který bylo uvedené stanovisko zformulováno, však dovolatel stanovisko interpretuje způsobem, jenž nemá oporu v jeho obsahu. Pod bodem VII. stanoviska Nejvyšší soud vysvětloval (vzhledem k tomu, že soudní praxe té doby oba postupy nesprávně směřovala) rozdíl mezi požadavky kladenými ustanovením § 4 odst. 2 ZKV na obsah věřitelského návrhu a mezi tím, zda tvrzení předepsaná pro návrh na prohlášení konkursu zákonem o konkursu a vyrovnání budou v konkursním řízení následně osvědčena. Závěry přijaté pod bodem IX. stanoviska je nezbytné (v konkursních poměrech) vykládat v souladu s ostatními částmi stanoviska (a nikoliv v protikladu k nim). Bod IX. stanoviska, jak jej cituje dovolatel, se v souladu se závěry obsaženými pod bodem VII. stanoviska vyslovuje nikoliv k nedostatkům náležitostí věřitelského návrhu na prohlášení konkursu, nýbrž k tomu, jakými principy se řídí (za předpokladu, že zde je projednatelný věřitelský návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka) následné osvědčování skutečností rozhodných pro posouzení dlužníkova úpadku (se závěrem, že v tomto ohledu se v první fázi konkursního řízení prosazuje zásada vyšetřovací). Bod IX. stanoviska tedy (i s nezbytným přizpůsobením insolvenčním poměrům) nepodporuje názor dovolatele na podobu náležitostí věřitelského insolvenčního návrhu prostě proto, že se náležitostmi věřitelského návrhu na prohlášení konkursu a následky, které s sebou nesou vady takového návrhu, nezabývá.

V poměrech insolvenčního zákona pak Nejvyšší soud k dovolatelovu akcentu na vyšetřovací zásadu uvádí, že procesní rámec, v němž insolvenční soud rozhoduje v první fázi insolvenčního řízení (která začíná podáním insolvenčního návrhu a končí rozhodnutím o něm způsoby popsány v § 136 a § 142 insolvenčního zákona) o věřitelském insolvenčním návrhu, rozebral v R 14/2011, v němž uzavřel, že dokazování skutečností potřebných k osvědčení dlužníkova úpadku se v takovém případě řídí vyšetřovací zásadou. Tamtéž doplnil, že povinnost insolvenčního soudu provést (jde-li o insolvenční

návrh věřitele) i jiné (než účastníky navržené) důkazy potřebné k osvědčení dlužníkovu úpadku (§ 86 insolvenčního zákona), se samozřejmě pojí jen se situací, kdy potřeba provedení takových důkazů vyšla v insolvenčním řízení najevo (tímto ustanovením se nicméně nenahrazuje povinnost tvrzení, daná procesní aktivitou účastníků insolvenčního řízení, když není povinností insolvenčního soudu pátrat po skutečnostech, které mají /mohou/ být dokazovány).

To, že insolvenční řízení lze zahájit výlučně na návrh k tomu oprávněné osoby (dlužníka nebo věřitele), je projevem dispoziční zásady. Okolnost, zda insolvenční návrh, jímž jediné lze zahájit insolvenční řízení, má co do obsahových náležitostí, jež mu předepisuje insolvenční zákon, nedostatky, které brání jeho projednání, nemá žádnou souvislost s vyšetřovací zásadou, která se prosazuje v mezích povinnosti tvrzení (povinnosti tvrzení může, ale nemusí, být splněna již v příslušném návrhu na zahájení řízení) a povinnosti důkazní.

V občanském soudním řízení se vyšetřovací zásada prosazuje ve vztahu k povinnosti tvrzení ve vazbě na ustanovení § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a ve vztahu k povinnosti důkazní ve vazbě na ustanovení § 120 odst. 2 o. s. ř. Přitom ovšem platí, že u těch věcí, které lze (ač vypočteny v § 120 odst. 2 o. s. ř.) zahájit pouze na návrh, se otázka, zda jde ve smyslu ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř. o návrh řádný (projednatelný) a zda není namístě jeho odmítnutí podle § 43 odst. 2 o. s. ř., řeší samostatně bez zřetele k tomu, že další postupy soudu (kdyby návrh na zahájení řízení byl projednatelný) při posuzování povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní by se řídily vyšetřovací zásadou. Srov. k tomu v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 490-491, 497-498, 509, 652 a 866 a v judikatuře k rozdílu mezi § 79 odst. 1 a § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2003, sp. zn. [29 Cdo 1089/2000](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročník 2003, pod číslem 35.

Stejným způsobem se postupuje v insolvenčním řízení. Platí tedy, že na posouzení, zda insolvenční návrh (lhostejno, zda věřitelský nebo dlužnický) má náležitosti předepsané insolvenčním zákonem a zda není namístě jeho odmítnutí podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, nemá vliv okolnost, že při zkoumání, zda dlužník je v úpadku, se v insolvenčním řízení prosazuje vyšetřovací zásada.

Potud tedy dovolací argumentace není přiléhavá.

V posouzení náležitostí insolvenčního návrhu a okolností, za nichž lze odmítnout insolvenční návrh pro vady podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, byla rozhodovací praxe soudů již sjednocena (ustálena) následovně:

- 1) V usnesení ze dne 22. 9. 2011, sen. zn. 29 NSČR 23/2010, Nejvyšší soud uzavřel, že obsahové náležitosti insolvenčního návrhu vymezuje ustanovení § 103 insolvenčního zákona a byť jen přiměřená aplikace ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř. je tudíž vyloučena.
- 2) V R 91/2009 Nejvyšší soud vysvětlil, že povinnost vylíčit v insolvenčním návrhu rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, není splněna tím, že insolvenční navrhovatel ohledně těchto skutečností odkáže na listinný důkaz, který připojí k insolvenčnímu návrhu jako přílohu.
- 3) Z R 26/2011 se pak podává, že v insolvenčním návrhu musí být tvrzeny takové okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka nebo o hrozícím úpadku dlužníka logicky vzato vyplývá. Pouhé konstatování, že „dlužník je v úpadku“, nebo mu „úpadek hrozí“, případně, že dlužník „je insolventní“, nebo že „je v platební neschopnosti“, anebo že „je předlužen“, není ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona uvedením okolností, které úpadek osvědčují.

V takto ustaveném judikatorním rámci Nejvyšší soud především uvádí, že v R 91/2009 vskutku

poznámenal, že požadavek formulovaný ve výše citovaném ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona je srovnatelný s požadavkem kladeným na obsah věřitelského návrhu na prohlášení konkursu ustanovením § 4 odst. 2, věty první, ZKV, jež bylo předmětem výkladu podaného pod bodem VII. stanoviska, kde na dané téma uzavřel, že věřitel musí v návrhu uvést konkrétní údaje o dalším věřiteli (dalších věřitelích) se splatnou pohledávkou proti dlužníku.

V R 91/2009 se Nejvyšší soud nicméně nevyjadřoval k otázce předestírané mu dovolatelem k řešení v této věci. Jak se podává z dalšího obsahu R 91/2009, tam Nejvyšší soud zkoumal náležitosti věřitelského insolvenčního návrhu, v němž chyběly jakékoli konkrétní údaje o věřitelích dlužníka. Ve stejné situaci se Nejvyšší soud nacházel také při formulaci závěrů projevených (v konkursní věci podle zákona o konkursu a vyrovnání) v usnesení ze dne 17. 4. 2003, sp. zn. [29 Odo 327/2002](#), uveřejněném pod číslem 75/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „R 75/2003“), jehož se R 91/2009 dovolává též. Jinak řečeno, míra nedostatků insolvenčního návrhu (v R 75/2003 návrhu na prohlášení konkursu) byla podstatně vyšší (u návrhu postrádajícího konkrétní údaje o tom, že dlužník má nějaké další věřitele, nemělo smysl řešit, zda návrh ukazuje na existenci splatných pohledávek neoznačených věřitelů).

Naopak věta citovaná dovolatelem z bodu VII. stanoviska (že „věřitel musí v návrhu uvést konkrétní údaje o dalším věřiteli /dalších věřitelích/ se splatnou pohledávkou proti dlužníku“) dokládá, že i v konkursních poměrech podle zákona o konkursu a vyrovnání kladl Nejvyšší soud akcent na potřebu konkretizace obsahových náležitostí návrhu na prohlášení konkursu co do údaje mnohosti dlužníkových věřitelů (nejméně dvou) v obsahové jednotě s údaji o splatných pohledávkách těchto věřitelů. To je ostatně v souladu i s dalšími částmi bodu VII. stanoviska, v nichž se uvádí, že v návrhu (na prohlášení konkursu) musí být tvrzeny takové okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka a o majetku postačujícím k úhradě nákladů konkursu logicky vzato vyplývá.

Pro insolvenční poměry takový požadavek jednoznačně formuluje R 26/2011.

Jestliže dlužníkův věřitel jako insolvenční navrhovatel v rámci vylíčení rozhodujících skutečností, které osvědčují úpadek dlužníka, v insolvenčním návrhu vedle údajů o své splatné pohledávce vůči dlužníku konkretizuje další věřitele dlužníka způsobem, jakým to učinil dovolatel v této věci, je tím ve spojení s ustanovením § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona naplněn z hlediska tvrzení, že dlužník je v úpadku, požadavek na uvedení „více věřitelů dlužníka“, takový údaj však ještě není (ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona) způsobilým tvrzením o tom, že dlužník má vůči alespoň dvěma věřitelům konkrétní peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti.

K tomu Nejvyšší soud připomíná, že již v konkursních poměrech podle zákona o konkursu a vyrovnání při výkladu srovnatelné definice platební neschopnosti obsažené v § 1 odst. 2, věty první, ZKV (toto ustanovení tehdy určovalo, že dlužník v úpadku, jestliže má více věřitelů a není schopen plnit své splatné závazky) pod bodem XIII. stanoviska, str. 181 (357), zdůraznil, že požadavek zákona na pluralitu věřitelů nelze posuzovat odděleně od požadavku plurality „splatných závazků“, které dlužník není schopen plnit. K tomu tamtéž vysvětlil, že dlužník musí mít nejméně dva věřitele, z nichž každý má proti němu pohledávku po lhůtě splatnosti; o úpadek tedy nepůjde například tehdy, má-li dlužník jen jediného věřitele s (více) pohledávkami po lhůtě splatnosti, avšak pohledávky dalších věřitelů dosud splatné nejsou (doba plnění dosud neuplynula).

Ve stejném duchu (a ve shodě s ustanovením § 143 odst. 2 insolvenčního zákona, jenž skutečnost, že tento znak dlužníkovy úpadku není osvědčen, výslovně zmiňuje jako důvod zamítnutí insolvenčního návrhu) vyložil Nejvyšší soud znaky dlužníkovy úpadku v poměrech insolvenčního zákona v R 88/2010. Tam uvedl, že v poměrech insolvenčního návrhu podaného dlužníkem, který není podnikatelem, se (obdobně jako ve stanovisku) rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují úpadek

dlužníka, rozumí vyličení konkrétních okolností, z nichž insolvenční soud (shledá-li je pravdivými) bude moci uzavřít, že dlužník má více věřitelů (nejméně dva), kteří vůči němu mají pohledávky (vůči nimž má peněžité závazky), jež jsou po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti, a tyto závazky není schopen plnit (srov. § 3 odst. 1 insolvenčního zákona). Přitom v otázce (ne)schopnosti dlužníka plnit uvedené závazky (§ 3 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona) může být konkrétní dlužníkově tvrzení v insolvenčním návrhu, z něž takový úsudek plyne, nahrazeno tvrzením, z něž lze dovodit, že dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků (§ 3 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), nebo tvrzením, z něž lze dovodit, že dlužník tyto závazky neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti (§ 3 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona), anebo tvrzením, z něž lze dovodit, že uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku není možné dosáhnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí (§ 3 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona). V R 88/2010 přitom Nejvyšší soud neměl za řádný insolvenční návrh, v němž sice byly označeny závazky dlužnice, chyběl však údaj o splatnosti kteréhokoli z nich. R 26/2011 ze závěrů obsažených v R 88/2010 výslovně vychází a potvrzuje jejich platnost i pro případ insolvenčního návrhu podaného dlužníkem, který je podnikatelem.

Nejvyšší soud (byť i s vědomím toho, že dlužník jako insolvenční navrhovatel je samozřejmě schopen snáze identifikovat závazky svých věřitelů než insolvenční navrhovatel, jímž je věřitel) nevidí důvod v odlišné interpretaci téhož zákonného textu podle toho, zda insolvenční návrh podává dlužník nebo jeho věřitel. Lze samozřejmě legitimně vést debatu o míře konkretizace pohledávek dalších věřitelů dlužníka, včetně míry konkretizace údajů o lhůtě splatnosti těchto pohledávek. Podstatné však je, že údaje obsažené ve věřitelském insolvenčním návrhu musí vytvářet v konkrétní skutkové rovině takový obraz věci, z něž by bylo lze logicky dovodit (kdyby byla tvrzení uvedená ve věřitelském insolvenčním návrhu shledána pravdivými) skutkový a právní závěr o tom, že dlužník je v úpadku. K takovému úsudku však tvrzení obsažená ve zkoumaném insolvenčním návrhu nevedou.

Údaje o tvrzené výši pohledávek dalších věřitelů a o době jejich splatnosti přitom nelze nahrazovat opisováním textu insolvenčního zákona nebo skutkovým shrnutím, k němuž na základě uvedených tvrzení nelze logickým úsudkem dospět. Poukazuje-li dovolatel na to že v insolvenčním návrhu dostal své povinnosti tím, že uvedl, že „za dlužníkem je více věřitelů, kteří mají pohledávky po splatnosti více než 3 měsíce“, pak se typově dovolává jednoho z těch obrátů, jejichž použití jako nezpůsobilé k vyličení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, odmítl Nejvyšší soud již v R 26/2011; v podání insolvenčního navrhovatele jde jen o parafrázi textu § 3 odst. 1 písm. a) a b), odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona.

Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že také věřitelský insolvenční návrh musí ve smyslu ustanovení § 103 odst. 2 insolvenčního zákona obsahovat jako součást vyličení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, nejen konkrétní údaje o dalších věřitelích dlužníka, nýbrž i konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů, včetně konkrétních údajů o splatnosti těchto pohledávek, a to v míře, která v případě, že tato tvrzení budou shledána pravdivými, dovolí insolvenčnímu soudu uzavřít, že dlužník je v úpadku. Takový požadavek nesplňuje insolvenční návrh, v němž jsou sice konkrétně označeni další věřitelé dlužníka, avšak konkrétní údaje o pohledávkách takových věřitelů a o jejich splatnosti jsou nahrazovány obecným tvrzením, že dlužník má peněžité závazky, které jsou po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, respektive neplní své peněžité závazky po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti. K tomu lze doplnit, že toto obecné tvrzení se ve zkoumaném insolvenčním návrhu pojí (v článku I. a III.) jen k pohledávkám insolvenčního navrhovatele.

K námitce, že takový požadavek je pro věřitele obtížně splnitelný, Nejvyšší soud poukazuje na obsah důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (vládní návrh insolvenčního zákona projednávala Poslanecká Sněmovna ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120), tak, jak jej citoval i v R 26/2011 a kde se ve vazbě na ustanovení § 128 návrhu (ustanovení § 128 insolvenčního zákona) vychází „z přesvědčení, že zahájení insolvenčního řízení (lhostejno, zda se k

němu připínají účinky popsané v § 109 a násl. osnovy) je tak závažným zásahem do postavení dlužníka, že je rozumné očekávat, že insolvenční navrhovatel bude při jeho podání postupovat s náležitou pečlivostí. Jde-li o osobu natolik nedbalou, že není způsobilá podat projednatelný insolvenční návrh, je plně opodstatněné na danou situaci neprodleně reagovat odmítnutím takového návrhu tak, aby újma způsobená podáním vadného návrhu byla co nejmenší“.

Jinak řečeno, nová úprava vychází z toho, že věřitelé, kteří mají jen mlhavou či nekonkrétní představu o tom, že dlužník je v úpadku (a proto nejsou schopni uvést v insolvenčním návrhu konkrétní okolnosti, které osvědčují jeho úpadek co do pohledávek dalších věřitelů po lhůtě splatnosti), jsou těmi osobami, které insolvenční návrh podávat nemají.

V rovině dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. predestinuje dovolatel Nejvyššímu soudu k řešení otázku, zda v případě povinnosti uvést ve věřitelském insolvenčním návrhu i údaje o pohledávkách dalších věřitelů by absence takových údajů byla důvodem k odmítnutí insolvenčního návrhu dle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona.

Podle ustanovení § 128 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenční návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení; učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Ustanovení § 43 o. s. ř. se nepoužije.

Již z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2008, sen. zn. [1 VSPH 5/2008](#) uveřejněného pod číslem 11/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 11/2009“) se podává, že vady insolvenčního návrhu může insolvenční navrhovatel odstranit, jen dokud insolvenční soud nerozhodne o odmítnutí insolvenčního návrhu podle § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, a že k odstranění vad insolvenčního návrhu provedenému až v odvolacím řízení se nepřihlíží.

Podle R 26/2011 dále platí, že lhůta stanovená insolvenčnímu soudu k odmítnutí insolvenčního návrhu v § 128 odst. 1 insolvenčního zákona je lhůtou pořádkovou. Zahájení insolvenčního řízení ohledně majetku dlužníka (však) je či může být závažným zásahem do postavení dlužníka (případně i jeho věřitelů). Insolvenční zákon ostatně předpokládá (v § 147), že insolvenční navrhovatel, z jehož viny byl insolvenční návrh odmítnut, ponese i majetkovou odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, která dlužníku nebo jinému dlužníkovu věřiteli vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu. Insolvenční soud, který nepřikročí k odmítnutí vadného (neprojednatelného) insolvenčního návrhu ve lhůtě určené v § 128 odst. 1 insolvenčního zákona, tím (tedy) může založit (souběžně s odpovědností insolvenčního navrhovatele ve smyslu ustanovení § 147 insolvenčního zákona) i odpovědnost státu za škodu způsobenou případným prodlením s tímto odmítnutím (coby nesprávným úředním postupem) dlužníku nebo jinému dlužníkovu věřiteli (podle zákona č. 82/1998 Sb., a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti /notářský řád/, ve znění pozdějších předpisů).

A konečně, v usnesení sen. zn. 29 NSČR 23/2010 Nejvyšší soud uzavřel, že důvodem k odmítnutí insolvenčního návrhu podle ustanovení § 128 odst. 1 insolvenčního zákona není pouhé zjištění, že insolvenční návrh neobsahuje všechny náležitosti (např. že v něm u dlužníka – právnické osoby chybí identifikační číslo osoby) nebo že je nesrozumitelný anebo neurčitý; nezbytným předpokladem pro vydání takového rozhodnutí je současný závěr, že pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení.

Závěr, podle kterého insolvenční návrh vykazuje nedostatky, pro něž v řízení nelze pokračovat, však odvolací soud v této věci přijal. Jen z toho, že tento úsudek blíže nezdůvodnil, nelze usuzovat na jeho nepřezkoumatelnost. To platí tím více, že šlo o závěr předvídatelný, jelikož s nedostatky vyličení okolností, které osvědčují úpadek dlužníka, spojovala důsledek odmítnutí návrhu na zahájení řízení konkursní judikatura, ze které vychází dovolatelova argumentace (srov. opět R 85/2003), i

insolvenční judikatura (srov. opět R 88/2010).

Pokračovat v insolvenčním řízení na základě insolvenčního návrhu, v němž nejsou ve smyslu § 103 odst. 2 insolvenčního zákona uvedeny takové konkrétní okolnosti, z nichž závěr o úpadku dlužníka logicky vzato vyplývá, je vyloučeno již proto, že takový vadný insolvenční návrh nedovoluje o věci rozhodnout (a úpadek dlužníka osvědčit) ani kdyby s ním dlužník k výzvě insolvenčního soudu souhlasil.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů jsou z pohledu výše podaného výkladu též v souladu s obecným právním principem „*vigilantibus iura skripta sunt*“ (bdělým náležejí práva).

Dovolateli se tudíž prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí. Přitom vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se nepodávají ani ze spisu. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl.